HOGE RAAD VAN FINANCIEN

AFDELING "FINANCIERINGSBEHOEFTEN VAN DE OVERHEID"

ADVIES

RECENTE BUDGETTAIRE EVOLUTIES EN EVALUATIE TEN OPZICHTE VAN DE DOELSTELLINGEN

NOVEMBER 2014

De Leden van de Afdeling:

de Heer	J. SMETS, Voorzitter
de Heer	N. DE BATSELIER
de Heer	J. HILGERS
de Heer	P. WUNSCH
	Vertegenwoordigers van de Nationale Bank van België
de Heer	M. DEWATRIPONT
	Vertegenwoordiger van de Minister van Financiën
de Heer	J. HANSSENS *
	Vertegenwoordiger van de Minister van Begroting
Mevrouw	W. DEMEESTER-DE MEYER
de Heer	G. CLÉMER
de Heer	A-M. PONCELET
de Heer	S. DURIEUX
de Heer	E. DEGREEF
de Heer	O. HUBERT *
	Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, de Regering van de Franse Gemeenschap, de Waalse Regering en de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Waarnemer:

de Heer	N. HEUKEMES
	Vertegenwoordiger van de Duitstalige Gemeenschap

Secretariaat:

de Heer	L. BUFFEL
Mevrouw	B. COPPENS
Mevrouw	F. DENIL
Mevrouw	D. DIDDEREN
de Heer	R. SAVAGE
Mevrouw	C. SPINNOY
Mevrouw	E. VANALME

* Deze leden hebben ontslag genomen en hebben bijgevolg niet deelgenomen aan de werkzaamheden van de Afdeling.

INHOUD

INHOUD 5
LIJST VAN DE AFKORTINGEN 9
SYNTHESE 13
1 BEGROTINGSEVALUATIES VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID 27
1.1 Vorderingensaldi 27
1.1.1 Belangrijkste begrotingsresultaten 2009-2013 en evaluatie ten opzichte van het Stabiliteitsprogramma 27
1.1.2 Structurele saldi en nominale saldi in de periode 2009-2013 29
1.2 Evolutie 2009-2013 van de ontvangsten en de uitgaven van de overheid 33
1.2.1 De overheidsontvangsten 34
1.2.2 De primaire overheidsuitgaven 35
1.3 Evaluatie van de globale overheidsschuld en rentelasten 41
1.3.1 Evolutie van de rentelasten en determinanten 41
1.3.2 Weerslag op de schuld van de overschakeling naar het ESR 2010 44
1.3.3 Endogene en exogene schuldevolutie 46
1.3.4 Staatswaarborgen ten gunste van de financiële sector 51
2 EVALUATIE VAN DE FEDERALE OVERHEID EN DE SOCIALE ZEKERHEID 53
2.1 Evaluatie van de Federale Overheid 53
2.2 Evaluatie van de Sociale Zekerheid 57
3 Evaluatie van de begrotingsresultaten van de gefedereerde entiteiten 63
3.1 Woord Vooraf 63
3.2 Methodologische toelichting 63
3.2.1 Aanpassingen van april 2014 64
3.2.2 Aanpassingen september 2014 65
3.2.3 Publicatie van overzichtstabellen per entiteit 67
3.3 Herziening van de budgettaire realisaties 67
3.3.1 Herziening van de budgettaire realisaties 68
3.3.2 Toetsing van de herziene vorderingensaldi aan de udgettaire doelstellingen 74
3.4 Budgettaire realisaties voor het jaar 2013 75
3.4.1 Budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2013 75
3.4.2 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschap 77
3.4.3 Budgettaire realisaties van het Waals Gewest 84
3.4.4 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschap 90
3.4.5 Budgettaire realisaties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 95

3.4.6 Budgettaire realisaties van de Duitstalige Gemeenschap 100
3.4.7 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschapscommissie 102
3.4.8 Budgettaire realisaties van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie 105
3.4.9 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie 107
3.5 Overzicht van de gerealiseerde vorderingensaldi voor alle gemeenschappenen gewesten en toetsing aan de budgettaire doelstelling 110
3.6 Analyse van de schuld per Entiteit 112
3.6.1 Inleiding 112
3.6.2 Methodologie 112
3.6.3 Schuldevolutie per entiteit 113
4 EVALUATIE VAN DE LOKALE OVERHEDEN 143
4.1 Evolutie van het vorderingensaldo van de Lokale Overheden 143
4.2 Evolutie van de ontvangsten van de Lokale Overheden 145
4.2.1 Evolutie fiscale ontvangsten 145
4.2.2 Evolutie andere ontvangsten 147
4.3 Evolutie van de finale primaire uitgaven van de LO 149
4.3.1 Bezoldigingen van werknemers 149
4.3.2 Andere sociale uitkeringen: uitgaven OCMW's 153
4.3.3 Kapitaaluitgaven 154
4.3.4 Andere uitgaven 154
4.4 Analyse van de per gewest opgedeelde saldi van de LO 155
5 De vereisten van het Stabiliteits- en groeipact voor belgiË 157
5.1 Vereisten in het preventieve deel 157
5.1.1 Na te leven deel 157
5.1.2 Evaluatie op basis van de criteria 160
5.2 Vereisten in het corrigerende deel 164
5.2.1 Naleving van het tekortcriterium 164
5.2.2 Naleving van het schuldcriterium tijdens de overgangsperiode 165
5.3 Overzicht van de regels die worden toegepast in het kader van het Europese begrotingstoezicht 166
6 BIJLAGEN 169
6.1 Toelichting bij het ESR 2010 169
6.1.1 Context van de overgang van het ESR 1995 naar het ESR 2010 169
6.1.2 Algemene veranderingen in het ESR 2010 en de impact op het bruto binnenlands product (noemereffect) 170
6.1.3 Wijzigingen in het ESR 2010 op het vlak van de overheidsrekeningen 172
6.1.4 Vergelijking van de overheidsrekeningen in België in het ESR 2010 en in het ESR 1995 185

6.2 Bijlage bij de evaluatie van de Sociale Zekerheid: evolutie aantal begunstigden per type sociale uitkering 201
6.3 Overzicht herziening vorderingensali van de Gemeenschappen en Gewesten 202
6.4 Overgang tussen overheidsrekeningen en HRF-definitie voor G&G 203
6.5 Overgangstabel economische hergroepering naar ESR vorderingensaldo 2013 206
6.6 Detail van de schuld van de Gemeenschappen en Gewesten 209
6.6.1 Detail van de schuld van de Vlaamse Gemeenschap 209
6.6.2 Detail van de schuld van het Waals Gewest 211
6.6.3 Detail van de schuld van de Franse Gemeenschap 214
6.6.4 Detail van de schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 215
6.6.5 Detail van de schuld van de Franse Gemeenschapscommissie 217

LIJST VAN DE AFKORTINGEN

AGB	Algemene Gegevensbank
ALESH	Amortisatiefonds voor Leningen voor de Sociale Huisvesting
AMECO	Annual macro-economic database (DG ECFIN van de Europese Commissie)
APETRA	Agence de Pétrole-Petroleum Agentschap
Bbp	Bruto binnenlands product
BFW	Bijzondere Financieringswet
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BIAC	Brussels International Airport Company
BRF	Belgischer Rundfunk
BTP	Buitensporigetekortprocedure (Excessive deficit procedure)
Btw	Belasting over de toegevoegde waarde
CRAC	Centre Régional d'Aide aux Communes
DG	Duitstalige Gemeenschap
EC	Europese Commissie
ECB	Europese Centrale Bank
Ecofin	Raad Economische en Financiële Zaken
EDP	Excessive deficit procedure (procedure bij buitensporige tekorten)
EFSF	European Financial Stability Facility
EG	Europese Gemeenschap
EH	Economische hergroepering
EIB	Europese Investeringsbank
EMTN	Euro Mid Term Note
EPRS	Effectief primair saldo
ESM	European Stability Mechanism
ESR	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen
ESR 1995	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen 1995
ESR 2010	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen 2010
EU	Europese Unie
Eurostat	Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen
FAPETRO	Fonds voor de Analyse van Aardolieproducten
FBZ	Fonds voor Bestaanszekerheid
FED	Federal Reserve Bank
FERI/FREY	Financière d'Entreprise et de Rénovation Immobilière / Financière Reyers
FG	Franse Gemeenschap

FGC/COCOF	Franse Gemeenschapscommissie
FLNW	Fonds du Logement des familles nombreuses de Wallonie
FO	Federale Overheid
FPB	Federaal Planbureau
FPU	Finale primaire uitgaven
FRA	Forward rate agreements
FRS-FNRS	Fonds de la Recherche Scientifique
G&D	Goederen en diensten
G&G	Gemeenschappen en Gewesten
GDP	Gross Domestic Product (bbp)
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
GIMB	Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel
GO	Gezamenlijke Overheid
HRF	Hoge Raad van Financiën
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
IZW	Instelling zonder winstoogmerk
KI	Kadastraal inkomen
KSW	Kas-, Schuld- en Waarborgbeheer
LO	Lokale Overheden
LR	Lower rate (bodemwaarde)
LRM	Limburgse Reconversiemaatschappij
MBHG	Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
MIVB	Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
MLSA	Minimum Linear Structurel Adjustment
MTD	Middellangetermijndoelstelling
MTO	Medium-term objective (middellangetermijndoelstelling)
MVG	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
NBB	Nationale Bank van België
NFB	Netto financieringsbehoeften
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NR	Nationale Rekeningen
nv BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
O&O	Onderzoek en ontwikkeling
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OLO	Obligation Linéaire - Lineaire Obligatie
OV	Onroerende voorheffing

PB	Personenbelasting
PDOS	Pensioendienst voor de Overheidssector
PG	Aandeel van de primaire overheidsuitgaven in het bbp
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PPS	Publiek-Private samenwerking
PRU	Primaire Uitgaven
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RR	Refentiewaarde voor de potentiële groei van het bbp op middellange termijn (benchmark reference rate)
RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid voor de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
RTBF	Radio-Télévision belge de la Communauté française
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
SNA	System of National Accounts (Stelsel van Nationale Rekeningen)
SOFICO	Société Wallonne de Financement Complémentaire des infrastructures
SONUMA	Société de Numérisation et de commercialisation des Archives audivisuelles
SOWAER	Société Wallonne des aéroports
SOWAFINAL	Société Wallonne de Financement Alternatif
SOWALFIN	Société Wallonne de Financement et de Garantie des Petites et Moyennes Entreprises
SPABS	Sociétés Publiques d'Administration des Bâtiments Scolaires
SPABSB	Sociétés Publiques d'Administration des Bâtiments Scolaires de Bruxelles
SPAQUE	Société publique d'aide à la qualité de l'environnement
SRIW	Société Régionale d'Investissement de Wallonie
SWCS	Société Wallonne du Crédit Social
SWD	Staff Working Document
SWDE	Société Wallonne de Distribution d'Eau
SZ	Sociale Zekerheid
TEC	Transport en Commun de Wallonie
UMTS	Universal Mobile Telecommunications Systems
VG	Vlaamse Gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VN	Verenigde Naties
VPRS	Vereist Primair Saldo
VQV	Vennootschappen en quasi-vennootschappen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WG	Waals Gewest

SYNTHESE

In dit Advies van de Afdeling “Financieringsbehoeften” worden de budgettaire resultaten van de diverse overheden tot en met 2013 getoetst aan de vastgelegde doelstellingen in het Stabiliteitsprogramma 2013-2016, aangevuld met de beslissingen van het Overlegcomité van 2 juli 2013 alsook met de aanbevelingen van de Europese Commissie van juni 2013. De budgettaire saldi en de schuldgraad worden voor de Gezamenlijke Overheid en per overheidsniveau geanalyseerd, terwijl de verklarende factoren ervan beknopt worden behandeld.

Het jaar 2013 wordt gekenmerkt door een vermindering van het budgettaire tekort tot onder de drempel van 3% bbp, en dit voor het eerst sinds 2009. De Ecofin-Raad beschouwde deze toestand als duurzaam en heeft op 20 juni 2014 beslist om voor België een einde te maken aan de procedure buitensporige tekorten . De Belgische overheidsfinanciën zijn bijgevolg sinds dit jaar onderworpen aan het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact.

Aangezien dit Advies in de loop van het nationale budgettaire semester wordt gepubliceerd, worden de eerste begrotingsramingen met betrekking tot 2014, zoals voorgesteld in het ontwerp van Begrotingsplan (Draft Budgetary Plan) ingediend door België bij de Europese Commissie en in de Autumn Forecasts van deze laatste, eveneens onderzocht door de Afdeling. Deze ramingen worden in de mate van het mogelijke geanalyseerd ten opzichte van de bepalingen van het preventieve en het correctieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact.

Budgettaire saldi en verklarende factoren

Evaluatie voor de Gezamenlijke Overheid

Op basis van de op 30 september 2014 gepubliceerde Nationale Rekeningen bedraagt het tekort van de Gezamenlijke Overheid in 2013 2,9% bbp. Dit resultaat is minder gunstig dan dat voorzien in de op 17 april jl. gepubliceerde Overheidsrekeningen, namelijk -2,6% bbp. Er werden sindsdien immers belangrijke herzieningen gemaakt ingevolge de invoering van het ESR 2010 en het heronderzoeken bij die gelegenheid van de indeling van bepaalde instellingen en budgettaire operaties. Deze elementen, waarvan de negatieve impact in 2013 bijzonder groot is (0,3% bbp), bestaan hoofdzakelijk uit de herclassificatie als primaire uitgaven van het totale bedrag van de voorwaardelijke investeringsbijdragen die zijn verleend door de Sociale Zekerheid aan de ziekenhuizen en door de Vlaamse Gemeenschap aan infrastructuren in de sociale sector (VIPA).

Tabel 1
Vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid (% bbp)

	2012	2013	2013-2012
Vorderingensaldo ESR2010 (1)	**-4,1%**	**-2,9%**	**1,2%**
pm. Vorderingensaldo ESR1995	*-4,1%*	*-2,6%*	*1,5%*
Doelstellingen NFB Stabiliteitsprogramma	-2,8%	-2,5%	0,3%
Cyclische component (2)	-0,6%	-0,8%	-0,2%
Eénmalige verrichtingen (one shots) (3)	-0,4%	0,6%	1,0%
Structureel saldo (1)-(2)-(3)	**-3,1%**	**-2,7%**	**0,4%**

Bron: INR, Overheidsrekeningen, Europese Commissie, Autumn Forecast, Stabiliteitsprogramma 2013-2016

Rekening houdend met de herzieningen ligt het budgettaire saldo in 2013 boven de doelstelling van het Stabiliteitsprogramma (-2,5% bbp) en de aanbeveling van de Ecofin-Raad van juni 2013, namelijk de beperking van het tekort tot -2,7% bbp om een veiligheidsmarge te behouden ten opzichte van de drempel van het buitensporige tekort. In het kader van deze evaluatie houdt de Afdeling echter rekening met het feit dat deze doelstellingen vóór het in overeenstemming brengen van de overheidsrekeningen met het ESR 2010 en het heronderzoeken van bepaalde operaties werden vastgelegd.

Buiten de aanpassingen met betrekking tot de perimeter van de overheidssector en volgens de boekhoudprincipes van het ESR 1995 zou het saldo van de overheid in 2013 -2,6% bbp geweest zijn en de Belgische begrotingsautoriteiten zouden op die manier aan de Europese doelstellingen hebben voldaan.

Daarnaast ligt de geactualiseerde raming van het budgettaire saldo onder de drempel van het buitensporige tekort, maar de veiligheidsmarge ten opzichte van deze drempel is zeer beperkt.

De vermindering van het budgettaire tekort ten opzichte van 2012, ten belope van 1,2% bbp, vloeit voort uit verschillende factoren. Vooreerst hebben de one-shots operaties sterk bijdragen tot de verbetering van het saldo (+1% bbp) omwille van enerzijds het wegvallen van de kapitaaloverdracht die in 2012 voor de herkapitalisatie van Dexia werd toegekend en anderzijds door diverse niet-recurrente fiscale ontvangsten. Deze laatste volgen in het bijzonder uit de fiscale regularisatie, de anticipatie op een maatregel met betrekking tot de liquidatieboni en de inkorting op gewestelijk niveau van de aangiftetermijn voor de successierechten.

De cyclische component van het budgettaire saldo zou daarentegen ten belope van 0,2% bbp hebben gewogen op de evolutie van dit saldo. Deze component, die de (negatieve) impact van de economische cyclus op de overheidsfinanciën weerspiegelt, is in 2013 relatief beperkt terwijl de reële economische groei in hetzelfde jaar zeer laag [1] was. Dit volgt uit een door de Europese Commissie gebruikte potentiële groeihypothese die voor het jaar 2013 zeer laag is (0,7%) en die de opeenvolgende verslechteringen van de groeivooruitzichten opneemt die in de laatste jaren werden waargenomen. Door het meer procyclische karakter van de potentiële groei kan de omvang van de conjunctuurcyclus en de impact ervan op de budgettaire resultaten worden gerelativeerd.

Zoals geraamd op basis van de hypothesen van de Europese Commissie zou het structurele saldo, namelijk het nominale saldo gecorrigeerd voor de impact van de one-shot operaties en de weerslag van de conjunctuurcyclus, in 2013 bijgevolg verbeterd zijn met ongeveer 0,4% bbp. Deze verbetering is lager dan degene die gedurende de procedure bij buitensporige tekorten door de Europese Commissie aan België werd aanbevolen, namelijk 0,75% bbp per jaar. Rekening houdend met de moeilijkheid om de cyclische component van het saldo te ramen en met de onzekerheden betreffende deze component, dient men echter voorzichtig te zijn in de interpretatie van het structurele saldo als de budgettaire inspanning. Bovendien weerspiegelen de schommelingen van dit structurele saldo slechts gedeeltelijk de impact van de budgettaire saneringsmaatregelen (budgettaire inspanning), waarvan een deel de verslechtering van het saldo bij ongewijzigd beleid compenseert.

[1] De impact van de cyclus op de begroting wordt gemeten door een budgettaire gevoeligheidscoëfficiënt (0,61) toe te passen op de output gap. Deze laatste meet de positie van de economie in de conjunctuurcyclus en wordt gedefinieerd als de ratio '(reële bbp – potentiële bbp) / potentiële bbp'.

Uit de gedetailleerde analyse van de overheidsrekeningen blijkt dat zowel op het vlak van de ontvangsten als de uitgaven inspanningen werden geleverd.

Tabel 2
Evolutie van de ontvangsten en uitgaven van de overheid* (% bbp)

	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Totale ontvangsten, w.o.	**48,7%**	**49,4%**	***0,7%***	***3,5%***
Ontvangsten excl. eenmalige verrichtingen (one shots)	48,5%	48,9%	*0,4%*	*2,5%*
Primaire uitgaven	**49,4%**	**49,1%**	***-0,3%***	***1,4%***
Bezoldigingen	9,9%	10,0%	*0,1%*	*0,0%*
Sociale uitkeringen	24,7%	25,2%	*0,4%*	*0,9%*
Kapitaaluitgaven	4,8%	4,1%	*-0,8%*	*0,2%*
Overige uitgaven	9,9%	9,9%	*0,0%*	*0,4%*
Rentelasten	3,4%	3,2%	*-0,2%*	*-0,5%*
Primaire uitgaven excl. cyclus en one shots	**48,3%**	**48,4%**	***0,1%***	***2,1%***
Idem in variatie	1,2%	0,8%	*0,8%*	*1,9%*

Bron: INR, Overheidsrekeningen, Berekeningen HRF
* Ontvangsten en uitgaven volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën

De overheidsontvangsten zijn in 2013 met 0,7% bbp gestegen tot 49,4% bbp. Een aanzienlijk aandeel van deze toename is te verklaren door de structurele maatregelen die door de regeringen werden genomen met betrekking tot de belastingheffingen, waaronder in het bijzonder de verhoging van de roerende voorheffing, de nieuwe definitie van de rentevoet van kracht voor de berekening van de notionele interesten en de verhoging van de accijzen op tabak en op alcohol.

De vermindering van de ratio van de primaire uitgaven (-0,3% bbp in 2013) volgt uit de daling van de kapitaaluitgaven die mogelijk wordt gemaakt door de afname van de investeringen van de Lokale Overheden na de verkiezingen van 2012, maar vooral door de aanrekening in 2012 op de overheidsrekeningen van de overdracht voor de herkapitalisatie van Dexia. De daling van de kapitaaluitgaven wordt deels gecompenseerd door de stijging van de sociale uitkeringen. Vooral de uitkeringen in geld zijn toegenomen (+0,3% bbp), waaronder de pensioenen en de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen. Deze evolutie is met name toe te schrijven aan de verhoging van het aantal begunstigden alsmede het gevolg van de evolutie van de leeftijdsstructuur. De toename van de gezondheidsuitgaven werd in 2013 beperkt door de verstrenging van de reële groeinorm voor de gezondheidszorg en door de daaropvolgende maatregelen, met name op het vlak van geneesmiddelen.

Er wordt daarnaast een lichte stijging van de door de overheid betaalde bezoldigingen vastgesteld. Deze verhoging is uitsluitend te verklaren door de toename van de werkgeversbijdragen en houdt verband met de stijging van de bijdragen van de Lokale Overheden tot de financiering van de pensioenen van hun statutaire ambtenaren.

Wanneer de primaire uitgaven worden gecorrigeerd om de impact van de niet-recurrente operaties en van de conjunctuurcyclus weg te werken, stabiliseren deze zich in 2013 in procent van het bbp. Rekening houdend met de historisch lage stijging van het potentiële bbp stemt deze stabilisering overeen met een zeer laag groeitempo van de uitgaven. Dit tempo is in 2013 overigens verder gevoelig vertraagd, wat het effect van de saneringsmaatregelen op de primaire uitgaven aantoont.

De overheidsfinanciën werden in 2013 gunstig beïnvloed door de vermindering van de rentelasten omwille van de lage rentevoeten waartegen de overheidsleningen werden gefinancierd. Het accommoderende monetaire beleid van de ECB, de kalmte op de financiële markten en de beperkte inflatie verklaren dit relatief lage niveau van de rentevoeten waardoor een vermindering van de impliciete rentevoet op de overheidsschuld, ondanks de verhoging van deze laatste, mogelijk was.

Evaluatie per overheidsniveau

Het tekort van Entiteit I (Federale Overheid + Sociale Zekerheid) en van Entiteit II (Gemeenschappen en Gewesten en Lokale Overheden) bedraagt in 2013 respectievelijk 2,5% bbp en 0,4% bbp, tegenover een tekort van respectievelijk 3,6% bbp en 0,5% bbp in 2012. De relatief aanzienlijke verbetering van het vorderingensaldo van de Federale Overheid is, zoals eerder vermeld, grotendeels te verklaren door de bijdrage van de niet-recurrente factoren (zowel bij de ontvangsten als bij de uitgaven). Dit vorderingensaldo komt overeen met de budgettaire doelstelling die in het Stabiliteitsprogramma van april 2013 werd vastgelegd.

Tabel 3
Budgettaire saldi per overheidsniveau (% bbp)

(% bbp)	**Realisaties 2012 (ESR2010)**	**Realisaties 2013 (ESR2010)**	**Doelstellingen 2013 (*)**
Gezamenlijke Overheid	**-4,1%**	**-2,9%**	**-2,5%**
Entiteit I	-3,6%	-2,5%	-2,5%
Federale Overheid	-3,4%	-2,4%	-2,5%
Sociale Zekerheid	-0,1%	-0,1%	0,0%
Entiteit II	-0,5%	-0,4%	0,0%
Gemeenschappen en Gewesten	0,0%	-0,2%	-0,1%
Lokale Overheden	-0,5%	-0,2%	0,1%

Bron: INR, Overheidsrekeningen, Stabiliteitsprogramma 2013-2016, opgemaakt vóór de uitvoering van het ESR 2010 en de andere methodologische wijzigingen

(*) Deze doelstellingen worden uit het Stabiliteitsprogramma van april 2013 overgenomen. Voor de verdeling van de normen binnen Entiteit II wordt er geen rekening gehouden met de voorstellen van het Overlegcomité van juli 2013 met betrekking tot de reserve voor het tekort van de Lokale Overheden en de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen in de mate dat deze voorstellen vervolgens niet werden geconcretiseerd.

Net zoals in 2012 heeft de Sociale Zekerheid in 2013 een vorderingensaldo opgetekend dat bij het evenwicht aanleunt. Dit resultaat moet echter worden gerelativeerd rekening houdend met de stijging van de evenwichtsdotatie (+0,3% bbp in 2013) die sinds 2010 door de Federale Overheid wordt toegekend aan de Sociale Zekerheid zodat deze laatste haar rekeningen in evenwicht kan brengen. Het aandeel van deze dotatie in de aan de Sociale Zekerheid overgedragen middelen is gestegen terwijl het aandeel van de alternatieve financiering, die op een meer structurele basis wordt gedefinieerd, is gedaald.

De resultaten van de Federale Overheid en van de Sociale Zekerheid dienen bijgevolg te worden beoordeeld rekening houdend met de verhoging van de budgettaire overdrachten tussen deze twee overheidsniveaus.

Het resultaat van de Lokale Overheden, -0,2% bbp, is beter dan het vorderingensaldo dat werd opgetekend in 2012 (nl. -0,5%) maar voldoet nog niet aan de doelstelling die werd vastgelegd in het Stabiliteitsprogramma 2013-2016. Ondanks de terugval van de bruto-investeringen, als gevolg van de investeringscyclus, namen de uitgaven van de Lokale Overheden toe. De toename van de lopende uitgaven is in hoofdzaak het gevolg van de verdere toename van de sociale premies betaald door de Lokale Overheden. De stijging van de sociale werkgeversbijdragen is volledig toe te schrijven aan de verdere toename van de pensioenbijdragen die moeten betaald worden door de Lokale Overheden en dit door de hervorming van de financiering van de pensioenen van hun statutaire ambtenaren. De Lokale Overheden hebben daarnaast in 2013 een verhoging genoten van de ontvangsten uit de opcentiemen op de PB en van de door de Federale Overheid toegekende overdrachten ingevolge een inhaalbeweging bij de doorstorting van de boetes van het Verkeersveiligheidsfonds.

De impact van het ESR 2010 en van het heronderzoeken van bepaalde operaties was het grootste op het vlak van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten, waardoor hun tekort opliep tot -0,2% bbp en dus iets boven de doelstelling van het Stabiliteitsprogramma 2013-2016 uitkwam (nl. 0,04% bbp).

Het verschil van -0,04% bbp tussen de realisaties en de globale doelstelling volgt voornamelijk uit de diverse (methodologische) wijzigingen die het INR heeft uitgevoerd in april en september 2014 op vraag van Eurostat en de invoering van het ESR 2010. Deze wijzigingen hadden in het bijzonder een negatieve impact op de vorderingensaldi van de Vlaamse Gemeenschap (als gevolg van de voorwaardelijke investeringsbijdragen van het VIPA) en, in mindere mate, van het Waals Gewest (als gevolg van de uitbreiding van de consolidatieperimeter en de alternatieve financiering). Dit verklaart het verschil tussen de vastgelegde doelstellingen en de realisaties. Hierdoor behaalden deze twee entiteiten niet hun individuele doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité van 2 juli 2013.

Indien echter de gerealiseerde vorderingensaldi worden geraamd vóór de invoering van het ESR 2010 en de andere wijzigingen die het INR heeft aangebracht op vraag van Eurostat dan blijkt dat de begrotingsdoelstelling voor het geheel van Gemeenschappen en Gewesten die werd vastgelegd door het Overlegcomité wel zou zijn bereikt en dat op de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie na elke entiteit zou voldoen aan haar individuele doelstelling die werd bepaald door het Overlegcomité van 2 juli 2013.

Tabel 4
Vergelijking van de budgettaire realisaties 2013 met de doelstellingen voor alle Gemeenschappen en Gewesten

	Doelstelling 2013 Overlegcomité 2 juli 2013 (1)	Gerealiseerd vorderingensaldo 2013 in ESR 2010 (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Gerealiseerd vorderingensaldo 2013 voor ESR 2010 en wijzigingen INR (4)	Verschil (5) = (4) - (1)
Vlaamse Gemeenschap (a)	0,0	-343,0	-343,0	342,2	342,2
Franse Gemeenschap	-228,0	-142,8	85,2	-166,3	61,7
Waals Gewest	-110,0	-285,1	-175,1	-32,3	77,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-132,0	126,1	258,1	145,5	277,5
Duitstalige Gemeenschap	-67,0	-66,2	0,8	-66,0	1,0
Franse Gemeenschapscommissie	0,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Vlaamse Gemeenschapscommissie	0,0*	16,4	16,4	16,4	16,4
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0,0*	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8
Interregionale eenheden		3,6	3,6	3,6	3,6
Statistische aanpassing		0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	**-537,0**	**-680,5**	**-143,5**	**253,6**	**790,6**
In % bbp	*-0,14%*	*-0,17%*	*-0,04%*	*0,06%*	*0,20%*

Bron: Overheidsrekeningen 2013 (INR) en beslissing Overlegcomité van 2 juli 2013

* Impliciet veronderstelde doelstelling

(a) Inclusief Zorgfonds

Noot: voor de berekening van de vorderingensaldi vóór de invoering van het ESR 2010 en andere wijzigingen werd enkel een correctie uitgevoerd voor de operaties die volgen uit de heronderzoeken van het INR en de gevolgen van het ESR 2010 alsook voor het PPS-project Scholen van Morgen (gezien het advies van Eurostat (september 2013) pas bekend werd na het vastleggen van de doelstelling in het Overlegcomité (juli 2013)). Het vorderingensaldo vóór ESR 2010 en wijzigingen INR houdt dus wel rekening met de saldi van de instellingen waar voor het eerst informatie werd ontvangen (gezien deze al veel langer tot de consolidatieperimeter behoren).

Schuldgraad

De schuldgraad van de overheid werd eind 2013 geëvalueerd op 104,5% bbp, namelijk een stijging met 0,5% bbp ten opzichte van 2012.

Tabel 5
Evolutie van de schuldgraad

	2009	2010	2011	2012	2013
Schuldgraad gezamenlijke overheid	**99,3%**	**99,6%**	**102,1%**	**104,0%**	**104,5%**
waarvan G&G (a)	*10,8%*	*11,3%*	*11,7%*	*12,0%*	*11,8%*

Bron: INR

(a) Bijdrage van de Gemeenschappen en Gewesten tot de geconsolideerde brutoschuld van de Gezamenlijke Overheid

Nog meer dan het budgettaire saldo, werd het niveau van de overheidsschuld aanzienlijk herzien in het kader van de uitvoering van het ESR 2010 en andere aanpassingen die op vraag van Eurostat werden aangebracht. De striktere toepassing van de criteria met betrekking tot de overheidsperimeter heeft geleid tot de uitbreiding ervan, met name tot de toevoeging van de schuld van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen en van de intercommunales en gemeentebedrijven, de overname van de schulden van de publiek-private samenwerkingen en de toevoeging van de voorwaardelijke investeringsbijdragen. De sinds april 2014 verrichte herzieningen resulteerden in een stijging met 6,8% bbp van de schuldgraad, vooral op het vlak van de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden. Deze toename werd gedeeltelijk gecompenseerd door een opwaartse herziening van het bbp ingevolge de invoering van het ESR 2010, zodat de schuldgraad met 3,3% bbp is toegenomen.

Tabel 6
Impact van de invoering van het ESR 2010 en andere elementen op de overheidschuld in september 2014

	2012	2013
ESR 2010	**4,8%**	**4,9%**
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	1,0%	1,0%
waarvan G&G	*0,3%*	*0,3%*
waarvan LO	*0,6%*	*0,6%*
Sociale huisvestingsmaatschappijen (G&G)	3,8%	3,8%
PPS (G&G en LO)	0,1%	0,1%
Methodologische aanpassingen die niet gerelateerd zijn aan het ESR2010 (a)	**1,4%**	**1,8%**
Voorwaardelijke investeringsbijdragen	1,4%	1,8%
waarvan G&G	*0,3%*	*0,5%*
Andere	0,0%	0,0%
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***6,2%***	***6,8%***

Bron: INR

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

De stijging van de schuldgraad in 2013 ten opzichte van 2012 is uitsluitend toe te schrijven aan de endogene schulddynamiek (+1,1% bbp) terwijl de operaties exclusief financieringsbehoeften een gunstige impact hebben (-0,5% bbp). Deze positieve bijdrage is met name te verklaren door het verkopen van deelnemingen die vroeger door de Belgische Staat werden verworven of door de terugbetaling van leningen die in het kader van de steun aan de financiële sector werden toegekend. De totale impact op de overheidsschuld van de financiële steun aan de financiële sector zou eind 2013 4,6% bedragen ten opzichte van 8,4% bbp zoals eind 2012 geraamd. De totale waarborgen zouden nog zijn verminderd tot 11,5% bbp op het einde van 2013.

De endogene schuldstijging in 2013 volgt uit het feit dat het primaire overheidssaldo lager ligt dan het saldo dat in datzelfde jaar wordt vereist om de schuld te stabiliseren. Het lage niveau van de nominale groei in 2013 (+1,8%) in vergelijking met de impliciete rentevoet en het relatief lage niveau van het primaire saldo verklaren deze toestand. Rekening houdend met zijn hoge niveau is de schuldgraad van de Belgische overheid bijzonder gevoelig voor de schommelingen van de nominale groei, namelijk de aan de conjunctuurcyclus inherente schommelingen gecombineerd met de schommelingen van de bbp-prijzen.

De totale geconsolideerde brutoschuld van de Gemeenschappen en Gewesten [2] bedroeg op 31 december 2013 11,8% bbp. Dit is een lichte daling ten opzichte van de geconsolideerde brutoschuld op 31 december 2012 (12% bbp) die volledig werd gerealiseerd door de eerste terugbetaling van KBC aan de Vlaamse Gemeenschap van de verleende kapitaalinjectie (1,75 miljard euro).

Vooruitzichten 2014 in het kader van de nieuwe vereisten van het Stabiliteits- en Groeipact

De Afdeling heeft de criteria onderzocht die België voortaan moet naleven in het Europees kader voor het begrotingstoezicht. De vereisten waaraan moet worden voldaan in het preventieve en correctieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP), worden voorgesteld, maar zonder dat hun pertinentie als begrotingsregel wordt beoordeeld. In dit Advies beperkt de Afdeling zich er bijgevolg toe om het nieuwe kader voor het begrotingstoezicht voor te stellen; de Afdeling wil niet anticiperen op haar functie met betrekking tot de evaluatie van de doelstellingen, waarmee ze belast werd door het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 en die door de Afdeling zal worden uitgeoefend vanaf 2015.

[2] Rekening houdend met de interregionale eenheden en de consolidatie tussen de deelgebieden.

In het kader van het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact (SPG) moet de Belgische overheid een regel inzake de verbetering van het structurele saldo naleven, alsook een regel met betrekking tot de evolutie van de uitgaven:

(1) het criterium van het structurele saldo: het SGP vereist een verbetering van het structurele saldo van minstens 0,5% bbp per jaar tot de realisatie van de MTO. Voor België wordt deze verbetering vanaf 2015 opgetrokken tot 0,6% bbp rekening houdend met de schuldgraad die hoger ligt dan 60% bbp en de economische context die als neutraal wordt beschouwd.

(2) het criterium van de uitgaven (expenditure benchmark): de evolutie van de uitgaven wordt beperkt tot een referentiegroeivoet die wordt vastgelegd in functie van de potentiële groei maar die lager is dan deze laatste rekening houdend met het feit dat België haar MTO nog niet heeft bereikt. De nieuwe ontvangsten die volgen uit de budgettaire saneringsmaatregelen, worden afgetrokken van de uitgaven die in aanmerking worden genomen voor de bepaling van het uitgavencriterium. Voor de jaren 2014 en 2015 bedraagt de groeivoet van de uitgaven die verenigbaar is met de convergentie in een voldoende tempo naar de MTO respectievelijk 0,2% en 0% in reële termen. Voor het jaar 2015 houdt dit criterium bijgevolg in dat de uitgaven in reële termen constant gehouden zouden moeten worden wanneer er geen aanvullende discretionaire ontvangsten zijn, of dat deze uitgaven in reële termen zouden moeten dalen wanneer tot belastingverminderingen wordt beslist.

De naleving van de criteria van het preventieve luik wordt door de Europese Commissie geëvalueerd. De overschrijding van deze criteria wordt geacht significant te zijn wanneer zij hoger ligt dan 0,5% bbp gedurende een jaar of gemiddeld 0,25% bbp gedurende twee opeenvolgende jaren.

Sinds het overmaken van het Draft Budgetary Plan aan de Europese autoriteiten en de publicatie van haar herfstprojecties, heeft de Commissie zich nog niet uitgesproken over het naleven van deze criteria. De meest recente beschikbare informatie beperkt zich tot de gegevens van het Draft Budgetary Plan en de gegevens gepubliceerd in de databank van de herfstprojectie. Volgens het ontwerp van budgettaire plan dat door België bij de Europese Commissie werd ingediend zou de verbetering van het structurele saldo in 2014 en 2015 respectievelijk 0,3% bbp en 0,7% bbp bedragen, wat hoger is dan de minimum vereiste uit het preventieve luik voor het laatstgenoemde jaar. Volgens de Autumn Forecast van de Commissie zou het structurele saldo daarentegen verbeteren met 0,1% bbp in 2014 en 0,4% bbp in 2015. De verschillen tussen beide ramingen kunnen grotendeels verklaard worden door het feit dat het scenario van de Europese Commissie geen rekening houdt met het rendement van de maatregelen die nog niet voldoende zijn gespecificeerd en door de neerwaartse herziening, in datzelfde scenario, van de nominale en potentiële economische groei.

Naast de bepalingen van het preventieve luik wordt België eveneens onderworpen aan de regels van het correctieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact, dat als bedoeling heeft te vermijden dat een Lidstaat in een situatie van buitensporig tekort komt. Enerzijds mag het nominale vorderingensaldo van de overheid niet hoger liggen dan de referentiewaarde van -3% bbp. Anderzijds wordt er een regel inzake de vermindering van de schuldgraad toegepast (schuldcriterium). Volgens deze regel moet het verschil tussen de schuldgraad en het referentiepercentage van 60% bbp verminderen met gemiddeld 1/20ste per jaar over een periode van drie jaar en dit op basis van een retrospectieve of, desgevallend, prospectieve benadering [3].

[3] De retrospectieve benadering berekent de vermindering met 1/20ste op basis van gegevens van het lopende jaar en van de twee voorgaande jaren, terwijl de prospectieve benadering deze vermindering evalueert op basis van gegevens van het lopende jaar en van de twee daaropvolgende jaren.

Gedurende de overgangsperiode van de drie jaren (2014, 2015 en 2016) die volgen op de correctie van het buitensporige tekort moet voldoende vooruitgang worden geboekt met betrekking tot de evolutie van de schuldgraad, zodat de regel voor de schuldgraad wordt nageleefd op het einde van de overgangsperiode (namelijk in 2016). Concreet raamt de Commissie een minimale jaarlijkse aanpassing van het structureel saldo gedurende de periode 2014-2016 die toelaat om het schuldcriterium in 2016 na te leven. Op basis van de lenteprojecties in 2014 van de Europese Commissie bedraagt deze vereiste minimale aanpassing 0,3% bbp, overeenstemmend met de verbetering van het structureel saldo die in 2014, 2015 en 2016 moet worden gerealiseerd om de schuldgraad te verminderen met gemiddeld 1/20ste van het verschil ten opzichte van 60% bbp over de periode 2016-2018[4].

De aanpassing, zoals berekend door de Europese Commissie op basis van haar lenteprojecties in 2014, namelijk 0,3% bbp, is echter gebaseerd op optimische hypotheses met betrekking tot de vooruitzichten inzake nominale en potentiële groei alsook voor de schuldgraad die toen nog was bepaald vóór de uitbreiding van de perimeter. Dit cijfer zal door de Europese Commissie worden herzien.

[4] De Commissie berekent de aanpassing van het structureel saldo waardoor het schuldcriterium kan worden nageleefd op het einde van de overgangsperiode, respectievelijk op basis van de retrospectieve en prospectieve benadering, en gebruikt het minst bindende criterium. Voor België betrof het het prospectieve criterium, vandaar een aanpassing van het saldo die toelaat het verschil tegenover 60% bbp tegen 2018 (2016 + 2 jaar) met 1/20ste te verminderen.

Tabel 7

De door België na te leven normen in het kader van het Europees begrotingstoezicht

Preventief luik van het Stabiliteits- en Groeipact		
Criterium	**Referentiewaarde**	**Opmerkingen**
(1) Minimale verbetering van het structureel saldo	*(% bbp)*	
Vereiste verbetering in 2014	0,5%	Ongunstige economische omstandigheden (1) en schuld > 60% bbp
Vereiste verbetering in 2015	0,6%	Neutrale economische omstandigheden (2) en schuld > 60% bbp
(2) Maximale uitgavengroei	*(% verandering)*	
Maximale uitgavengroei in 2014	0,2%	Gecorrigeerde reële uitgaven (3), exclusief discretionaire maatregelen inzake ontvangsten en rekening houdend met de vereiste evolutie van het structureel saldo
Maximale uitgavengroei in 2015	0,0%	
Correctief luik van het Stabiliteits- en Groeipact		
Criterium	**Referentiewaarde**	**Opmerkingen**
(1) Drempel buitensporig tekort (nominaal saldo) (% bbp)	-3,0%	
(2) Schuldcriterium gedurende de overgangsperiode (% bbp): vereiste minimale aanpassing van het structureel saldo van 2014 t.e.m. 2016 waardoor het schuldcriterium in 2016 nageleefd kan worden (4)	0,3%	Schuldregel: jaarlijkse vermindering met 1/20ste (gemiddeld over 3 jaren) van het verschil tussen de effectieve schuldgraad en de drempel van 60% bbp (4)

(1) Output gap ligt tussen -1,5% et -4% bbp

(2) Output gap ligt tussen -1,5% et 1,5% bbp

(3) Aftrek van de cyclische component van de werkloosheidsuitgaven, van de uitgaven die verband houden met de programma's van de Europese Unie en die volledig worden gefinancierd door ontvangsten uit fondsen van de Europese Unie en afvlakking over 4 jaar van de investeringsuitgaven.

(4) De naleving van dit criterium wordt beoordeeld op basis van een retrospectieve of, desgevallend, prospectieve benadering. De minst bindende benadering wordt gebruikt gedurende de overgangsperiode.

(5) Op basis van de 'Spring Forecast 2014' van de Europese Commissie.

Op grond van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 zal de Afdeling vanaf 2015 het respecteren van de doelstellingen door de verschillende Overheden evalueren. Als de Afdeling bij deze gelegenheid een verschil vaststelt ten opzichte van de doelstellingen zal ze bepalen of dit verschil belangrijk is en of het aangewezen is een correctiemechanisme in werking te stellen. De doelstellingen van de verschillende overheden moeten formeel worden vastgesteld door het Overlegcomité en dit op basis van een Advies dat de Afdeling zal opstellen in maart ter voorbereiding op het Stabiliteitsprogramma.

1 BEGROTINGSEVALUATIES VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

1.1 Vorderingensaldi

In dit eerste gedeelte van het Advies zal de evolutie van het vorderingensaldo van de overheid in nominale en structurele termen geëvalueerd worden ten opzichte van de doelstellingen van de opeenvolgende versies van de Stabiliteitsprogramma's en met verwijzing naar de Europese criteria inzake begrotingstoezicht. Er wordt voorrang gegeven aan de periode 2009-2013 voor de vergelijking omdat 2009 het jaar is vanaf wanneer er een buitensporig tekort werd vastgesteld voor België. Naast de doelstellingen van de Stabiliteitsprogramma's werd er ook rekening gehouden met het besluit van de Ecofin-Raad van 21 juni 2013 die aan de Belgische overheden nieuwe doelstellingen voor het jaar 2013 heeft opgelegd. Zo heeft de Ecofin-Raad van 21 juni 2013 de Belgische overheden aanbevolen om het nominaal tekort tot 2,7% bbp terug te brengen - terwijl de doelstelling van het Stabiliteitsprogramma van april 2013 erin bestond het tekort tot 2,5% bbp te beperken - om aldus een voldoende veiligheidsmarge te hebben ten opzichte van de drempel van 3% bbp.

1.1.1 Belangrijkste begrotingsresultaten 2009-2013 en evaluatie ten opzichte van het Stabiliteitsprogramma

Het gerealiseerde vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid wordt op -2,9% bbp geraamd in 2013 en ligt dus net onder de drempel van het buitensporig tekort. De verbetering van het saldo ten opzichte van het resultaat van 2012 (+1,2% bbp) is te danken aan een stijging van het aandeel van de ontvangsten in het bbp, een nieuwe daling van de rentelasten alsmede een daling van de ratio van de primaire uitgaven. Dit laatste is grotendeels toe te schrijven aan het wegvallen van de kapitaaloverdracht die éénmalig werd toegekend in 2012 ten behoeve van de herkapitalisatie van Dexia.

Tabel 8
Belangrijkste begrotingsresultaten van de overheid (% van het bbp)

	2009	2010	2011	2012	2013	12-13	09-13
Ontvangsten (*)	45,9%	46,5%	47,4%	48,7%	49,4%	0,7%	3,5%
Uitgaven (*)	47,7%	47,1%	48,0%	49,4%	49,1%	-0,3%	1,4%
Primair saldo	-1,8%	-0,6%	-0,5%	-0,7%	0,3%	1,0%	2,1%
Rentelasten (EDP)	3,6%	3,4%	3,4%	3,4%	3,2%	-0,2%	-0,5%
Vorderingensaldo (EDP)	**-5,5%**	**-4,0%**	**-3,9%**	**-4,1%**	**-2,9%**	1,2%	**2,6%**
Brutoschuld (% bbp)	99,3%	99,6%	102,1%	104,0%	104,5%	0,6%	5,3%

Bron: INR, Rekeningen van de overheid en eigen berekeningen

(*) Ontvangsten en uitgaven bepaald volgens de HRF-definitie (toegerekende sociale bijdragen zijn afgetrokken, maar aan de EU afgestane indirecte belastingen zijn opnieuw toegevoegd en verkopen van activa zijn als ontvangsten geboekt).

De overheidsschuld werd duidelijk opwaarts herzien en dit retroactief tot 1995 ingevolge de toepassing van de methodologische principes van het ESR 2010 in de berekening van de overheidsperimeter. De schuldgraad bedraagt 104,5% van het bbp in 2013 en vertoont een lichte stijging (+0,6% bbp) vergeleken met 2012. De verklarende factoren van de evolutie van de schuldgraad komen aan bod in deel 1.3.

De verbetering van het vorderingensaldo tussen 2009 en 2013 (+2,6 procentpunt bbp) is in hoofdzaak te danken aan een stijging van de ontvangsten (+3,5% bbp) en in mindere mate aan een daling van de rentelasten aangezien de primaire uitgaven sneller stijgen dan het bbp.

Ondanks de genomen saneringsmaatregelen voldoet het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo volgens het ESR 2010 noch aan de doelstelling van een tekort van 2,5% bbp, zoals was bepaald in het stabiliteitsprogramma van april 2013, noch aan de doelstelling van een tekort van 2,7% bbp, zoals was aanbevolen door de Ecofin-Raad voor hetzelfde jaar.

Tabel 9
Gerealiseerde vorderingensaldi ten opzichte van de doelstellingen van het Stabiliteitsprogramma (*) (% bbp)

(% bbp)	2010	2011	2012	2013
Vorderingensaldo ESR 2010 (a)	**-4,0%**	**-3,9%**	**-4,1%**	**-2,9%**
pm. Vorderingensaldo ESR95 (b)	*-3,8%*	*-3,8%*	*-4,1%*	*-2,6%*
Doelstellingen NFB Stabiliteitsprogramma (c)	-4,8%	-3,6%	-2,8%	-2,5%
Verschil (a)-(c)	0,8%	-0,3%	-1,3%	-0,4%
pm. Verschil ESR95 (b)-(c)	*1,0%*	*-0,2%*	*-1,3%*	*-0,1%*

Bron: INR, Rekening van de overheid en (*) Stabiliteitsprogramma's van januari 2010 voor de norm 2010, en april 2011, 2012 en 2013 respectievelijk voor de normen 2011, 2012 en 2013.

Binnen het raam van de in dit Advies gerealiseerde evaluatie dient er echter rekening te worden gehouden met het feit dat de begrotingsdoelstelling voor het jaar 2013 werd vastgelegd vóór de toepassing van de methodologische principes van het ESR 2010 op de rekeningen van de overheid. De weerslag van deze herzieningen op het begrotingssaldo is bijzonder groot in 2013 met een verhoging van het tekort van 0,3% bbp ten opzichte van het overeenkomende begrotingssaldo in het ESR 1995. Deze herzieningen zijn in hoofdzaak toe te schrijven aan de herclassificatie bij de primaire uitgaven van het totaalbedrag (ongeveer 0,3% bbp) van de voorwaardelijke investeringsbijdragen die de Sociale Zekerheid aan de ziekenhuizen en de Vlaamse Gemeenschap aan de infrastructuren van de sociale sector hebben toegekend [5].

[5] In tegenstelling tot het ESR 1995 waarin een spreiding in de tijd van de verleende financiële steun was toegekend, wordt in het ESR 2010 het totaal van de financiële steun geboekt op het ogenblik dat de steun wordt overgedragen. Voor meer details over de weerslag van de methodologische herzieningen, zie bijlage 6.1 bij dit Advies.

Volgens de boekhoudprincipes van het ESR 1995 zou het saldo van de overheid in 2013 -2,6% bbp geweest zijn en de Belgische begrotingsautoriteiten zouden op die manier aan de aanbeveling van de Ecofin-Raad hebben voldaan en de doelstelling van -2,5% die in het Stabiliteitsprogramma van april 2013 was vastgelegd, zo goed als bereikt hebben.

Aangezien het tekort van 2013 (in het ESR 2010) zeer dicht bij de drempel van 3% bbp ligt, dient de nodige aandacht te worden besteed aan de invloed van de herzieningen op het begrotingssaldo van 2014. De weerslag ervan zal afhangen van het structureel karakter van de verrichtingen die bij de uitgaven werden geherklasseerd.

1.1.2 Structurele saldi en nominale saldi in de periode 2009-2013

1.1.2.1 Het structureel saldo als criterium van het begrotingsbeleid

Het niveau en de evolutie van de nominale vorderingensaldi die zijn vastgesteld in de periode 2009-2013, werd aanzienlijk beïnvloed door de conjunctuurcyclus en de éénmalige operaties. Het structureel saldo wordt verondersteld, na correctie voor deze factoren, een betere weergave te zijn van de onderliggende evolutie van de overheidsfinanciën en een betere aanwijzing te geven van het effect van de structurele maatregelen van de begrotingsaanpassing. Bovendien is het structureel saldo sedert de inwerkingtreding van het herziene Stabiliteits- en Groeipact en van de Fiscal Compact een essentieel criterium geworden voor de evaluatie en de planning van het begrotingsbeleid.

Tijdens de betrokken periode van evaluatie, met name 2009-2013, bevond België zich in een situatie van buitensporig tekort en was het dus onderworpen aan de verplichtingen van het corrigerende deel van het Stabiliteits- en Groeipact. In dit verband had de Ecofin-Raad België in december 2009 aanbevolen om zijn begrotingstekort vanaf 2012 onder de grens van 3% bbp terug te brengen. Om tot dat resultaat te komen, had de Raad geëist om het structureel saldo over de periode 2010-2012 met gemiddeld 0,75% bbp per jaar te verbeteren.

In juni 2013 heeft de Ecofin-Raad vastgesteld dat België onvoldoende effectieve actie had ondernomen als antwoord op deze aanbeveling en werd een bijkomende fase in de procedure bij buitensporige tekorten ingezet door België aan te manen de nodige maatregelen te treffen om een einde te maken aan het buitensporig tekort in 2013. In dit verband heeft de Raad beslist dat het tekort in 2013 tot 2,7% bbp moest worden teruggebracht om aldus een voldoende veiligheidsmarge te hebben ten opzichte van de drempel van 3% bbp. Een dergelijke verbetering moest overeenstemmen met een vermindering van het structureel tekort van 1% bbp in 2013.

Op 20 juni 2014 heeft de Raad van de Europese Unie beslist om een einde te stellen aan de procedure bij buitensporige tekorten die tegen België was ingesteld. De Raad was immers van oordeel dat het nominaal tekort duurzaam onder de grens van 3% bbp ligt.

Vanaf 2014 zullen de evoluties van het structureel saldo onderzocht worden in het licht van de bepalingen van het preventieve deel van het Stabiliteits- en Groeipact (zie Hoofdstuk 5 van dit Advies) en ze zullen voor de Afdeling een centraal criterium vormen in de uitoefening van haar opdrachten inzake de evaluatie en de aanbeveling van de begrotingsdoelstellingen. Zo kent het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie aan de Afdeling Financieringsbehoeften de opdracht toe om structurele (en nominale) begrotingsdoelstellingen per overheidsniveau aan te bevelen en de naleving van deze structurele verbintenissen te evalueren (en eventueel een correctiemechanisme in te stellen).

Omdat het structureel saldo per definitie het begrotingssaldo is dat zou zijn waargenomen wanneer de economie zich op haar potentieel bevindt, is de relevantie ervan nauw gebonden aan de goede raming van de potentiële groei. Sinds het optreden van de economische en financiële crisis is de raming ervan en van de output gap die eruit voortvloeit echter onzeker. Enerzijds leidde de economische crisis van 2008-2009, gelet op de ernst ervan, tot een duurzaam verlies bij het niveau van het bbp, die door sommige studies geraamd wordt op meerdere procenten bbp[6]. Anderzijds leidde de verlenging van de conjunctuurinzinking als gevolg van het proces van schuldafbouw van de Lidstaten, dusdanig tot opeenvolgende neerwaartse herzieningen van de potentiële groei, dat die een nog meer procyclisch karakter vertoonde.

Bijgevolg nopen de moeilijkheid om het cyclische bestanddeel van het begrotingssaldo te ramen en de onzekerheden die met dit bestanddeel samenhangen, tot voorzichtigheid in de interpretatie van het structureel saldo als aanpassingsinspanning.

[6] Zie in dit verband, Igor Lebrun (2011), What has been the damage of the financial crisis to Belgian GDP?

1.1.2.2 Evaluatie van de structurele saldi op basis van de nationale ramingen en de ramingen van de Europese Commissie

Binnen het raam van dit Advies zullen de structurele saldi geëvalueerd worden op basis van de gegevens die de Europese Commissie in het kader van haar herfstscenario 2014 heeft gepubliceerd.

Tabel 10
Nominale en structurele begrotingssaldi op basis van de parameters van de Europese Commissie

Macro-economische parameters (jaarlijkse evolutie)	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	Jaarl. gem. 2009-2013
Reëel bbp	-2,6%	2,5%	1,6%	0,1%	0,3%	1,1%
Potentieel bbp	1,1%	1,2%	1,3%	0,9%	0,7%	1,0%
Output gap (evolutie)	-3,7%	1,3%	0,4%	-0,8%	-0,4%	0,1%
Output gap (niveau)	-1,8%	-0,5%	-0,1%	-0,9%	-1,3%	-0,9%
Begrotingsindicatoren (niveaus)	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	2009-2013
Effectieve NFB	-5,5%	-4,0%	-3,9%	-4,1%	-2,9%	2,6%
(-) Cyclische weerslag	-1,1%	-0,3%	-0,1%	-0,6%	-0,8%	0,3%
Cyclisch gecorrigeerde NFB	-4,4%	-3,7%	-3,8%	-3,6%	-2,1%	2,3%
(-) Eenmalige verrichtingen	-0,6%	0,0%	-0,2%	-0,4%	0,6%	1,2%
Structurele NFB	**-3,8%**	**-3,7%**	**-3,6%**	**-3,1%**	**-2,7%**	**1,1%**
Jaarlijkse verandering		***0,1%***	***0,1%***	***0,5%***	***0,4%***	
pm. Rentelasten	3,6%	3,4%	3,4%	3,4%	3,2%	-0,5%
Structureel primair saldo	-0,2%	-0,3%	-0,3%	0,3%	0,5%	**0,6%**
Jaarlijkse verandering		***-0,1%***	***0,0%***	***0,5%***	***0,2%***	

Bron: Europese Commissie, Autumn forecast (gegevensbank AMECO), Berekeningen HRF

(*) Voor 2009 zijn de eenmalige verrichtingen (one shots) die van de Spring forecast van de Commissie, de reeks gepubliceerd in de Autumn forecast starten pas in 2010.

Op basis van de voorlopige gegevens in bovenstaande tabellen zou het reële bbp tussen 2009 en 2013 jaarlijks met gemiddeld 1,1% gestegen zijn, of een stijgingspercentage dat ongeveer overeenstemt met de potentiële groei over dezelfde periode. In 2013 wordt een daling van de potentiële groei vastgesteld ingevolge een blijvend zwakke conjunctuur en de verslechtering van de groeivooruitzichten op middellange termijn.

In het kader van de macro-economische hypothesen en de hypothesen betreffende de hier in aanmerking genomen one shot verrichtingen zou het structureel saldo over de gehele periode 2009-2013 gestegen zijn met ongeveer 1,1% bbp volgens de prognoses van de Europese Commissie. Dit groeipercentage stemt overeen met een gemiddelde verbetering van ongeveer 0,3% bbp per jaar. Deze structurele verbetering zou iets minder dan de helft van de toename van het nominaal saldo over dezelfde periode verklaren, aangezien de rest van deze toename toe te schrijven is aan de gunstige evolutie van de one shot verrichtingen, maar eveneensaan een verkleining van het (negatieve) cyclisch bestanddeel van het saldo. De positieve invloed van de éénmalige verrichtingen op de evolutie van het begrotingsresultaat is zowel te danken aan het wegvallen van ongunstige invloeden in het begin van de periode (versnelling van de inkohieringen bij de personenbelasting en terugbetalingen ingevolge gerechtelijke beslissingen) als aan de omvangrijke éénmalige fiscale inkomsten in 2013 (fiscale regularisatie en de tijdelijke maatregel betreffende de liquidatieboni).

In 2012 en 2013 is de verbetering van het structureel saldo relatief hoger en bedroeg die over die twee jaren samen 1% bbp. Voor meer in het bijzonder 2013 gaat het echter om een duidelijke neerwaartse herziening in vergelijking met de gebruikte ramingen in het Advies van maart van de Afdeling voor hetzelfde jaar. Daar was nog sprake van een verwachte verbetering van het saldo met 0,8% in 2013. Deze herziening geeft in grote mate de negatieve invloed weer op het begrotingssaldo in 2013 van de nieuwe methodologische principes die werden toegepast ingevolge de inwerkingtreding van het ESR 2010, waaronder in het bijzonder de herclassificatie als kapitaaloverdracht van voorwaardelijke investeringsbijdragen (zie Kader hieronder).

Kader 1: Vergelijking van de ramingen van de structurele saldi voor 2013

De tabel hieronder vergelijken de raming van het structurele begrotingssaldo voor 2013 zoals het gerealiseerd op het ogenblik van het Advies van maart 2014 van de Afdeling en de raming ervan op basis van de toen beschikbare gegevens.

Tabel 11 : Structureel begrotingssaldo 2013 en bestanddelen : vergelijking van de ramingen op basis van de Europese Commissie

		Maart 2014 (Scenario EC)			*September 2014 (Scenario EC)*			*Verschil*
(% bbp)		2012	2013	*2012-2013(a)*	2012	2013	*2012-2013(b)*	(b)-(a)
Effectieve NFB (EDP)	**(1)**	**-4,0%**	**-2,7%**	***1,3%***	**-4,1%**	**-2,9%**	***1,2%***	***-0,1%***
(-) Cyclische weerslag	(2)	-0,7%	-1,0%	*-0,2%*	**-0,6%**	**-0,8%**	*-0,2%*	*0,0%*
(-) Eenmalige verrichtingen	(3)	-0,3%	0,4%	*0,8%*	-0,4%	0,6%	*1,0%*	*0,2%*
Structurele NFB	**(4)=(3)-(2)-(1)**	**-2,9%**	**-2,2%**	***0,7%***	-3,1%	-2,7%	***0,4%***	***-0,3%***

Bron : HRF, maart 2014, INR, Ameco winter forecast & Ameco spring forecast

Zoals uit de laatste beschikbare gegevens blijkt, is de structurele verbetering van het saldo in 2013, die op ongeveer 0,4%-0,6% bbp wordt geraamd volgens het in aanmerking genomen scenario, duidelijk lager dan die welke voorzien was in het Advies van maart van de Afdeling. Deze herziening zou enerzijds toe te schrijven zijn aan een verslechtering van het nominaal saldo in 2013 (ten opzichte van 2012) als gevolg van de herclassificatie gedurende datzelfde jaar van de voorwaardelijke investeringsbijdragen in kapitaaluitgaven. Anderzijds zou de herraming naar boven van de gunstige weerslag van de eenmalige verrichtingen op het saldo door de Europese Commissie een belangrijke rol spelen in de herraming van de structurele aanpassingen in 2013.

1.2 Evolutie 2009-2013 van de ontvangsten en de uitgaven van de overheid

Dit deel bevat een relatief gedetailleerde analyse van de evolutie van de ontvangsten en uitgaven van de Gezamenlijke Overheid. Het doel is nog meer verklarende elementen aan te brengen voor de evolutie van de structurele en nominale begrotingssaldi.

1.2.1 De overheidsontvangsten

De onderstaande tabellen en grafieken omvatten de aan de EU [7] overgedragen heffingen alsook de opbrengst van de verkopen van activa, ze houden evenwel geen rekening met de toegerekende sociale bijdragen. De bedoeling is een beeld te krijgen dat zo nauw mogelijk aansluit bij de effectief door de overheid geïnde ontvangsten. Het is daarom ook dat de hieronder voorgestelde cijfers licht afwijken van de gebruikelijke definitie van de nationale rekeningen.

Tabel 12
Overheidsontvangsten in de periode 2009-2012 (% bbp)

		2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Effectieve ontvangsten	**(1)=2+3**	**45,9%**	**46,5%**	**47,4%**	**48,7%**	**49,4%**	**0,7%**	**3,5%**
Fiscale en parafiscale ontvangsten	(2)	42,3%	42,7%	43,3%	44,4%	45,1%	0,7%	2,8%
* Directe belastingen	(2a)	14,9%	15,2%	15,7%	16,1%	16,7%	0,6%	1,8%
+ Gezinnen en IZW's		12,5%	12,6%	12,8%	13,0%	13,5%	0,5%	1,0%
+ Vennootschappen		2,4%	2,6%	2,9%	3,1%	3,2%	0,1%	0,8%
* Indirecte belastingen	(2b)	12,8%	13,1%	13,1%	13,4%	13,2%	-0,2%	0,4%
* Werkelijke sociale premies	(2c)	14,0%	13,7%	13,8%	14,1%	14,2%	0,1%	0,2%
* Kapitaalbelastingen	(2d)	0,6%	0,7%	0,7%	0,9%	1,0%	0,2%	0,4%
Niet-fiscale ontvangsten (incl. verkoop van activa)	(3)	3,6%	3,9%	4,1%	4,3%	4,3%	0,0%	0,7%
One shots en perimeterwijzigingen (*)	(4)	**-0,5%**	**0,0%**	**-0,1%**	**0,2%**	**0,5%**	**0,3%**	**1,0%**
Ontvangsten excl. one shots en perimeterwijzigingen	**(5)=1-4**	**46,4%**	**46,6%**	**47,6%**	**48,5%**	**48,9%**	**0,4%**	**2,5%**
* Fiscale en parafiscale (incl. kapitaal)	(5a)	42,8%	42,7%	43,5%	44,3%	44,6%	0,3%	1,8%
* Niet-fiscale (lopende en kapitaal)	(5b)	3,6%	3,9%	4,1%	4,2%	4,3%	0,1%	0,7%
Fiscale en parafiscale heffingen (incl. EU)	**(6)**	**42,3%**	**42,7%**	**43,3%**	**44,4%**	**45,1%**	**0,7%**	**2,8%**
+ Op de factor arbeid	(6a)	25,4%	25,2%	25,5%	25,8%	26,2%	0,4%	0,8%
+ Op de andere productiefactoren	(6b)	17,0%	17,5%	17,8%	18,6%	18,9%	0,3%	1,9%

(*) De wijzigingen van de in acht genomen perimeter geven de weerslag weer op de ontvangsten (bijdragen) door de opname van het pensioenfonds van de NMBS en de uitbreiding van de sociale dekking van de zelfstandigen tot de kleine risico's. Zij beïnvloeden de evolutie van de ontvangsten tussen 2009 en 2013 slechts marginaal.

Bron: INR, Rekeningen van de overheid, berekeningen HRF

De toename van de overheidsontvangsten met ongeveer 0,7% bbp in 2013 stemt overeen met het gemiddelde van de jaren 2009-2012. Over de gehele beschouwde periode is de ontvangstenratio met 3,5 procentpunt gestegen. Een gedeelte van deze stijging (ongeveer een vijfde) wordt verklaard door de toename, vóór 2013, van de niet-fiscale ontvangsten, met name die welke afkomstig zijn van de financiële steun vanwege de federale en regionale regeringen ten voordele van de banken en financiële instellingen.

[7] Door de invoering van het ESR 2010 worden de aan de EU overgedragen btw-ontvangsten ingedeeld bij de fiscale ontvangsten van de Gezamenlijke Overheid. De correctie is nu dus minder groot en betreft enkel de andere aan de EU overgedragen heffingen (douanerechten,...).

In 2013 zijn het uitsluitend de fiscale ontvangsten, waaronder in het bijzonder de directe belastingen en kapitaalbelastingen, die hebben bijgedragen tot de stijging van de ontvangsten. De evolutie ervan werd gunstig beïnvloed door de inwerkingtreding van structurele maatregelen zoals de verhoging van de roerende voorheffing en de wijziging van de definitie van de toegepaste interestvoet voor de berekening van de notionele interesten, alsook door de gunstige evolutie van sommige belastinggrondslagen (toename van de sociale uitkeringen die onderworpen zijn aan de bedrijfsvoorheffing). Niettemin is een groot deel van de stijging van de fiscale ontvangsten toe te schrijven aan niet recurrente verrichtingen zoals de fiscale regularisatie en de tijdelijke maatregel betreffende de liquidatieboni. In totaal zorgen de 'one shot' ontvangsten voor meer dan de helft van de toename van de fiscale ontvangsten in 2013 (0,4% op 0,7% van het bbp).

In 2013 is de ratio van de indirecte heffingen gedaald door een matige evolutie van de belastinggrondslagen (gezinsinvesteringen en private consumptie). Dit effect werd nochtans gedeeltelijk gecompenseerd door structurele maatregelen ter verhoging van de ontvangsten zoals de verhoging van de accijnzen op tabak en alcohol of de verhoging van de belasting op verzekeringspremies.

1.2.2 De primaire overheidsuitgaven

De ratio van de primaire uitgaven is in 2013 met 0,3% bbp gedaald, terwijl de ratio een stijging vertoont van 1,4% bbp over de gehele beschouwde periode.

Tabel 13
Primaire overheidsuitgaven : evolutie van de belangrijkste bestanddelen (% bbp)

	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Bezoldigingen	10,0%	9,8%	9,8%	9,9%	10,0%	0,1%	0,0%
Lonen	8,6%	8,4%	8,3%	8,4%	8,4%	0,0%	-0,2%
Sociale premies ten laste van de werkgevers	1,4%	1,4%	1,5%	1,5%	1,6%	0,1%	0,2%
Aankopen van goederen en diensten	4,0%	3,9%	3,9%	4,0%	4,0%	0,0%	-0,1%
Subsidies aan bedrijven	2,5%	2,9%	3,0%	3,0%	2,9%	0,0%	0,4%
waaronder loonkostensubsidies	0,8%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	0,0%	0,2%
Sociale uitkeringen	24,3%	23,9%	24,1%	24,7%	25,2%	0,4%	0,9%
Sociale uikteringen in natura	7,8%	7,6%	7,8%	8,0%	7,9%	0,0%	0,2%
Sociale uitkeringen in geld	16,5%	16,2%	16,3%	16,8%	17,2%	0,4%	0,7%
Pensioenen	9,5%	9,4%	9,6%	9,9%	10,2%	0,3%	0,7%
Kinderbijslag	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%	1,6%	0,0%	0,0%
Overige uitkeringen	5,5%	5,4%	5,2%	5,3%	5,4%	0,1%	-0,1%
Kapitaaluitgaven	3,9%	3,7%	4,2%	4,8%	4,1%	-0,8%	0,2%
Bruto-investeringen in vaste activa	2,2%	2,2%	2,3%	2,3%	2,2%	-0,2%	0,0%
Overige kapitaaluitgaven	1,7%	1,5%	2,0%	2,5%	1,9%	-0,6%	0,2%
Overige finale primaire uitgaven	3,0%	2,9%	2,9%	3,0%	3,0%	0,0%	0,0%
Finale primaire uitgaven	**47,7%**	**47,1%**	**48,0%**	**49,4%**	**49,1%**	**-0,3%**	**1,4%**

Bron : Eigen berekeningen op basis van het INR, Rekeningen van de overheid

De verlaging van de ratio van de primaire uitgaven in 2013 is toe te schrijven aan de daling van de kapitaaluitgaven, die veroorzaakt is door de terugval van de investeringen van de Lokale Overheden na de verkiezingen van 2012 maar vooral aan de aanrekening in 2012 op de overheidsrekeningen van de overdracht voor de herkapitalisatie van Dexia. De daling van de kapitaaluitgaven werd gedeeltelijk gecompenseerd door de verhoging van de sociale uitkeringen in natura, die toe te schrijven is aan de stijging van de pensioenen en de andere sociale uitkeringen, waaronder in het bijzonder de uitgaven voor ziekte- en invaliditeit. De evolutie van de sociale uitkeringen zal in detail becommentarieerd worden in hoofdstuk 2 van dit Advies. Bovendien stel men een lichte stijging van de door de overheden betaalde bezoldigingen vast. Die is uitsluitend toe te schrijven aan de verhoging van de bijdragen ten laste van de werkgevers en dient in verband gebracht te worden met de verhoging van de bijdragen van de Lokale Overheden voor de financiering van hun statutaire ambtenaren.

Over de hele periode 2009-2013 is de toename van de uitgaven (+1,4% bbp) hoofdzakelijk toe te schrijven aan de toename van de sociale uitkeringen (+0,9% bbp), waaronder in het bijzonder de pensioenen, en aan de stijging van de subsidies aan ondernemingen (+0,4% bbp). Dit laatste is voor de helft gelokaliseerd in de evolutievan de loonsubsidies die zijn toegekend onder de vorm van een verlaging van de bedrijfsvoorheffing (door de Federale Overheid) of de verlaging van gerichte sociale bijdragen (Sociale Zekerheid). De overheidsbezoldigingen blijven stabiel in % bbp omdat de daling van de loonmassa gecompenseerd is door de stijging van de werkgeversbijdragen.

De evolutie van de primaire uitgaven in verhouding tot het nominaal bbp geeft slechts op een onvolledige wijze de oriëntatie van het begrotingsbeleid weer. Net als het vorderingensaldo wordt de ratio van de primaire uitgaven beïnvloed door diverse niet-discretionaire factoren. Bepaalde van die factoren behoren tot de standaardmethodologie van de Europese Commissie, in het bijzonder de invloed van de conjunctuurcyclus en de weerslag van de one shot verrichtingen. Zij worden in het punt hierna onderzocht. Andere factoren, die meer specifiek zijn voor de Belgische overheidsfinanciën, worden onderzocht in het deel dat erop volgt.

1.2.2.1 Structurele ratio van de primaire uitgaven

In het kader van dit Advies zal een structurele ratio van de uitgaven berekend worden door rekening te houden met de invloed van deze twee elementen (cyclische invloeden en one shot verrichtingen). Technisch gezien, gebeurt de correctie van de ratio enerzijds door het berekenen van het verschil tussen de ratio uitgedrukt in procent van het effectieve (reële) bbp en de ratio uitgedrukt in procent van het potentiële (reële) bbp en anderzijds door het elimineren van het cyclische bestanddeel van de werkloosheidsuitgaven.

Tabel 14
Primaire overheidsuitgaven, waargenomen en structurele ratio's (*)

(% bbp)	2009	2010	2011	2012	2013	*2012-2013*	*2009-2013*
Primaire uitgaven (PRU)	**47,7%**	**47,1%**	**48,0%**	**49,4%**	**49,1%**	***-0,3%***	***1,4%***
* Cyclisch bestanddeel (obv potentiële bbp)	1,0%	0,3%	0,1%	0,5%	0,8%	*0,2%*	*-0,2%*
* Eenmalige verrichtingen (one shots) (NBB)	0,4%	0,0%	0,1%	0,6%	0,0%	*-0,6%*	*-0,4%*
Structurele PRU (% potentiële bbp)	**46,3%**	**46,9%**	**47,8%**	**48,3%**	**48,4%**	***0,1%***	***2,1%***
pm Structurele PRU (% verandering)(*)	***3,7%***	***3,2%***	***2,5%***	***1,2%***	***0,8%***	***0,8%***	***1,9%***

Bron: Eigen berekeningen op basis van de Nationale rekeningen, NBB

Opmerking: Een plusteken (+) wijst op een opwaartse weerslag op het niveau en/of de evolutie van de waargenomen ratio van de primaire uitgaven die, eenmaal in aanmerking genomen, leidt tot een lager niveau en/of een tragere evolutie van de structurele ratio.

(*) Het gaat om primaire uitgaven die gecorrigeerd zijn voor de cyclische werkloosheid en de one shot verrichtingen, gedefleerd aan de hand van een gemiddelde prijsindex van de primaire uitgaven (gewogen gemiddelde van de consumptieprijsindex, de index van de overheidsbezoldigingen en de index van de sociale uitkeringen).

Uit de tabel blijkt dat de daling van de ratio van de primaire uitgaven in 2013 te wijten is aan het wegvallen van de kapitaaloverdracht die de overheid in 2012 had toegekend voor de herkapitalisatie van Dexia. Gecorrigeerd voor de impact van deze overdracht en voor de invloed van de conjunctuurcyclus zouden de uitgaven uitgedrukt in procent van het bbp lichtjes gestegen zijn in 2013. Over de hele periode 2009-2013 zou de structurele ratio van de primaire uitgaven gestegen zijn met 2,1% bbp, dus iets meer dan de waargenomen ratio. Deze snellere evolutie zou verklaard worden door een minder ongunstige invloed van de conjunctuurcyclus in vergelijking met 2009 en door het wegvallen op het einde van die periode van de one shot verrichtingen die de uitgaven deden stijgen.

Ondanks de stijgende tendens van de ratio van de structurele primaire uitgaven over de hele periode 2009-2013 verzwakt de stijging van deze uitgaven in 2012 en 2013 ten opzichte van het begin van deze periode. Rekening houdend met de voor deze laatste jaren geraamde zwakke potentiële groei komt bovendien de quasi-stabilisatie van de uitgaven in verhouding tot het potentiële bbp overeen met een historisch laag groeipercentage van de structurele primaire uitgaven tijdens de laatste twee jaren van de beschouwde periode.

1.2.2.2 Andere verklarende factoren van de evolutie van de primaire uitgaven

De evolutie van de structurele uitgavenratio wordt hieronder geanalyseerd door eveneens rekening te houden met de invloed van andere factoren die specifieker zijn voor de Belgische overheidsfinanciën. Onder deze factoren neemt de Afdeling de volgende elementen in aanmerking: de verkiezingscyclus van de investeringsuitgaven van de Lokale Overheden, de relatieve prijseffecten die gerelateerd zijn aan het indexatiemechanisme van de overheidsuitgaven in verhouding tot het bbp, de overgedragen middelen voor de financiering van de Europese instellingen en bepaalde door de Federale Overheid en de Sociale Zekerheid toegekende subsidies die behoren tot de fiscale uitgaven of gerichte verminderingen van de werkgeversbijdragen. De manier waarop deze elementen de uitgaven beïnvloeden, wordt toegelicht in het kader, de budgettaire impact ervan wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 15
Niet-discretionaire factoren die de ratio van primaire uitgaven kunnen beïnvloeden

(% bbp)	2009	2010	2011	2012	2013	*2012-2013*	*2009-2013*
Structurele PRU (% potentiële bbp)	**46,3%**	**46,9%**	**47,8%**	**48,3%**	**48,4%**	***0,1%***	***2,1%***
Overige niet-discretionaire factoren	**1,0%**	**0,8%**	**1,3%**	**1,6%**	**1,5%**	***-0,1%***	***0,5%***
* Investeringscyclus van de LO	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	*-0,1%*	*0,1%*
* Relatieve prijseffect van de primaire uitgaven	-0,3%	-0,7%	-0,3%	0,0%	0,1%	*0,1%*	*0,3%*
* Loonkostensubsidies (FO en partim SZ)	0,8%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	*0,0%*	*0,2%*
* Totale financiering EU	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	*0,0%*	*0,0%*
Structurele PRU excl. impact van overige factoren (% pot. bbp)	***45,3%***	***46,1%***	***46,6%***	***46,6%***	***46,8%***	***0,2%***	***1,6%***

Bron: INR, Rekeningen van de Overheid, berekeningen HRF

In totaal hebben deze specifieke niet-discretionaire factoren slechts weinig impact gehad op de evolutie van de structurele uitgaven in 2013, aangezien het opwaarts effect van de indexatiemechanismen van de overheidsuitgaven gecompenseerd werd door een neerwaartse effect bij deze investeringsuitgaven van de Lokale Overheden in de periode rond het dieptepunt van de conjunctuur. Over de hele periode vanaf 2009 zijn deze factoren daarentegen verantwoordelijk voor ongeveer een kwart van de stijging van de uitgavenratio (ten belope van 0,5% op 2,1% bbp). Onder deze factoren zijn het de relatieve prijseffecten en de toename van de loonsubsidies van de Federale Overheid en de Sociale Zekerheid die het meest hebben bijgedragen tot de toename van de uitgaven.

Kader 2: Niet-discretionaire (of cyclisch discretionaire) factoren die de standaard structurele uitgavenratio kunnen beïnvloeden

Naast de factoren waarmee de Europese Commissie rekening houdt in haar evaluatie van de structurele saldi en inspanningen, werken de hierna beschreven elementen eveneens in op de evolutie van de primaire uitgaven in België, relatief onafhankelijk van de oriëntatie van het begrotingsbeleid.

Ten eerste beïnvloeden de jaarlijkse verschillen die kunnen worden vastgesteld tussen de **investeringsuitgaven van de Lokale Overheden** en de geraamde trendmatige evolutie ervan over de gehele verkiezingscyclus, de uitgavenratio, in opwaartse of wel in neerwaartse richting, maar vooral op een omkeerbare en regelmatige wijze. Vanaf 2011 versnelden aldus de investeringsuitgaven van de Lokale Overheden met de nakende gemeente- en provinciale verkiezingen van oktober 2012 in het vooruitzicht en dreven ze op die manier de ratio van de primaire uitgaven opwaarts. In 2013 volgden deze uitgaven geleidelijk aan opnieuw hun trend en zorgden ze op die manier voor een daling van het begrotingssaldo die op 0,1% bbp wordt geraamd.

Een tweede factor die hier in aanmerking wordt genomen, is het **relatieve prijzeneffect van de primaire uitgaven**. Deze geeft de impact weer op de ratio van de primaire uitgaven van het verschil in evolutie, wanneer het zich voordoet, tussen het gemiddelde indexcijfer van de indexering van de primaire uitgaven [8] en de bbp-deflator. Het verschil in evolutie is hoofdzakelijk toe te schrijven aan fluctuaties van de ruilvoet [9]. Die relatieve prijseffecten hebben vooral een invloed gehad in 2011 en 2012 en zouden aldus hebben bijgedragen ten belope van 0,3% bbp tot de verhoging van de structurele ratio van de primaire uitgaven over de periode 2009-2013.

Het lijkt verder relevant om de evolutie van de door de Federale Overheid toegekende subsidies onder de vorm van **verminderingen van bedrijfsvoorheffing**, los te bekijken van deze van de subsidies van de Sociale Zekerheid onder de vorm van **verminderingen van sociale bijdragen**. Hoewel ze volgens het ESR 2010 geboekt worden als uitgaven voor subsidies, zijn deze maatregelen in werkelijkheid verlagingen van fiscale en parafiscale heffingen die zijn toegekend in het kader van de interprofessionele akkoorden als maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid. Zoals aangegeven in bovenstaande Tabel 15 is de evolutie van deze categorie van loonsubsidies niet neutraal voor de ratio van de primaire uitgaven.

---

[8] De gemiddelde index van de indexering van de primaire uitgaven is gebaseerd op het indexcijfer van de consumptieprijzen, de indexeringsindex van de overheidssalarissen en de indexeringsindex van de sociale uitkeringen.

[9] Deze beïnvloeden de consumptieprijzen op een andere manier (met name door de importprijzen) dan de bbp deflator (met name door de exportprijzen).

Hoewel deze categorie van loonsubsidies langzamerhand op kruissnelheid is gekomen, wordt de impact ervan op de evolutie van die ratio toch nog geraamd op 0,2% bbp tussen 2009 en 2013.

Om rekening te kunnen houden met de **middelenoverdrachten naar de instellingen van de Europese Unie** (meer bepaald onder de vorm van afgestane indirecte belastingen) wordt nog een laatste correctie toegepast. Deze middelen worden immers bepaald op Europees niveau, dus een niveau hoger dan dat van het Belgische begrotingsbeleid. Op basis hiervan moet een toe- of afname van het aandeel ervan in het bbp logischerwijze worden beschouwd als zijnde niet-discretionair.

1.3 Evaluatie van de globale overheidsschuld en rentelasten

1.3.1 Evolutie van de rentelasten en determinanten

In 2013 is het gewicht van de rentelasten opnieuw gevoelig afgenomen, namelijk met 0,2 procentpunt, tot 3,2% bbp na enkele jaren van stagnatie, ondanks de quasi ononderbroken stijging van de schuldgraad sinds het uitbreken van de financiële crisis in 2008. In tegenstelling tot de vroegere EDP-cijfers wordt in de hier opgenomen cijfers overeenkomstig het ESR 2010 geen rekening meer gehouden met de netto financiële stromen uit swaps en forward rate agreements, zodat het ESR-vorderingensaldo en het EDP-vorderingensaldo identiek zijn. Dit heeft tot gevolg dat de rentelasten in de periode 2010-2013 na retroactieve aanpassing aan het ESR 2010 per saldo tussen 0,48% bbp (2013) en 0,13% bbp (2011) hoger komen te liggen. Op te merken valt hierbij dat bij de Federale Overheid het gebruik van swaps de rentelasten deed verlagen, terwijl bij sommige deelgebieden swaps waarbij schuld uitgegeven op korte termijn werd omgezet in lange termijn, de rentelasten echter verhoogde. De impact bij de Federale Overheid was evenwel groter dan die bij de deelgebieden.

Tabel 16
Rentelasten en determinanten (EDP = ESR 2010)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013
Rentelasten (EDP)	3,8%	3,6%	3,4%	3,4%	3,4%	3,2%	-0,5%
Jaarlijkse evolutie (% bbp)	*0,0%*	*-0,2%*	*-0,2%*	*0,0%*	*0,0%*	*-0,2%*	-0,1%
Verklarende factoren (toegevoegde bijdragen)							
* Evolutie van de impliciete rentevoet	0,1%	-0,6%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,3%	-0,4%
* Evolutie van de schuldgraad (t-1)	-0,1%	0,4%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%

Noot : Bij deze cijfers in het ESR 2010 wordt met de netto rentewinsten van financiële derivaten geen rekening gehouden.

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

De jaarlijkse evolutie van de rentelasten in procent van het bbp in het verleden kan worden opgesplitst in een “rentevoet”-effect, dat rechtstreeks samenhangt met de evolutie van de impliciete rentevoet in de loop van het jaar en een zogenaamd “schuldgraad”-effect dat zeer nauw gebonden is aan de evolutie van de schuldgraad in de loop van het voorafgaande jaar. Hierbij valt op te merkten dat de evolutie van de impliciete rente (rentelasten in verhouding tot de schuld van het jaar voordien) slechts met vertraging de evolutie van de marktrente volgt, met name in de mate dat de schuld geherfinancierd wordt tegen nieuwe rentetarieven.

In de periode 2009-2013 is het aandeel van de rentelasten in het bbp uitsluitend als gevolg van de daling van de impliciete rente, ondanks de verlenging van de looptijd van de portefeuille, verder verlaagd of nagenoeg constant gebleven; de bijdrage van de evolutie van de schuldgraad die in die periode steeds steeg, was neutraal of ongunstig voor de rentelastenratio. De gunstige bijdrage van de impliciete rentevoet in 2013 (-0,3% bbp) is te danken aan de lagere marktrentevoeten waartegen nieuwe leningen werden gefinancierd of oudere leningen werden geherfinancierd; aldus bedroeg de rente van staatsobligaties op tien jaar in 2013 gemiddeld 2,41%, tegenover 3,00% in 2012 en 4,23% in 2011.

De evolutie van de lange termijnrente is van fundamenteel belang omdat de overheidsschuld voor het grootste deel uit schuld op lange termijn bestaat.

Grafiek 1
Brutorendement van staatsobligaties op tien jaar
(in %, referentielening, maandgemiddelden)

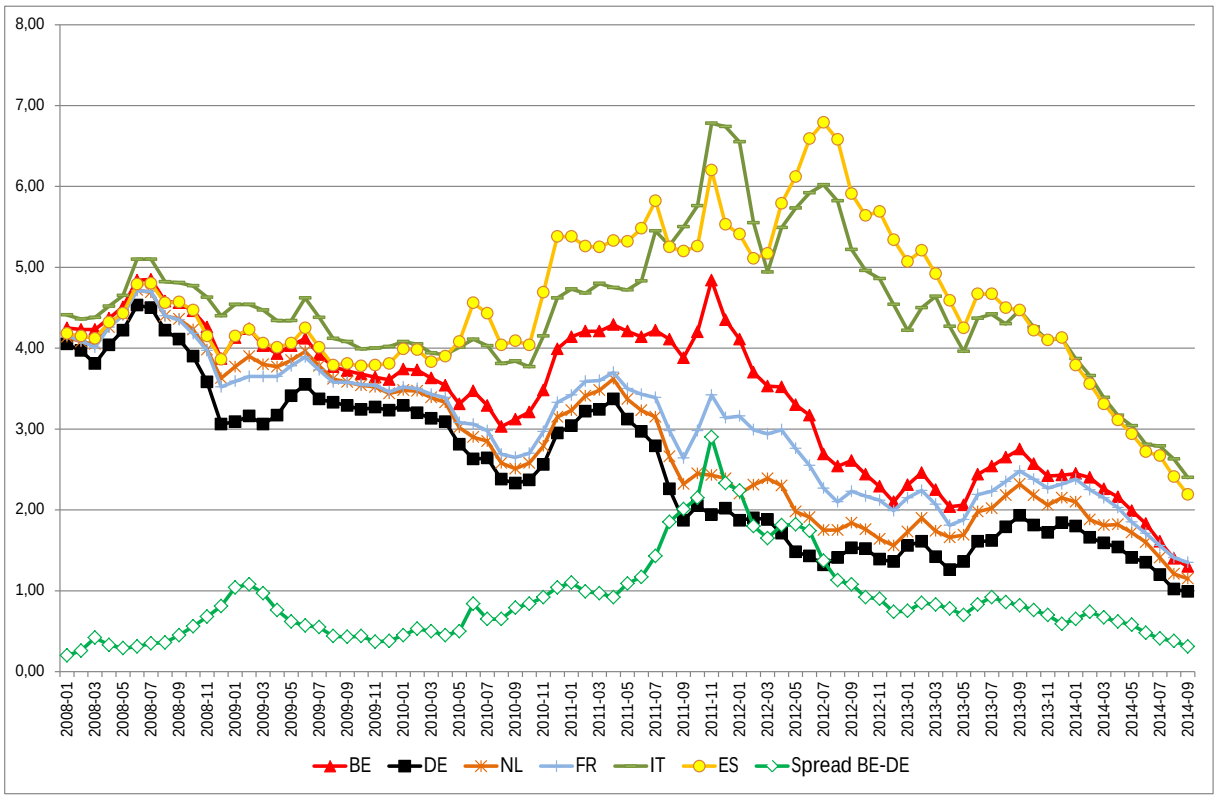

Bron : NBB

In de eerste maanden van 2013 werd de trendmatige daling van de Belgische langetermijnrentevoeten sinds eind november 2011 nog verdergezet. Na een geringe stijging in de maanden mei tot september 2013 als gevolg van de onzekerheid over het te voeren monetair beleid van de FED begon de langetermijnrente opnieuw licht te dalen vanaf 19 september 2013, de dag na de beslissing van de FED om de 'tapering' uit te stellen. Over het ganse jaar 2013 bleef de rente van de referentie-OLO relatief stabiel en schommelde die tussen ongeveer 2,0% en 2,8%. Dit relatief lage peil weerspiegelt het soepele monetaire beleid van de ECB, de kalmte op de financiële markten en de slechts matige economische groei en geringe inflatie in België. De kortetermijnrente in België bleef in 2013 het ganse jaar door bijzonder laag, aldus lag de gemiddelde maandrente op de schatkistcertificaten op 3 maand slechts heel weinig boven 0%.

Uit Grafiek 1 blijkt dat sinds het laatste kwartaal van 2011 de rentevoeten van de belangrijkste eurozonelidstaten convergeren naar omlaag in de richting van de rente van de Duitse bunds. De Belgische rente, zowel die op korte als op lange termijn, is in 2014 nog verder gedaald. Sedert juli dit jaar hadden zelfs uitgiften van schatkistcertificaten plaats tegen een negatieve rentevoet, wat te verklaren is door het heel sterk accomoderend beleid van de ECB, dat zijn voornaamste beleidstarieven sinds juni dit jaar enkele malen had verlaagd, nadat die reeds verlaagd waren in 2013.

1.3.2 Weerslag op de schuld van de overschakeling naar het ESR 2010

Alvorens de evolutie van de overheidsschuldgraad in 2012 en vooral in 2013 toe te lichten, wordt hier eerst ingegaan op de weerslag op de schuld van de overschakeling van het ESR 1995 naar het ESR 2010 (voor een gedetailleerde beschrijving van de diverse wijzigingen, zie bijlage 6.1).

Voor de invoering van het ESR 2010 in september 2014 was de perimeter van de overheid in april 2014 reeds uitgebreid door de striktere toepassing van de criteria en dit nog op basis van het ESR 1995. Aldus bijvoorbeeld worden sindsdien op het niveau van de FO de schuld van Apetra (1,67 miljard euro eind 2013) en schulden ingevolge gedelegeerde opdrachten en alternatieve financiering op het niveau van het WG (2,95 miljard euro), met name schulden van de instellingen SWL, SOWAFINAL, SOWAER en vooral het CRAC (zie paragraaf 3.6.3.2.2.1.2) tot de overheidsschuld gerekend. Tevens werden dank zij verschafte gegevens de schulden van universiteiten en hogescholen (0,57 miljard euro) op het niveau van de Gemeenschappen bij de overheidsschuld toegevoegd.

Tabel 17
Overgangstabel van de schuld tussen het ESR 1995 en het ESR 2010

	in miljoen euro			
	2010	2011	2012	2013
EDP-schuld ESR 1995	**343.725**	**366.249**	**380.157**	**387.159**
in% bbp	**96,6**	**99,2**	**101,1**	**101,2**
Elementen van de herziening van de schuld				
effectiseringen	87	26	0	0
sectorisatie	15.629	16.722	17.856	18.562
FO	51	68	15	24
G&G	13.660	14.574	15.473	15.984
LO	1.918	2.080	2.369	2.553
PPS	162	248	345	461
G&G	43	101	141	210
LO	119	146	204	251
voorwaardelijke investeringsbijdragen	4.437	4.777	5.430	6.947
G&G (=VG)	840	946	1.072	1.836
SZ	3.597	3.831	4.358	5.111
Overige	108	106	-62	117
Tot. herziening van de schuld	**20.423**	**21.879**	**23.569**	**26.087**
in % bbp	**3,0**	**2,9**	**2,9**	**3,3**
ingevolge herziening schuld	5,7	5,9	6,3	6,8
ingevolge herziening bbp	-2,7	-3,0	-3,4	-3,5
EDP-schuld ESR 2010	**364.148**	**388.128**	**403.726**	**413.246**
in % bbp	**99,6**	**102,1**	**104,0**	**104,5**

Bron: INR, Rekeningen van de overheid 2013

Bovenstaande Tabel 17 geeft aan dat de schuldgraad in de Overheidsrekeningen van 30 september 2014 ten opzichte van die van 17 april 2014 over de periode 2010-2013 voor elk jaar met ongeveer 3 procentpunt opwaarts werd herzien (+3,3% voor 2013) als gevolg van de overschakeling op ESR 2010 en andere aanpassingen. Deze herziening kan opgesplitst worden in een zuivere ongunstige herziening van het uitstaande bedrag van de overheidsschuld, waarvan de verhoging in die beschouwde periode toenam van +5,7% bpp eind 2010 tot +6,8% bbp eind 2013, en in een gunstig noemereffect van een verhoging van het bbp met ongeveer 3%, dat toenam van -2,7% bbp tot -3,5% bbp. De wijzigingen op het niveau van de schuld worden uitgebreid toegelicht in bijlage 6.1.3.

De wijzigingen bestaan voor het grootste deel uit de uitbreiding van de overheidsperimeter ('sectorisatie' in Tabel 17 hierboven) door toevoeging van de schuld van de zeven regionale sociale huisvestingsmaatschappijen en van gemeentelijke of intercommunale bedrijven, uit de opname van schulden van publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS) waarvan het risico onvoldoende aan de private partner is overgedragen, alsmede uit toevoeging van voorwaardelijke investeringsbijdragen, die afhankelijk zijn van parameters als de bezettingsgraad van activa. Die investeringsbijdragen komen bij een heel geringe voorwaardelijkheid neer op het aangaan van een verplichting door de overheid tot tussenkomsten in de financiering (al dan niet gedeeltelijke dekking van schuldaflossingen van de partij die de investering deed) van de infrastructuren van welzijns- en gezondheidsvoorzieningen door het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) van de Vlaamse Gemeenschap, alsook van de ziekenhuizen ten laste van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV).

1.3.3 Endogene en exogene schuldevolutie

In het Stabiliteitsprogramma van april 2013 en nog eens rond de Ecofin-beslissing van 21 juni 2013 verbond de federale regering zich ertoe gerichte schuldverlagende maatregelen zonder weerslag op het vorderingensaldo te nemen om de schuldgraad onder de 100% te houden. Met de realisatie van een schuldgraad van 99,7% bbp eind 2013 op basis van de toenmalige cijfers scheen de verbintenis van de federale regering om de schuldgraad niet boven de 100% bbp te laten uitstijgen, nageleefd. Op basis van de herziene cijfers trad er evenwel in 2013 geen geringe afname van de schuldgraad op, maar integendeel een toename van 104,0% tot 104,5% bbp.

De schuldvariatie kan opgesplitst worden in een endogene variatie en in een exogene variatie. De endogene variatie meet de impact op de schuld van de evolutie van het primair saldo en van het sneeuwbaleffect, dat de impact meet van de intrestuitgaven op de gecumuleerde schuld en de impact van de nominale bbp-groei op de schuldgraad (noemereffect); de exogene variatie of de tekort-schuldaanpassing bevat de verschillen tussen kas- en incrementele boeking (verschil tussen vervallen en gelopen intresten), de wijziging van de financiële activa en waarderings- en residuele effecten.

De toename van de schuldgraad in 2013 met 0,6 procentpunt tot 104,5% bbp is de resultante van twee tegengestelde bewegingen: enerzijds een endogene toename van de schuld met 1,1% bbp en anderzijds een kleinere exogene verlaging van de schuldgraad met 0,5% bbp. In onderstaande Tabel 18 is aangegeven dat de **endogene schuldverhoging** in 2013 +1,1% bbp bedroeg, wat het verschil weergeeft tussen het voor de schuldstabilisering vereiste primair saldo (+1,3% bbp) en het effectief primair saldo (0,3% bbp). Dat ongunstig verschil is toe te schrijven aan de veel hogere impliciete rente op de schuld (3,1%) dan de nominale groeivoet van het bbp (1,8%). Indien dat vermelde vereiste primair saldo zou berekend zijn op basis van het potentiële nominale bbp-groeicijfer van de EC, zou de waarde ervan onder meer in 2012 en 2013 kleiner zijn wegens een hoger bbp-groeicijfer in die vermelde jaren, zodat de endogene stijging van de schuldgraad in 2012 en 2013 dan geringer zou zijn. Dit illustreert dus duidelijk dat een beleid gericht op een hogere reële en nominale economische groei gunstig is voor de schuldontwikkeling. Voor het eerst sinds 2008 was het primair saldo in 2013 opnieuw positief.

Tabel 18
Schuldgraad en determinanten (% bbp)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Verwezenlijkte schuldgraad	**92,2%**	**99,3%**	**99,6%**	**102,1%**	**104,0%**	**104,5%**
Jaarlijks verschil (% bbp)	*5,3%*	*7,0%*	*0,3%*	*2,6%*	*1,8%*	*0,6%*
Vereist primair saldo (VPRS) (°)	1,3%	5,0%	-0,9%	-0,3%	1,2%	1,3%
Effectief primair saldo (EPRS)	2,7%	-1,8%	-0,6%	-0,5%	-0,7%	0,3%
(1) Endogene wijziging van de schuld (VPRS) - (EPRS)	**-1,4%**	**6,9%**	**-0,4%**	**0,2%**	**1,9%**	**1,1%**
(2) Verrichtingen buiten vorderingensaldo	6,7%	0,1%	0,7%	2,4%	-0,1%	-0,5%
P.M. VPRS op basis van groei potentieel bbp (3)	0,7%	1,5%	0,4%	0,0%	0,4%	0,9%
P.M. Endog. wijziging van de schuld op basis van (3)	-2,0%	3,3%	0,9%	0,5%	1,1%	0,6%
Technische parameters						
Impliciete rentevoet "i"	4,5%	3,9%	3,6%	3,5%	3,4%	3,1%
Nominale groeivoet van het bbp "n"	2,9%	-1,5%	4,6%	3,9%	2,2%	1,8%
Reële groei van het bbp	1,0%	-2,6%	2,5%	1,6%	0,1%	0,3%
Potentiële nominale groeivoet van het bbp	4,2%	3,6%	2,2%	3,2%	3,5%	3,0%
Gecorrigeerd nominaal verschil "(i-n)/(1+n)"	**1,5%**	**5,5%**	**-0,9%**	**-0,3%**	**1,2%**	**1,3%**

Bron: Eigen berekeningen op basis van INR, NBB.

Noot: Omwille van afrondingen kunnen de som van de samenstellende delen van een variabele, of de jaarlijkse schommelingen ervan, afwijken van het in de tabel vermelde totaal.

(°) VPRS = $(Schuld/bbp)_{t-1}*[(i-n)/(1+n)]_t$. Het VPRS is dus niet hetzelfde als het gecorrigeerd nominaal verschil, maar is er wel op gebaseerd. Als de schuldgraad van het jaar voordien 100% bbp benadert, zijn beide grootheden ongeveer gelijk.

Grafiek 2
Jaarlijkse endogene evolutie van de schuld: weerslag van de veranderingen van de output gap en van de inflatieverschillen

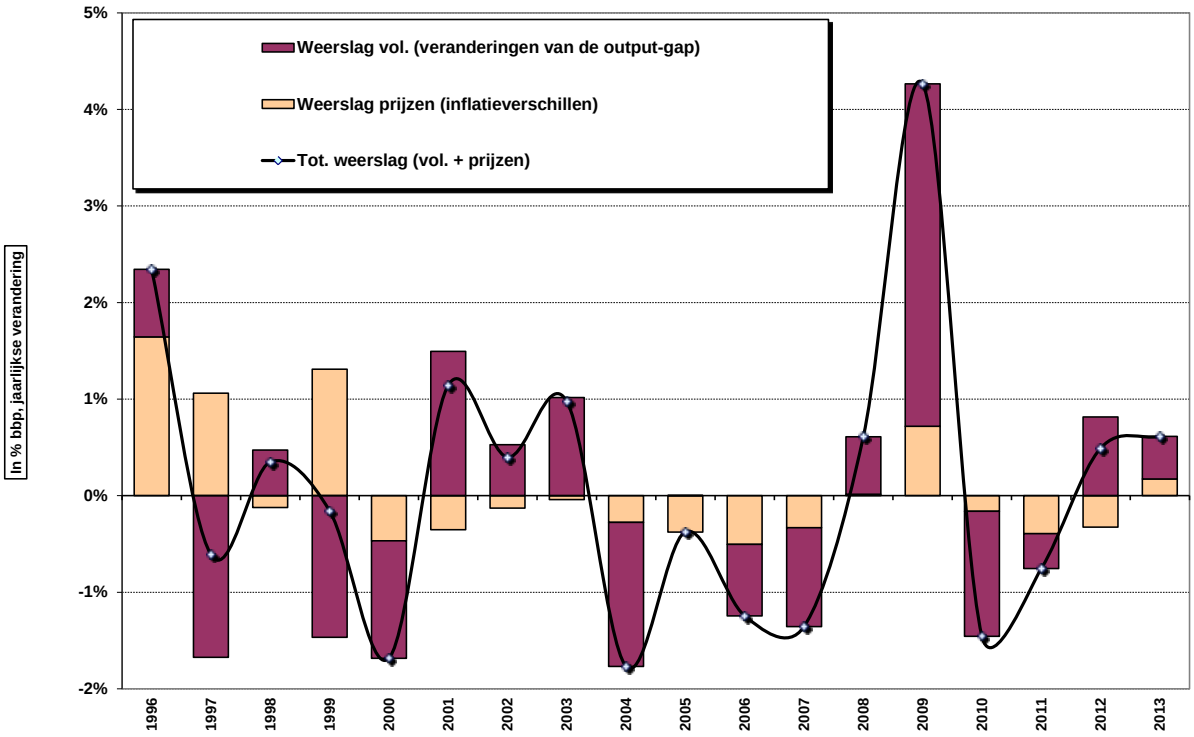

Bron: Eigen berekeningen op basis van cijfers van het INR

Bovenstaande Grafiek 2 geeft de jaarlijkse totale weerslag weer van de afwijkingen van het nominale bbp ten opzichte van zijn potentiële of trendmatige groei in waarde op de jaarlijkse endogene verandering van de schuldgraad. De totale weerslag kan opgesplitst worden in twee bestanddelen: a) een bestanddeel in volumes, met name de weerslag van de veranderingen van de output gap op de evolutie van de schuldgraad en b) een bestanddeel in prijzen, gemeten aan de hand van de jaarlijkse verschillen in inflatie (bbp-deflator) ten opzichte van de trendmatige inflatie [10]. Uit de grafiek blijkt dat de prijseffecten afgezien van de jaren 1996, 1997 en 1999, gekenmerkt door hoge inflatieverschillen, slechts een geringe rol speelden in de wijziging van de schuldgraad. Opvallend is de zeer hoge ongunstige bijdrage van die totale weerslag in 2009, gekenmerkt door een negatief bbp-groeicijfer en een zeer grote ongunstige output gap. In 2013 was het noemereffect gering, doordat de toename van de negatieve output gap gering was.

[10] Berekend met een HP filter (Hodrick-Prescott).

De verrichtingen buiten het vorderingensaldo (de **exogene schulddeterminanten**) oefenden in 2013 per saldo (-0,5% bbp) een gunstige weerslag uit op de overheidsschuldgraad. Een belangrijk deel bestond uit bijzondere maatregelen (financiële operaties) die de schuld rechtstreeks verlaagden (-1,2% bbp). Dit waren in hoofdzaak verkopen van financiële activa die geacht werden geen strategisch belang te hebben voor de Belgische overheid: in mei 2013 werden de deelbewijzen in Royal Park Investments, de bad bank van ex-Fortis, verkocht, wat de overheidsschuld rechtstreeks met 929 miljoen euro (0,2% bbp) verlaagde. In november 2013 werden deelbewijzen (een Staatsbelang van 25%) in BNP Paribas Fortis verkocht voor 3,25 miljard euro (0,9% bbp). De weerslag van die twee financiële verrichtingen is opgenomen in de rubriek 'deelnemingen' van Tabel 19 hieronder, die echter ook nieuwe deelnemingen bevat (zie verderop in de tekst). Voorts verlaagde de terugbetaling door KBC van een derde van de door de Vlaamse Gemeenschap toegekende achtergestelde lening de schuld met 1,75 miljard euro [11]. In totaal heeft de overheidssteun aan de financiële sector de overheidsschuld in de periode 2008-2013 cumulatief met 8,4% bbp opgedreven [12]; eind 2013 bedroeg de netto weerslag ervan 4,6% bbp omdat een deel (3,8% bbp) reeds werd teruggewonnen door verkopen van deelnemingen of de terugbetaling van achtergestelde leningen.

Tabel 19
Weerslag van de verrichtingen "buiten financieringsbehoeften" op de geconsolideerde brutoschuld

	In % bbp			
	2010	**2011**	**2012**	**2013**
Schuldvariatie	0,3	2,6	1,8	0,6
Endogene schuldvariatie	-0,4	0,2	1,9	1,1
Exogene schuldvariatie (*)	**0,7**	**2,4**	**-0,1**	**-0,5**
deelnemingen	0,1	1,1	-0,7	-1,1
leningen	0,5	0,7	1,4	0,7
deposito's	0,5	0,2	0,0	-0,2
financiële derivaten	-0,7	-0,1	0,0	-0,2
overige	0,2	0,5	-0,8	0,3

Bron: INR, NBB

(*) In het Advies van de Afdeling van maart 2014 was er nog een gunstige tekort-schuldaanpassing opgenomen als gevolg van de verkoop aan financiële instellingen in december 2013 van de vordering op de EC met betrekking tot het Berlaymontgebouw. Dit is niet meer in aanmerking genomen omdat niet alle risico's zijn overgedragen. Bijgevolg ontstond naast een kasontvangst een schuld van de FO tegenover de nieuwe schuldeisers ten belope van 636 miljoen euro.

[11] Dit bedrag bestaat voor 1,167 miljard euro uit kapitaal en voor 0,583 miljard euro uit een boetepremie en is opgenomen in de rubriek 'deelnemingen'.

[12] Inclusief de kapitalisatie van Dexia in 2012 (2,915 miljard euro) die het vorderingensaldo verzwaarde en aldus geen tekort-schuldaanpassing was.

Daarnaast leidden de bijkomende beleggingen (493 miljoen euro of 0,1% bbp) in federale overheidsschuld tot een versterkte consolidatie, zodat een groter bedrag aan consolideerbare activa van de totale schuld kon afgetrokken worden om tot de geconsolideerde brutoschuld te komen. Dit kwam doordat meer organismen behorend tot de perimeter van Entiteit I wettelijk [13] eind 2013 verplicht geworden zijn dit soort beleggingen te doen (in de plaats van vorderingen op de privé-sector aan te houden).

De annulatie van renteswaps had door de ontvangen annulatiepremies een gunstige weerslag op de schuld van in totaal 730 miljoen euro, hetgeen is opgenomen in de rubriek 'financiële derivaten' in Tabel 19 hierboven. Tenslotte leidden de omvangrijke uitgifte-en terugkooppremies tot een daling van de schuld (-1,515 miljard euro of -0,38% bbp in 2013) omdat de marktrente doorgaans gevoelig onder de couponrente lag van de effecten van de overheidsschuld in 2013, zodat de uitgifte- of terugkoopwaarde van de effecten globaal hoger was dan hun nominale waarde. Dit bedrag is opgenomen in de post 'overige' in Tabel 19.

In de post 'deelnemingen' droeg de deelname aan de kapitaalverhoging van de Europese Investeringsbank (EIB) ook nog bij tot een schuldverhoging van 0,448 miljard euro of 0,1% bbp.

Net zoals de vorige jaren droeg de steun aan de eurozonelidstaten in financiële moeilijkheden bij tot een verhoging van de schuld. In 2013 (+0,6% bbp) was die ongunstige weerslag toe te schrijven aan waarborgen voor leningen van het EFSF aan Griekenland, Ierland en Portugal [14] en de kapitaalinbreng in het ESM. Met de schuldstijging als gevolg van die in het kader van de Europese solidariteit verleende steun wordt als een vorm van verzachtende omstandigheid rekening gehouden bij de Europese beoordeling van de toegelaten overheidsschuldevolutie.

In onderstaande grafiek wordt het belang van de steun aan eurozonelidstaten in de evolutie van de totale schuld visueel aangetoond. Sinds 2010 nam de weerslag van de steun van de eurozonelidstaten aan bepaalde eurozonelidstaten in financiële moeilijkheden, zienderogen toe. De cumulatieve impact op de Belgische overheidsschuld van de intergouvernementele leningen (aan Griekenland), waarborgen voor het EFSF en de kapitaalinbreng in het ESM, nam toe van 0,2% bbp in 2010, tot 0,7% bbp in 2011, 2,1% bbp in 2012 en 2,7% bbp in 2013.

---

13 Wet van 21 december 2013 houdende fiscale en financiële bepalingen, Titel 11 – Maatregelen tot consolidatie van de financiële activa van de overheid, Art. 113-121. De organismen behorend tot de Federale Overheid en de Sociale Zekerheid moeten (afgezien van enkele uitzonderingen) 1° hun beschikbare gelden op zicht plaatsen op een rekening geopend bij de door de Staat aangewezen instelling en 2° hun andere beschikbare gelden rechtstreeks beleggen bij de Schatkist en/of ze beleggen in financiële instrumenten uitgegeven door de Federale Staat.

14 Opgenomen in de post 'leningen' in Tabel 19.

Grafiek 3
Schuldgraad (in % bbp)

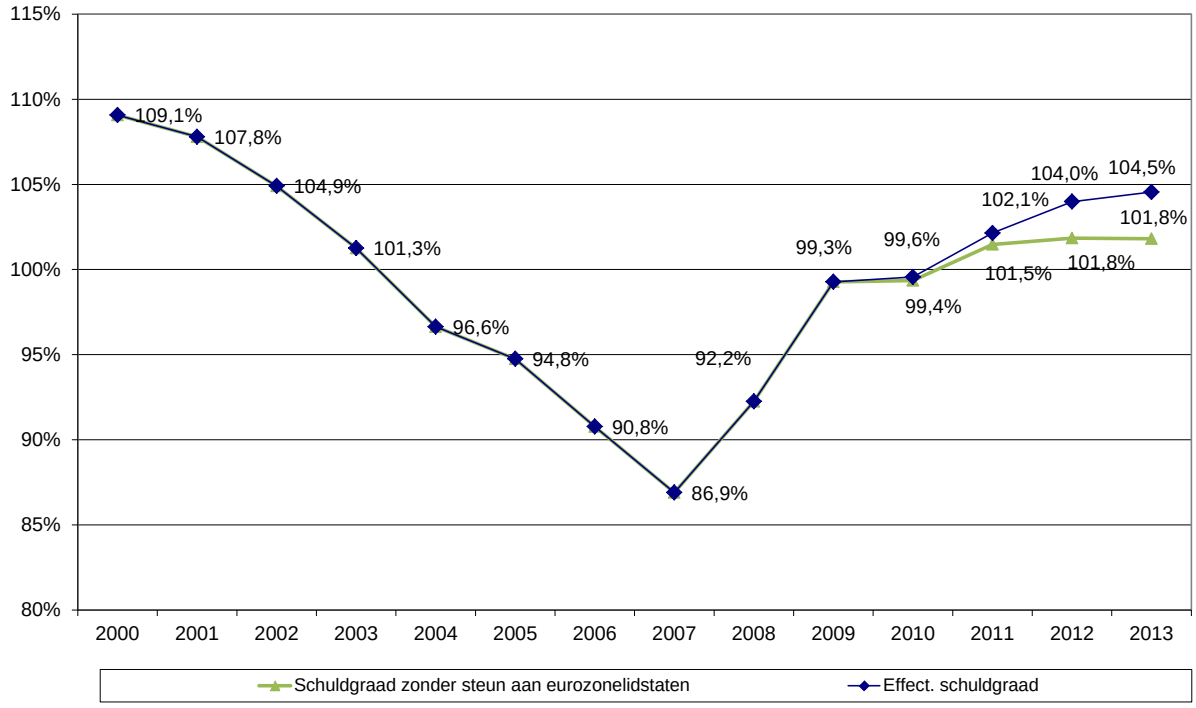

1.3.4 Staatswaarborgen ten gunste van de financiële sector

In de marge van dit hoofdstuk over de overheidsschuld kan eveneens nog vermeld worden dat de door de FO tijdens de financiële crisis gewaarborgde schuld van financiële instellingen, ongerekend de depositobeschermingsregeling, het afgelopen jaar merkelijk is afgenomen van 59,1 (15,2% bbp) tot 45,4 miljard euro (11,5 % bbp). Zoals uit Grafiek 4 hieronder blijkt, loopt dit bedrag in 2014 verder gevoelig terug, zodat de eventuele risico's verbonden aan deze potentiële schuld afnemen.

Grafiek 4
Staatswaarborgen ten gunste van financiële instellingen (uitstaande bedragen)

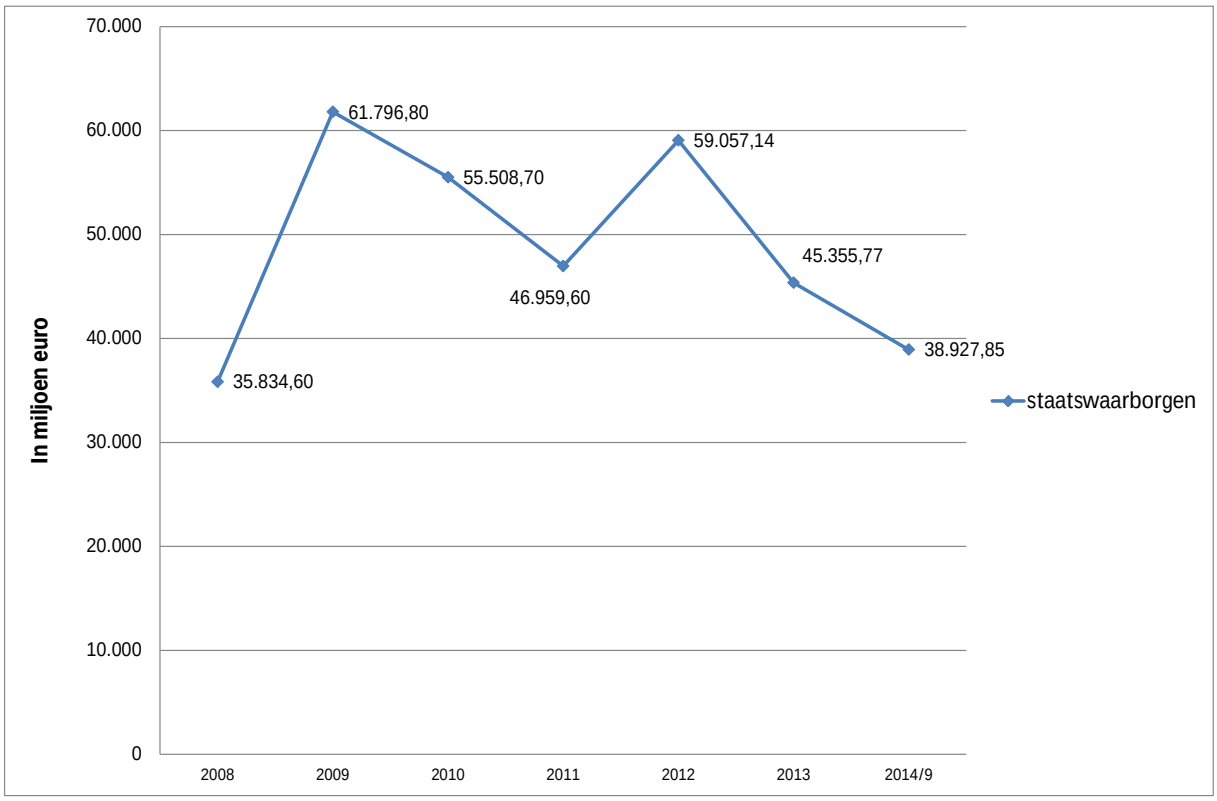

2 EVALUATIE VAN DE FEDERALE OVERHEID EN DE SOCIALE ZEKERHEID

2.1 Evaluatie van de Federale Overheid

Het vorderingensaldo van de Federale Overheid (FO) verbeterde fors in 2013 (+1,0% bbp), namelijk van -3,4% bbp in 2012 tot -2,4% bbp in 2013. Deze verbetering heeft meerdere oorzaken.

Tabel 20
Rekening van de Federale Overheid (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Effectieve totale ontvangsten vóór fiscale overdrachten	**(1)**	**25,1%**	**25,9%**	**26,4%**	**27,5%**	**27,9%**	**0,4%**	**2,8%**
Overgedragen ontvangsten aan andere overheden	(2)	12,4%	12,2%	13,2%	12,8%	12,7%	-0,1%	0,3%
Aan de EU	(2a)	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%
Aan de Sociale Zekerheid	(2b)	3,6%	3,9%	4,4%	3,9%	3,9%	0,0%	0,3%
Aan Entiteit II (BFW)	(2c)	8,4%	8,0%	8,4%	8,6%	8,5%	-0,1%	0,0%
Effectieve totale ontvangsten na fiscale overdrachten	**(3)=(1)-(2)**	**12,6%**	**13,7%**	**13,2%**	**14,7%**	**15,2%**	**0,5%**	**2,6%**
Fiscale	(3a)	11,4%	12,3%	11,7%	13,1%	13,5%	0,5%	2,1%
Overige	(3b)	1,2%	1,4%	1,5%	1,6%	1,7%	0,1%	0,4%
"One shots" (inclusief verkopen van activa) & perimeter	(4)	-0,6%	0,1%	0,0%	0,3%	0,6%	0,3%	1,2%
Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)	(5)=(1)-(4)	**13,2%**	**13,7%**	**13,3%**	**14,4%**	**14,6%**	**0,2%**	**1,4%**
Primaire uitgaven	**(6)**	**13,1%**	**13,5%**	**13,6%**	**14,9%**	**14,7%**	**-0,3%**	**1,6%**
Finale primaire uitgaven	(7)	9,8%	9,7%	10,2%	10,8%	10,1%	-0,7%	0,3%
Budgettaire overdrachten aan andere overheden	(8)	3,2%	3,8%	3,4%	4,2%	4,5%	0,4%	1,3%
Aan de EU	(8a)	0,2%	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%
Aan de Sociale Zekerheid	(8b)	2,1%	2,7%	2,3%	3,1%	3,4%	0,3%	1,2%
Aan Entiteit II	(8c)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	0,1%	0,1%
Eenmalige verrichtingen (one shots) & perimeter	(9)	0,5%	0,0%	0,0%	0,7%	0,1%	-0,6%	-0,4%
Finale primaire uitgaven excl. one shots	(10)=(7)-(9)	9,3%	9,7%	10,2%	10,1%	10,0%	0,0%	0,7%
Primair saldo		**-0,4%**	**0,2%**	**-0,4%**	**-0,3%**	**0,5%**	**0,8%**	**1,0%**
Rentelasten		3,4%	3,2%	3,1%	3,2%	2,9%	-0,2%	-0,4%
Vorderingensaldo		**-3,8%**	**-3,0%**	**-3,5%**	**-3,4%**	**-2,4%**	**1,0%**	**1,4%**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Vooreerst profiteerde de FO van de toename van de ontvangsten, en meer specifiek van de fiscale ontvangsten (zie deel 1.2.1). De eenmalige verrichtingen (one shots) hadden echter in 2013 een gunstig effect op het vorderingensaldo [15]. Daarnaast was er een afname van de primaire uitgaven (-0,3% bbp), omdat de forse terugloop van de finale primaire uitgaven (-0,7%) de toename van de budgettaire overdrachten aan andere subsectoren van de overheid (+0,4% bbp) meer dan compenseerde. Tot slot had de verdere daling van de rentelasten (-0,2% bbp), ondanks de verdere stijging van de schuldgraad, een gunstig effect op het vorderingensaldo van de FO (zie deel 1.3.1). Door deze verschillende evoluties kon een positief primair saldo worden gerealiseerd en kon het tekort worden beperkt tot -2,4% bbp, namelijk iets beter dan de begrotingsdoelstelling die voor de federale overheid in het Stabiliteitsprogramma van april 2013 werd vastgelegd (-2,3% bbp).

Tabel 21
Finale primaire uitgaven van de FO (in % bbp)

	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Bezoldigingen	1,90%	1,82%	1,78%	1,76%	1,74%	-0,02%	-0,16%
Lonen	1,76%	1,68%	1,65%	1,63%	1,61%	-0,02%	-0,15%
Sociale premies t.l.v. de werkgevers	0,14%	0,13%	0,13%	0,13%	0,13%	0,00%	0,00%
Aankopen van goederen en diensten	0,80%	0,81%	0,81%	0,81%	0,80%	-0,01%	0,00%
Subsidies aan bedrijven	1,03%	1,22%	1,28%	1,20%	1,20%	0,00%	0,17%
w.o. loonkostensubsidies	0,54%	0,70%	0,73%	0,74%	0,74%	0,00%	0,20%
Sociale uitkeringen	3,74%	3,69%	3,78%	3,80%	3,89%	0,09%	0,15%
Sociale uikteringen in natura	0,04%	0,07%	0,10%	0,10%	0,06%	-0,04%	0,02%
Sociale uitkeringen in geld	3,70%	3,62%	3,68%	3,70%	3,83%	0,13%	0,13%
Pensioenen	2,93%	2,91%	2,98%	3,02%	3,13%	0,11%	0,20%
Kinderbijslag	0,07%	0,06%	0,06%	0,05%	0,06%	0,01%	-0,01%
Overige uitkeringen	0,70%	0,65%	0,64%	0,63%	0,64%	0,01%	-0,06%
Kapitaaluitgaven	1,10%	0,93%	1,29%	1,96%	1,17%	-0,79%	0,07%
Bruto-investeringen in vaste activa	0,29%	0,24%	0,22%	0,23%	0,24%	0,01%	-0,05%
Overige kapitaaluitgaven	0,80%	0,69%	1,07%	1,73%	0,93%	-0,80%	0,12%
Overige finale primaire uitgaven	1,27%	1,23%	1,23%	1,25%	1,33%	0,08%	0,06%
Finale primaire uitgaven	**9,83%**	**9,70%**	**10,18%**	**10,78%**	**10,13%**	**-0,65%**	**0,30%**
FPU gecorrigeerd voor de cyclus en one shots	9,2%	9,7%	10,2%	10,1%	10,0%	-0,1%	0,8%
Jaarlijks verschil	0,0%	0,5%	0,5%	-0,2%	-0,1%		
FPU gecorrigeerd voor de one shots (reële verandering)	*1,2%*	*7,2%*	*6,0%*	*-1,4%*	*-0,3%*	*-0,3%*	*2,8%*
Idem, exclusief loonkostensubsidies	*-0,5%*	*5,7%*	*6,2%*	*-1,6%*	*-0,4%*	*-0,4%*	*2,4%*

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

[15] In 2013 waren het vooral eenmalige verrichtingen op het vlak van de fiscale ontvangsten, met onder meer de fiscale regularisatie en de tijdelijke maatregel met betrekking tot de liquidatiebonussen (zie ook deel 1.2.1).

In 2012 bereikten de finale primaire uitgaven van de FO een piek van 10,8% bbp, vooral omwille van de herkapitalisatie van Dexia ten belope van 0,8% bbp. De afname van de finale primaire uitgaven in 2013 is vooral toe te schrijven aan het wegvallen van deze eenmalige kapitaaloverdracht. Indien gecorrigeerd voor de weerslag van de conjunctuurcyclus en voor de eenmalige verrichtingen, blijft de ratio van de primaire uitgaven immers bijna op het niveau van 2012.

Rekening houdend met de lage economische groei in de laatste twee jaren, is deze stabilisering echter te verklaren door een zeer traag groeitempo van de uitgaven, dat zelfs negatief is in reële termen. Afgezien van de eenmalige verrichtingen zou het volume van de uitgaven van de Federale Overheid met 1,4% in 2012 en 0,3% in 2013 gedaald zijn. Dit komt aldus neer op een trendbreuk ten opzichte van de voorgaande periode.

Door de besparingsmaatregelen van de FO zijn de bezoldigingen en de aankopen van goederen en diensten, uitgedrukt in procent bbp, licht afgenomen in 2013, terwijl de subsidies aan bedrijven, met inbegrip van de loonkostensubsidies [16], gestabiliseerd zijn en de investeringen slechts beperkt gestegen zijn.

Het snelle groeitempo van de uitgaven van de Federale Overheid, zoals met name waargenomen in de jaren 2010 en 2011, is grotendeels toe te schrijven aan de stijging van de loonkostensubsidies (vooral verminderingen van de bedrijfsvoorheffing) en aan de toename van de kapitaaloverdrachten ingevolge de invoering van een belastingkrediet op bepaalde energiebesparende investeringen. Deze elementen worden in het ESR 2010 als uitgaven beschouwd (zie bijlage 6.1.3.7).

De afname van de lonen over de hele periode 2009-2013 wordt veroorzaakt door de verdere daling van het aantal werknemers bij de FO (zie Grafiek 5).

[16] De loonkostensubsidies betreffen het geheel van werkgelegenheidsbevorderende maatregelen die in het kader van Interprofessionele Akkoorden genomen worden om de loonkosten te verminderen en bevatten zowel uitgaven voor dienstencheques, gerichte sociale bijdrageverminderingen (bv. sociale Maribel) als verminderingen van de bedrijfsvoorheffing (bv. onderzoekers, nacht- en ploegenarbeid, …). De loonkostensubsidies moeten in het ESR 2010 geboekt worden als primaire uitgaven (subsidies) en niet als verminderingen van de parafiscale of fiscale ontvangsten (zie ook deel 6.1.3.6). De loonkostensubsidies van de Federale Overheid betreffen de verminderingen van de bedrijfsvoorheffing. De overige loonkostensubsidies worden toegerekend aan de Sociale Zekerheid (zie deel 2.2).

Grafiek 5
Evolutie van de tewerkstelling bij de FO (in duizenden personen)

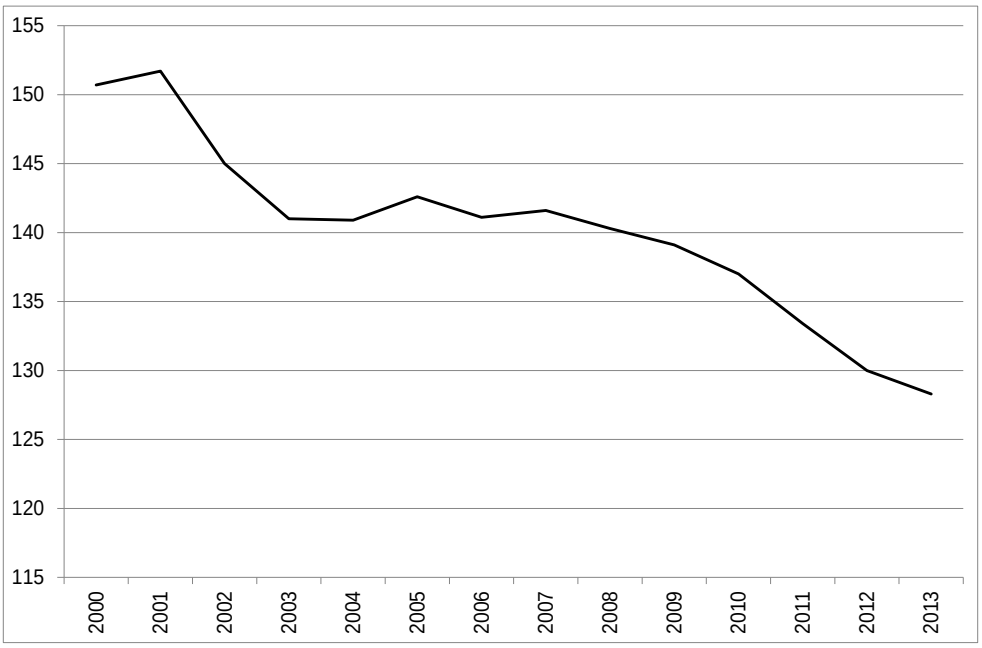

Bron: Berekeningen HRF op basis van NBB

De dalende trend van de werkgelegenheid in de federale administratie is sinds 2007 duidelijk. Deze trend, die iets vóór het uitbreken van de overheidsschuldencrisis is ingezet, vloeit voort uit de beslissingen die door de vorige federale regeringen werden genomen inzake de gedeeltelijke vervanging van de met pensioen gaande ambtenaren. In 2002-2003 werd ook een aanzienlijke daling waargenomen, maar die moet in verband worden gebracht met de politiehervorming en de personeelsoverdracht naar de lokale politie.

Tabel 22
Fiscale en budgettaire overdrachten van de FO aan andere subsectoren van de overheid (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Totaal budgettaire en fiscale overdrachten van de FO	**(1)**	**15,7%**	**16,1%**	**16,6%**	**16,9%**	**17,2%**	**0,3%**	**1,6%**
Fiscale overdrachten	(1a)	12,4%	12,2%	13,2%	12,8%	12,7%	-0,1%	0,3%
Budgettaire overdrachten	(1b)	3,2%	3,8%	3,4%	4,2%	4,5%	0,4%	1,3%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan de EU	(2)	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%
Fiscale overdrachten	(2a)	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%
Budgettaire overdrachten	(2b)	0,2%	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan de SZ	(3)	5,8%	6,6%	6,8%	7,0%	7,3%	0,3%	1,5%
Fiscale overdrachten	(3a)	3,6%	3,9%	4,4%	3,9%	3,9%	0,0%	0,3%
Budgettaire overdrachten	(3b)	2,1%	2,7%	2,3%	3,1%	3,4%	0,3%	1,2%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan Entiteit II	(4)	9,4%	9,0%	9,4%	9,5%	9,5%	0,0%	0,1%
Fiscale overdrachten	(4a)	8,4%	8,0%	8,4%	8,6%	8,5%	-0,1%	0,0%
Budgettaire overdrachten	(4b)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	0,1%	0,1%
pm. Financiering pensioenen Entiteit II door de FO (°)	(5)	1,3%	1,3%	1,4%	1,5%	1,5%	0,1%	0,2%

(°) De uitgaven voor ambtenarenpensioenen (vooral in het onderwijs) van Entiteit II die effectief ten laste zijn van de Federale Overheid door wettelijke regelingen, worden in het ESR 2010 aangerekend als finale primaire uitgaven van Entiteit II (en niet van de FO). Dit heeft als boekhoudkundige tegenpost een lopende fictieve (of toegerekende) overeenkomstige overdracht afkomstig van de FO, wat hier in de laatste lijn van de tabel opgenomen is.

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

De stijgende trend van de fiscale en budgettaire overdrachten van de FO aan andere overheden werd ook in 2013 verdergezet (+0,3% bbp). Deze stijging is volledig toe te schrijven aan de toegenomen budgettaire overdrachten aan de Sociale Zekerheid (SZ), en dan met name aan de forse stijging van de bijzondere staatstoelage die de FO stort om het evenwicht in ESR van de SZ te bewaren (zie deel 2.2). Bij de overdrachten aan Entiteit II werd de daling van de fiscale overdrachten (-0,1% bbp) die krachtens de Bijzondere Financieringswet verschuldigd zijn, geneutraliseerd door de stijging van de budgettaire overdrachten (+0,1% bbp).

2.2 Evaluatie van de Sociale Zekerheid

Net als in 2012 was het vorderingensaldo van de Sociale Zekerheid (SZ) in 2013 licht negatief, namelijk -0,1% bbp. In 2013 stegen de totale ontvangsten van de SZ met 0,4% bbp en de primaire uitgaven met 0,3% bbp. Hierdoor bereikten zowel de totale ontvangsten als de primaire uitgaven een historisch hoog niveau, namelijk 21,7% bbp.

Tabel 23
Rekening van de Sociale Zekerheid (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Totale ontvangsten	**(1)=(2)+(3)**	**20,0%**	**20,4%**	**20,8%**	**21,3%**	**21,7%**	**0,4%**	**1,7%**
- Ontvangsten afkomstig van de FO	(2)	5,8%	6,6%	6,8%	7,0%	7,3%	0,3%	1,5%
Fiscale	(2a)	3,6%	3,9%	4,4%	3,9%	3,9%	0,0%	0,3%
Budgettaire	(2b)	2,1%	2,7%	2,3%	3,1%	3,4%	0,3%	1,2%
- Eigen ontvangsten, w.o.	(3)	14,2%	13,9%	14,1%	14,3%	14,4%	0,1%	0,2%
Bijdragen		13,3%	13,0%	13,2%	13,4%	13,5%	0,1%	0,3%
Fiscale		0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,0%	0,0%
"One shots" & perimeterwijzigingen	(4)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Ontvangsten exclusief "one shots" & perimeterwijzigingen	(5)=(1)-(4)	19,9%	20,4%	20,7%	21,2%	21,6%	0,4%	1,7%
Primaire uitgaven	**(6)**	**20,7%**	**20,6%**	**20,7%**	**21,4%**	**21,7%**	**0,3%**	**1,1%**
- Sociale uitkeringen	(6a)	18,8%	18,6%	18,7%	19,3%	19,6%	0,4%	0,8%
- Overige finale primaire uitgaven, w.o.	(6b)	1,8%	1,9%	2,0%	2,1%	2,0%	-0,1%	0,3%
Loonkostensubsidies		1,0%	1,1%	1,2%	1,2%	1,1%	0,0%	0,2%
- Budgettaire overdrachten aan andere overheden	(6c)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Primair saldo		**-0,7%**	**-0,2%**	**0,1%**	**-0,1%**	**-0,1%**	**0,1%**	**0,7%**
Rentelasten		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo		**-0,7%**	**-0,2%**	**0,1%**	**-0,1%**	**-0,1%**	**0,1%**	**0,7%**
FPU gecorrigeerd voor de cyclus en one shots		20,1%	20,3%	20,6%	21,0%	21,2%	0,2%	1,1%
Jaarlijks verschil		0,6%	0,3%	0,3%	0,4%	0,2%	0,2%	-0,4%
FPU gecorrigeerd voor de one shots (reële verandering)		*4,1%*	*3,2%*	*1,7%*	*2,3%*	*1,5%*	*1,5%*	*2,2%*
Idem, exclusief loonkostensubsidies		*4,2%*	*3,3%*	*1,7%*	*2,4%*	*1,6%*	***1,6%***	***2,2%***

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Aan de ontvangstenzijde was er in 2013 een verdere stijging van de overdrachten vanwege de Federale Overheid (+0,3% bbp). De alternatieve financiering [17] van de SZ bleef in 2013 op hetzelfde niveau als in 2012, terwijl de staatstoelagen verder toenamen (+0,3% bbp). De staatstoelagen bestaan uit de gewone staatstoelagen die ten laste vallen van de algemene uitgavenbegroting en sinds 2010 ook uit een bijzondere staatstoelage, de zogenaamde evenwichtsdotatie. Deze bijzondere staatstoelage [18] beoogt het evenwicht van het ESR-saldo van de SZ en is in 2013 opnieuw fors gestegen. De sociale bijdragen kenden een lichte stijging (+0,1% bbp) in 2013, maar hun relatieve aandeel in de totale ontvangsten van de SZ nam wel verder af. De sociale bijdragen stonden in 2013 in voor 62,4% van de middelen (tegenover 66,5% in 2009), terwijl het aandeel van de overdrachten van de FO in 2013 33,5% was (tegenover 29,0% in 2009) (zie Grafiek 6).

[17] Ter herinnering, de alternatieve financiering door de FO werd vooral vanaf 1994 toegepast ter compensatie van de besliste maatregelen inzake verlagingen van bijdragen voor de SZ. Die alternatieve financiering bestaat vooral uit middelen die van de btw afkomstig zijn, maar daarnaast ook van accijnzen op tabaksproducten en directe belastingen waaronder de roerende voorheffing en de personen- en vennootschapsbelasting (Programmawet van 2 januari 2001).

[18] De evenwichtsdotatie bedroeg 4 041,4 miljoen euro in 2012 en 5 338,7 miljoen euro in 2013.

Ingevolge de verhoging van de evenwichtsdotatie is het aandeel van de dotatie van de Federale Overheid in de aan de Sociale Zekerheid overgedragen middelen gestegen, terwijl het aandeel van de alternatieve financiering, zoals gedefinieerd op een meer structurele basis, gedaald is.

Grafiek 6
Samenstelling van de ontvangsten van de SZ (in % van het totaal)

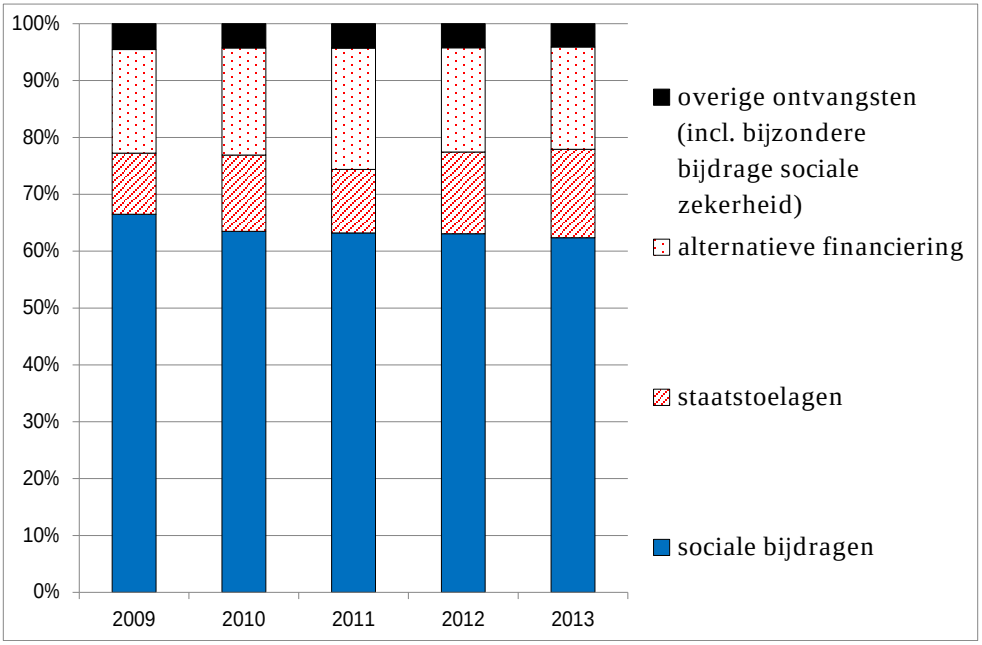

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

De stijging van de primaire uitgaven in 2013 is volledig toe te schrijven aan de verdere toename van de sociale uitkeringen (+0,4% bbp). De overige finale primaire uitgaven, waaronder de loonkostensubsidies [19], kenden daarentegen in 2013 een lichte daling (-0,1% bbp). De sociale uitkeringen bereikten in 2013 een nieuwe piek, namelijk 19,6% bbp, omdat de pensioenuitgaven en, in mindere mate, de gezondheidszorguitgaven en de ziekte- en invaliditeitsuitgaven sneller toenamen dan het bbp. De pensioenuitgaven zetten hun stijging verder (+0,2% bbp) [20], vooral omwille van de verdere stijging van het aantal gepensioneerden, maar ook door de welvaartsaanpassingen. De stijging van de uitgaven voor de gezondheidszorg (+0,1% bbp) werd in 2013 beperkt door de inperking van de reële groeinorm van de gezondheidszorg [21] en door de daaropvolgende besparingsmaatregelen, onder meer op het vlak van geneesmiddelen. De stijging van de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen (+0,1% bbp) was vooral te wijten aan de verdere toename van het aantal begunstigden. De overige sociale uitkeringen, met inbegrip van de werkloosheidsuitkeringen, de brugpensioenen en de kinderbijslag, bleven, uitgedrukt in procent bbp, min of meer stabiel.

Tabel 24
Uitsplitsing van de sociale uitkeringen betaald door de SZ (in % bbp)[22]

	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013
Pensioenen	6,3%	6,2%	6,4%	6,7%	6,9%	0,2%	0,6%
Gezondheidszorg	6,8%	6,7%	6,8%	6,9%	7,0%	0,1%	0,2%
Ziekte en invaliditeit	1,4%	1,5%	1,5%	1,6%	1,7%	0,1%	0,3%
Werkloosheid	2,0%	1,9%	1,7%	1,8%	1,8%	0,0%	-0,2%
Brugpensioenen en loopbaanonderbrekingen	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,0%	0,0%
Kinderbijslag	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%
Overige sociale uitkeringen (excl. Zorgfonds)	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%
Totaal sociale uitkeringen	**18,8%**	**18,6%**	**18,7%**	**19,3%**	**19,6%**	**0,4%**	**0,8%**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

[19] Zie voetnoot 16 in deel 2.1.

[20] In 2013 werd een stijging van 0,16% bbp opgetekend bij de werknemerspensioenen, 0,03% bbp bij de overheidspensioenen en 0,01% bbp bij de pensioenen van de zelfstandigen.

[21] De globale begrotingsdoelstelling voor de gezondheidszorguitgaven mag jaarlijks toenemen met de door de wet bepaalde reële groeinorm voor dat jaar, en daarenboven nog vermeerderen met de stijging van het gezondheidsindexcijfer voor dat betrokken jaar. In de periode 2004-2012 werd de reële groeinorm van de gezondheidszorguitgaven vastgelegd op 4,5%. Voor 2013 werd de reële groeinorm teruggebracht tot 2%.

[22] Voor de belangrijkste types sociale uitkeringen in geld is de evolutie van het aantal begunstigden in de periode 2009-2013 weergegeven in bijlage 6.2.

Uit deze tabel blijkt eveneens dat de gezondheidszorguitgaven over de periode 2009-2013 relatief minder gestegen zijn (in % bbp) dan de ziekte- en invaliditeitsuitgaven. In reële termen zouden de gezondheidszorguitgaven ten belope van 1,3% per jaar zijn toegenomen, tegen 5,6% voor de ziekte- en invaliditeitsuitgaven. Volgens de laatste vooruitzichten van het Federaal Planbureau [23], zou de verhoging van de ziekte- en invaliditeitsuitgaven het gevolg zijn van een toename van het aantal rechthebbenden van een invaliditeitsuitkering. Dit fenomeen is deels te verklaren door de evolutie van de leeftijdsstructuur van de bevolking en door de striktere toegang tot het vervroegde pensioen. Daarnaast zouden bepaalde soorten stressgebonden invaliditeit toenemen.

Grafiek 7
Evolutie van het aantal vergoede dagen voor primaire arbeidsongeschiktheid [24] en invaliditeit (in miljoenen vergoede dagen)

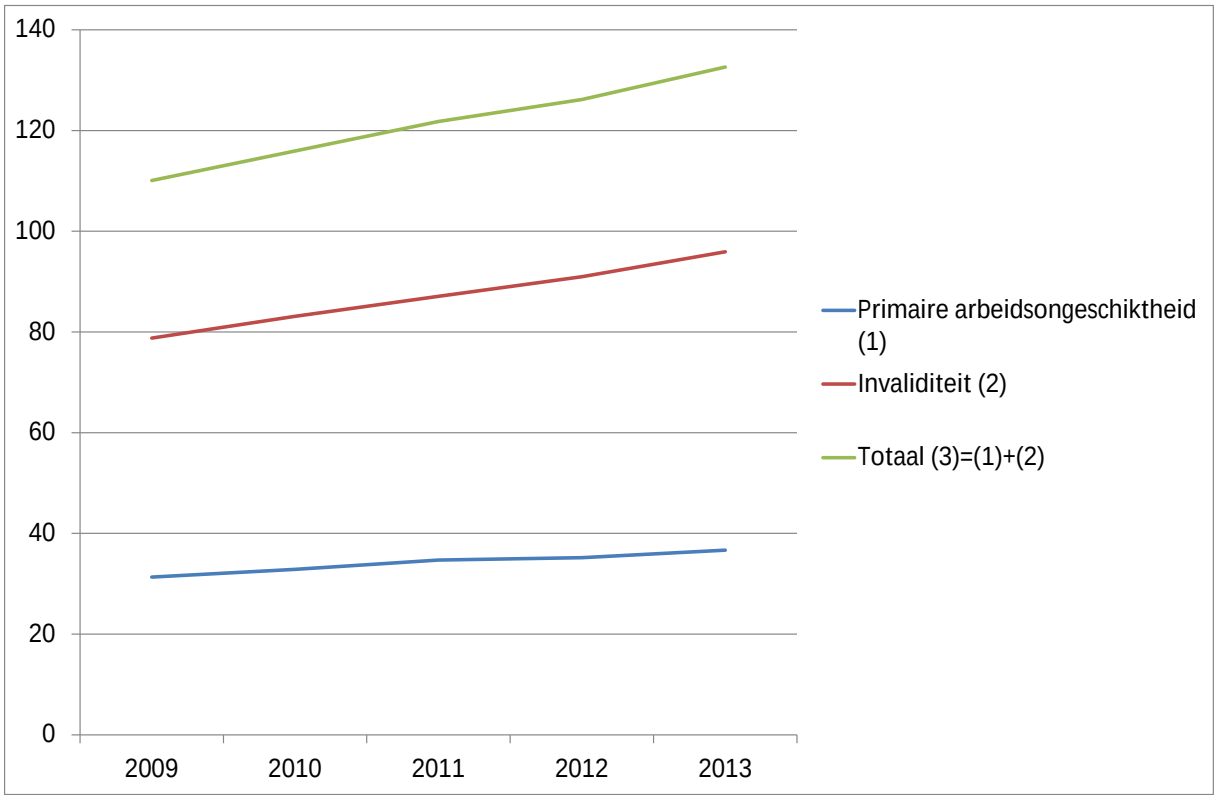

Bron: Jaarverslag 2013 van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV).

[23] Economische Vooruitzichten 2014-2019 (juni 2014).

[24] Het eerste jaar arbeidsongeschiktheid wordt "primaire uitkeringsperiode" genoemd. Na 1 jaar ziekte komt de gerechtigde die nog arbeidsongeschikt erkend is in een periode van invaliditeit.

3 EVALUATIE VAN DE BEGROTINGSRESULTATEN VAN DE GEFEDEREERDE ENTITEITEN

3.1 Woord Vooraf

In dit deel van het Advies worden de begrotingsrealisaties van de indivuele gemeenschappen en gewest besproken voor de periode 2010-2013, en in het bijzonder het jaar 2013. De evaluatie wordt gebaseerd op de volgens de ESR 2010-normen bepaalde vorderingensaldi uit de Rekeningen van de overheid 2013, zoals in september 2014 door het INR gepubliceerd. Deze vorderingensaldi worden vergeleken met de budgettaire doelstellingen die werden bepaald bij het overleg tussen de federale overheid en de deelstaten. Er dient te worden opgemerkt dat deze budgettaire doelstellingen alsook de begrotingen 2013 volgens de ESR 1995-normen werden bepaald.

Daarna wordt ingegaan op de evolutie van de schuld voor elke gemeenschap en gewest in 2013. De weerslag op de geconsolideerde brutoschuld van de door het INR aangebrachte methodologische wijzigingen, met name op vraag van Eurostat, wordt voor de periode 2009-2013 eveneens onderzocht.

3.2 Methodologische toelichting

De methodologische basisbenadering die in het Advies van oktober 2012 werd gebruikt, is niet gewijzigd. De door het INR bepaalde cijfers vormen het enige referentiepunt voor de evaluatie; zij worden desgevallend vergeleken met de gegevens van de entiteit zelf. Voor verdere informatie over deze methodologie wordt er bijgevolg verwezen naar dit Advies.

Dit deel focust zich op de belangrijke methodologische wijzigingen die in de loop van het jaar 2014 door het INR werden aangebracht in de overheidsrekeningen. De gedetailleerde impact van deze wijzigingen op het vorderingensaldo of de schuld wordt beschreven bij elke entiteit.

Deze wijzigingen betreffen vooreerst de methodologische verbeteringen met betrekking tot het ESR 1995 die in april 2014 door het INR werden aangebracht ingevolge het dialoogbezoek van Eurostat in februari 2014 [25].

Daarna had de overgang in september 2014 naar het nieuwe boekhoudsysteem ESR 2010 een weerslag op de overheidsrekeningen. Deze overgang werd ook door het INR aangrepen om bepaalde methodes te herzien, die niet rechtsreeks verband houden met het ESR 2010, voor de opmaak van deze rekeningen.

3.2.1 Aanpassingen van april 2014

In april 2014 heeft het INR de consolidatieperimeter van de gemeenschappen en gewesten een eerste maal substantieel uitgebreid. Reeds voor het Eurostat-bezoek in februari 2014 was het INR zich bewust van het ontbreken van voldoende informatie betreffende de consolidatieperimeter van de overheden alsook van de onvolledigheid van deze perimeter en had ze maatregelen genomen om het probleem te verhelpen. Na de aanbevelingen van Eurostat [26] werd beslist meteen over te gaan tot een verbetering van de overheidsrekeningen op een aantal punten en niet te wachten tot september 2014 [27]. Zo werden reeds in de publicatie van de overheidsrekeningen van april 2014 onder meer de regels inzake de indeling marktsector – non profit sector (let wel: volgens de regels die van toepassing waren onder het ESR 1995) strikter toegepast en heeft het INR een grote inspanning geleverd om de consolidatieperimeter van de diverse overheden zo correct en volledig mogelijk te bepalen. Deze uitbreiding van de perimeter had een impact op het vorderingensaldo welke, afhankelijk van het saldo van de te consolideren instellingen, zowel positief als negatief kan zijn. Ook op de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen en de gewesten had de uitbreiding van de perimeter een significante impact. Concreet resulteerde de uitbreiding van de perimeter in april 2014 onder meer in de opname van diverse dochterondernemingen van de gewestelijke investeringsmaatschappijen [28] in de consolidatieperimeter van de gewesten.

---

25 Het detail van de methodologische aanpassingen gemaakt in april 2014 naar aanleiding van het Eurostat-bezoek kan teruggevonden worden in de volgende technische nota: http://www.nbb.be/doc/dq/N/dq3/NNCO.pdf

26 Een verslag van dit bezoek en de finale bevindingen van Eurostat kunnen teruggevonden worden in het volgende document: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/documents/Final_findings-SDV_and_Ad-hoc_visit_BE_3-5_and_13-14_Feb.pdf

27 Eurostat had immers aangegeven dat het beter was dat de wijzigingen in de overheidsrekeningen 2013, gepubliceerd in september 2014, zoveel mogelijk een gevolg waren van de invoering van het ESR 2010.

28 De gewestelijke investeringsmaatschappijen zelf (met name PMV – GIMB – SRIW) werden reeds in september 2013 opgenomen in de consolidatieperimeter.

In april 2014 werden eveneens, op aanbeveling van Eurostat, verschillende transacties die door de entiteiten werden beschouwd als alternatieve financiering of gedelegeerde missie na verder onderzoek toch opgenomen in de overheidsrekeningen (het betreft onder meer bepaalde financiële leasings en leningen). Ook dit had een substantiële impact op het vorderingensaldo en de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen en gewesten.

Tot slot kon het INR in april 2014 voor het eerst beschikken over de rekeningen van diverse instellingen die reeds voor april 2014 deel uitmaakten van de consolidatieperimeter. Dankzij een protocol, afgesloten met de overheden van dit land, dat een vlotte informatiedoorstroming en –uitwisseling moet verzekeren, kon de kwaliteit van de overheidsrekeningen (zowel wat betreft het vorderingensaldo als de geconsolideerde brutoschuld) aanzienlijk verbeterd worden. Zo kon bijvoorbeeld voor de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen onder meer voor het eerst rekening worden gehouden met de schulden van de universiteiten en hogescholen [29], hoewel deze instellingen reeds in september 2013 waren opgenomen in de consolidatieperimeter van de gemeenschappen.

3.2.2 Aanpassingen september 2014

In september 2014 werden de overheidsrekeningen voor het eerst opgesteld op basis van de regels die gelden onder het ESR 2010. Ook de invoering van het ESR 2010 heeft een impact op het vorderingensaldo en de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen en gewesten. Een gedetailleerd overzicht van alle gevolgen van de invoering van het ESR 2010 kan worden teruggevonden in bijlage 6.1.

De invoering van het ESR 2010 heeft drie grote gevolgen gehad voor de gemeenschappen en de gewesten. Twee van deze wijzigingen hebben zowel een impact op het vorderingensaldo als op de geconsolideerde brutoschuld terwijl de derde enkel een weerslag heeft op het vorderingensaldo.

[29] Voor de Vlaamse Gemeenschap werd voor het eerst rekening gehouden met deze instellingen voor het bepalen van de geconsolideerde brutoschuld terwijl voor de Franse Gemeenschap het INR voor het eerst kon beschikken over meer gedetailleerde informatie.

Ten eerste werd het onderzoek naar de perimeter verder verfijnd en uitgebreid [30], onder meer dankzij nieuwe regels in het ESR 2010 omtrent instellingen die al dan niet moeten geklasseerd worden binnen de overheidssector [31]. De invoering van deze nieuwe, specifiekere criteria had tot gevolg dat de perimeter van de gemeenschappen en gewesten aanzienlijk werd uitgebreid. Zo werden onder meer de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen [32] aan de consolidatieperimeter van de gewesten toegevoegd.

Ten tweede werden de regels inzake de behandeling van PPS-projecten verstrengd onder het ESR 2010 (zie bijlage 6.1, paragraaf 6.1.3.8) wat ook een weerslag had op het vorderingensaldo en de geconsolideerde brutoschuld van bepaalde entiteiten.

Ten derde, voorheen werd een correctie aangebracht op het vorderingensaldo, zoals bepaald volgens de ESR 1995-normen, om het vorderingensaldo te bepalen in het kader van de EDP. Het netto rentevoordeel door swapovereenkomsten en termijn contracten met rentevaststellingen (*forward rate agreements*) werd in aanmerking genomen in het vorderingensaldo van de EDP. Deze specifieke behandeling werd echter in september 2014 afgeschaft. Het vorderingensaldo in het kader van de EDP en het vorderingensaldo volgens het ESR 2010 zijn voortaan identiek.

Tot slot werd de invoering van het ESR 2010 in september 2014 door het INR ook aangrepen om enkele andere methodes te herzien die volledig los staan van het nieuwe systeem voor het opstellen van de nationale rekeningen. Daarenboven bracht het ESR 2010 ook meer verduidelijking omtrent bepaalde regels die reeds onder het ESR 1995 bestonden. Zo kon onder meer dieper onderzoek worden gedaan naar voorwaardelijke investeringsbijdragen (zie bijlage 6.1, paragraaf 6.1.3.13). De hieruit resulterende herzieningen gecombineerd met een verdere verbetering van de ontvangen data hebben geleid tot een bijkomende impact op het vorderingensaldo én de geconsolideerde brutoschuld in september 2014, los van de invoering van het ESR 2010.

---

30 De nieuwe lijst van de eenheden van de publieke sector op 30 september 2014 kan hier geraadpleegd worden: http://www.nbb.be/DOC/DQ/N_pdf_PBT/PBT_Lijst_NL.pdf

31 Zo werden onder meer de regels omtrent marktproducent/niet-marktproducent herzien, zie paragraaf 6.1.3.1 (bijlage 6.1)

32 Deze instellingen werden toegevoegd aan de consolidatieperimeter gezien ze een financiële instelling zijn binnen concernverband die onder de controle van een overheid vallen, zie bijlage 6.1.

3.2.3 Publicatie van overzichtstabellen per entiteit

Bij de publicatie van de overheidsrekeningen 2013, heeft het INR voor het eerst overzichtstabellen gepubliceerd die voor elke individuele entiteit de ontvangsten, de uitgaven en het vorderingensaldo voor de periode 2010-2013 weergeeft.

Met de publicatie van deze meer gedetailleerde gegevens op het vlak van de ontvangsten en uitgaven per entiteit kunnen de effectieve overheidsontvangsten en de primaire uitgaven volgens de "HRF-definitie" worden bepaald voor elke afzonderlijke gemeenschap en gewest. Tot nu toe konden deze definities slechts worden bepaald op het meer geaggregeerde niveau van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten (en de Lokale Overheden).

Een meer gedetailleerd onderzoek naar de budgettaire ontwikkelingen per entiteit gedurende de periode 2010-2013 wordt voortaan uitgevoerd in paragraaf 3.4. De nadruk wordt gelegd op het jaar 2013 en de belangrijkste ontwikkelingen voor de vorige jaren worden belicht. Voor de vier grote entiteiten wordt deze analyse in procent bbp uitgevoerd terwijl voor de Duitstalige Gemeenschap en de drie Gemeenschapscommissies geopteerd werd om in miljoen euro te werken gezien de ontvangsten en uitgaven van deze entiteiten uitgedrukt in procent bbp slechts zeer beperkt zijn.

Bijlage 6.4 bevat voor elke entiteit een overgangstabel die het verschil tussen de overheidsrekeningen en de HRF-definitie duidelijk maakt en weergeeft welke correcties hiervoor nodig waren.

3.3 Herziening van de budgettaire realisaties

De budgettaire realisaties voor de periode 2010-2012 werden reeds besproken in het Advies van november 2013 op basis van de overheidsrekeningen 2012 die in september 2013 door het INR werden gepubliceerd. Deze realisaties worden echter in dit Advies opgenomen aangezien de cijfers opnieuw werden herzien bij de publicatie van de overheidsrekeningen 2013 in september 2014, in het bijzonder ingevolge de door het INR aangebrachte voormelde methodologische wijzigingen op vraag van Eurostat.

Naast deze methodologische wijzigingen hebben de herzieningen betrekking op de correcties die de overgang mogelijk maakt van het saldo van de economische hergroepering (EH), zoals bepaald door de entiteiten zelf, naar het vorderingensaldo, zoals bepaald door het INR, en op de actualisering van de cijfers van de EH volgens de beschikbaarheid van recenter gegevens.

Het Advies beperkt zich tot her vermelden van de impact van deze herzieningen en tot de vergelijking van het herziene vorderingensaldo met de overeenstemmende budgettaire doelstelling. Voor een bespreking van de budgettaire doelstellingen die als referentiepunt voor de evaluatie fungeren, wordt verwezen naar het Advies van november 2013.

3.3.1 Herziening van de budgettaire realisaties

De vorderingensaldi en de herzieningen ervan gedurende de periode 2010-2012 worden in onderstaande Tabel 25 opgenomen. Aangezien de vorderingensaldi niet voor alle Gemeenschappen en Gewesten werden herzien, worden enkel de herziene saldi vermeld in deze tabel.

De herzieningen hadden vooral een negatieve impact op de Vlaamse Gemeenschap en het Waals Gewest alsook, in mindere mate, op de Franse Gemeenschap en het Brussel Hoofdstedelijk Gewest. De herzieningen worden slechts voor deze vier entiteiten besproken.

De weerslag van de herzieningen is globaal gezien relatief belangrijk en negatief in 2010 en 2011 (ongeveer -350 miljoen euro), terwijl de weerslag in 2012 beperkter is (-6 miljoen euro).

Tabel 25
Herziening van de vorderingensaldi van gemeenschappen en gewesten voor de periode 2010-2012 [33]

Vorderingensaldi (x 1.000.000 EUR)	2010	2011	2012
Advies nov 2013 (overheidsrekeningen 2012) (1)		ESR 1995	
Geheel G&G	**-2.337,6**	**-787,0**	**-164,3**
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap incl. Zorgfonds	-994,4 (b)	201,9	325,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-261,7	-294,7	-84,4
Waals Gewest	-367,6	-484,7	-191,3
Franse Gemeenschap	-726,0	-228,9	-174,0
Duitstalige Gemeenschap		-5,2	-1,3
Franse Gemeenschapscommissie		0,7	
Vlaamse Gemeenschapscommissie	3,9	-2,6	
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	-0,1	2,1	
Interregionale eenheden			
statistische aanpassing (a)	*15,9*	*24,4*	*-28,4*
Onderhavig Advies (overheidsrekeningen 2013) (2)		ESR 2010	
Geheel G&G	**-2.696,8**	**-1.130,2**	**-170,4**
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap incl. Zorgfonds	-1.346,9 (b)	96,9	351,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-239,2	-390,0	-59,6
Waals Gewest	-397,8	-682,7	-317,8
Franse Gemeenschap	-708,7	-145,6	-152,9
Duitstalige Gemeenschap		-5,1	-1,5
Franse Gemeenschapscommissie		0,8	
Vlaamse Gemeenschapscommissie	3,2	-2,7	
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	-0,2	2,2	
Interregionale eenheden	*0,1*	*-3,8*	*19,2*
statistische aanpassing (a)	*0,0*	*-0,2*	*0,4*
Verschil (2) - (1)			
Geheel G&G	**-359,2**	**-343,2**	**-6,1**
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	-352,5	-105,0	26,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	22,5	-95,3	24,8
Waals Gewest	-30,2	-198,0	-126,5
Franse Gemeenschap	17,3	83,3	21,1
Duitstalige Gemeenschap		0,1	-0,2
Franse Gemeenschapscommissie		0,1	
Vlaamse Gemeenschapscommissie	-0,7	-0,1	
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	-0,1	0,1	
Interregionale eenheden	*0,1*	*-3,8*	*19,2*
statistische aanpassing (a)	*-15,9*	*-24,6*	*28,8*

Bronnen: INR, Rekeningen van de overheid 2012 en 2013.

(a) Statistische aanpassingen in de Rekeningen van de overheid met betrekking tot de overgang van de som van de individuele vorderingensaldi naar het geconsolideerd vorderingensaldi voor het geheel van gemeenschappen en gewesten.

(b) Voor de Vlaamse Gemeenschap is dit het vorderingensaldo vastgesteld door het INR. Hier wordt geen rekening gehouden met de 500 miljoen euro die de Vlaamse Gemeenschap in 2009 had gereserveerd op het Vlaamse Egalisatiefonds om in 2010 als ontvangst in de begroting op te nemen, zoals was afgesproken in het budgettaire akkoord van 15 december 2009 (zie HRF-advies van oktober 2012, punt 3.4.1).

[33] Een overzicht van alle vorderingensaldo in ESR 1995 en ESR 2010 tussen 1995 en 2013 kan worden teruggevonden in bijlage 6.3.

Vlaamse Gemeenschap

De wijziging van het vorderingensaldo voor de beschouwde jaren dat wordt opgetekend tussen de twee publicaties van de overheidsrekeningen is voor wat betreft de Vlaamse Gemeenschap in hoofdzaak te wijten aan de diverse methodologische wijzigingen die het INR heeft aangebracht op vraag van Eurostat in april en september 2014 aan de overheidsrekeningen.

Voor de jaren 2010 en 2011 hadden het aanrekenen van de investeringsbijdragen voor het VIPA, het project Amoras en de PPS-projecten een aanzienlijke negatieve impact op het vorderingensaldo, met name -234,2 miljoen euro in 2011 en -460,8 miljoen euro in 2010. Ook het globaal saldo van de instellingen die werden toegevoegd aan de consolidatieperimeter van de Vlaamse Gemeenschap in april 2014 had een negatieve impact (-29,8 miljoen euro in 2011 en -10,6 miljoen euro in 2010). De uitbreiding van de perimeter in september 2014 had daarentegen een positief impact op het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap, maar dit was lang niet voldoende om de negatieve impact van de andere methodologische wijzigingen te kunnen compenseren (nl. +128,7 miljoen euro in 2011 en +76,1 miljoen euro in 2010).

Voor wat betreft 2012 blijkt dat het omgekeerde zich voordoet en het vorderingensaldo licht verbetert. De negatieve impact op het saldo van het VIPA, de PPS-projecten en de uitbreiding van de perimeter in april 2014 (-215,4 miljoen euro) werd ditmaal wel meer dan geneutraliseerd door het positieve effect van de uitbreiding van de perimeter in september 2014, het Amoras-project en correctie inzake de aanrekening van subsidies verleend aan exploitanten van een waterdistributienetwerk (+229,5 miljoen euro).

Naast de reeds vermelde methodologische wijzigingen, welke het zwaarst doorwegen in budgettaire termen, werden er ook nieuwe ESR-correcties gemaakt voor instellingen waar het INR voorheen niet kon beschikken over hun rekeningen zoals bijvoorbeeld van het parlement van de Vlaamse Gemeenschap en werden bepaalde gegevens geactualiseerd. Deze wijzigingen hadden echter slechts een beperkte invloed op het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De wijziging van de vorderingensaldi van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in de beschouwde periode volledig terug te brengen tot enkele nieuwe correcties die het INR heeft gemaakt als gevolg van de eerder besproken methodologische wijzigingen (die werden gevraagd door Eurostat) of het kunnen beschikken over nieuwe informatie.

Voor 2010 en 2012 [34] bleek telkens dat het positief globaal saldo van de instellingen toegevoegd aan de perimeter in september 2014 (+15,1 miljoen euro in 2012 en +27,7 miljoen euro in 2010) voldoende hoog was om de negatieve impact van het globaal saldo van de instellingen toegevoegd aan de perimeter in april 2014 (resp. -3,5 miljoen euro en -6,3 miljoen euro) meer dan te compenseren. Daarenboven kon het INR ook, dankzij nieuwe informatie, voor het eerst ook rekening houden met het saldo van het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit had zowel in 2010 en 2012 een bijkomende positieve impact op het vorderingensaldo.

Voor 2011 bleek echter dat alle vermelde correcties, nl. uitbreiding perimeter april 2014 (-5,8 miljoen euro), uitbreiding perimeter september 2014 (-86,5 miljoen euro) en het parlement (-3,2 miljoen euro), een negatief effect hadden op het vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Waals Gewest

De impact van de herzieningen op het vorderingensaldo van het Waals Gewest is voor de hele periode negatief. Deze impact is bijzonder omvangrijk in 2011 (-198 miljoen euro) en, in mindere mate, in 2012 (-126,5 miljoen euro). De impact is daarentegen beperkter in 2010 (-30,2 miljoen euro).

Dit negatieve effect vloeit hoofzakelijk voort uit de door het INR aangebrachte methodologische wijzigingen op vraag van Eurostat. Het betreft meer bepaald het verschil in het tijdstip van de registratie van de alternatieve financiering en, in mindere mate, de uitbreiding van de consolidatieperimeter van het Waals Gewest.

De wijziging van de boekhoudkundige behandeling van de swapoperaties in september 2014 had daarentegen een positieve impact over de hele periode 2010-2012.

De volledige alternatieve financiering wordt voortaan door het INR geboekt op het tijdstip van de realisatie van de verrichting, terwijl de betrokken bedragen voor deze financiering in de rekeningen van het Waals Gewest gespreid zijn in de tijd. Aangezien deze correctie betrekking heeft op een verschil in tijdstip van registratie, is de lange termijnimpact op het saldo neutraal.

De registratie van de alternatieve financiering heeft echter, omwille van de omvang van deze verrichtingen, een aanzienlijke negatieve weerslag op het vorderingensaldo in 2011 (-235,5 miljoen euro) en 2012 (-120,9 miljoen euro. De impact in 2010 is daarentegen licht positief.

---

[34] In 2012 werd ook de economische hergroepering geactualiseerd, wat een licht negatief effect had.

De belangrijkste voorbeelden van alternatieve financiering in het Waals Gewest zijn de volgende: het CRAC (“Centre régional d’aide aux communes”), Sowaer (“Société wallonne des aéroports”) en Sowafinal (“Société wallonne de financement alternatif”) welke actief zijn in het kader van gedelegeerde opdrachten.

Wat betreft de uitbreiding van de consolidatieperimeter, hebben de in april 2014 verrichte herclassificaties (met name de SPAQUE) een negatieve weerslag voor alle jaren. Dit effect wordt in 2010 en 2012 slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de positieve impact van de herclassificaties van september 2014. Bovendien had het feit dat de rekeningen van het Waals Parlement, omwille van nieuwe meegedeelde gegevens, in aanmerking werden genomen een licht negatieve impact op het vorderingensaldo over de hele periode.

Zoals vermeld in paragraaf 3.2.2, worden de nettorentestromen die uit swapovereenkomsten resulteren voortaan niet meer in rekening gebracht voor de bepaling van het vorderingensaldo in het kader van de EDP. Aangezien deze stromen negatief waren voor het Waals Gewest, heeft deze wijziging een gunstige weerslag op het vorderingensaldo van dit Gewest (ten belope van 35 à 40 miljoen euro per jaar over de periode 2010-2012).

Andere wijzigingen hebben enkel betrekking op een specifiek jaar.

Het bedrag van de herkwalificering van kredietverleningen en deelnemingen in niet-financiële verrichtingen werd in 2011 naar beneden herzien (70,9 miljoen euro), dit had een positieve impact op het saldo waardoor de weerslag van de negatieve correcties kon verzacht worden.

In 2012, werd het saldo van de TEC naar beneden herzien en werden ontvangsten uit uitzonderlijke dividenden (15 miljoen euro), die als niet-financiële verrichtingen werden geboekt, geherkwalificeerd in financiële verrichtingen; dit had een negatief impact op het saldo.

Franse Gemeenschap

Ingevolge de door het INR uitgevoerde herzieningen is het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap beter voor de hele periode 2010-2012, maar het meest uitgesproken in 2011 (83,3 miljoen euro).

De wijziging van de boekhoudkundige behandeling van de swapoperaties in september 2014 heeft de grootste impact op het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap voor de hele periode. Deze weerslag is positief (rond 40 miljoen euro elk jaar) en waardoor het negatieve effect van de andere herzieningen meer dan gecompenseerd kan worden.

Net zoals het Waals Gewest trekken de rekeningen van de Franse Gemeenschap voordeel uit deze wijziging, aangezien de nettorentestromen die uit swapovereenkomsten resulteren negatief waren.

Het INR heeft eveneens de consolidatieperimeter van de Franse Gemeenschap uitgebreid. Deze uitbreiding bevat de in april en september 2014 uitgevoerde herclassificaties (met inbegrip van de hogescholen [35]) en de opname van het saldo van de "Société publique d'administration des bâtiments scolaires" (SPABS), het "Fonds de la Recherche Scientifique" (FRS-FNRS) en het Parlement van de Franse Gemeenschap, dankzij de recent verschafte gegevens met betrekking tot deze instellingen.

De impact en de omvang van de uitbreiding van de perimeter op het vorderingensaldo verschillen volgens de jaren in functie van het saldo dat door de te consolideren instellingen werd gerealiseerd. Deze impact is negatief in 2010 en 2012 maar positief in 2011.

Een andere correctie van het INR heeft betrekking op het verschil tussen betaalde en verlopen interesten. Deze herziening heeft een negatieve weerslag in 2010 en 2011 maar wordt positief in 2012. Het feit dat de alternatieve financiering in haar geheel in aanmerking wordt gebracht bij de realisatie van de operatie, heeft in 2010 een negatieve impact op het saldo. Deze impact is in 2011 en 2012 licht positief.

[35] De hogescholen behoorden steeds tot de overheidssector en de opname ervan in de rekeningen van de Franse Gemeenschap in september 2014 houdt geen verband met de overgang naar het ESR 2010. De gegevens met betrekking tot de hogescholen waren echter tot nu toe slechts gedeeltelijk beschikbaar.

Bovendien heeft het INR voor het jaar 2011 een positieve correctie (109,2 miljoen euro) aangebracht om de weerslag op het vorderingensaldo te neutraliseren van het overmaken, door de Franse Gemeenschap, van een nieuwe EH die de economische stromen met betrekking tot de universiteiten rechtstreeks opneemt. Er werd immers geoordeeld dat de opname van de universiteiten in de rekeningen problematisch was en dat het vorderingensaldo in de oude EH juister was.

3.3.2 Toetsing van de herziene vorderingensaldi aan de budgettaire doelstellingen

De herziene vorderingensaldi worden in Tabel 26 opnieuw getoetst aan de budgettaire doelstelling van de betrokken jaren om na te gaan of deze al dan niet werd gehaald.

Tabel 26
Vergelijking van de budgettaire realisaties met de budgettaire doelstellingen voor de periode 2010-2012

(x 1.000.000 EUR)	VG (a)	FG (b)	WG (b)	BHG	DG	FGC	VGC	GGC	**Totaal**	in % bbp
2010 (c)										
vorderingensaldo	-1.346,9	-708,7	-397,8	-239,2	-7,2	-0,3	3,2	-0,2	-2.697,1	*-0,74%*
norm	-493,3	-727,1	-364,7	-313,0	-11,1	-2,0	0,0	0,0	-1.911,2	*-0,52%*
verschil	-853,6	18,4	-33,1	73,8	3,9	1,7	3,2	-0,2	-785,9	
in % bbp	*-0,23%*	*0,01%*	*-0,01%*	*0,02%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*-0,21%*	
2011										
vorderingensaldo	96,9	-145,6	-682,7	-390,0	-5,1	0,8	-2,7	2,2	-1.126,2	*-0,30%*
norm	0,0	-328,0	-487,7	-254,1	-3,9	-8,1	0,0	0,0	-1.081,8	*-0,28%*
verschil	96,9	182,4	-195,0	-135,9	-1,2	8,9	-2,7	2,2	-44,4	
in % bbp	*0,03%*	*0,05%*	*-0,05%*	*-0,04%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*-0,01%*	
2012										
vorderingensaldo	351,8	-152,9	-317,8	-59,6	-1,5	-9,1	-3,5	2,6	-190,0	*-0,05%*
norm	0,0	-359,5	-211,5	-172,3	-2,2	-11,5	0,0	0,0	-757,0	*-0,19%*
verschil	351,8	206,6	-106,3	112,7	0,7	2,4	-3,5	2,6	567,0	
in % bbp	*0,09%*	*0,05%*	*-0,03%*	*0,03%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,15%*	

Bron: Rekeningen van de overheid 2013 (INR) en ontwerpakkoord van 3 februari 2010

(a) met inbegrip van het Zorgfonds

(b) Rekening houdend met het intrafrancofone akkoord inzake normtransfer van de Franse Gemeenschap naar het Waals Gewest

(c) Voor de Vlaamse Gemeenschap is dit het vorderingensaldo vastgesteld door het INR. Hier wordt geen rekening gehouden met de 500 miljoen euro die de Vlaamse Gemeenschap in 2009 had gereserveerd op het Vlaams Egalisatiefonds om in 2010 als ontvangst in de begroting op te nemen, zoals was afgesproken in het budgettair akkoord van 15 december 2009 (zie HRF-advies oktober 2012, punt 3.4.1).

De conclusies van eerdere adviezen blijven voor wat betreft het jaar 2010 behouden, enkel de omvang van de overschrijding van de doelstelling neemt als gevolg van o.a. de introductie van het ESR 2010 toe. Voor wat betreft 2011 blijkt dat als gevolg van de diverse herzieningen en operaties van het INR de doelstelling, in tegenstelling tot de besluiten in vorige HRF-adviezen, niet wordt gehaald. Er wordt een kleine overschrijding (44,4 miljoen euro) van de doelstelling vastgesteld. In 2012 blijft de doelstelling nog steeds gerespecteerd al wordt de omvang van het tekort iets groter ten opzichte van het tekort opgetekend in het HRF-advies van november 2013.

3.4 Budgettaire realisaties voor het jaar 2013

In dit deel van het advies wordt per entiteit eerst gefocust op de begrotingen 2013 en eventuele bijzonderheden die in deze begrotingen zijn opgenomen. Daarna wordt dieper ingegaan op de overheidsrekeningen 2013.

Alvorens het gerealiseerde ESR-vorderingensaldo in 2013 (volgens de overheidsrekeningen) en de impact van de nieuwe ESR-correcties te bespreken, wordt bij elke entiteit eerst de evolutie van de ontvangsten en uitgaven voor de periode 2010-2013 bekeken. Tot slot wordt het gerealiseerde vorderingensaldo getoetst aan de budgettaire doelstelling die werd vastgelegd op het Overlegcomité van 2 juli 2013.

3.4.1 Budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2013

De budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2013 werden in de loop van 2013 officieel vastgesteld door het Overlegcomité van 2 juli 2013. Meer bepaald werden de begrotingsdoelstellingen voor de gemeenschappen en gewesten vastgelegd op hun initiële begrotingssaldi of een totale doelstelling van -537 miljoen euro. Zoals reeds besproken in het HRF-advies van november 2013 (p. 151-153) was het Overlegcomité van 2 juli 2013 een eerste reactie van de Belgische overheden op de ingebrekestelling van België door de Raad van de Europese Unie.

Tabel 27
Budgettaire doelstelling 2013 voor de gemeenschappen en gewesten

Vorderingensaldi van de gemeenschappen en gewesten	2013 (x 1.000.000 euro)
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	0
Waals Gewest	-110
Franse Gemeenschap	-228
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-132
Duitstalige Gemeenschap	-67
Franse Gemeenschapscommissie	0
Totaal	**-537**
in % bbp	***-0,14%***

Bron: Overlegcomité 2 juli 2013

Bij de evaluatie van de gerealiseerde vorderingensaldi ten opzichte van de budgettaire doelstellingen houdt de Afdeling er rekening mee dat deze doelstellingen zijn vastgelegd vóór de invoering van het ESR 2010 en het opnieuw onderzoeken van bepaalde operaties door het INR.

Het Overlegcomité van 2 juli 2013 bevat bovendien ook de vraag aan de drie gewesten en de Duitstalige Gemeenschap om een voorlopige reservering aan te leggen voor het tekort van hun lokale overheden, toen geraamd op 260 miljoen euro (zie HRF-advies november 2013 of HRF-rapport lokale overheden).

Verder preciseert het akkoord ook dat de gemeenschappen en gewesten in 2013 nog steeds een responsabiliseringsbijdrage van slechts 16,2 miljoen euro (nl. het bedrag bepaald voor het jaar 2002) effectief moesten betalen aan de federale overheid. Het verschil tussen deze effectieve betaalde bijdrage en het bedrag dat volgde uit correcte toepassing van de Bijzonder Wet van 5 mei 2003 tot instelling van een nieuwe berekeningswijze van de responsabiliseringsbijdrage (nl. 120,2 miljoen euro) moest door de entiteiten worden aangehouden als reserve.

Bij de bespreking van de begrotingen 2013 wordt per entiteit nagegaan of ze gevolg hebben gegeven aan deze specifieke vragen van het Overlegcomité.

3.4.2 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschap

3.4.2.1 Begroting 2013

Net als de voorbije jaren heeft de Vlaamse Gemeenschap, in naleving van haar Regeerakkoord 2009-2014, in haar begrotingen 2013 het evenwicht bereikt en zelfs een licht surplus voorzien. En dit ondanks de verslechtering van de economische parameters naar aanleiding van de begrotingscontrole, wat resulteerde in een daling van de ontvangsten.

De begrotingen 2013 bevatten zoals afgesproken op het Overlegcomité van 2 juli 2013 een reserve voor het deel van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen dat niet werd gestort aan de federale overheid (62 miljoen euro). De reserve voor het negatieve resultaat van de lokale overheden werd echter niet voorzien in de begrotingen 2013 van de Vlaamse Gemeenschap, gezien er geen akkoord was over de definitieve cijfergegevens (zie verslag Commissievergadering, Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting 11 februari 2014).

De lichte overschotten die werden begroot door de Vlaamse Gemeenschap bleken volgens informatie van de entiteit zelf uiteindelijk te resulteren in een gerealiseerd overschot van 187 miljoen euro voor het begrotingsjaar 2013. Dit duidelijk beter dan verwachte resultaat is het gevolg van enerzijds een stijging in de fiscale ontvangsten van de Vlaamse Gemeenschap en anderzijds een beduidende daling van de uitgaven, dankzij een lager dan verwachte realisatiegraad van de uitgaven in bepaalde beleidsdomeinen.

Tabel 28
Uitvoering van de begroting 2013 (in ESR 1995)

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap) (x 1.000.000 euro)	**2013 Initieel** (1)	**2013 1ste aanpassing** (2)	**2013 Realisaties** (3) *voor nazicht door INR*	**Verschil** (4) = (3) -(2)
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	25.940,1	25.624,1	25.729,2	105,1
ESR gecorrigeerde uitgaven algemene begroting	18.992,0	18.942,6	18.295,2	-647,4
Vorderingensaldo MVG	6.948,1	6.681,4	7.434,0	752,5
ESR gecorrigeerde ontvangsten consolidatieperimeter	1.408,0	1.407,6	1.363,9	-43,7
ESR gecorrigeerde uitgaven consolidatieperimeter	8.708,1	8.669,0	8.607,6	-61,5
Vorderingensaldo consolidatieperimeter	-7.300,1	-7.261,4	-7.243,7	17,7
Begroot vorderingensaldo	-352,0	-580,0	190,3	770,3
Onderbenutting	353,8	593,4		
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	**1,8**	**13,4**	**190,3**	**176,9**
in % bbp / verschil in ratio	0,00%	0,00%	0,05%	0,04%
Saldo Zorgfonds	**0,0**	**-8,0**	**-3,3**	**4,6**
in % bbp / verschil in ratio	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	**1,8**	**5,5**	**187,0**	**181,5**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,00%*	0,05%	*0,05%*

Bron: Algemene toelichtingen begrotingen 2013, 2014 en 2015 Vlaamse Gemeenschap

3.4.2.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.2.2.1 Evolutie 2010-2013

De Vlaamse Gemeenschap realiseert in 2013 volgens de overheidsrekeningen 2013 een tekort. Dit is een verslechtering ten opzichte van de positieve vorderingensaldi die werden opgetekend in 2011 en 2012 en volgt uit een sterkte stijging van de uitgaven.

Tabel 29

Rekening van de Vlaamse Gemeenschap(inclusief Zorgfonds) volgens HRF(in % bbp)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**6,67%**	**7,07%**	**7,12%**	**7,15%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	4,85%	5,10%	5,16%	5,10%
Overdrachten BFW (PB en btw)	4,69%	4,94%	5,00%	4,95%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,16%	0,16%	0,16%	0,16%
Eigen ontvangsten	1,82%	1,97%	1,96%	2,04%
Fiscale en parafiscale	1,31%	1,37%	1,35%	1,42%
Niet-fiscale	0,50%	0,60%	0,61%	0,62%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**6,98%**	**6,99%**	**6,97%**	**7,19%**
Finale primaire uitgaven	5,80%	5,80%	5,75%	5,94%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	1,18%	1,19%	1,23%	1,25%
Primair saldo	**-0,31%**	**0,08%**	**0,15%**	**-0,04%**
Rentelasten	0,06%	0,06%	0,06%	0,05%
Vorderingensaldo	**-0,37%**	**0,03%**	**0,09%**	**-0,09%**

Noot: wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

De totale ontvangsten van de Vlaamse Gemeenschap zijn over de beschouwde periode steeds toegenomen uitgedrukt in procent bbp. Vooral in 2011 wordt een sterke stijging van de ontvangsten vastgesteld (+ 6%). Dit is terug te brengen tot enerzijds een toename van de ontvangen BFW-overdrachten (ten gevolge de opwaartse herziening van de BFW-parameters en een positief afrekeningssaldo 2010) en anderzijds tot een stijging van de eigen ontvangsten van de Vlaamse Gemeenschap. Hierbij valt vooral de stijging van de niet-fiscale ontvangsten op, wat te danken is aan de dividenduitkeringen van KBC [36].

[36] In 2011 ontving de Vlaamse Gemeenschap voor de eerste maal een dividend van KBC op de steun die ze had verleend aan deze instelling. Voor de jaren 2011, 2012 en 2013 betrof het telkens 297,5 miljoen euro.

De totale ontvangsten bedroegen in 2013 7,15% bbp, een lichte toename t.o.v. 2012. Deze toename verbergt in feite twee tegenovergestelde evoluties. Enerzijds de daling van de ontvangen overdrachten en anderzijds een stijging van de eigen ontvangsten. De daling van de budgettaire overdrachten situeert zich in de BFW-overdrachten en is een combinatie van een negatief afrekeningssaldo voor 2012 en een verslechtering van de economische parameters die deze overdrachten bepalen, in het bijzonder de sterke daling van de inflatie ten opzichte van het voorgaande jaar (1,2% in 2013 t.o.v. 2,84% in 2012). De stijging van de eigen ontvangsten situeert zich voornamelijk in de fiscale ontvangsten. De opbrengsten van de gewestelijke belastingen namen in 2013 relatief sterk toe, in het bijzonder voor wat betreft de successierechten (o.a. dankzij de fiscale regularisatie en inkorting van de aangiftetermijn) en de registratierechten (o.a. als gevolg van de verhoging van de verdelingtaks van 1% naar 2%).

De primaire uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap zijn, uitgedrukt in procent bbp, in de beschouwde periode ook steeds gestegen met uitzondering van het jaar 2012. De beperkte daling van de primaire uitgaven die in 2012 wordt vastgesteld volgt uit een afname van de kapitaaluitgaven. Deze afname is het gevolg van een combinatie van het verkopen van activa [37] door de Vlaamse Gemeenschap en een afname van de kapitaaloverdrachten naar andere sectoren (o.a. door het wegvallen van de overdacht naar de Gemeentelijke Holding die éénmalig plaatsvond in 2011).

In 2013 bedroegen de primaire uitgaven 7,19% bbp, een stijging van 3% t.o.v. 2012 wat meteen de sterkste stijging van de uitgaven is in de beschouwde periode. Het zijn met name de kapitaaluitgaven die sterk stijgen in 2013 en in het bijzonder de kapitaaluitgaven die zijn gebeurd in het kader van het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) [38]. Als gevolg van een samenloop van omstandigheden hebben vele projecten hun eerste gebruikstoelage [39] in 2013 ontvangen waardoor de uitgaven voor het VIPA in 2013 veel hoger liggen dan in andere jaren.

De stijging van de uitgaven is hierdoor in 2013 beduidend sterker dan de toename van de ontvangsten waardoor een primair tekort wordt opgetekend.

---

37 Normaal gezien wordt voor verkopen van activa een correctie gemaakt volgens de HRF-definitie zodat de verkopen van activa tot uiting komen in de ontvangsten. Gezien er echter geen detailgegevens per gemeenschap en gewest beschikbaar zijn, kon deze correctie niet worden gemaakt op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap.

38 Deze uitgaven moeten als gevolg van het ESR 2010 in de begroting worden opgenomen en komen dus ook tot uiting in de nationale rekeningen, zie paragraaf 3.4.2.2.2.

39 De betaling van de eerste gebruikstoelage is het moment waarop de projecten volledig op de begroting worden genomen. Tussen deze eerste uitbetaling en de goedkeuring van het project kan echter in bepaalde gevallen een aanzienlijke termijn zitten (o.a. door moeilijkheden met bouwvergunningen).

Tot slot moet worden opgemerkt dat de rentelasten van de Vlaamse Gemeenschap afnemen in 2013 als gevolg van de schuldafbouw (zie hoofdstuk 3.6).

3.4.2.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Het INR heeft in 2013 een tekort van -367,1 miljoen euro vastgesteld voor de Vlaamse Gemeenschap. Indien rekening wordt gehouden met het positief saldo van het Zorgfonds (+24,1 miljoen euro) wordt dit een tekort van -343 miljoen euro in 2013.

Tabel 30
Realisaties van het begrotingsjaar 2013 volgens de Rekeningen van de overheid 2013

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap) (x 1.000.000 euro)	**Begroting 2013 1ste aanpassing** **ESR 1995** (1)	**Realisaties overheids-rekeningen 2013** **ESR 2010** (2)	**Verschil** (3) = (2) - (1)
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	**13,4**	**-367,1**	**-380,5**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*-0,09%*	*-0,10%*
Saldo Zorgfonds	**-8,0**	**24,1**	**32,1**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,01%*	*0,01%*
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	**5,5**	**-343,0**	**-348,5**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*-0,09%*	*-0,09%*

Bron: Algemene toelichting begrotingen 2014 & 2015 Vlaamse Gemeenschap en Rekeningen van de overheid 2013 (INR)

Tussen het begrote vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap (let wél in ESR 1995) en het saldo dat werd bepaald door het INR (in ESR 2010), ligt een verschil van 348,5 miljoen euro (zie Tabel 30). Dit grote verschil én het tekort van de Vlaamse Gemeenschap zijn voornamelijk te verklaren door twee methodologische operaties die het INR heeft uitgevoerd in september 2014 (zie paragraaf 3.2).

Ten eerste was het INR van oordeel dat de voorwaardelijkheid van de investeringsbijdragen [40] die worden gebruikt in het kader van het VIPA niet sterk genoeg was. Bijgevolg moeten deze bijdragen worden geboekt in de begroting op het moment dat de betalingsverplichting wordt vastgesteld in de plaats van deze bijdragen gespreid in de tijd in de begroting op te nemen. Voor 2013 betekende dit voor de Vlaamse Gemeenschap een negatieve impact van 763,9 miljoen euro op het vorderingensaldo.

[40] Het gebruik van de voorwaardelijke investeringsbijdragen is één van de alternatieve financieringsmethodes die worden gehanteerd binnen het VIPA.

Ten tweede werden als gevolg van het ESR 2010 de regels verstrengd inzake de beoordeling van PPS-projecten (zie paragraaf 6.1.3.8, bijlage 6.1). Dit had als gevolg voor de Vlaamse Gemeenschap dat diverse PPS-projecten in de begroting dienden te worden opgenomen, dit was voordien reeds gebeurd met het PPS-project 'Scholen van morgen' [41]. Dit had een bijkomende negatieve impact op het vorderingensaldo 2013 van 69,1 miljoen euro. Bovendien valt te verwachten dat deze negatieve weerslag in de toekomst nog verder zal oplopen, onder meer door de uitgaven van het PPS-project 'Scholen van morgen'.

Deze twee aanpassingen hadden in totaal een negatieve weerslag van 833,1 miljoen euro op het vorderingensaldo 2013. De negatieve impact kon echter dankzij de positieve impact van de andere methodologische wijzigingen en ESR-correcties deels worden afgezwakt.

Zo had zowel de uitbreiding van de consolidatieperimeter van april 2014 [42] als deze van september 2014 [43] in 2013 een positieve weerslag op het vorderingensaldo. De eerste uitbreiding had een positief effect van 8 miljoen euro terwijl de tweede uitbreiding, als gevolg van de invoering van het ESR 2010, het vorderingensaldo 2013 met 135,5 miljoen euro heeft verbeterd. Het positieve saldo van de tweede uitbreiding kan voornamelijk worden terug gebracht tot het saldo van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VSMW) dat in 2013 +136,5 miljoen euro bedroeg.

Andere nieuwe ESR-correcties als gevolg van de operaties van het INR houden onder meer verband met instellingen waar voorheen geen informatie over beschikbaar was en de consolidatie van het project Amoras [44]. Ook deze correcties hadden een positieve impact (+8,2 miljoen euro).

---

41 Het project 'Scholen van morgen' werd reeds in de consolidatieperimeter opgenomen in september 2013, maar de impact op het saldo van dit PPS-project kon pas in april 2014 voor het eerst opgenomen worden in de berekening van het vorderingensaldo.

42 De uitbreiding van de perimeter betreft hoofdzakelijk de toevoeging van heel wat dochterondernemingen van de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) aan de perimeter.

43 Ditmaal betrof het voornamelijk de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen (VSMW en Vlaams Woningfonds), erkende kredietmaatschappijen en diverse technologische instellingen.

44 Voor verdere uitleg zie analyse schuld per entiteit, paragraaf 3.6.3.1.2.1.2.

Daarnaast werden ook enkele specifieke correcties voor 2013 uitgevoerd die eveneens een positieve weerslag hadden op het vorderingensaldo (+133,1 miljoen euro). Deze correcties zijn niet gerelateerd aan de methodologische wijzigingen en hebben onder meer betrekking op de verkeerde registratie van vastgestelde rechten en de verkoop van telefoonlicenties, de correctie voor de aanrekening van bepaalde subsidies en investeringen en de responsabiliseringsbijdrage pensioenen [45].

Tot slot hadden ook de reeds bestaande ESR-correcties (onder meer voor wat betreft de betalings- en doorstortingstermijn van gewestelijke belastingen, bepaalde te consolideren instellingen, etc.) [46] een positieve impact op het vorderingensaldo van 48,8 miljoen euro.

De uiteindelijke impact van de ESR-correcties en methodologische wijzigingen op het vorderingensaldo 2013 kon zo worden afgezwakt tot -499 miljoen euro.

3.4.2.2.3 Toetsing van het vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Het positieve resultaat van de economische hergroepering (+131,6 miljoen euro) resulteerde dus als gevolg van de ESR-correcties (-499 miljoen euro) in een tekort van -343 miljoen euro (inclusief Zorgfonds) waardoor de doelstelling van evenwicht in 2013 niet werd behaald (zie Tabel 31).

---

45 Voor het INR is het deel van de responsabiliseringsbijdrage dat gereserveerd wordt geen reële uitgave. Omdat de Vlaamse Gemeenschap deze reserve heeft geboekt als uitgave op haar Pensioenfonds werd de reservering toch meegenomen in de berekening van haar vorderingensaldo (zie Verslag Algemene Rekeningen 2013 van de Vlaamse Gemeenschap, Rekenhof). Bijgevolg heeft het INR een correctie gemaakt voor de reserve responsabiliseringsbijdrage pensioenen zodat ze niet meer telt voor de berekening van het vorderingensaldo.

46 Dit in het bijzonder dankzij de doorstortingstermijn van de gewestelijke belastingen (+105,4 miljoen euro – gevolg van het inkorten van de aangiftetermijn van de successierechten) en het positief saldo van de universiteiten (+27,7 miljoen euro) terwijl een actualisatie van de gegevens leidde tot een negatieve impact van 96,1 miljoen euro, zie bijlage 6.5.

Tabel 31
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap) (x 1.000.000 euro)	**Begroting 2013 1ste aanpassing** ESR 1995 (1)	**realisaties overheids-rekeningen 2013** ESR 2010 (2)	**budgettaire doelstelling** overlegcomité 02.07.2013 (3)	**verschil** *op niveau van de begroting* (4) = (1) - (3)	**verschil** *op niveau van de realisaties* (5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	**13,4**	**-367,1**			
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*-0,09%*			
saldo van Zorgfonds	**-8,0**	**24,1**			
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,01%*			
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	**5,5**	**-343,0**	**0,0**	**5,5**	**-343,0**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*-0,09%*	*0,00%*	*0,00%*	*-0,09%*

Bron: Algemene toelichting initiële begroting 2014, Rekeningen van de overheid 2013 en beslissing Overlegcomité van 2 juli 2013

Op basis van de overheidsrekeningen 2013 blijkt de Vlaamse Gemeenschap niet te voldoen aan de doelstelling die werd vastgelegd op het Overlegcomité van 2 juli 2013. De belangrijkste oorzaak hiervan is de impact van de wijzigingen die het INR op vraag van Eurostat heeft aangebracht in de overheidsrekeningen op het vorderingensaldo. In het bijzonder voor de Vlaamse Gemeenschap betreft het een sterk negatieve impact op het vorderingensaldo van de (nieuwe) ESR-correctie met betrekking tot de voorwaardelijke investeringsbijdragen van het VIPA.

Indien geen rekening wordt gehouden met de impact van het ESR 2010 en de aanpassingen aangebracht door het INR dan zou de Vlaamse Gemeenschap in 2013 wel haar budgettaire doelstelling van evenwicht behaald hebben. Meer zelfs dan zou ze een overschot van 342,2 miljoen euro (inclusief Zorgfonds) gerealiseerd hebben.

3.4.3 Budgettaire realisaties van het Waals Gewest

3.4.3.1 Begroting 2013

Bij het opstellen van haar begroting 2013 heeft het Waals Gewest een vorderingensaldo voorzien van -109,8 miljoen euro. Deze doelstelling werd slechts zeer licht aangepast bij de twee begrotingscontroles en bedroeg -109,6 miljoen euro bij de eerste begrotingsaanpassing en -109,1 miljoen euro bij de tweede begrotingsaanpassing. Deze aangepaste doelstelling van het Gewest voldeed dus aan de doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité van 2 juli 2013, namelijk een tekort van 110 miljoen euro.

De initiële begroting van het Waals Gewest bevatte ook een provisie van 2,529 miljoen euro voor de verhoging van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen. Deze provisie werd behouden in de twee begrotingsaanpassingen [47]. Er werd dus tegemoetgekomen aan de vraag van het Overlegcomité van 2 juli 2013 om een reserve te voorzien voor de verhoging van de bijdrage tot het responsabiliseringsmechanisme inzake pensioenen, om te komen tot een bijdrageniveau dat conform is met de Bijzondere Wet van 5 mei 2003.

Daarenboven heeft het Waals Gewest, in haar tweede begrotingsaanpassing, een provisie voorzien van 67,6 miljoen euro om de beslissing van het Overlegcomité uit te voeren. Er werd immers aan de Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap gevraagd om een voorlopige reserve aan te leggen die overeenkomt met het geschatte tekort van de Lokale Overheden in 2013. De provisie kwam overeen met het geraamde aandeel van het Waals gewest in dat tekort, gebaseerd op de voorlopige gegevens die beschikbaar waren op het moment van het Overlegcomité en die door het Overlegcomité kunnen herzien worden in functie van de gevraagde bijkomende analyses.

Tabel 32
Begroting 2013 van het Waals Gewest (ESR 1995)

x 1.000.000 euro	2013 Initieel	2013 1ste aanpassing	2013 2e aanpassing
Begroting stricto sensu			
Ontvangsten	7.129,4	7.079,6	7.090,5
Uitgaven	7.672,0	7.586,1	7.595,4
Bruto begrotingssaldo	-542,6	-506,5	-504,9
- aflossing van de schuld	36,4	34,3	34,3
Netto begrotingssaldo	-506,2	-472,3	-470,6
Consolidatieperimeter			
Nettosaldo	-61,5	-129,3	-156,3
Geconsolideerd nettosaldo	-567,7	-601,6	-626,9
ESR-correcties			
Verleende kredietverleningen en deelnemingen	219,9	253,9	296,8
Andere correcties			
Onderbenutting kredieten	248,0	248,0	248,0
Technische correcties	-10,0	-10,0	-27,0
ESR vorderingensaldo	**-109,8**	**-109,6**	**-109,1**
in % bbp	-0,03%	-0,03%	-0,03%

Bron: Algemene Toelichting initiële en aangepaste begrotingen 2013 van het Waals Gewest

[47] Deze provisie werd initieel opgenomen in een conjunctuurreserve (52,6 miljoen euro), die daarna werd verminderd tot het bedrag dat overeenstemt met de provisie voor de verhoging van de responsabiliseringsbijdrage voor pensioenen.

3.4.3.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.3.2.1 Evolutie 2010-2013

De daling van de interestlasten op de schuld heeft het Waals Gewest in 2013 toegelaten om haar vorderingensaldo licht te verbeteren ten opzichte van het voorgaande jaar.

Tabel 33
Rekeningen van het Waals Gewest volgens HRF (in % bbp)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**1,87%**	**1,89%**	**1,90%**	**1,91%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	1,10%	1,11%	1,11%	1,09%
Overdrachten BFW (PB en btw)	0,91%	0,95%	0,96%	0,94%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,19%	0,16%	0,15%	0,15%
Eigen ontvangsten	0,77%	0,78%	0,78%	0,82%
Fiscale en parafiscale	0,62%	0,62%	0,63%	0,67%
Niet-fiscale	0,15%	0,16%	0,15%	0,15%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**1,91%**	**2,00%**	**1,90%**	**1,92%**
Finale primaire uitgaven	1,35%	1,43%	1,33%	1,31%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,57%	0,57%	0,57%	0,60%
Primair saldo	**-0,05%**	**-0,11%**	**-0,01%**	**-0,01%**
Rentelasten	0,06%	0,07%	0,08%	0,06%
Vorderingensaldo	**-0,11%**	**-0,18%**	**-0,08%**	**-0,07%**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

In 2013 was de groei van de primaire uitgaven licht hoger dan deze van de effectieve totale ontvangsten, en dit ondanks het nemen van restrictieve maatregelen op het vlak van de uitgaven.

Wat de uitgaven betreft, kunnen twee tegengestelde bewegingen waargenomen worden. De overdrachten naar de andere overheden zijn gestegen (als gevolg van de berekeningswijze van de storting aan het Gemeentefonds en de uitzonderlijke dotatie aan de Franse Gemeenschap), terwijl de finale primaire uitgaven, uitgedrukt in procent bbp, gedaald zijn. Deze uitgaven zijn quasi gestabiliseerd in nominale termen.

De groei van de ontvangsten was relatief zwak. Ten opzichte van 2012 zijn de middelen uit de BFW in nominale termen praktisch identiek gebleven en zijn ze zelfs afgenomen uitgedrukt in procent bbp. Deze evolutie is het gevolg van de niet zo gunstige macro-economische parameters en een negatief afrekeningssaldo. De budgettaire overdrachten afkomstig van de andere subsectoren van de overheid zijn stabiel gebleven. De eigen fiscale ontvangsten hebben daarentegen een stijging gekend, met name dankzij nieuwe bepalingen (verhoging van de eco-malus, inkorting van de aangiftetermijn van de successierechten en boetes in het kader van de fiscale regularisatie).

Het vorderingensaldo van 2011 is duidelijk verslechterd ten opzichte van dat van 2010 en dit door de vereffening van de Gemeentelijke Holding. De uitgaven met betrekking tot de kapitaaloverdrachten aan bedrijven waren hierdoor fors gestegen, wat resulteerde in een sterke toename van de uitgaven. De groei van de andere categorieën van uitgaven was daarentegen beperkt.

De stijging van de ontvangsten in 2011 in vergelijking met het voorgaande jaar (in het bijzonder de middelen uit de BFW dankzij een positief afrekeningssaldo) was onvoldoende om de groei van de uitgaven te compenseren. Bovendien zijn de ontvangen overdrachten van de andere subsectoren van de overheid afgenomen, met name door de verlaging van de bijkomende dotatie die wordt gestort door de Franse Gemeenschap.

De vermindering van het tekort in 2012 wordt hoofdzakelijk verklaard door de daling van de kapitaaloverdrachten aan bedrijven, waarbij de impact van de vereffening van de Gemeentelijke Holding een niet-recurrent karakter had.

3.4.3.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Na verificatie van de EH die werd ingediend door de diensten van het Waals Gewest heeft het INR het vorderingensaldo van het Waals Gewest op -285,1 miljoen euro vastgelegd.

Dit resultaat is minder gunstig dan de aangepaste budgettaire doelstelling van het Waals Gewest, het verschil bedraagt 176 miljoen euro.

Tabel 34
Realisaties van het jaar 2013 volgens de Overheidsrekeningen 2013

Waals Gewest	**Aangepaste begroting 2013** (2^{e} aanp. blad) **ESR 1995**	*Realisaties overheids-rekeningen 2013* **ESR 2010**	**Verschil**
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR vorderingensaldo	**-109,1**	**-285,1**	**-176,0**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,03%*	*-0,07%*	*-0,04%*

Bron: Algemene Toelichting 2de begrotingsaanpassing 2013 van het Waals Gewest, Overheidsrekeningen 2013 (INR)

Het verschil tussen de budgettaire doelstelling en de realisaties is voor een groot deel te wijten aan de methodologische aanpassingen die het INR heeft aangebracht in april en september 2014. Het verschil wordt ook verklaard door de traditionele correcties die het INR uitvoert op de rekeningen van het Waals Gewest. In het totaal hebben de correcties die het INR heeft uitgevoerd, een negatieve impact van 409,9 miljoen euro.

De negatieve correcties die verband houden met de methodologische veranderingen hebben hoofdzakelijk betrekking op de uitbreiding van de consolidatieperimeter en de registratie van de alternatieve financieringsoperaties conform de ESR-regels.

De herclassificaties van een reeks eenheden in de overheidssector in april 2014 hadden een negatieve invloed op het vorderingensaldo van het Waals Gewest van 23,6 miljoen euro in april 2014 en 76,6 miljoen euro in september 2014. De herclassificaties van SPAQUE (in april) en de “Société wallonne du logement” (in september) hadden de grootste impact.

Bovendien had de integratie van SOFICO in de consolidatieperimeter, reeds sinds vorig jaar, als gevolg dat het saldo met 88,9 miljoen euro is verslechterd. Deze impact werd deels gecompenseerd door het opnemen van de SRIW en de TEC in de consolidatieperimeter, welke een positief saldo hebben gerealiseerd. In het totaal hebben de verschillen op het vlak van de consolidatieperimeter geleid tot een negatieve correctie van 145,9 miljoen euro.

De registratie van de volledige alternatieve financiering in de rekeningen van het Waals Gewest op het moment dat de operatie wordt gerealiseerd (in plaats van een spreiding van de financiering over meerdere jaren) heeft geleid tot een verslechtering van het saldo van 206,6 miljoen euro. Ter herinnering: de impact van deze correctie op het saldo is op de lange termijn neutraal aangezien het een verschil in tijdstip van registratie betreft. De grootte van de correctie is het gevolg van de omvang van de operaties die in 2013 werden gerealiseerd.

Buiten deze methodologische aanpassingen heeft het INR ook financiële operaties geherklasseerd als niet-financiële operaties met een globale negatieve impact op het vorderingensaldo van 116,2 miljoen euro. Bovendien werden ontvangsten uit superdividenden, die door het Waals Gewest werden geboekt als niet-financiële operaties, door het INR geherklasseerd als financiële operaties. Deze herclassificatie had een negatieve impact op het saldo van het Waals Gewest van 34,3 miljoen euro.

Deze negatieve correcties (503 miljoen euro in totaal) werden slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de positieve invloed van de nieuwe boekhoudkundige behandeling van swapverrichtingen (54,2 miljoen euro) en de correctie met betrekking tot het verschil in tijdstip van registratie voor de betaling van de gewestelijke belastingen (35,1 miljoen euro) [48]. De swapcorrectie is de enige nieuwe methodologische aanpassing die een positief effect heeft op het vorderingensaldo 2013.

3.4.3.2.3 Toetsing van het vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Het ESR-vorderingensaldo dat werd vastgesteld door het INR dient als basis voor de evaluatie van het al dan niet respecteren van de doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité van 2 juli 2013.

Tabel 35
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Waals Gewest	**Begroting 2013 aangepast** ESR 1995	**Realisaties overheids-rekeningen 2013** ESR 2010	**Budgettaire doelstelling** Overlegcomité 02.07.2013	**Verschil** *op niveau van de begroting*	**Verschil** *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	**-109,1**	**-285,1**	**-110,0**	**0,9**	**-175,1**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,03%*	*-0,07%*	*-0,03%*	*0,00%*	*-0,04%*

Bron: Algemene Toelichting van de 2de begrotingsaanpassing 2013 van het Waals Gewest, Overheidsrekeningen 2013 (INR), Akkoord van het Overlegcomité van 2 juli 2013

[48] Andere, kleinere correcties hadden ook een positieve impact: verschuiving van de gewestelijke belastingen (1,1 miljoen euro) en verschil tussen betaalde en verlopen interesten (2,7 miljoen euro).

Met een ESR-tekort van 285,1 miljoen euro in 2013 heeft het Waals Gewest de doelstelling die werd vastgesteld door het Overlegcomité, namelijk een tekort van 110 miljoen euro, niet gerespecteerd. Het verschil tussen de realisaties en de doelstelling bedraagt 175,1 miljoen euro. Dit verschil kan met name verklaard worden door de methodologische aanpassingen die het INR op vraag van Eurostat heeft aangebracht in 2014, in het bijzonder de herclassificaties en de registratiewijze van de alternatieve financiering.

De impact van de methodologische aanpassingen die door het INR zijn aangebracht in 2014 bedraagt -252,8 miljoen euro. Zonder deze wijzigingen zou het vorderingensaldo van het Waals Gewest -32,3 miljoen euro bedragen. Aan de doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité zou dus wel voldaan zijn.

3.4.4 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschap

3.4.4.1 Begroting 2013

In de initiële begroting 2013 van de Franse Gemeenschap bedroeg het vorderingensaldo -228,3 miljoen euro. Deze doelstelling werd bevestigd bij de twee begrotingsaanpassingen, met een vorderingensaldo van -228 miljoen euro. De Franse Gemeenschap heeft aldus voldaan aan de doelstelling die bij het Overlegcomité van 2 juli 2013 werd vastgelegd, namelijk een tekort van 228 miljoen euro.

De initiële begroting van de Franse Gemeenschap bevatte een conjunctuurprovisie van 37,6 miljoen euro waardoor zij kon voldoen aan haar verplichtingen met betrekking tot de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen. Deze provisie werd verminderd tot 36,9 miljoen euro in de 1ste aanpassing van de begroting en zij werd vervolgens opgetrokken tot 52,6 miljoen euro in de 2de aanpassing. De beslissing van het Overlegcomité was bijgevolg nageleefd.

Tabel 36
Begroting 2013 van de Franse Gemeenschap (ESR 1995)

x 1.000.000 euro	2013 Initieel	2013 1ste aanpassing	2013 2e aanpassing
Begroting stricto sensu			
Ontvangsten	9.325,1	9.214,4	9.210,4
Uitgaven	9.636,7	9.588,3	9.571,7
Bruto begrotingssaldo	-311,6	-373,9	-361,3
- aflossing van de schuld	8,1	8,3	8,3
Netto begrotingssaldo	-303,6	-365,6	-353,0
Consolidatieperimeter			
Nettosaldo	-2,7	55,6	43,0
Geconsolideerd nettosaldo	-306,3	-310,0	-310,0
ESR-correcties			
Verleende kredietverleningen en deelnemingen	0,0	0,0	0,0
Andere correcties			
Onderbenutting kredieten	77,9	77,9	77,9
Technische correcties	0,0	4,1	4,1
ESR vorderingensaldo	**-228,3**	**-228,0**	**-228,0**
in % bbp	-0,06%	-0,06%	0,06%

Bron: Algemene Toelichting van de initiële begroting van de Franse Gemeenschap, Commentaar en opmerkingen van het Rekenhof in verband met de ontwerpdecreten houdende de tweede aanpassing van de begrotingen voor het jaar 2013 en de begrotingen voor het jaar 2014 van de Franse Gemeenschap

3.4.4.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.4.2.1 Evolutie 2010-2013

Het groeitempo van de ontvangsten en uitgaven van de Franse Gemeenschap was in 2013 vergelijkbaar, waardoor het vorderingensaldo -0,04% bbp bleef.

Tabel 37
Rekeningen van de Franse Gemeenschap volgens HRF (in % van het bbp)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**2,39%**	**2,51%**	**2,58%**	**2,56%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	2,23%	2,35%	2,39%	2,37%
Overdrachten BFW (PB en btw)	2,11%	2,24%	2,27%	2,24%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,11%	0,12%	0,12%	0,13%
Eigen ontvangsten	0,16%	0,16%	0,19%	0,19%
Fiscale en parafiscale	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Niet-fiscale	0,16%	0,16%	0,19%	0,18%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**2,55%**	**2,51%**	**2,59%**	**2,56%**
Finale primaire uitgaven	1,88%	1,89%	1,97%	1,95%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,67%	0,62%	0,62%	0,62%
Primair saldo	**-0,16%**	**0,00%**	**-0,01%**	**-0,01%**
Rentelasten	0,03%	0,04%	0,03%	0,03%
Vorderingensaldo	**-0,19%**	**-0,04%**	**-0,04%**	**-0,04%**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Wat de ontvangsten betreft, zijn de eigen ontvangsten van de Franse Gemeenschap gestabiliseerd, terwijl de ontvangsten afkomstig van de andere overheden zijn gedaald. De toegewezen fiscale ontvangsten zijn afgenomen omwille van niet zo gunstige macro-economische parameters en de weerslag van het afrekeningssaldo van het voorgaande jaar. De overdrachten van de andere subsectoren zijn daarentegen gestegen, met name door een uitzonderlijke dotatie van het Waals Gewest.

Wat de uitgaven betreft, zijn de finale primaire uitgaven licht gedaald en bleven de overdrachten aan de andere overheden op hetzelfde niveau.

De middelen uit de BFW zijn tussen 2010 en 2011 duidelijk verhoogd omwille van een positief afrekeningssaldo (terwijl dit saldo het voorgaande jaar negatief was) en gunstige economische parameters. Bovendien zijn de uitgaven met betrekking tot de overdrachten aan de andere subsectoren gedaald (met name een vermindering van de dotatie aan het Waals Gewest). Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een gevoelige verbetering van het vorderingensaldo in 2011.

Een iets sterkere verhoging van de finale primaire uitgaven wordt in 2012 waargenomen en is te verklaren door een toename van de verschillende uitgavencategorieën. De toegewezen fiscale ontvangsten zijn in 2012 verder gestegen, in het bijzonder omwille van de groei van de bevolking jonger dan 18 jaar in de Franse Gemeenschap.

3.4.4.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Het INR heeft het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap op -142,8 miljoen euro vastgelegd voor het jaar 2013, na verificatie van de door de Franse Gemeenschap verschafte EH.

Deze realisaties zijn beter dan de doelstellingen ten belope van 85,2 miljoen euro. Het verschil is met name toe te schrijven aan de nieuwe boekhoudkundige behandeling van de swapverrichtingen, die sinds september 2014 wordt toegepast, en aan een gunstiger saldo op het vlak van de consolidatieperimeter.

Tabel 38
Realisaties van het jaar 2013 volgens de overheidsrekeningen 2013

Franse Gemeenschap	**Aangepaste begroting 2013** (2e aanp.blad) **ESR 1995**	**Realisaties** *overheids-rekeningen 2013* **ESR 2010**	**Verschil**
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR vorderingensaldo	**-228,0**	**-142,8**	**85,2**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,06%*	*-0,04%*	*0,02%*

Bron: Commentaar en opmerkingen van het Rekenhof in verband met de ontwerpdecreten houdende de tweede aanpassing van de begrotingen voor het jaar 2013 en de begrotingen voor het jaar 2014 van de Franse Gemeenschap, Overheidsrekeningen 2013 (INR)

De nieuwe boekhoudkundige behandeling van de swapverrichtingen vormt de voornaamste positieve correctie die door het INR werd aangebracht. Deze correctie draagt bij tot de verbetering van het saldo met 51,5 miljoen euro. Net zoals de voorgaande jaren had het in aanmerking nemen van de kapitaalverhoging van FERI/FREY een lichte positieve impact.

Tegenover deze positieve weerslag stond het ongunstige effect van de uitbreiding van de consolidatieperimeter (-21,3 miljoen euro). De herclassificatie van instellingen in september 2014 (met inbegrip van de hogescholen) had de sterkste negatieve impact (-25,5 miljoen euro) [49]. Er dient daarnaast te worden opgemerkt dat de rekeningen van de RTBF in 2013 rechtstreeks door de Franse Gemeenschap werden geconsolideerd. In tegenstelling tot de voorgaande jaren moest het INR bijgevolg geen correctie aanbrengen.

In mindere mate had een correctie inzake het verschil in tijdstip van registratie voor het verschil tussen betaalde en verlopen interesten (4,2 miljoen euro), een negatieve impact op het saldo.

Het globale effect van de door het INR aangebrachte correcties is positief en bedraagt 27,5 miljoen euro.

3.4.4.2.3 Toetsing van het vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

De toetsing van de naleving van de doelstelling van het Overlegcomité van 2 juli 2013 wordt gebaseerd op het door het INR bepaalde ESR-vorderingensaldo.

Tabel 39
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Franse Gemeenschap	Begroting 2013 aangepast ESR 1995	Realisaties overheids-rekeningen 2013 ESR 2010	Budgettaire doelstelling Overlegcomité 02.07.2013	Verschil *op niveau van de begroting*	Verschil *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	**-228,0**	**-142,8**	**-228,0**	**0,0**	**85,2**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,06%*	*-0,04%*	*-0,06%*	*0,00%*	*0,02%*

Bron: Commentaar en opmerkingen van het Rekenhof in verband met de ontwerpdecreten houdende de tweede aanpassing van de begrotingen voor het jaar 2013 en de begrotingen voor het jaar 2014 van de Franse Gemeenschap, Overheidsrekeningen 2013 (INR), notificatie van het Overlegcomité van 2 juli 2013

Met een tekort van 142,8 miljoen euro in 2013 heeft de Franse Gemeenschap de doelstelling die werd vastgesteld door het Overlegcomité, namelijk een tekort van 228 miljoen euro, gerespecteerd. Een marge van 85,2 miljoen euro werd zelfs vrijgemaakt.

[49] Enkel het in aanmerking nemen van het FRS-FNRS in de consolidatieperimeter had een positieve weerslag (8 miljoen euro).

De gunstige impact van de methodologische wijzigingen die in 2014 door het INR zijn aangebracht bedraagt 23,5 miljoen euro. Zonder deze wijzigingen zou het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap -166,3 miljoen euro bedragen. Aan de doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité, zou dus nog steeds voldaan zijn.

3.4.5 Budgettaire realisaties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

3.4.5.1 Begroting 2013

Zowel in haar initiële als haar aangepaste begroting 2013 voorzag het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) een tekort van 131,6 miljoen euro. Dit is in overeenstemming met de doelstelling die werd vastgelegd voor het Gewest op het Overlegcomité van 2 juli 2013.

In de initiële begroting 2013 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest rekening gehouden met de middelen die volgen uit de 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen. Voor wat betreft de middelen uit het eerste luik [50] is er voor de begrotingen 2013 geen enkel probleem gezien het Gewest deze middelen reeds ontvangt sinds de zomer van 2012 [51].

De situatie ligt echter anders voor wat betreft het tweede luik van de 'correcte' financiering. Dit luik, welke bestaat uit een compensatie voor de aanwezigheid van pendelaars (art. 64*quater* BFW) en internationale ambtenaren (art. 64*quinquies* BFW) [52], trad pas in werking op 1 juli 2014 zoals voorzien werd in de goedgekeurde hervorming van de Bijzondere Financieringswet [53]. Het Gewest heeft dan ook haar aangepaste begroting 2013 gecorrigeerd en geen rekening meer gehouden met de middelen uit het tweede luik van de 'correcte' financiering. Zoals vermeld in de aangepaste middelenbegroting 2013 wordt het totale bedrag voorzien in 2013 voor het tweede luik, nl. 61 miljoen euro [54], wel toegevoegd aan de bedragen die zullen worden uitbetaald in 2014, 2015 en 2016.

---

50 Voor een uitvoerige bespreking van dit eerste luik zie HRF-advies november 2013 p. 113 en verder.

51 En dit als gevolg van het invoege treden van de Bijzondere Wet van 19 juli 2012 houdende een 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen (BS 22 augustus 2012).

52 De eerste dotatie wordt gefinancierd door de andere twee gewesten op basis van de netto-stroom pendelaars terwijl de tweede dotatie gefinancierd wordt door de federale overheid.

53 Bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (BS 31 januari 2014), artikel 82.

54 Namelijk 13 miljoen euro als compensatie voor de pendelaars en 48 miljoen euro als compensatie voor de aanwezigheid van internationale ambtenaren.

Het Gewest heeft in overeenstemming met het Overlegcomité van 2 juli 2013 in haar begrotingen 2013 een reserve aangelegd voor het deel van de responsabiliseringsbijdrage van de pensioenen dat niet werd uitbetaald aan de federale overheid (0,6 miljoen euro) en heeft eveneens in de aangepaste begroting 2013 een reserve aangelegd voor het resultaat van de Lokale Overheden (49,4 miljoen euro) [55].

Tabel 40
Uitvoering van de begroting 2013 (in ESR 1995)

Brussels Hoofdstedelijk Gewest (x 1.000.000 euro)	**2013 Initieel** (1)	**2013 Aangepast** (2)
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	2.978,1	2.960,0
ESR gecorrigeerde uitgaven algemene begroting	3.296,5	3.286,1
Vorderingensaldo MBHG	-318,4	-326,1
ESR gecorrigeerde ontvangsten consolidatieperimeter	1.755,5	1.763,4
ESR gecorrigeerde uitgaven consolidatieperimeter	1.688,7	1.694,8
Vorderingensaldo consolidatieperimeter	66,7	68,7
ESR VORDERINGENSALDO *vóór begrotingsverrichtingen*	-251,6	-257,4
andere overgangscorrecties begrotingsverrichtingen	120,0	125,8
ESR VORDERINGENSALDO	**-131,6**	**-131,6**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,03%*	*-0,03%*

Bron: Initiële en aangepaste begroting 2013

3.4.5.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.5.2.1 Evolutie ontvangsten – uitgaven 2010-2013

Het vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in 2013 voor het eerst in lange tijd positief. De verbetering van het primair saldo kon reeds sinds 2012 worden opgemerkt, maar pas in 2013 was het positief primair saldo voldoende om ook te resulteren in een positief vorderingensaldo na aftrek van de rentelasten.

[55] Dit is 19% van de provisoire 260 miljoen euro die werd opgenomen in akkoord van het Overlegcomité van 2 juli 2013.

Tabel 41
Rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens HRF (in % bbp)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**0,77%**	**0,78%**	**0,83%**	**0,90%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	0,34%	0,35%	0,38%	0,40%
Overdrachten BFW (PB en btw)	0,24%	0,26%	0,27%	0,28%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,09%	0,09%	0,11%	0,11%
Eigen ontvangsten	0,43%	0,44%	0,45%	0,51%
Fiscale en parafiscale	0,32%	0,33%	0,34%	0,39%
Niet-fiscale	0,12%	0,11%	0,11%	0,12%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**0,81%**	**0,86%**	**0,82%**	**0,85%**
Finale primaire uitgaven	0,59%	0,64%	0,59%	0,61%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,22%	0,23%	0,23%	0,24%
Primair saldo	**-0,04%**	**-0,08%**	**0,01%**	**0,06%**
Rentelasten	0,02%	0,02%	0,03%	0,02%
Vorderingensaldo	**-0,07%**	**-0,10%**	**-0,02%**	**0,03%**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal

Bron: HRF-berekeningen op basis van INR, NBB

De ontvangsten van het Brussels hoofdstedelijk Gewest zijn in de periode 2010-2012 steeds toegenomen; hierbij springt vooral de stijging van de ontvangen budgettaire overdrachten in 2012 in het oog. Sinds 2012 krijgt het Gewest immers de middelen die volgen uit het eerste luik van de 'correcte' financiering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dit resulteerde in een stijging van de budgettaire overdrachten [56] voor het Gewest.

De totale ontvangsten bedroegen in 2013 0,9% bbp. De stijging ten opzichte van 2012, +8,9%, volgt uit de toename van de overdrachten (o.a. door een steeds stijgende nationale solidariteitsbijdrage en verdere evolutie van het eerste luik van de 'correcte' financiering [57]) maar vooral uit de stijging van de eigen ontvangsten van het Gewest. Dit laatste is het gevolg van een toename in de opbrengst van de gewestelijke belastingen, in het bijzonder van de successierechten (o.a. dankzij de fiscale regularisatie en inkorting van de aangiftetermijn).

[56] De volgende bijkomende middelen waren voorzien op de federale uitgavenbegroting 2012: een mobiliteitsdotatie (45 miljoen), dotatie taalpremies (25 miljoen euro), bijkomende middelen voor het fonds ter financiering van de internationale rol en hoofdstedelijke functie van Brussel (30 miljoen) en een forfaitaire dotatie voor de dode hand (24 miljoen).

[57] Zo steeg de mobiliteitsdotatie met 30 miljoen euro in 2013.

De primaire uitgaven zijn op 2012 na elk jaar gestegen. De daling in 2012 situeert zich volledig in de afname van de kapitaaluitgaven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (door het wegvallen van de éénmalige overdracht voor de Gemeentelijke Holding in 2011). De primaire uitgaven bedroegen in 2013 0,85% bbp, de stijging volgt onder meer uit een heropleving van de investeringen in 2013 en dit onder meer in infrastructuur en overheidsbedrijven.

3.4.5.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Het vorderingensaldo zoals bepaald door het INR (ESR 2010) is 257,7 miljoen euro beter dan het begrote vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESR 1995) en bedraagt +126,1 miljoen euro. Dit positieve verschil wordt enerzijds verklaard door het gerealiseerde saldo van de economische hergroepering (EH) (+36,8 miljoen euro) en anderzijds door de positieve impact van het geheel van de ESR-correcties (+89,3 miljoen euro).

Tabel 42
Realisaties van het begrotingsjaar 2013 volgens de Rekeningen van de overheid 2013

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	**Begroting 2013 aangepast**	**realisaties overheids-rekeningen 2013**	**verschil**
	ESR 1995	**ESR 2010**	
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR VORDERINGENSALDO	**-131,6**	**126,1**	**257,7**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,03%*	*0,03%*	*0,07%*

Bron: Aangepaste begroting BHG, Rekeningen van de overheid 2013

De impact van de methodologische wijzigingen en operaties van het INR (aangebracht op vraag van Eurostat) op het vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijft beperkt tot de uitbreiding van de consolidatieperimeter in april 2014 [58] en de tweede uitbreiding van de perimeter [59] ten gevolge van de invoering van het ESR 2010 in september 2014. Zowel de eerste uitbreiding van de perimeter (-16,7 miljoen euro) als de tweede uitbreiding (-2,7 miljoen euro) hadden in 2013 een negatieve impact op het vorderingensaldo.

[58] Het betrof hoofdzakelijk dochterondernemingen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel (GIMB).

[59] Onder meer de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen werden toegevoegd aan de perimeter.

De negatieve impact van de nieuwe ESR-correcties als gevolg van de methodologische wijzigingen werd echter ruimschoots gecompenseerd door de globale positieve impact van de reeds bestaande ESR-correcties (+108,7 miljoen euro) [60]. In het bijzonder de impact van de correcties voor de betalingstermijn van de gewestelijke belastingen (+29,1 miljoen euro) en de doorstortingstermijn van deze belastingen (+54,8 miljoen euro) hebben geleid tot dit positieve resultaat.

3.4.5.2.3 Toetsing vorderingensaldo aan budgettaire doelstelling

Dankzij zowel een positief saldo van de economische hergroepering als de positieve impact van de ESR-correcties, en dit ondanks de methodologische wijzigingen aangebracht door het INR, werd een overschot van 126,1 miljoen euro genoteerd voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2013. Dit is ruimschoots beter dan de budgettaire doelstelling die werd bepaald door het Overlegcomité.

Tabel 43
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	**Begroting 2013 aangepast**	**realisaties overheids-rekeningen 2013**	**budgettaire doelstelling** overlegcomité	**verschil** *op niveau van de begroting*	**verschil** *op niveau van de realisaties*
	ESR 1995	ESR 2010	02.07.2013		
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	**-131,6**	**126,1**	**-132,0**	**0,4**	**258,1**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,03%*	*0,03%*	*-0,03%*	*0,00%*	*0,07%*

Bron: Aangepaste begroting 2013, Overheidsrekeningen 2013 (INR) en Akkoord Overlegcomité 2 juli 2013

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het beter gedaan dan de doelstelling die werd vastgelegd op het Overlegcomité van 2 juli 2013. Ze realiseert immers een overschot van 126,1 miljoen euro wat duidelijk beter is dan het vooropgestelde tekort van 132 miljoen euro.

De invoering van het ESR 2010 en de wijzigingen die werden uitgevoerd door het INR op vraag van Eurostat hebben het vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verslechterd met 19,4 miljoen euro. Indien geen rekening wordt gehouden met deze wijzigingen zou het ESR vorderingensaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 145,5 miljoen euro bedragen en zou de marge ten opzichte van de budgettaire doelstelling nog positiever zijn.

[60] Zoals bijvoorbeeld correcties voor de aanrekening gewestelijke belastingen, verlopen interesten en saldo's van te consolideren instellingen. Alle ESR-correcties voor het BHG kunnen worden teruggevonden in de tabel in bijlage 6.5.

3.4.6 Budgettaire realisaties van de Duitstalige Gemeenschap

3.4.6.1 Begroting 2013

In haar initiële begroting 2013 heeft de Duitstalige Gemeenschap een vorderingensaldo van -67 miljoen euro vastgelegd. Dit saldo werd aangepast naar aanleiding van de begrotingsaanpassingen 2013 en bedroeg uiteindelijk -72,5 miljoen euro bij de derde begrotingsaanpassing.

Het doel van de wijzigingen was het in rekening brengen van de aanpassing van de bedragen van de PPS voor de renovatie van de gemeenschapsscholen en de opmerkingen van het Rekenhof over financiële leasing en het aanleggen van de reserve voor de verhoging van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen (conform de beslissing van het Overlegcomité van 2 juli 2013). Een reserve van 0,61 miljoen euro werd hiertoe gecreëerd.

Er werd geen reserve voorzien voor het tekort van de Lokale Overheden wegens gebrek aan een officiële mededeling over het bedrag van deze reserve.

3.4.6.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.6.2.1 Evolutie 2010-2013

Het vorderingensaldo van de Duitstalige Gemeenschap is gevoelig verslechterd in 2013 als gevolg van een aanhoudende stijging van de kapitaaluitgaven. Deze stijging is te wijten aan de PPS voor de renovatie van de gemeenschapsscholen. De andere ontvangsten- en uitgavencategorieën hebben geen opvallende evolutie gekend in de loop van de beschouwde periode.

Tabel 44
Rekening van de Duitstalige Gemeenschap volgens HRF (in miljoen euro)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**185,9**	**201,7**	**209,9**	**206,4**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	175,7	190,7	196,0	195,7
Overdrachten BFW (PB en btw)	5,7	6,0	6,2	6,2
Ontvangen budgettaire overdrachten	170,0	184,7	189,8	189,5
Eigen ontvangsten	10,2	11,0	13,9	10,7
Fiscale en parafiscale	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale	10,2	11,0	13,9	10,7
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**191,0**	**205,1**	**210,0**	**271,3**
Finale primaire uitgaven	137,7	144,2	149,1	213,5
Overgemaakte budgettaire overdrachten	53,3	60,9	60,9	57,8
Primair saldo	**-5,1**	**-3,4**	**-0,1**	**-64,9**
Rentelasten	2,1	1,6	1,4	1,2
Vorderingensaldo	**-7,2**	**-5,1**	**-1,5**	**-66,2**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

3.4.6.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Volgens de Overheidsrekeningen 2013 van het INR bedroeg het tekort van de Duitstalige Gemeenschap 66,2 miljoen euro.

Met een negatieve impact van 0,2 miljoen euro zijn de correcties van het INR gering. Ze hebben betrekking op de uitbreiding van de consolidatieperimeter met het BRF (Belgischer Rundfunk).

Dit resultaat is licht beter dan de doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité op 2 juli 2013, namelijk een tekort van 67 miljoen euro. Het resultaat is ook beter dan de aangepaste budgettaire doelstelling van de Duitstalige Gemeenschap.

3.4.6.2.3 Toetsing van het vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

De toetsing aan de budgettaire doelstelling is gebaseerd op het ESR-vorderingensaldo dat werd gepubliceerd door het INR.

Tabel 45
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Duitstalige Gemeenschap	Begroting 2013 aangepast ESR 1995	Realisaties overheids-rekeningen 2013 ESR 2010	Budgettaire doelstelling Overlegcomité 02.07.2013	Verschil *op niveau van de begroting*	Verschil *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	**-72,5**	**-66,2**	**-67,0**	**-5,5**	**0,8**
in % bbp / verschil in ratio	*-0,02%*	*-0,02%*	*-0,02%*	*0,00%*	*0,00%*

Bron: Ministerie van Financiën van de Duitstalige Gemeenschap, Overheidsrekeningen 2013 (INR), Akkoord Overlegcomité 2 juli 2013.

Met een tekort van 66,2 miljoen euro in 2013 respecteert de Duitstalige Gemeenschap de budgettaire doelstelling die werd vastgelegd door het Overlegcomité. Ze realiseert een positieve marge van 0,8 miljoen euro.

De methodologische aanpassing die in 2014 werd uitgevoerd door het INR heeft een impact van -0,2 miljoen euro. In afwezigheid van deze correctie zou het vorderingensaldo van de Duitstalige Gemeenschap -66 miljoen euro bedragen. De budgettaire doelstelling zou nog steeds gerespecteerd zijn.

3.4.7 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschapscommissie

3.4.7.1 Begroting 2013

De Franse Gemeenschapscommissie heeft haar initiële begroting 2013 in evenwicht gepresenteerd, conform haar meerjarenramingen 2012-2014 en 2013-2016. Deze doelstelling werd behouden bij de aanpassing van de begroting en is aldus conform met de beslissing van het Overlegcomité van 2 juli 2013.

Om de beslissing van het Overlegcomité te respecteren werd ook een bedrag van 0,154 miljoen euro gereserveerd voor de verhoging van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen.

3.4.7.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.7.2.1 Evolutie 2010-2013

Er wordt een duidelijke verbetering van het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschapscommissie waargenomen in 2013.

Tabel 46
Rekeningen van de Franse Gemeenschapscommissie volgens HRF (in miljoen euro)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**363,5**	**380,7**	**398,1**	**411,2**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	350,8	366,9	381,9	393,7
Overdrachten BFW (PB en btw)	24,8	27,2	36,0	44,2
Ontvangen budgettaire overdrachten	326,0	339,7	345,9	349,5
Eigen ontvangsten	12,7	13,8	16,2	17,5
Fiscale en parafiscale	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale	12,7	13,8	16,2	17,5
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**351,5**	**369,3**	**397,0**	**387,9**
Finale primaire uitgaven	348,7	365,7	394,0	385,7
Overgemaakte budgettaire overdrachten	2,8	3,6	3,0	2,2
Primair saldo	**12,0**	**11,4**	**1,1**	**23,3**
Rentelasten	12,4	10,7	10,2	10,2
Vorderingensaldo	**-0,3**	**0,8**	**-9,1**	**13,0**

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Deze verbetering kan zowel verklaard worden door de stijging van de ontvangsten als door de daling van de uitgaven.

Op het vlak van de ontvangsten zijn in het bijzonder de middelen uit de BFW toegenomen als gevolg van de 'correcte' financiering van Brusselse Instellingen die was voorzien door de zesde Staatshervorming (stijging van de speciale dotatie voor de Franse Gemeenschapscommissie met 8 miljoen euro in 2012 en met een bijkomende 8 miljoen euro in 2013 [61]).

De daling van de uitgaven, voornamelijk van de finale primaire uitgaven, wijst op een trendbreuk ten opzichte van de voorgaande jaren, waar de uitgaven steeds toenamen.

[61] Het totaalbedrag van 10 miljoen euro dat is vastgelegd in de herziene Bijzondere Financieringswet wordt verdeeld tussen de Franse en Vlaamse Gemeenschapscommissie door de toepassing van de verdeelsleutel 80%/20%.

3.4.7.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013

Volgens de door het INR gepubliceerde Overheidsrekeningen 2013 realiseert de Franse Gemeenschapscommissie een begrotingsoverschot van 13 miljoen euro in 2013.

De verbetering ten opzichte van de begrotingsvooruitzichten bevindt zich op het vlak van het saldo van de consolidatieperimeter.

De enige correctie die door het INR werd uitgevoerd om de ESR-normen te respecteren is negatief en betreft, net zoals in de voorgaande jaren, de kapitaalsverhoging van FREY/FERI (1,1 miljoen euro).

3.4.7.2.3 Toetsing van het vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Het door het INR vastgestelde ESR-vorderingensaldo dient als referentie om de naleving van de budgettaire doelstelling te toetsen.

Tabel 47
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Franse Gemeenschapscommissie	**Begroting 2013 aangepast** ESR 1995	**Realisaties overheids-rekeningen 2013** ESR 2010	**Budgettaire doelstelling** Overlegcomité 02.07.2013	**Verschil** *op niveau van de begroting*	**Verschil** *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	**0,0**	**13,0**	**0,0**	**0,0**	**13,0**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*

Bron: Verslag van het Rekenhof over de ontwerpen van aanpassing van de begrotingen van het jaar 2013 en over de ontwerpbegrotingen van het jaar 2014 van de Franse Gemeenschapscommissie, Overheidsrekeningen 2013 (INR), Akkoord Overlegcomité 2 juli 2013.

Door een overschot van 13 miljoen euro te realiseren in 2013 voldoet de Franse Gemeenschapscommissie aan de doelstelling van een begrotingsevenwicht die werd vastgelegd door het Overlegcomité van 2 juli 2013. De verbetering ten opzichte van de doelstelling bedraagt 13 miljoen euro.

3.4.8 Budgettaire realisaties van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

3.4.8.1 Begroting 2013

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) heeft in haar begrotingen 2013 telkens een netto te financieren saldo van 1,3 miljoen euro vooropgesteld. Net zoals vorig jaar wijst de GGC erop dat dit tekort volgt uit de grote noden die bestaan op het vlak van bijstand aan personen en gezondheid terwijl de middelen van de GGC niet volstaan.

3.4.8.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.8.2.1 Evolutie ontvangsten – uitgaven 2010-2013

Het saldo van de GGC is, volgens de overheidsrekeningen, in 2013 licht negatief geworden als gevolg van een sterke stijging in de uitgaven. Dit is een verslechtering ten opzichte van de gerealiseerde overschotten in 2011 en 2012.

Tabel 48
Rekening van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie volgens HRF (in miljoen euro)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**90,1**	**92,7**	**94,5**	**94,1**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	81,9	84,4	86,4	87,6
Overdrachten BFW (PB en btw)	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangen budgettaire overdrachten	81,9	84,4	86,4	87,6
Eigen ontvangsten	8,2	8,3	8,1	6,5
Fiscale en parafiscale	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale	8,2	8,3	8,1	6,5
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**90,2**	**90,6**	**92,0**	**96,8**
Finale primaire uitgaven	62,6	62,8	63,6	67,6
Overgemaakte budgettaire overdrachten	27,6	27,8	28,4	29,2
Primair saldo	**-0,1**	**2,1**	**2,5**	**-2,7**
Rentelasten	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	**-0,2**	**2,2**	**2,6**	**-2,8**
In % bbp	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: HRF-berekeningen op basis van INR, NBB

Op het vlak van de ontvangsten hebben er zich geen bijzondere evoluties voorgedaan voor wat betreft de GGC. In 2013 wordt wel een lichte daling vastgesteld van de totale ontvangsten als gevolg van een vermindering van de eigen ontvangsten van de GGC.

De uitgaven van de GGC zijn over de beschouwde periode gestegen en daarbij kan worden opgemerkt dat deze stijging sterker is voor 2013. Deze stijging is vooral het gevolg van een toename van de inkomensoverdrachten naar andere sectoren. De snellere toename van de uitgaven (t.o.v. voorgaande jaren) gecombineerd met een beperkte daling van de ontvangsten resulteerde bijgevolg in een tekort voor de GGC in 2013.

3.4.8.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013 en toetsing aan de budgettaire doelstelling

Net als in de voorbije jaren heeft het INR geen ESR-correcties toegepast op de economische hergroepering van de GGC. Er is dan ook (voorlopig) geen impact van de diverse methodologische wijzigingen of de invoering van het ESR 2010 op het vorderingensaldo van deze entiteit. Het vorderingensaldo 2013 van de GGC bedraagt volgens het INR -2,8 miljoen euro.

De budgettaire doelstelling van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie werd niet vastgelegd in het Overlegcomité van 2 juli 2013. De totale doelstelling 2013 van de gemeenschappen en gewesten bedraagt volgens het akkoord van het Overlegcomité –537 miljoen euro wat gelijk is de som van de doelstellingen bepaald voor de Vlaamse Gemeenschap, Franse Gemeenschap, Waals Gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Duitstalige Gemeenschap en Franse Gemeenschapscommissie. In procent bbp is deze som gelijk aan -0,1%, de doelstelling voor het geheel van de G&G in 2013 zoals werd vastgelegd in de stabiliteitsprogramma's 2013-2016 en 2012-2015. Bijgevolg kan dan ook worden verondersteld dat de doelstelling van de GGC gelijk is aan het budgettair evenwicht gezien anders de globale doelstelling voor de gemeenschappen en gewesten niet wordt behaald.

Daarenboven is het ook in het verleden reeds voorgevallen dat voor deze entiteit geen expliciete doelstelling werd bepaald in het akkoord van het Overlegcomité en ook toen werd uitgegaan van een budgettair evenwicht.

Tabel 49
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstellingen

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	realisaties overheids-rekeningen 2013 ESR 2010	budgettaire doelstelling	verschil *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR VORDERINGENSALDO	**-2,8**	**0,0**	**-2,8**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*

Bron: Overheidsrekeningen 2013 (INR) en Akkoord Overlegcomité 2 juli 2013

In 2013 realiseerde de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie een tekort van 2,8 miljoen euro. Ze voldeed dus niet aan de impliciet veronderstelde doelstelling voor de entiteit, met name een budgettair evenwicht.

3.4.9 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

3.4.9.1 Begroting 2013

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) heeft in 2013 er, net zoals in de voorbije jaren, naartoe gestreefd om steeds een begroting in evenwicht voor te leggen. Dit was het geval voor de initiële begroting en de twee aanpassingen en dat zowel voor de gewone begroting als de investeringsbegroting.

3.4.9.2 Overheidsrekeningen 2013

3.4.9.2.1 Evolutie ontvangsten – uitgaven 2010-2013

In 2013 realiseert de VGC een surplus, wat een positieve evolutie is ten opzichte van de tekorten gerealiseerd in 2011 en 2012. De realisatie van het overschot volgt uit een combinatie van gestegen ontvangsten en gedaalde uitgaven.

Tabel 50
Rekening van de Vlaamse Gemeenschapscommissie volgens HRF (in miljoen euro)

	2010	2011	2012	2013
Effectieve totale ontvangsten	**129,2**	**135,3**	**144,3**	**148,4**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	120,8	126,0	135,1	137,8
Overdrachten BFW (PB en btw)	6,2	6,8	9,0	11,0
Ontvangen budgettaire overdrachten	114,6	119,2	126,1	126,8
Eigen ontvangsten	8,4	9,3	9,2	10,6
Fiscale en parafiscale	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale	8,4	9,3	9,2	10,6
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**125,6**	**137,4**	**147,1**	**131,2**
Finale primaire uitgaven	122,9	129,7	124,6	127,1
Overgemaakte budgettaire overdrachten	2,7	7,7	22,5	4,1
Primair saldo	**3,6**	**-2,1**	**-2,8**	**17,2**
Rentelasten	0,4	0,6	0,8	0,9
Vorderingensaldo	**3,2**	**-2,7**	**-3,5**	**16,4**
In % bbp	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: HRF-berekeningen op basis van INR, NBB

De voornaamste ontvangsten van de VGC zijn in de beschouwde periode steeds toegenomen. Hierbij moet wel één categorie in het bijzonder vermeld worden, met name de stijging van de BFW-overdrachten vanaf 2012. Als gevolg van het eerste luik van de 'correcte' financiering krijgt de VGC immers vanaf 2012 tot en met 2015 elk jaar 2 miljoen euro extra [62] bovenop de herfinancieringsmiddelen (art. 65bis BFW) die ze sinds 2002 ontvangt van de federale overheid.

De primaire uitgaven van de VGC zijn in 2011 en 2012 gestegen, voor 2011 is dit het gevolg van een toename in de bruto-investering in vaste activa terwijl het in 2012 een opmerkelijk stijging betrof van de kapitaaloverdrachten naar andere overheden (terwijl de andere uitgaven daalden). De stijging van de uitgaven heeft in beide jaren geleid tot een licht tekort. In 2013 wordt daarentegen een daling van de budgettaire overdrachten geconstateerd (de kapitaaloverdracht van 2012 valt grotendeels weg) zodat een positief vorderingensaldo werd gerealiseerd.

[62] In totaal werd voor de VGC en FGC elk jaar (in de periode 2012-2015) een bijkomende financiering voorzien van 10 miljoen euro, deze wordt verdeeld volgens de 20/80-sleutel (art. 65bis BFW). De bijkomende middelen worden cumulatief toegevoegd aan de Lambermont-middelen en aangepast volgens de regels die gelden voor de bestaande dotatie (zie art. 65ter BFW).

3.4.9.2.2 ESR-vorderingensaldo 2013 en toetsing aan de budgettaire doelstelling

Het INR heeft op de economische hergroepering die de VGC indiende voor het jaar 2013, net zoals in de vorige jaren, geen bijkomende ESR-correcties gemaakt. Dit betekent meteen ook dat er, voorlopig, geen invloed is van de diverse methodologische wijzigingen op het ESR-vorderingensaldo van de VGC. Het resultaat voor 2013 van de economische hergroepering, wat tevens het vorderingensaldo is, werd door het INR bepaald als een overschot van 16,4 miljoen euro.

Net als bij de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie is ook de budgettaire doelstelling van de Vlaamse Gemeenschapscommissie niet expliciet opgenomen in akkoord van het Overlegcomité van 2 juli 2013. Ook hier kan verondersteld worden dat de doelstelling gelijk is aan het budgettair evenwicht gezien anders de globale doelstelling voor de gemeenschappen en gewesten niet wordt gehaald (zie paragraaf 3.4.8.2.2)

Tabel 51
Toetsing van het in 2013 gerealiseerde vorderingensaldo aan de budgettaire doelstelling

Vlaamse Gemeenschapscommissie	**realisaties overheids-rekeningen 2013** ESR 2010	**budgettaire doelstelling**	**verschil** *op niveau van de realisaties*
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(4) = (2) - (1)
ESR VORDERINGENSALDO	**16,4**	**0,0**	**16,4**
in % bbp / verschil in ratio	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*

Bron: Overheidsrekeningen 2013 (INR)

Uit de overheidsrekeningen 2013 volgt dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie in 2013 een overschot realiseerde van 16,4 miljoen euro. Hiermee doet ze het beter dan de impliciet veronderstelde doelstelling voor de entiteit, met name een budgettair evenwicht.

3.5 Overzicht van de gerealiseerde vorderingensaldi voor alle gemeenschappen en gewesten en toetsing aan de budgettaire doelstelling

Globaal gezien werd de begrotingsdoelstelling voor het geheel van de gemeenschappen en gewesten, zoals vastgelegd door het Overlegcomité, in 2013 niet behaald. Het verschil van -0,04% bbp tussen de realisaties en de globale doelstelling volgt voornamelijk uit de diverse methodologische wijzigingen die het INR heeft uitgevoerd in april en september 2014 op vraag van Eurostat en uit de invoering van het ESR 2010. Deze wijzigingen hadden in het bijzonder een negatieve impact op de vorderingensaldi van de Vlaamse Gemeenschap (als gevolg van de voorwaardelijke investeringsbijdragen VIPA) en het Waals Gewest (als gevolg van de uitbreiding van de consolidatieperimeter en de alternatieve financiering).

Indien echter wordt gekeken naar de gerealiseerde vorderingensaldi vóór de invoering van het ESR 2010 en de andere wijzigingen die het INR heeft aangebracht op vraag van Eurostat dan blijkt dat de budgettaire doelstelling voor het geheel van gemeenschappen en gewesten die werd vastgelegd door het Overlegcomité wel zou zijn bereikt.

Tabel 52
Vergelijking van de budgettaire realisaties 2013 met de doelstellingen voor alle gemeenschappen en gewesten

	Doelstelling 2013 Overlegcomité 2 juli 2013 (1)	Gerealiseerd vorderingensaldo 2013 in ESR 2010 (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Gerealiseerd vorderingensaldo 2013 voor ESR 2010 en wijzigingen INR (4)	Verschil (5) = (4) - (1)
Vlaamse Gemeenschap (a)	0,0	-343,0	-343,0	342,2	342,2
Franse Gemeenschap	-228,0	-142,8	85,2	-166,3	61,7
Waals Gewest	-110,0	-285,1	-175,1	-32,3	77,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-132,0	126,1	258,1	145,5	277,5
Duitstalige Gemeenschap	-67,0	-66,2	0,8	-66,0	1,0
Franse Gemeenschapscommissie	0,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Vlaamse Gemeenschapscommissie	0,0*	16,4	16,4	16,4	16,4
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0,0*	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8
Interregionale eenheden		3,6	3,6	3,6	3,6
Statistische aanpassing		0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	**-537,0**	**-680,5**	**-143,5**	**253,6**	**790,6**
In % bbp	*-0,14%*	*-0,17%*	*-0,04%*	*0,06%*	*0,20%*

Bron: Rekeningen van de overheid 2013 (INR) en beslissing Overlegcomité van 2 juli 2013

* Impliciet veronderstelde doelstelling

(a) Inclusief Zorgfonds

Noot: voor de berekening van de vorderingensaldi voor de invoering van het ESR 2010 en andere wijzigingen werd enkel een correctie uitgevoerd voor de operaties die volgen uit de heronderzoeken van het INR en de gevolgen van het ESR 2010 alsook voor het PPS-project Scholen van Morgen (gezien het advies van Eurostat (september 2013) pas bekend werd na het vastleggen van de doelstelling door het Overlegcomité (juli 2013)). Het vorderingensaldo voor ESR 2010 en wijzigingen INR houdt dus wel rekening met de saldi van de instellingen waar voor het eerst informatie werd ontvangen (gezien deze al veel langer tot de consolidatieperimeter behoren).

3.6 Analyse van de schuld per Entiteit

3.6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de schuld van de gemeenschappen en gewesten. Net zoals in het HRF-advies van november 2013 wordt dit eerst en vooral gedaan door de evolutie van de directe, indirecte en gewaarborgde schuld per entiteit na te gaan op basis van informatie die werd meegedeeld door de entiteiten zelf (eventueel aangevuld met informatie van het Rekenhof). De bespreking van deze schulden beperkt zich tot de voornaamste evoluties tussen 31 december 2012 en 31 december 2013, een uitgebreide toelichting van de evolutie van deze schulden voor de periode 2002-2012 kan u terugvinden in het HRF-advies van november 2013.

Nieuw in de analyse van de schuld per entiteit is dat er vanaf dit Advies ook aandacht wordt besteed aan de geconsolideerde brutoschuld van elke entiteit. Door dit schuldconcept mee te nemen in de analyse wordt een vollediger beeld geschetst van de schuldpositie van de gemeenschappen en gewesten en konden de diverse wijzigingen die werden aangebracht aan deze schuld in de loop van dit jaar (zowel in april 2014 als september 2014) worden behandeld. Er wordt in dit Advies dan ook bijzondere aandacht besteed aan de impact van deze wijzigingen op de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen en gewesten [63].

3.6.2 Methodologie

De geconsolideerde brutoschuld is, zoals in het Advies van november 2013 uitvoerig werd uitgelegd (zie p. 129-131), ruimer dan de som van de directe [64] en indirecte schuld van een entiteit. Ze bevat naast deze elementen eveneens de schulden van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren van de entiteit alsook enkele andere elementen waaronder bijvoorbeeld de leasingschuld. Daarenboven is het ook mogelijk dat het INR de gegevens die ze ontvangt van een entiteit corrigeert of verder aanvult.

---

63 Het HRF-secretariaat wenst het INR te bedanken voor het terbeschikking stellen van gegevens omtrent de geconsolideerde brutoschuld van de gemeenschappen en gewesten wat toeliet de analyse van de schuld van deze entiteiten verder te verfijnen en dieper in te gaan op de recente wijzigingen die zijn aangebracht aan de geconsolideerde brutoschuld.

64 Dit bevat zowel de lange termijn directe schuld, korte termijn directe schuld en de overgenomen indirecte schuld.

Door de geconsolideerde brutoschuld op te nemen in de analyse van de schuld kan in dit Advies verder worden ingegaan op de diverse operaties die het INR heeft uitgevoerd onder meer naar aanleiding van dialoogbezoeken van Eurostat, een betere beschikbaarheid van de schuldgegevens van bepaalde instellingen en de invoering van het ESR 2010. Deze operaties werden in twee stadia uitgevoerd, een eerste deel in april 2014 en een tweede deel in september 2014, en hadden voor bepaalde entiteiten een aanzienlijke impact op hun geconsolideerde brutoschuld.

De bespreking van deze operaties kan worden teruggevonden in de methodologie aan het begin van dit hoofdstuk (zie paragraaf 3.2) waar zowel de operaties die een impact hebben op het vorderingensaldo en/of de geconsolideerde brutoschuld worden toegelicht.

De operaties op de geconsolideerde brutoschuld werden retro-actief uitgevoerd over de periode 1995-2012.

In dit Advies wordt met de (totale) schuld van een entiteit verwezen naar de som van de directe en indirecte schuld zoals dit door de entiteit zelf wordt gecommuniceerd. Indien wordt verwezen naar het concept geconsolideerde brutoschuld (opgesteld door het INR), wordt deze benaming dan ook effectief gebruikt.

3.6.3 Schuldevolutie per entiteit

In wat volgt wordt de schuldpositie van elke entiteit besproken. Het detailoverzicht van de samenstelling van de directe schuld, de indirecte schuld en de gewaarborgde schuld is voor elke entiteit terug te vinden in bijlage 6.6.

3.6.3.1 Vlaamse Gemeenschap

Ten opzichte van 2012 is de totale schuld van de Vlaamse Gemeenschap substantieel afgenomen in 2013. Deze daling werd gerealiseerd mede dankzij de eerste terugbetaling van de staatsteun die werd verleend aan KBC. Op 31 december 2013 bedroeg de totale schuld van de Vlaamse Gemeenschap 1,11% bbp (t.o.v. 1,65% bbp op 31 december 2012). De afbouw van de totale schuld die in 2011 werd ingezet wordt met andere woorden verdergezet in 2013.

De geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap bedroeg 4,21% bbp op 31 december 2013 (t.o.v. 4,5% bbp in 2012). Voor het eerst sinds 2008 wordt er een daling vastgesteld van deze schuld en dit eveneens dankzij de terugbetaling van KBC.

Tabel 53
Schuldevolutie van de Vlaamse Gemeenschap (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld (a)	1 715,6	1 176,5	903,9	427,6	243,9	282,4	6 105,4	6 607,2	6 646,8	6 421,2	4 389,1
Indirecte schuld	32,0	28,2	24,3	20,4	5,8	3,8	2,9	2,7	2,5	2,4	2,2
TOTAAL	**1 747,6**	**1 204,7**	**928,3**	**448,0**	**249,6**	**286,2**	**6 108,3**	**6 609,9**	**6 649,3**	**6 423,5**	**4 391,3**
in % van het bbp	*0,62%*	*0,40%*	*0,30%*	*0,14%*	*0,07%*	*0,08%*	*1,75%*	*1,81%*	*1,75%*	*1,65%*	*1,11%*
in % van ESR-ontvangsten (b)	*9,38%*	*6,07%*	*4,50%*	*2,10%*	*1,11%*	*1,21%*	*26,92%*	*27,91%*	*25,33%*	*23,70%*	*16,00%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD INR	**10 081,0**	**9 445,0**	**8 017,0**	**7 825,0**	**7 805,0**	**8 157,0**	**14 862,0**	**16 490,0**	**17 039,0**	**17 468,0**	**16 632,0**
in % van het bbp	*3,57%*	*3,17%*	*2,58%*	*2,39%*	*2,26%*	*2,30%*	*4,25%*	*4,51%*	*4,48%*	*4,50%*	*4,21%*
in % van ESR-ontvangsten (b)	*54,12%*	*47,59%*	*38,84%*	*36,72%*	*34,66%*	*34,47%*	*65,51%*	*69,63%*	*64,90%*	*64,45%*	*60,60%*

Bron: Vlaamse Gemeenschap en Overheidsrekeningen 2013

(a) De directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld.

(b) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

3.6.3.1.1 Directe schuld & indirecte schuld

De sterke afbouw van de directe schuld in 2013 werd hoofdzakelijk mogelijk gemaakt dankzij de gedeeltelijke terugbetaling door KBC. In de zomer van 2013 betaalde KBC immers een eerste schijf terug van de staatssteun die ze had ontvangen van de Vlaamse Overheid [65]. In totaal werd 1,75 miljard euro terugbetaald, bestaande uit 1,167 miljard euro staatsteun en een strafpremie van 0,58 miljard euro (50% van het terugbetaalde kapitaal). Dit geld werd door de Vlaamse Overheid integraal aangewend voor de schuldafbouw. Meer bepaald werden twee EMTN-uitgiftes met vervaldatum in 2013 niet geherfinancierd, waardoor de EMTN-schuld met iets meer dan een miljard euro werd afgebouwd (zie Kas-, Schuld-, en Waarborgbeheer rapport 2013). Het totale EMTN-programma van de Vlaamse Overheid bedroeg op 31 december 2013 nog 3,62 miljard euro ten opzichte van 4,67 miljard euro op 31 december 2012.

Daarnaast bestaat de lange termijn directe schuld ook nog uit twee, kleinere, private leningen. Het betreft enerzijds een contract tussen de Vlaamse Overheid en de nv BAM en anderzijds tussen de Vlaamse Overheid en de nv Finindus.

De korte termijn directe schuld van de Vlaamse Gemeenschap is eveneens substantieel gedaald in 2013. Omwille van voldoende ruimte op de kredietlijn bij de kassier en de lage rentestand heeft de Vlaamse Overheid er in 2013 voor geopteerd intensief gebruik te maken van dit instrument. Er vonden bijgevolg geen uitgiftes plaats in het kader van Belgian Commercial Paper – programma.

[65] Zoals vermeld in het HRF-advies van november 2013 verkoos KBC om eerst de federale staatsteun volledig terug te betalen en pas daarna de terugbetaling aan de Vlaamse Gemeenschap te starten.

Wat betreft de overgenomen indirecte schuld werden de schulden van de Gemeentelijke Holding en Vismijn Oostende op hun voorziene ritme verder afgebouwd. Er vonden in 2013 geen opnames plaats door de twee resterende besturen in het investeringsfonds voor lokale besturen [66].

Tot slot werd de indirecte schuld, die voor wat betreft de Vlaamse Gemeenschap enkel nog uit een lening van De Lijn bestaat, verder afgebouwd. De indirecte schuld bedroeg op 31 december 2013 nog 2,17 miljoen euro.

3.6.3.1.2 Geconsolideerde brutoschuld INR

De geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap bedroeg op 31 december 2013 volgens het INR 16,6 miljard euro (t.o.v. 17,5 miljard euro in 2012). Voor het eerst sinds 2008 kon er dus een daling worden vastgesteld van deze schuld (zie Tabel 53) en dit voornamelijk dankzij de terugbetaling van KBC (zie supra). Deze terugbetaling, gecombineerd met de afbouw van bepaalde schulden van instellingen uit de perimeter, was immers groot genoeg om de sterke stijging van de schulden van andere elementen uit de consolidatieperimeter meer dan te neutraliseren. Zo steeg met name de schuld gelinkt aan het VIPA sterk in 2013 (De uitgaven van het VIPA stegen immers sterk in 2013, zie paragraaf 3.4.2.2.1).

De geconsolideerde brutoschuld bedraagt in 2013 12,2 miljard euro meer dan de som van de directe en indirecte schuld van de Vlaamse Gemeenschap die werd gerapporteerd in KSW-rapport 2013. Dit grote verschil is het gevolg van het toevoegen van de schulden van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren van de Vlaamse Gemeenschap aan de schuld van de Vlaamse Gemeenschap alsook het toevoegen van enkele financiële operaties waaronder leasingoperaties en bepaalde elementen van alternatieve financiering.

[66] Enkel Tongeren en Kapelle-op-den-Bos mogen nog opnames doen omwille van vertraging opgelopen door juridische problemen. Reguliere opnames zijn al enkele jaren niet meer mogelijk (zie KSW-rapport 2013). De opname van het dossier Tongeren moet in 2014 plaatsvinden.

Gezien het INR dit jaar een uitgebreid onderzoek heeft gemaakt naar de consolidatieperimeter van de diverse overheden, kon beschikken over meer data en het nieuwe systeem van de nationale rekeningen, met name het ESR 2010, voor het eerst heeft toegepast, is de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap zowel in de publicatie van april 2014 als deze van september 2014 substantieel toegenomen ten opzichte van de som van de directe en indirecte schuld. Tabel 54 geeft de impact weer van de diverse operaties die het INR heeft uitgevoerd op de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap. De totale impact van deze operaties bedraagt in 2013 2,9% bbp en is dus met andere woorden zeer substantieel voor de Vlaamse Gemeenschap. In wat volgt worden de diverse operaties verder in detail besproken.

Tabel 54
Detail operaties INR die een impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap

	2009	2010	2011	2012	2013
IMPACT OPERATIES APRIL 2014	***722,1***	***718,6***	***793,6***	***784,4***	***796,5***
in % bbp	***0,21%***	***0,20%***	***0,21%***	***0,20%***	***0,20%***
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	24,2	24,7	59,2	137,3	195,2
Alternatieve financiering			70,0	65,3	60,7
Andere methodologische aanpassingen	698,0	693,8	664,4	581,7	540,7
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***7.189,5***	***8.307,7***	***8.829,5***	***9.609,8***	***10.782,9***
in % bbp	***2,06%***	***2,27%***	***2,32%***	***2,48%***	***2,73%***
ESR 2010	*6.771,1*	*7.468,1*	*7.883,9*	*8.537,5*	*8.946,6*
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	1.025,2	1.153,9	1.082,1	1.028,1	955,7
Sociale huisvestingsmaatschappijen	5.742,4	6.271,0	6.700,6	7.368,7	7.781,0
PPS	3,6	43,1	101,2	140,7	209,9
Methodologische aanpassingen die niet direct gerelateerd zijn aan ESR 2010 (a)	418,4	839,6	945,6	1.072,3	1.836,2
TOTALE IMPACT	**7.911,6**	**9.026,2**	**9.623,1**	**10.394,2**	**11.579,4**
in % bbp	**2,26%**	**2,47%**	**2,53%**	**2,68%**	**2,93%**

Bron: INR, september 2014

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

3.6.3.1.2.1 Operaties april 2014 [67]

De totale impact van de operaties die het INR heeft uitgevoerd in april 2014 op vraag van Eurostat blijft relatief beperkt voor de Vlaamse Gemeenschap, met name een impact van 0,2% bbp voor de beschouwde jaren. De impact is zowel terug te vinden in een uitbreiding van de perimeter, herclassificatie van alternatieve financiering als in andere methodologische aanpassingen.

3.6.3.1.2.1.1 Impact uitbreiding consolidatieperimeter

De consolidatieperimeter van de diverse overheden werd, zoals reeds besproken in paragraaf 3.2.1, door het INR voor een eerste maal uitgebreid in april 2014. De totale impact van deze operatie op de geconsolideerde brutoschuld bedroeg in 2013 195,2 miljoen euro. Concreet voor de Vlaamse Gemeenschap resulteerde deze uitbreiding hoofdzakelijk in de toevoeging van verschillende dochterondernemingen [68] van de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) aan de consolidatieperimeter

Niet alleen de toevoeging van diverse PMV-filialen heeft de geconsolideerde schuld verder doen oplopen, ook andere nieuw geconsolideerde instellingen hebben bijgedragen tot de stijging van de geconsolideerde brutoschuld. Zo werd ook de Limburgse Reconversiemaatschappij (LRM) aan de consolidatieperimeter van de Vlaamse Gemeenschap toegevoegd, wat resulteerde in een bijkomende verhoging van de geconsolideerde brutoschuld (zie KSW-rapport 2013).

---

[67] Het KSW-rapport 2013 van de Vlaamse Gemeenschap dat werd gepubliceerd in mei 2014 houdt, in de mate van het mogelijke, reeds rekening met de wijzigingen die het INR heeft aangebracht in april 2014 voor wat betreft de geconsolideerde brutoschuld. Het INR kon echter naar aanleiding van de publicatie van de Overheidsrekeningen 2013 in september 2014 beschikken over meer én recentere gegevens voor wat betreft de instellingen die werden toegevoegd aan de consolidatieperimeter in april 2014. Deze, meest recente, gegevens werden in het HRF-advies gehanteerd wat er toe kan leiden dat er beperkte verschillen bestaan tussen de cijfers die hier worden vermeld en de cijfers die werden opgenomen het KSW-rapport 2013.

[68] Het betreft onder meer de filialen Wandelaar Invest nv, School invest nv, Nautinvest Vlaanderen nv en andere (zie KSW-rapport 2013 Vlaamse Gemeenschap). Sinds 2012 werd echter wel al rekening gehouden met twee PMV dochters, met name PMV re Vinci nv en LAK invest nv, voor de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld (zie KSW-rapport 2012 Vlaamse Gemeenschap).

3.6.3.1.2.1.2 Alternatieve financiering

Voor wat betreft de alternatieve financiering van de Vlaamse Gemeenschap heeft het INR in april 2014, naar aanleiding van verder onderzoek in de materie, het project Amoras [69] opgenomen in de consolidatieperimeter van de Vlaamse Gemeenschap. Bijgevolg tellen haar schulden dan ook mee in de geconsolideerde brutoschuld van de entiteit. Dit had in 2013 een impact op de geconsolideerde brutoschuld van 60,7 miljoen euro.

3.6.3.1.2.1.3 Andere methodologische aanpassingen

Het is echter niet de uitbreiding van de consolidatieperimeter of de opname van alternatieve financiering in de geconsolideerde brutoschuld maar andere methodologische kwesties die door het INR in april 2014 werden behandeld die de grootste impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap (zie Tabel 54).

Zo werd de schuld van de Vlaamse Vervoersmaatschappij – De Lijn verhoogd met een leasingoperatie die voorheen niet diende te worden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld. Het betreft voor 2012 een bedrag van 242,5 miljoen euro dat integraal aan de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap werd toegevoegd, in 2013 bedroeg de last van deze leasing nog 188,5 miljoen euro (zie KSW-rapport 2013).

Hoewel de universiteiten en hogescholen reeds in september 2013 werden opgenomen in de consolidatieperimeter van de Gemeenschappen kon pas in april 2014 voor het eerst de schuld van deze instellingen worden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap en dit dankzij een betere gegevensdoorstroming naar het INR. Dit resulteerde voor de Vlaamse Gemeenschap in een toename van haar geconsolideerde brutoschuld met 351 miljoen euro in 2013 (zie ook KSW-rapport 2013, p. 37).

Het is dan ook de toevoeging van de schulden van de universiteiten en hogescholen aan de geconsolideerde brutoschuld die de grootste weerslag heeft op de geconsolideerde schuldpositie van de Vlaamse Gemeenschap in april 2014.

[69] Dit is een project voor de bouw en exploitatie van een mechanische slibontwateringsinstallatie in de haven van Antwerpen (Rekenhof, Verslag over de algemene rekeningen 2012 van de Vlaamse Gemeenschap).

3.6.3.1.2.2 Operaties in september 2014

De nieuwe regels (ESR 2010) betreffende het opstellen van de nationale rekeningen hebben een belangrijke weerslag op de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap. In percentage bbp bedroeg de impact van de operaties die toe te schrijven zijn aan de invoering van het ESR 2010 maar liefst 2,3% in 2013. De impact van de invoering van het ESR 2010 kan worden uitgesplitst tot een tweede uitbreiding van de perimeter (2,2% bbp) en de toevoeging van enkele PPS-projecten aan de geconsolideerde brutoschuld (0,1% bbp).

Andere methodologische aanpassingen hebben geleid tot een verhoging van de geconsolideerde brutoschuld in 2013 van 0,5% bbp.

3.6.3.1.2.2.1 ESR 2010: Uitbreiding van de perimeter

In september 2014 heeft het INR een tweede maal de perimeter van de entiteiten uitgebreid ditmaal als gevolg van de invoering van het ESR 2010. Deze uitbreiding van de perimeter kan verder worden uitgesplitst in enerzijds de impact van de toevoeging van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen aan de perimeter en anderzijds de impact van een hele reeks andere instellingen die werden toegevoegd aan de perimeter.

De impact van de toevoeging van de schulden van de twee gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen (Vlaams Woningfonds en Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen) aan de geconsolideerde brutoschuld bedroeg in 2013 maar liefst 7,8 miljard euro. Het is bijgevolg dan ook de toevoeging van deze instellingen aan de geconsolideerde brutoschuld die heeft geleid tot de sterkste toename van de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap.

De tweede uitbreiding van de perimeter, ten gevolge van de nieuwe criteria voor het bepalen van de overheidsperimeter (zie paragraaf 3.2.2), had in 2013 een weerslag op de geconsolideerde brutoschuld van 955,7 miljoen euro. Het betreft onder meer de schulden van een reeks instellingen die in september 2014 aan de perimeter werden toegevoegd, waaronder verschillende erkende kredietmaatschappijen en diverse technologische instellingen.

De toevoeging van de Tunnel Liefkenshoek nv aan de consolidatieperimeter van de Vlaamse Gemeenschap kan in de toekomst mogelijk zwaar gaan wegen op de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Regering had immers voorzien hét investeringsproject van de nieuwe regeringsperiode, met name het vervolledigen van de Antwerpse Ring (voorlopige geraamde kost iets meer dan 3 miljard euro), via deze instelling te regelen. Een definitieve beslissing van Eurostat over de Oosterweelverbinding moet duidelijkheid brengen over het feit of dit project al dan niet zal worden toegevoegd aan de begroting en de schuldpositie van de Vlaamse Gemeenschap.

3.6.3.1.2.2.2 ESR 2010: PPS-projecten

Ten gevolge van de invoering van het ESR 2010 zijn ook de regels verstrengd inzake de PPS-projecten (zie paragraaf 6.1.3.8, bijlage 6.1). Voor de Vlaamse Gemeenschap betekende dit concreet dat enkele PPS-projecten die ze momenteel heeft lopen, waaronder 'Scholen van Morgen', meteen ook op de begroting dienden te komen en werden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld omdat de Vlaamse Gemeenschap had geleend om aan haar aandeel in deze projecten te kunnen financieren. De impact hiervan op de geconsolideerde brutoschuld bedroeg in 2013 209,9 miljoen euro.

De impact van het PPS-project 'Scholen van Morgen' op de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap zal in de komende jaren nog toenemen naarmate dit project op kruissnelheid komt.

3.6.3.1.2.2.3 Andere methodologische aanpassingen die niet gerelateerd zijn aan het ESR 2010

In september 2014 werden ook enkele operaties uitgevoerd die in principe weinig te maken hebben met de invoering van het ESR 2010. Het INR heeft de invoering van het ESR 2010 immers ook aangegrepen om bepaalde elementen te verbeteren. Deze operaties werden gegroepeerd in Tabel 54 onder 'Methodologische aanpassingen die niet direct gerelateerd zijn aan ESR 2010'.

Voor wat betreft de Vlaamse Gemeenschap bevat deze categorie maar één operatie. Er werd door het INR beter onderzoek gedaan naar de voorwaardelijke investeringsbijdragen (zie ook paragraaf 3.2.2), een financieringsmethode die wordt gebruikt voornamelijk in de zorgsector. Het INR was van oordeel dat het voorwaardelijke karakter van de investeringsbijdragen binnen het VIPA [70] te zwak was en bijgevolg dienden deze bijdragen niet alleen te worden opgenomen in de begroting maar ook in de geconsolideerde brutoschuld op het moment dat de betalingsverplichting ontstaat en dus niet langer gespreid in de tijd.

Concreet betekent de toevoeging van het VIPA aan de geconsolideerde brutoschuld voor de Vlaamse Gemeenschap een verhoging van deze schuld met 1,8 miljard euro in 2013. In wezen betreft het geen nieuwe schuld daar de Vlaamse Gemeenschap reeds voorheen rekening hield met deze schuld in haar gewaarborgde schuld.

[70] Zie ook paragraaf 3.4.2.2.1

3.6.3.1.3 Gewaarborgde schuld

Voor wat betreft de gewaarborgde schuld dient te worden opgemerkt dat als gevolg van de diverse operaties van het INR, zoals de uitbreiding van de consolidatieperimeter met bepaalde elementen (bv.: de sociale huisvestingsmaatschappijen) of het opnemen van de investeringsbijdragen van het VIPA in de geconsolideerde brutoschuld, de samenstelling van de gewaarborgde schuld in de toekomst mogelijk kan wijzigen. Voorlopig werd uitgegaan van de gewaarborgde schuld zoals ze werd weergegeven in het KSW-rapport 2013 van de Vlaamse Gemeenschap.

Tabel 55
Evolutie van de gewaarborgde schuld van de Vlaamse Gemeenschap

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gewaarborgde schuld	6 360,7	6 671,9	6 978,7	7 044,3	7 207,0	7 426,3	8 313,0	9 578,8	10 336,3	10 727,8	11 574,9
in % van het bbp	*2,25%*	*2,24%*	*2,24%*	*2,15%*	*2,09%*	*2,09%*	*2,38%*	*2,62%*	*2,72%*	*2,76%*	*2,93%*

Bron: Rapport Kas-, schuld- en waarborgbeheer Vlaamse Gemeenschap

In tegenstelling tot de directe en indirecte schuld is de gewaarborgde schuld van de Vlaamse Gemeenschap beduidend gestegen in 2013 (zie Tabel 53). De totale gewaarborgde schuld bedroeg op 31 december 2013 11,6 miljard euro (2,93% bbp) wat een stijging van ongeveer 8% betekent ten opzichte van de situatie op 31 december 2012.

Belangrijke toenames in de gewaarborgde bedragen doen zich voor in de sectoren sociale huisvesting en welzijn. In het bijzonder de waarborgen die aan de Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen en het Vlaams Woningfonds worden verleend, nemen sterk toe. In de welzijnssector situeert de stijging van de waarborgen zich hoofdzakelijk bij het VIPA (zie ook HRF-advies november 2013). Deze schulden zijn intussen door het INR opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse Gemeenschap (zie supra).

Daarnaast is er ook een belangrijke toename van de gewaarborgde bedragen in de meest risicovolle categorie, met name de economische waarborgen. Het zijn vooral de waarborgen verleend in het kader van Gigarant nv die sterk zijn gestegen ten opzichte van vorig jaar.

Tot slot valt op dat het belang van de waarborgen verleend aan overheden over de voorbije jaren stelselmatig is afgenomen. Het is immers niet voordelig voor entiteiten van de consolidatieperimeter om te lenen voor investeringswerken. Ze kunnen immers geen beroep doen op de voordelige voorwaarden van de Vlaamse Overheid. Bijgevolg zijn ook steeds minder waarborgen nodig (zie KSW-rapport 2013).

In beperkte mate vonden er in 2013 enkele uitwinningen plaats in de sector economische waarborgen. Het totale verlies voor de Vlaamse Gemeenschap, rekening houdend met terugwinningen en waarborgpremies, bedroeg uiteindelijk 13,6 miljoen euro op een totale gewaarborgde schuld van 11,6 miljard euro (zie KSW-rapport 2013).

3.6.3.2 Waals Gewest

Het totaal van de directe en indirecte schuld is licht gestegen in 2013 als gevolg van een beperkte toename van de directe schuld (2% t.o.v. de toestand op 31 december 2012). In percentage bbp blijft de totale schuld op 31 december 2013 zelfs stabiel ten opzichte van de schuld op 31 december 2012, met name 1,91% bbp.

De geconsolideerde brutoschuld is gestegen in 2013 en bedroeg op 31 december 2013 4,79 % bbp (t.o.v. 4,71% bbp op 31 december 2012). Hiermee wordt de stijgende trend, die reeds in 2008 werd ingezet, verder aangehouden.

Tabel 56
Schuldevolutie van het Waals Gewest (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2003	2004	2005 (d)	2006 (d)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld (a)	3 886,6	4 165,2	4 173,4	4 142,4	3 978,9	4 247,7	4 870,6	5 279,9	5 934,0	6 620,3	6 752,5
Indirecte schuld	845,0	834,3	832,8	818,0	812,8	810,9	809,1	808,0	807,1	797,0	796,5
TOTAAL (b)	**4 731,6**	**4 999,5**	**5 006,2**	**4 960,4**	**4 791,7**	**5 058,6**	**5 679,7**	**6 087,9**	**6 741,1**	**7 417,3**	**7 549,0**
in % van het bbp	*1,68%*	*1,68%*	*1,61%*	*1,52%*	*1,39%*	*1,42%*	*1,62%*	*1,66%*	*1,77%*	*1,91%*	*1,91%*
in % van ESR-ontvangsten (c)	*90,32%*	*89,82%*	*89,08%*	*83,00%*	*75,35%*	*77,70%*	*89,92%*	*90,63%*	*95,67%*	*102,49%*	*101,73%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD INR	**10 610,0**	**10 972,0**	**11 038,0**	**11 349,0**	**11 935,0**	**13 368,0**	**15 058,0**	**15 944,0**	**17 273,0**	**18 304,0**	**18 939,0**
in % van het bbp	*3,76%*	*3,68%*	*3,55%*	*3,47%*	*3,46%*	*3,76%*	*4,31%*	*4,36%*	*4,55%*	*4,71%*	*4,79%*
in % van ESR-ontvangsten (c)	*202,53%*	*197,11%*	*196,40%*	*189,89%*	*187,68%*	*205,35%*	*238,39%*	*237,35%*	*245,15%*	*252,91%*	*255,23%*

Bron: Waals Gewest & Overheidsrekeningen 2013

(a) De directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, de korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld.

(b) De totale gewestschuld exclusief de resterende ALESH-schuld van het Waals Gewest.

(c) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

(d) Voor deze jaren wordt uitzonderlijk de toestand op 1 januari van het volgende jaar weergegeven als gevolg van methodologische wijzigingen. Zie HRF-advies november 2013, Tabel 52 (p. 142) voor verder toelichting.

3.6.3.2.1 Directe en indirecte schuld [71]

De directe schuld van het Waals Gewest is slechts licht gestegen in 2013, zeker indien deze stijging (2%) wordt vergeleken met de stijging die in de voorbije jaren werd genoteerd. De directe schuld van het Waals Gewest nam in de periode 2008-2012 immers gemiddeld jaarlijks toe met 11%. De stijging van de directe schuld volgt onder meer uit het begrotingstekort van het Waals Gewest, dat in 2013 opliep tot 285,1 miljoen euro (zie paragraaf 3.4.3).

De indirecte schuld van het Waals Gewest bestond in 2013 voor 99,9% uit de schuld gelinkt aan de Sociétés Publiques d'Administrations de Bâtiments Scolaires (SPABS) [72]. Deze schuld blijft al jaren constant op 795,35 miljoen euro gezien er al geruime tijd geen kapitaalaflossingen meer hebben plaatsgevonden. Ook in 2013 werd uitgegaan van de hypothese dat er geen kapitaal werd afgelost. De resterende indirecte schuld is nog een beperkte schuld (1,15 miljoen euro) van de SWDE (maatschappij voor watervoorziening) die in 2013 verder werd afgebouwd.

Tot slot heeft het Waals Gewest nog steeds een ALESH-schuld [73], maar net zoals vorig jaar werd deze niet bij de indirecte schuld geteld [74]. Voor wat betreft de toestand op 31 december 2013 is ook hier uitgegaan van de hypothese dat er geen aflossingen gebeurd zijn en dat de ALESH-schuld bijgevolg nog steeds 790,2 miljoen euro bedraagt.

3.6.3.2.2 Geconsolideerde brutoschuld

Zoals blijkt uit Tabel 56 bedraagt de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest op 31 december 2013 18,9 miljard euro. De geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest is in 2013 gestegen (+ 3,5% t.o.v. 2012), al moet worden opgemerkt dat deze stijging lager is dan de stijging die de voorbije jaren werd waargenomen. Naast de stijging van de directe schuld (zie 3.6.3.2.1) heeft ook de stijging van de schulden van bepaalde instellingen uit de consolidatieperimeter (zoals de schulden van de sociale huisvestingsmaatschappijen) en de toename van de alternatieve financiering bijgedragen tot stijging van de geconsolideerde brutoschuld.

---

[71] Het schuldrapport 2013 van het Waals Gewest ontbreekt voorlopig, bijgevolg kon niet in detail worden ingegaan op de ontwikkelingen van deze schulden.

[72] Voor meer toelichting over de SPABS, zie HRF-advies november 2013.

[73] Voor een uitgebreide toelichting van de ALESH-schuld, zie HRF-advies november 2013 (p. 144).

[74] Dit wordt zo gedaan door het Gewest en het Rekenhof. De ALESH-schuld telt echter wel mee voor de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld (INR).

Het verschil tussen de geconsolideerde brutoschuld en de som van de directe en indirecte schuld van het Waals Gewest bedraagt 11,4 miljard euro op 31 december 2013. Dit ruime verschil volgt, zoals reeds werd aangehaald, enerzijds uit de toevoeging van de schulden van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren en anderzijds uit de toevoeging van diverse leasingsoperaties en andere vormen van alternatieve financiering aan de geconsolideerde brutoschuld.

De diverse operaties die het INR zowel in april als september 2014 heeft uitgevoerd op vraag van Eurostat (zie ook paragraaf 3.2) hebben het verschil tussen de twee schuldconcepten, nl. geconsolideerde brutoschuld en som van de directe en indirecte schuld, sterk doen oplopen. De totale impact van de operaties van het INR bedroeg voor het Waals Gewest uiteindelijk 2,6% bbp in 2013. Tabel 57 bevat een overzicht van deze operaties en hun impact op de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest.

Tabel 57
Detail operaties INR die een impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest

	2009	2010	2011	2012	2013
IMPACT OPERATIES APRIL 2014	***2.520,9***	***2.844,7***	***3.278,2***	***3.610,0***	***3.803,2***
in % bbp	***0,72%***	***0,78%***	***0,86%***	***0,93%***	***0,96%***
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	579,4	693,1	666,2	736,6	852,3
Alternatieve financiering	1.909,7	2.060,8	2.506,5	2.772,1	2.951,0
Andere methodologische aanpassingen	31,8	90,8	105,5	101,3	n.b.
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***5.894,4***	***5.866,3***	***6.217,8***	***6.357,0***	***6.436,9***
in % bbp	***1,69%***	***1,60%***	***1,64%***	***1,64%***	***1,63%***
ESR 2010	*5.863,2*	*5.837,7*	*6.191,9*	*6.442,0*	*6.593,0*
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	118,7	137,6	117,2	132,0	128,4
Sociale huisvestingsmaatschappijen	5.744,5	5.700,1	6.074,8	6.310,0	6.464,6
PPS					
Methodologische aanpassingen die niet direct gerelateerd zijn aan ESR 2010 (a)	31,2	28,6	25,9	-85,0	-156,1
TOTALE IMPACT	**8.415,3**	**8.711,0**	**9.496,0**	**9.967,0**	**10.240,1**
in % bbp	**2,41%**	**2,38%**	**2,50%**	**2,57%**	**2,59%**

Bron: INR, september 2014

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

3.6.3.2.2.1 Operaties april 2014

De operaties van het INR uitgevoerd in april 2014 hebben de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest met 1% bbp verhoogd in 2013. De operatie die in april 2014 het zwaarste doorwoog op de geconsolideerde brutoschuld, met name 0,7% bbp, was de opname van diverse elementen uit de alternatieve financiering en gedelegeerde missies in de geconsolideerde brutoschuld. Daarenboven was ook de impact van de eerste uitbreiding van de consolidatieperimeter aanzienlijk voor wat betreft het Waals Gewest, in 2013 verhoogde dit de geconsolideerde brutoschuld met 0,2% bbp.

3.6.3.2.2.1.1 Impact uitbreiding consolidatieperimeter

In april 2014 werden 55 nieuwe instellingen toegevoegd aan de consolidatieperimeter van het Waals Gewest. Hierdoor steeg de geconsolideerde schuld met 852,3 miljoen euro in 2013.

De uitbreiding van de perimeter bestond hoofdzakelijk uit de toevoeging van diverse filialen van de investeringsmaatschappij van het Waals Gewest, namelijk de Société Régionale d'Investissement de Wallonie (SRIW), en verschillende filialen die behoren tot een van de negen invests [75] van het Waals Gewest aan de consolidatieperimeter.

3.6.3.2.2.1.2 Alternatieve financiering en gedelegeerde missies

De grootste impact op de geconsolideerde brutoschuld van de operaties in april 2014 is echter te wijten aan het opnemen van bepaalde elementen die voorheen werden geklasseerd als alternatieve financiering in de geconsolideerde brutoschuld. In tegenstelling tot de andere entiteiten gaat het voor het Waals Gewest over zeer aanzienlijke bedragen, de totale impact van deze herclassificatie bedroeg in 2013 2,95 miljard euro.

[75] Deze negen investeringsvehikels van het Waals Gewest worden gecoördineerd door SOWALFIN (maar zijn juridisch onafhankelijk) en bestaan meer bepaald uit Nivelinvest sa, WapInvest sa, Invest Borinage Centre sa, Sambrinvest sa, Meusinvest sa, Ostbelgieninvest, Investsud sa, Luxembourg Développement sa en Namur Invest sa. Zij kunnen diverse soorten leningen verschaffen of een participatie nemen. De negen invests zelf werden reeds in september 2013 toegevoegd aan de consolidatieperimeter van het Gewest.

Het onderzoek van het INR naar de transacties onder de noemer alternatieve financiering heeft er toe geleid dat de activiteiten van bepaalde instellingen werden beschouwd als zijnde deel uitmaken van de consolidatieperimeter van het Waals Gewest. Het betreft onder andere instellingen die voor rekening van het Waals Gewest ('gedelegeerde missie') financiering verschaffen met onder meer als doel de economische ontwikkeling van de regio te ondersteunen. Hierbij worden de financiële middelen die nodig zijn voor het uitvoeren van de gedelegeerde missie ofwel door het Waals Gewest verschaft aan deze instellingen ofwel kunnen deze instellingen leningen aangaan voor rekening van het Gewest. In dit laatste geval moeten deze schulden worden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest [76]. Dit is ook het geval indien deze instellingen, eveneens als gedelegeerde missie voor de entiteit, schulden terugbetalen van instellingen die niet tot de overheidsperimeter behoren.

Onder meer de schulden van de volgende instellingen werden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld:

- Het CRAC (Centre régional d'aide aux communes) dat onder meer subsidies (ook benoemd als alternatieve financiering) kan toestaan aan lokale overheden in het kader van investeringen in infrastructuur, ziekenhuizen, sociale woningen, enz. maar dat vooral de gedeeltelijke terugbetaling ten laste neemt voor rekening van het Waals Gewest van leningen die werden aangegaan door gemeenten in financiële moeilijkheden om het begrotingsevenwicht te realiseren (zie ook HRF-verslag over de budgettaire evolutie van lokale overheden, maart 2014). Voor het CRAC moet opgemerkt worden dat het hoofdzakelijk een verschuiving betreft van schulden die voorheen werden opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld van de lokale overheden naar de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest;
- SOWAFINAL (Société wallonne de financement alternatif) heeft als doel een alternatieve financiering te voorzien om onder meer de sanering van voormalige bedrijvensites te versnellen, de indeling en uitrusting van prioritaire activiteitzones te realiseren, de uitrusting van havengebied te ondersteunen en investeringen in infrastructuur voor hernieuwbare energie mogelijk te maken. Hiervoor heeft deze instelling, voor rekening van het Waals Gewest, geld ontleend;

[76] Voor een uitvoerige uitleg zie de Eurostat-publicatie *Final Findings EDP dialogue and ad-hoc visits to Belgium*. Deze leningen worden buiten de balans van de instellingen gehouden.

- SOWAER (Société wallonne des aéroports) heeft verschillende activiteiten waaronder de ontwikkeling van de economische zones rond de luchthavens, het beheren van financiële participaties voor rekening van het Waals Gewest en het financieren van onder meer de beheersmaatschappijen van de luchthavens van Luik en Charleroi voor rekening van het Waals Gewest. Een deel van deze activiteiten werden verder gedelegeerd naar andere instellingen (met name intercommunales) die hiervoor schulden aangingen [77]. Andere activiteiten werden dan weer gefinancierd met een dotatie van het Waals Gewest.

3.6.3.2.2.1.3 Impact andere methodologische wijzigingen

Tot slot werden in april 2014 ook de financiële leasings van het Waals Gewest opwaarts herzien dankzij een verbetering van de beschikbare informatie. Dit had een relatief beperkte impact op de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest.

3.6.3.2.2.2 Operaties september 2014

De totale impact van de operaties die het INR heeft uitgevoerd in september 2014 bedroeg voor het Waals Gewest 1,6 % bbp. Het zijn voornamelijk de wijzigingen die voortvloeien uit de invoering van het ESR 2010 die hebben geleid tot een verhoging van de geconsolideerde brutoschuld van de entiteit, de impact van andere methodologische wijzigingen blijft in vergelijking zeer beperkt.

3.6.3.2.2.2.1 ESR 2010: impact uitbreiding van de consolidatieperimeter

De impact van de invoering van het ESR 2010 op de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest beperkt zich tot de uitbreiding van de consolidatieperimeter. Deze uitbreiding kan verder worden opgesplitst in enerzijds de herklassering van heel wat entiteiten als gevolg van de nieuwe regels inzake de beoordeling van het al dan niet marktproducent zijn en anderzijds de toevoeging van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen.

[77] Deze schulden werden door het INR verplaatst van de geconsolideerde brutoschuld van de lokale overheden en ondergebracht bij de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest.

Het is vooral de toevoeging van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen [78] aan de consolidatieperimeter die heeft geleid tot een sterke stijging van de geconsolideerde brutoschuld. De opname van deze schulden in de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest heeft geleid tot een toename van deze laatste met 6,5 miljard euro in 2013. Net als bij de twee andere gewesten is het deze operatie die de zwaarste impact heeft gehad op de geconsolideerde brutoschuld van de entiteit.

De impact van de tweede herklassering van een reeks instellingen op een jaar tijd [79], de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen buiten beschouwing gelaten, blijft beperkt. De impact van deze uitbreiding op de geconsolideerde brutoschuld liep in 2013 op tot 128,4 miljoen euro.

3.6.3.2.2.2.2 Andere methodologische aanpassingen

Ook in september 2014 zijn er in zeer beperkte mate nog enkele methodologische aanpassingen gebeurd. Ten eerste werden de leasings van de entiteit verder verhoogd, wederom als gevolg van een betere beschikbaarheid van de gegevens.

Ten tweede kon, omwille van de uitbreiding van de consolidatieperimeter, rekening worden gehouden met de saldo's van meer entiteiten om het globaal saldo van de cash pool [80] te bepalen dat, indien negatief, bijdraagt tot de geconsolideerde brutoschuld van het Waals Gewest (zie ook paragraaf 3.6.3.4.2.2.2). Voor wat betreft 2012 en 2013 werd het saldo van de cash pool als gevolg van de uitbreiding van de consolidatieperimeter positief in plaats van negatief. Dit heeft ertoe geleid dat het negatieve saldo dat voorheen meetelde voor de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld nu verdwijnt uit de geconsolideerde brutoschuld (zie Tabel 57).

[78] Het Waals Gewest heeft er drie, namelijk Société wallonne du Logement (SWL), Fonds du Logement des Familles nombreuses de Wallonie (FLFNW) en de Société wallonne du Crédit social (SWCS).

[79] De consolidatieperimeter van het Waals Gewest werd onder meer uitgebreid met diverse sociale kredietmaatschappijen en verschillende technologische bedrijven (filialen van SRIW).

[80] Volgens de ESR-reglementering mogen alle saldi van de instellingen die behoren tot de overheidssector samengevoegd worden tot één globaal saldo. Bijgevolg kan dit globaal saldo verschillen van het saldo van de financiële centralisatie die gebeurt op het niveau van het gewest (in het Waals Gewest is dit 'la centralisation financière des trésoreries des organismes d'intérêt public') daar het mogelijk is dat ook instellingen die niet tot de consolidatieperimeter behoren zich aansluiten bij de financiële centralisatie of dat niet alle instellingen die wel behoren tot perimeter zich hebben aangesloten.

3.6.3.2.3 Gewaarborgde schuld

Net als bij de andere twee gewesten moet worden opgemerkt dat de samenstelling van de gewaarborgde schuld mogelijk kan wijzigen als gevolg van de operaties van het INR. Toekomstige publicaties van de entiteit zullen hierover meer duidelijkheid moeten brengen. In dit Advies werd gewerkt met de gegevens zoals gecommuniceerd door het Waals Gewest in september 2014.

Tabel 58
Evolutie van de gewaarborgde schuld Waals Gewest

x 1.000.000 EUR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gewaarborgde schuld	2 036,4	2 363,6	2 546,6	2 799,8	3 161,9	4 484,0	5 181,9	5 383,8	5 866,9	6 155,0	6 456,5
in % van het bbp	*0,72%*	*0,79%*	*0,82%*	*0,86%*	*0,92%*	*1,26%*	*1,48%*	*1,47%*	*1,54%*	*1,59%*	*1,63%*

Bron: Ministerie van het Waals Gewest, INR

De gewaarborgde schuld van het Waals Gewest is net zoals de voorbije jaren ook in 2013 toegenomen (+4,9%) en bedraagt 6,5 miljard euro (1,63% bbp). Ook in 2013 is het wederom de sector sociale huisvesting die meer dan 70% van de gewaarborgde schuld vertegenwoordigt. Het zijn dan ook de gewaarborgde leningen van de drie sociale huisvestingsmaatschappijen (zie voetnoot 78) die het sterkst stijgen in 2013. Het moet worden opgemerkt dat deze schulden ondertussen door het INR ook zijn opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld.

Buiten de stijging van de waarborgen verleend aan de drie sociale huisvestingsmaatschappijen, namen ook de waarborgen verleend aan SOFICO en Société régionale wallonne du Transport toe in 2013. De stijging van de waarborg verleend aan SOFICO was opmerkelijk sterk in 2013. Alle andere uitstaande waarborgen namen in 2013 licht af.

Er was geen informatie beschikbaar met betrekking tot eventuele uitwinningen die hebben plaatsgevonden in 2013.

Het Rekenhof heeft in haar publicatie "*25e cahier d'observations adressé par la cour des comptes au parlement*" haar bezorgdheid geuit over de volledigheid van de gewaarborgde schuld zoals gerapporteerd door het Waals Gewest. Het Rekenhof is van oordeel dat verschillende elementen, zoals waarborgen verleend door Sowalfin, beter ook worden opgenomen in de gewaarborgde schuld van het Waals Gewest.

Daarenboven werd ook de bezorgdheid geuit over de opvolging van de gewaarborgde schuld binnen het Waals Gewest. De diverse waarborgen worden immers op een gedecentraliseerde wijze opgevolgd door verschillende administraties, terwijl het Rekenhof liever een gecentraliseerde opvolging verkiest om het globaal risico beter te kunnen inschatten.

3.6.3.3 Franse Gemeenschap

De totale schuld van de Franse Gemeenschap is in 2013 verder toegenomen. De som van de directe en indirecte schuld bedroeg op 31 december 2013 4,8 miljard euro of 1,2% bbp (t.o.v. 1,16% bbp op 31 december 2012). Deze stijging is het gevolg van een stijging van de lange termijn directe schuld terwijl de indirecte schuld verder afnam.

Ook de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschap is verder toegenomen in 2013 en bedroeg op 31 december 2013 6 miljard euro of 1,53% bbp (t.o.v. 1,49% bbp op 31 december 2012).

Tabel 59
Schuldevolutie van de Franse Gemeenschap (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld (a)	2.480,4	2.658,5	2.662,9	2.751,2	2.760,0	2.779,9	3.140,6	3.954,2	4.291,1	4.487,8	4.743,3
Indirecte schuld	447,2	297,6	267,9	189,2	184,8	181,0	177,6	174,7	98,2	96,0	93,8
Fonds Ecureuil (b)	-4,4	-18,7	-70,9	-72,8	-75,2	-79,2	-81,0	-81,7	-83,0	-84,4	-85,1
TOTAAL	**2.923,2**	**2.937,4**	**2.859,8**	**2.867,6**	**2.869,6**	**2.881,7**	**3.237,2**	**4.047,1**	**4.306,4**	**4.499,4**	**4.751,9**
in % van het bbp	*1,04%*	*0,98%*	*0,92%*	*0,88%*	*0,83%*	*0,81%*	*0,93%*	*1,11%*	*1,13%*	*1,16%*	*1,20%*
in % van ESR-ontvangsten (c)	*44,62%*	*43,44%*	*39,72%*	*38,30%*	*37,43%*	*34,76%*	*39,78%*	*49,40%*	*45,39%*	*44,94%*	*46,93%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD	**3.607,0**	**3.628,0**	**3.630,0**	**3.651,0**	**3.728,0**	**3.813,0**	**4.517,0**	**5.253,0**	**5.556,0**	**5.798,0**	**6.063,0**
in % van het bbp	*1,28%*	*1,22%*	*1,17%*	*1,12%*	*1,08%*	*1,07%*	*1,29%*	*1,44%*	*1,46%*	*1,49%*	*1,53%*
in % van ESR-ontvangsten (c)	*55,06%*	*53,65%*	*50,42%*	*48,77%*	*48,63%*	*45,99%*	*55,51%*	*64,12%*	*58,56%*	*57,91%*	*59,87%*

Bron: Franse Gemeenschap en Overheidsrekeningen 2013

(a) De directe schuld bestaat hier uit de lange termijn en korte termijn schuld.

(b) De beleggingen van het Fonds Ecureuil in de schuld van de Franse Gemeenschap (zie HRF-advies november 2013, p. 147).

(c) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

3.6.3.3.1 Directe en indirecte schuld

De stijging van de lange termijn directe schuld volgt enerzijds uit het netto te financieren saldo van de Franse Gemeenschap en anderzijds uit de externe financiering die nodig was om de aflossingen van bestaande leningen op te vangen. Het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap bedroeg voor 2013 –142,8 miljoen euro en daarnaast vielen ook de leningen voor het financieren van de aflossingen iets hoger uit dan de effectieve aflossingen (zie Jaarverslag Publieke schuld 2013). De combinatie van deze twee elementen heeft geleid tot een toename van de lange termijn directe schuld met 283,5 miljoen euro in 2013.

De indirecte schuld van de Franse Gemeenschap, welke enkel nog bestaat uit de academische schuld van de universiteiten (zie HRF-advies november 2013), is in 2013 verder afgenomen. De indirecte schuld bedroeg op 31 december 2013 93,8 miljoen euro en zal, indien er geen vervroegde aflossingen plaatsvinden, volgens de Franse Gemeenschap volledig afgelost zijn tegen 2037 (zie Jaarverslag Publieke Schuld 2013).

Net zoals voorgaande jaren heeft het Fonds Ecureuil op 31 december 2013 haar reserves belegd in schuldpapier van de Franse Gemeenschap [81]. Deze belegging wordt vervolgens door de Franse Gemeenschap zelf afgetrokken van de totale schuld om te komen tot de geconsolideerde schuld volgens haar definitie (*noot: hier werd nog géén rekening gehouden met de schulden van de consolidatieperimeter*). De totale vermindering bedroeg op 31 december 2013 85,1 miljoen euro, wat iets meer is dan in 2012.

3.6.3.3.2 Geconsolideerde brutoschuld INR

De geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschap bedroeg volgens het INR op 31 december 2013 6 miljard euro (t.o.v. 5,8 miljard euro in 2012). De lichte stijging van de geconsolideerde brutoschuld in 2013 volgt volledig uit de toename van de directe schuld van de Franse Gemeenschap (zie 3.6.3.3.1). Zowel de schulden van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren als de financiële leasings werden in 2013 afgebouwd of constant gehouden.

De geconsolideerde brutoschuld volgens het INR is veel ruimer dan de geconsolideerde schuld waarover de Franse Gemeenschap spreekt. De schulden van de instellingen van de consolidatieperimeter en financiële leasings hebben de som van de directe en indirecte schuld van de Franse Gemeenschap met 1,2 miljard euro doen toenemen.

Het verschil tussen de geconsolideerde brutoschuld en de som van de directe en indirecte schuld is ook voor de Franse Gemeenschap toegenomen als gevolg van de diverse operaties van het INR in april en september 2014. De totale impact van deze operaties bedroeg voor de Franse Gemeenschap 0,1% bbp in de beschouwde periode. Tabel 60 bevat een detailoverzicht van de diverse operaties en hun impact op de geconsolideerde brutoschuld.

[81] Dit is namelijk een decretale verplichting, zie HRF-advies november 2013 (p. 147).

Tabel 60
Detail operaties INR die een impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschap

	2009	2010	2011	2012	2013
IMPACT OPERATIES APRIL 2014	***231,0***	***198,5***	***233,4***	***243,1***	***269,0***
in % bbp	***0,07%***	***0,05%***	***0,06%***	***0,06%***	***0,07%***
Uitbreiding van de consolidatieperimeter					
Alternatieve financiering	24,6	37,4	36,4	35,2	34,1
Andere methodologische aanpassingen	206,4	161,0	197,1	207,8	234,9
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***21,2***	***20,7***	***20,1***	***19,5***	***19,0***
in % bbp	***0,01%***	***0,01%***	***0,01%***	***0,01%***	***0,00%***
ESR 2010	*21,2*	*20,7*	*20,1*	*19,5*	*19,0*
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	21,2	20,7	20,1	19,5	19,0
Sociale huisvestingsmaatschappijen					
PPS					
Methodologische aanpassingen die direct niet gerelateerd zijn aan ESR 2010 (a)					
TOTALE IMPACT	**252,2**	**219,1**	**253,5**	**262,5**	**288,0**
in % bbp	**0,07%**	**0,06%**	**0,07%**	**0,07%**	**0,07%**

Bron: INR, september 2014

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

3.6.3.3.2.1 Operaties april 2014

De grootste impact op de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschap volgde uit de operaties die, op vraag van Eurostat, werden uitgevoerd in april 2014. In totaal hebben deze operaties geleid tot een verhoging van de geconsolideerde brutoschuld met 0,1% bbp over de beschouwde periode.

3.6.3.3.2.1.1 Impact uitbreiding perimeter

De uitbreiding van de perimeter in april 2014 [82] had voor wat betreft de Franse Gemeenschap geen impact op de geconsolideerde brutoschuld.

3.6.3.3.2.1.2 Alternatieve financiering

Het INR heeft in april 2014 beslist enkele projecten (met name de financiering van enkele gebouwen van de Franse Gemeenschap), die onder de alternatieve financiering vielen, toe te voegen aan de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschap. Dit had een impact van 34,1 miljoen euro in 2013.

[82] Er werden in april 2014 slechts twee nieuwe instellingen, nl. SONUMA en Société de gestion du Bois Saint-Jean, toegevoegd aan de consolidatieperimeter van de Franse Gemeenschap.

3.6.3.3.2.1.3 Andere methodologische aanpassingen

Voor wat betreft de universiteiten en hogescholen van de Franse Gemeenschap kon het INR in april 2014 voor het eerst beschikken over de balansen van diverse universiteiten en hogescholen. Dankzij deze bijkomende informatie kon het INR de schuld van deze instellingen correcter bepalen. De bijkomende informatie heeft ertoe geleid dat de schuld van de universiteiten en hogescholen naar boven toe werd herzien (+ 234,9 miljoen euro in 2013).

Tot slot werden in april 2014 de leasingsoperaties van de Franse Gemeenschap naar beneden herzien. Dit was een indirect gevolg van de uitbreiding van de consolidatieperimeter; bepaalde leasingoperaties van de Franse Gemeenschap hadden immers als tegenpartij een instelling die werd geconsolideerd in de perimeter vanaf april 2014. Deze consolidatie heeft als gevolg dat leasingoperatie geneutraliseerd wordt in de berekening van de geconsolideerde brutoschuld.

3.6.3.3.2.2 Operaties september 2014

De weerslag van de operaties die werden uitgevoerd door het INR in september 2014 blijft voor de Franse Gemeenschap beperkt tot enkel de impact van de uitbreiding van de consolidatieperimeter als gevolg van de invoering van het ESR 2010. In 2013 had de tweede uitbreiding van de perimeter [83] een beperkte impact van 19 miljoen euro.

3.6.3.4 Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In 2013 slaagde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest er voor eerst in lange tijd in om haar totale schuld af te bouwen. In percentage bbp werd een lichte daling van 0,05% genoteerd op 31 december 2013 (0,85% bbp) ten opzichte van 2012 (0,90% bbp). De daling van de directe en indirecte schuld werd mede mogelijk gemaakt door een veel beter dan verwacht begrotingsresultaat (zie paragraaf 3.4.5).

Deze positieve evolutie is echter niet terug te vinden in de geconsolideerde brutoschuld. Deze schuld neemt, in 2013 in nominale termen wel licht toe. In percentage bbp bedraagt de geconsolideerde brutoschuld in 2013, net als in 2012, 1,25% bbp.

[83] Onder meer diverse hogescholen en de verschillende SPABS werden toegevoegd aan de consolidatieperimeter van de Franse Gemeenschap.

Tabel 61
Schuldevolutie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld (a)	1 295,4	1 541,8	1 316,3	1 402,2	1 364,4	1 734,4	2 186,9	2 569,8	2 937,4	3 146,0	3 020,5
Indirecte schuld	470,7	457,7	462,2	442,2	457,0	439,2	445,2	384,5	375,9	341,2	335,7
TOTAAL	**1 766**	**1 999,5**	**1 778,4**	**1 844,4**	**1 821,4**	**2 173,5**	**2 632,1**	**2 954,2**	**3 313,3**	**3 487,2**	**3 356,3**
in % van het bbp	*0,63%*	*0,67%*	*0,57%*	*0,56%*	*0,53%*	*0,61%*	*0,75%*	*0,81%*	*0,87%*	*0,90%*	*0,85%*
in % van ESR-ontvangsten (b)	*84,81%*	*85,74%*	*72,50%*	*68,41%*	*65,06%*	*77,30%*	*100,80%*	*104,95%*	*112,97%*	*107,52%*	*94,23%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD INR	**2 454**	**2 304,0**	**2 212,0**	**2 343,0**	**2 342,0**	**2 766,0**	**3 381,0**	**3 756,0**	**4 252,0**	**4 867,0**	**4 925,0**
in % van het bbp	*0,87%*	*0,77%*	*0,71%*	*0,72%*	*0,68%*	*0,78%*	*0,97%*	*1,03%*	*1,12%*	*1,25%*	*1,25%*
in % van ESR-ontvangsten (b)	*117,84%*	*98,80%*	*90,17%*	*86,91%*	*83,65%*	*98,37%*	*129,48%*	*133,43%*	*144,97%*	*150,06%*	*138,27%*

Bron: Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Overheidsrekeningen 2013

(a) De directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld (tot en met 2009).

(b) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

3.6.3.4.1 Directe en indirecte schuld

De directe schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest daalt met 125 miljoen euro in 2013. Omwille van het feit dat de directe schuld enkel nog bestaat uit de lange en korte termijn directe schuld, en dit sinds de volledige afbouw van de overgenomen indirecte schuld in 2009, volgt de evolutie van de directe schuld louter uit de evolutie het netto te financieren saldo van het Gewest.

Gezien dat netto te financieren saldo gedurende het volledige jaar positief was en op 31 december 2013 125,5 miljoen euro bedroeg, kon de directe schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dus met eenzelfde bedrag worden afgebouwd. De directe schuld bedroeg op 31 december 2013 nog 3 miljard euro.

De indirecte schuld werd, net als in de voorbije jaren, ook in 2013 verder afgebouwd en bedroeg op 31 december 2013 nog 335,7 miljoen euro.

3.6.3.4.2 Geconsolideerde brutoschuld

De geconsolideerde brutoschuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroeg in 2013 4,9 miljard euro en is licht gestegen t.o.v. 2012 (zie Tabel 61 en supra). De lichte daling van de directe schuld en van diverse schulden van instellingen uit de perimeter was niet voldoende om de stijgende evolutie van bepaalde andere schulden te kunnen compenseren. Zo stegen in 2013 onder meer de schulden van de sociale huisvestingsmaatschappijen alsook de schulden van de instellingen die werden toegevoegd aan de perimeter in april 2014 en namen de financiële leasings toe.

Het verschil tussen de geconsolideerde brutoschuld en totale schuld zoals gerapporteerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedraagt in 2013 1,5 miljard euro. Dit houdt in dat de schulden van de instellingen van de consolidatieperimeter en de herklassering van bepaalde financiële operaties (met name leasingoperaties) de som van de directe en indirecte schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met 1,5 miljard euro hebben verzwaard.

Ook de geconsolideerde brutoschuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is onder invloed van de operaties die het INR heeft uitgevoerd op vraag van Eurostat in zowel april 2014 als september 2014 toegenomen. De totale impact van deze operaties op de geconsolideerde brutoschuld bedroeg in 2013 0,3% bbp. Tabel 62 bevat een overzicht van de impact van deze operaties en in de volgende paragrafen wordt verder in detail ingegaan op deze elementen.

Tabel 62
Detail operaties INR die een impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	2009	2010	2011	2012	2013
IMPACT OPERATIES APRIL 2014	***23,6***	***37,8***	***39,7***	***49,3***	***90,8***
in % bbp	***0,01%***	***0,01%***	***0,01%***	***0,01%***	***0,02%***
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	23,6	37,8	39,7	49,3	90,8
Alternatieve financiering					
Andere methodologische aanpassingen					
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***656,2***	***716,3***	***873,2***	***985,6***	***1.054,1***
in % bbp	***0,19%***	***0,20%***	***0,23%***	***0,25%***	***0,27%***
ESR 2010	*656,2*	*720,4*	*876,3*	*988,7*	*1.054,1*
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	91,1	106,4	114,3	96,8	94,4
Sociale huisvestingsmaatschappijen	565,1	614,0	762,1	892,0	959,7
PPS					
Methodologische aanpassingen die niet direct gerelateerd zijn aan ESR 2010 (a)		-4,1	-3,1	-3,1	0,0
TOTALE IMPACT	**679,8**	**754,1**	**913,0**	**1.035,0**	**1.144,9**
in % bbp	**0,19%**	**0,21%**	**0,24%**	**0,27%**	**0,29%**

Bron: INR, september 2014

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

3.6.3.4.2.1 Operaties april 2014 [84]

De operaties van april 2014 hebben zich voor wat betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beperkt tot enkel een uitbreiding van de consolidatieperimeter. De totale impact op de geconsolideerde brutoschuld van de uitbreiding van de perimeter blijkt zeer beperkt te zijn en bedraagt slechts 0,02% bbp.

3.6.3.4.2.1.1 Impact uitbreiding van de consolidatieperimeter

Zoals blijkt uit Tabel 62 bedroeg de impact van de uitbreiding van de consolidatieperimeter in april 2014 op de geconsolideerde schuld 90,8 miljoen euro in 2013.

Aan de perimeter werden onder meer diverse dochterondernemingen van de Gewestelijke Investeringsmaatschap voor Brussel (GIMB) toegevoegd. Het betrof onder meer een reeks specifieke projecten die deel uitmaken van de SFAR [85] en enkele andere dochterondernemingen van de GIMB waaronder B2E, Sofibru en Exportbru. Verder werden ook nog instellingen als de Haven van Brussel en Brussel Biogas toegevoegd aan de consolidatieperimeter.

3.6.3.4.2.1.2 Alternatieve financiering en andere methodologische aanpassingen

Voor wat betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vonden er in april 2014 geen specifieke methodologische aanpassingen plaats alsook geen herklasseringen op het vlak van alternatieve financiering. Bijgevolg was er dan ook geen impact op de geconsolideerde brutoschuld.

3.6.3.4.2.2 Operaties september 2014

De impact van de invoering van het ESR 2010 blijft voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beperkt tot een uitbreiding van de consolidatieperimeter. Omwille van de herklassering van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen loopt de impact op de geconsolideerde brutoschuld echter wel aanzienlijk op. In 2013 werd de geconsolideerde brutoschuld als gevolg van het ESR 2010 verhoogd met 0,3% bbp.

3.6.3.4.2.2.1 ESR 2010: Uitbreiding van de perimeter

Ook bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan de impact van de tweede uitbreiding van de consolidatieperimeter worden uitgesplitst in twee elementen: de toevoeging van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen aan de consolidatieperimeter en de andere instellingen.

---

[84] Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in haar schuldrapport 2013 een overzicht opgenomen van de elementen die deel uitmaken van de geconsolideerde brutoschuld (zie Tabel 3 van dat schuldrapport). Daar dit schuldrapport gepubliceerd is in juni 2013 en hier werd gewerkt met geactualiseerde gegevens voor wat betreft de schuldoperaties uitgevoerd in april 2014 (zie eveneens voetnoot 67) is het mogelijk dat er verschillen bestaan tussen de cijfers gehanteerd in het HRF-advies en de cijfers van het schuldrapport van de entiteit.

[85] Dit is een dochteronderneming van de GIMB gespecialiseerd in de bouw van sociale woningen.

Ook voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de toevoeging van de gewestelijke sociale huisvestingsmaatschappijen aan de consolidatieperimeter de operatie die de grootste weerslag heeft gehad op de geconsolideerde brutoschuld. Meer bepaald betrof het de toevoeging van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij en het Woningfonds van het Gewest aan de perimeter. De impact van deze twee instellingen op de geconsolideerde brutoschuld bedraagt in 2013 959,7 miljoen euro.

De impact van perimeteruitbreiding (zonder rekening te houden met de sociale huisvestingsmaatschappijen) ten gevolge van het ESR 2010 blijft, net zoals de perimeteruitbreiding in april 2014, relatief beperkt voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De toevoeging van nieuwe instellingen [86] aan de consolidatieperimeter heeft de geconsolideerde schuld met 94,4 miljoen euro verhoogd in 2013.

3.6.3.4.2.2.2 Andere methodologische aanpassingen die niet gerelateerd zijn aan ESR 2010

Dankzij de uitbreiding van de consolidatieperimeter kon rekening worden gehouden met meer saldi, namelijk deze van de nieuw geconsolideerde instellingen, om het globaal saldo van de cash pool [87] te bepalen. Indien dit globaal saldo negatief is, draagt het bij tot de geconsolideerde brutoschuld van de entiteit in kwestie. Door de uitbreiding van de perimeter werd het globaal saldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder negatief waardoor dit een neerwaarts effect had op de geconsolideerde brutoschuld. Vandaar de lichte vermindering van de geconsolideerde brutoschuld die wordt teruggevonden in Tabel 62 voor de jaren 2010, 2011 en 2012.

3.6.3.4.3 Gewaarborgde schuld

Ook bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet worden opgemerkt dat de samenstelling van de gewaarborgde schuld mogelijk kan wijzigen als gevolg van de operaties van het INR. Net als bij de Vlaamse Gemeenschap zal hierover meer duidelijkheid zijn bij het volgende schuldrapport van de entiteit en werd in dit Advies gewerkt met de gewaarborgde schuld zoals gecommuniceerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het jaarverslag van de schuld 2013 (gepubliceerd begin juli 2014).

---

[86] De perimeter werd onder meer uitgebreid met instellingen zoals Eurobiotect, Flagey, Irisnet, etc.

[87] Volgens de ESR-reglementering mogen alle saldi van de instellingen die behoren tot de overheidssector samengevoegd worden tot één globaal saldo. Bijgevolg kan dit globaal saldo verschillen van het saldo van de financiële centralisatie die gebeurt op het niveau van het gewest (in het BHG wordt dit door het Financieel Coördinatiecentrum voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedaan) daar het mogelijk is dat ook instellingen die niet tot de consolidatieperimeter behoren zich aansluiten bij de financiële centralisatie of dat niet alle instellingen die wel behoren tot perimeter zich hebben aangesloten.

Tabel 63
Evolutie van de gewaarborgde schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gewaarborgde schuld	433,1	692,1	823,4	842,4	1 101,3	2 043,6	2 093,8	2 101,8	2 279,2	2 492,2	2 688,4
in % van het bbp	*0,15%*	*0,23%*	*0,26%*	*0,26%*	*0,32%*	*0,58%*	*0,60%*	*0,57%*	*0,60%*	*0,64%*	*0,68%*

Bron: Jaarverslag van de schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, INR

De gewaarborgde schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is op een jaar tijd toegenomen met 7,9% en bedroeg op 31 december 2013 in totaal 2,7 miljard euro (0,68% bbp). De belangrijkste elementen van de gewaarborgde schuld blijven nog steeds de waarborgen voor huisvesting (met name 37% van de gewaarborgde schuld is gelieerd aan huisvesting) en waarborgen voor diverse investeringen die gebeuren via de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (GIMB) of via een van haar dochters.

Ook bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de belangrijkste elementen van de gewaarborgde schuld, zoals de schulden voor sociale huisvesting, door het INR opgenomen in de geconsolideerde brutoschuld (zie supra).

De stijging van de gewaarborgde schuld van het Gewest situeert zich dan ook voornamelijk in de waarborgen verleend in het kader van huisvesting. Zo worden in het bijzonder de waarborgen verleend aan het Woningfonds en in het kader van het toekomstplan huisvesting sterk uitgebreid. Andere opvallende stijgingen bevinden zich in de waarborgen verleend aan Brussels Gewestelijk herfinancieringsfonds van de gemeentelijke thesaurieën en de waarborg verleend aan Hydrobru.

Naast een stijging of uitbreiding van een aantal reeds bestaande waarborgen heeft het Gewest in 2013 één nieuw dossier opgenomen in de gewaarborgde schuld. Er werd een waarborg voor maximaal 1,5 miljoen euro toegekend aan het Viangrodossier [88].

Tot slot kreeg het Gewest in 2013 in beperkte mate te maken met de uitwinning van bepaalde verleende waarborgen. De totale uitbetaling die door het Gewest diende te gebeuren bedroeg 0,0013% van de totale gewaarborgde schuld. Er moest met andere woorden slechts voor een zeer beperkt aantal gewaarborgde schulden effectief worden tussengekomen in 2013.

[88] Viangro, een grote Brusselse voedselproducent, is een partnerschip aangegaan met de GIMB voor het uitvoeren van een strategische herpositionering op de markt. Hierbij kon ze dus vanaf 2013 een beroep doen op een gewaarborgde lening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.6.3.5 Duitstalige Gemeenschap

De som van de directe en indirecte schuld van de Duitstalige Gemeenschap zet de dalende tendens van 2012 verder en daalt in 2013. Op 31 december 2013 bedroeg de som van de directe en indirecte schuld 58,8 miljoen euro. In percentage bbp is de totale schuld gedaald van 0,02% in 2012 tot 0,01% in 2013.

Indien echter wordt gekeken naar de geconsolideerde brutoschuld zien we een tegenovergestelde evolutie. De geconsolideerde schuld neemt in 2013 immers aanzienlijk toe en bedroeg op 31 december 2013 104 miljoen euro of 0,03% bbp (t.o.v. 67 miljoen euro op 31 december 2012).

Tabel 64
Schuldevolutie van de Duitstalige Gemeenschap (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld	13,9	34,8	34,4	34,0	32,3	30,7	52,9	49,8	46,6	43,2	39,7
Indirecte schuld	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	17,0	19,8	19,9	19,1
TOTAAL	**13,9**	**34,8**	**34,8**	**34,3**	**32,7**	**31,1**	**53,3**	**66,9**	**66,4**	**63,1**	**58,8**
in % van het bbp	*0,00%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,02%*	*0,02%*	*0,02%*	*0,02%*	*0,01%*
in % van ESR-ontvangsten (a)	*10,47%*	*24,13%*	*20,42%*	*19,75%*	*18,18%*	*16,48%*	*27,42%*	*35,87%*	*32,79%*	*26,13%*	*24,88%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD INR	**37,0**	**47,0**	**46,0**	**46,0**	**44,0**	**44,0**	**40,0**	**63,0**	**64,0**	**67,0**	**104,0**
in % van het bbp	*0,01%*	*0,02%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,01%*	*0,02%*	*0,02%*	*0,02%*	*0,03%*
in % van ESR-ontvangsten (a)	*27,80%*	*32,62%*	*27,00%*	*26,45%*	*24,46%*	*23,34%*	*20,59%*	*33,80%*	*31,62%*	*27,73%*	*44,01%*

Bron: Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap en Overheidsrekeningen 2013

(a) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

3.6.3.5.1 Directe en indirecte schuld

Zowel de directe als indirecte schuld werden in 2013 verder afgebouwd en bedroegen op 31 december 2013 respectievelijk 39,7 miljoen euro en 19,1 miljoen euro. De daling van de directe schuld volgt uit het meerjarig investeringsprogramma van de Duitstalige Gemeenschap dat stilaan ten einde loopt.

3.6.3.5.2 Geconsolideerde brutoschuld INR

Hoewel de geconsolideerde brutoschuld in 2013 sterk stijgt ten opzichte van de toestand in 2012, nl. 104 miljoen euro in 2013 ten opzicht van 67 miljoen euro in 2012, heeft dit in grote mate niets te maken met de diverse operaties die het INR heeft uitgevoerd in april en september 2014.

De sterke stijging van de geconsolideerde schuld in 2013 (nl. 55%) is volledig te schrijven aan het feit dat het INR rekening heeft gehouden met een substantiële korte termijn schuld van de Duitstalige Gemeenschap. Meer bepaald, volgens informatie van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap, werd het intensieve gebruik van een kaskrediet eind 2013 in rekening gebracht in de korte termijnschuld. De Duitstalige Gemeenschap diende een beroep te doen op dit kaskrediet om het deficit te financieren welke voortvloeide uit de kosten van een PPS-project onder meer voor de bouw van scholen.

In april 2014 werd de consolidatieperimeter van de Duitstalige Gemeenschap niet uitgebreid en waren er geen methodologische aanpassingen vereist voor de bepaling van de geconsolideerde brutoschuld van de Duitstalige Gemeenschap. Bijgevolg was er dan ook geen impact op de schuldpositie. De operaties van september 2014 hadden daarentegen wel, hetzij zeer beperkt, een weerslag op de geconsolideerde schuldpositie van de Duitstalige Gemeenschap (zie Tabel 65).

Tabel 65
Detail operaties INR die een impact hadden op de geconsolideerde brutoschuld van de Duitstalige Gemeenschap

	2009	2010	2011	2012	2013
IMPACT OPERATIES APRIL 2014	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***
in % bbp	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***
Uitbreiding van de consolidatieperimeter					
Alternatieve financiering					
Andere methodologische aanpassingen					
IMPACT OPERATIES SEPTEMBER 2014	***0,6***	***0,6***	***0,6***	***0,5***	***0,5***
in % bbp	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***	***0,00%***
ESR 2010	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,5*	*0,5*
Uitbreiding van de consolidatieperimeter	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
Sociale huisvestingsmaatschappijen					
PPS					
Methodologische aanpassingen die niet direct gerelateerd zijn aan ESR 2010 (a)					
TOTALE IMPACT	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,5**	**0,5**
in % bbp	**0,00%**	**0,00%**	**0,00%**	**0,00%**	**0,00%**

Bron: INR, september 2014

(a) Enerzijds heeft het INR de invoering van een nieuw systeem voor de nationale rekeningen aangegrepen om bepaalde andere elementen verder te verfijnen of te onderzoeken om zo de kwaliteit van de geconsolideerde brutoschuld te verhogen. Anderzijds zijn bepaalde andere elementen dan weer een indirect gevolg van de invoering van het ESR 2010, zoals reglementering die reeds onder het ESR 1995 bestond maar naar aanleiding van de nieuwe handleiding ESR 2010 werd verduidelijkt.

De geconsolideerde brutoschuld van de Duitstalige Gemeenschap werd in september 2014 licht verhoogd door de toevoeging van één nieuwe instelling, namelijk BRF-media, aan de consolidatieperimeter. Dit was het gevolg van het onderzoek naar de perimeter onder de nieuwe regels van het ESR 2010. De weerslag van deze operatie op de geconsolideerde brutoschuld bedroeg 0,5 miljoen euro in 2013.

3.6.3.6 Franse Gemeenschapscommissie

De totale schuld van de Franse Gemeenschapscommissie is in 2013 wederom stabiel gebleven in percentage bbp. Ze bedroeg, net zoals de voorbije paar jaar, op 31 december 2013 0,05% bbp. In nominale termen wordt echter wel een lichte stijging vastgesteld van de totale schuld door de toevoeging van één nieuwe schuld aan de indirecte schuld van de Franse Gemeenschapscommissie.

De geconsolideerde brutoschuld (welke is afgerond) is gelijk aan de totale schuld zoals gerapporteerd door de Franse Gemeenschapscommissie. Er is met andere woorden, buiten de schulden van de perimeter die reeds vervat zitten in de indirecte schuld, geen bijkomende impact van de consolidatieperimeter op de schuldpositie van de FGC.

Tabel 66
Schuldevolutie van de Franse Gemeenschapscommissie (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld	21,9	21,3	20,7	20,2	19,6	19,0	18,3	17,7	17,0	16,2	15,4
Indirecte schuld	182,2	181,5	182,7	182,7	182,6	182,4	182,3	182,2	182,1	181,9	182,9
TOTAAL	**204,1**	**202,8**	**203,5**	**202,8**	**202,1**	**201,4**	**200,7**	**199,9**	**199,0**	**198,1**	**198,4**
in % van het bbp	*73,79%*	*73,17%*	*68,70%*	*65,26%*	*62,35%*	*59,80%*	*58,59%*	*55,93%*	*53,15%*	*50,56%*	*48,99%*
in % van ESR-ontvangsten (a)	*0,07%*	*0,07%*	*0,07%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,05%*	*0,05%*	*0,05%*	*0,05%*
GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD INR	**181,0**	**181,0**	**181,0**	**181,0**	**181,0**	**201,0**	**201,0**	**200,0**	**199,0**	**198,0**	**198,0**
in % van het bbp	*65,44%*	*65,30%*	*61,11%*	*58,24%*	*55,83%*	*59,68%*	*58,69%*	*55,96%*	*53,14%*	*50,52%*	*48,90%*
in % van ESR-ontvangsten (a)	*0,06%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,05%*	*0,06%*	*0,06%*	*0,05%*	*0,05%*	*0,05%*	*0,05%*

Bron: Franse Gemeenschapscommissie, Rekenhof en Overheidsrekeningen 2013

(a) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie. Tot en met 2009 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 1995, vanaf 2010 betreft het de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens het ESR 2010.

3.6.3.6.1 Directe en indirecte schuld

Voor wat betreft de directe schuld, bouwt de Franse Gemeenschapscommissie ook in 2013 de lening verder af die werd aangegaan voor haar gebouw in de Paleizenstraat (te Brussel).

De opmerkelijkste evoluties inzake de schuld van de Franse Gemeenschapscommissie doen zich voor in de indirecte schuld. Voor eerst sinds 2002 heeft de Franse Gemeenschapscommissie immers besloten om in 2013 een kapitaalsaflossing te verrichten voor de schulden van de SPABSB [89]. Als gevolg van deze aflossing, welke kon plaatsvinden dankzij de daling van de intrestlasten op de schuld van de FGC, daalt de grootste schuld van de Franse Gemeenschapscommissie voor het eerst in 10 jaar.

Daarnaast werd in 2013 echter ook een nieuwe indirecte schuld geregistreerd, namelijk de schuld voor het sportief Complex Woluwe. Dit verhoogde de indirecte schuld met 1,44 miljoen euro.

Bijgevolg steeg de totale indirecte schuld van de Franse Gemeenschapscommissie en dit ondanks de afbouw van alle andere indirecte schulden, in het bijzonder de schuld van de SPABSB. De indirecte schuld van de Franse Gemeenschapscommissie is in 2013 gestegen tot 182,95 miljoen euro (t.o.v. 181,94 miljoen euro in 2012).

3.6.3.6.2 Geconsolideerde brutoschuld INR

De consolidatieperimeter van de Franse Gemeenschapscommissie is op dit moment zeer beperkt en draagt niet bij tot de geconsolideerde schuld van de entiteit. Bijgevolg wijkt de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschapscommissie niet af van de schuld die wordt gecommuniceerd door de FGC [90]. De geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschapscommissie bedroeg in 2013 dus net als de som van de directe en indirecte schuld 198 miljoen euro.

Hoewel de perimeter van de Franse Gemeenschapscommissie in april 2014 weldegelijk werd uitgebreid (met name de toevoeging van de hogeschool Lucia de Brouckère), had dit geen impact op de geconsolideerde schuld gezien deze instelling op dit moment geen schulden heeft. Gezien er eveneens geen methodologische wijzigingen plaatsvonden, is het bijgevolg niet nodig dieper in te gaan op de schuldoperaties van het INR in april 2014 voor wat betreft de Franse Gemeenschapscommissie.

Ook de operaties van september 2014, waaronder opnieuw een beperkte uitbreiding van de perimeter als gevolg van de nieuwe ESR 2010-regels, hadden geen impact op de geconsolideerde brutoschuld van de Franse Gemeenschapscommissie.

---

[89] Sociétés Publiques d'Administrations des Bâtiments Scolaires de Bruxelles, voor een uitvoerige toelichting zie HRF-advies november 2013, p. 149.

[90] Eventuele lichte verschillen in Tabel 99 volgen uit de afronding van de geconsolideerde brutoschuld.

4 EVALUATIE VAN DE LOKALE OVERHEDEN

4.1 Evolutie van het vorderingensaldo van de Lokale Overheden

Voorafgaand aan de eigenlijke analyse van de financiën van de Lokale Overheden (LO) dient erop gewezen dat de overgang naar het ESR 2010 en de andere methodologische aanpassingen van het INR, in het bijzonder de perimeteruitbreiding van april en september 2014, het vorderingensaldo in 2013 en de schuld eind 2013 met respectievelijk 92,4 miljoen euro of 0,02% bbp en 2.804,5 miljoen euro of 0,71% bbp verzwaarde. De impact van het ESR 2010 op het vorderingensaldo en de schuld van de Lokale Overheden volgt uit de uitbreiding van de consolidatieperimeter (onder meer de opname van diverse intercommunales in de overheidssector) en de herclassificatie van enkele PPS-projecten. De tabel hieronder geeft een synoptisch beeld van de rekening van de LO.

Gelet op de uiteenlopende dekkingsgraad van de aangeleverde gegevens tussen de verschillende entiteiten van de LO, dienen de resultaten met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. In vergelijking met vorig jaar was er voor de publicatie van de overheidsrekeningen in september 2014 evenwel een aanzienlijke verhoging van de gegevens over de LO die het INR ter beschikking kreeg. Voor het geheel van de Belgische gemeenten werd reeds een dekkingsgraad van 75,2% bereikt voor het jaar 2013 in september 2014, ten opzichte van 53,4% voor 2012 in september 2013. De dekkingsgraad voor het geheel van de Belgische OCMW's is fors gestegen, van 19,7% voor 2012 in september 2013 tot 61,5% voor het jaar 2013 in september 2014, vooral doordat er voor het eerst ook gegevens voor de Vlaamse en Brusselse OCMW's werden aangeleverd. Voor de provincies werden de rekeningen 2013 van de vijf Waalse provincies aangeleverd en drie Vlaamse. De dekkingsgraad van de lokale politiezones blijft echter laag in de laatste jaren; voor 2013 zijn er nog geen gegevens beschikbaar.

Tabel 67
Rekening van de Lokale Overheden (in % bbp)

	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013	2007-2013
Effectieve totale ontvangsten	**6,0%**	**6,3%**	**6,1%**	**6,1%**	**6,0%**	**6,2%**	**0,2%**	**-0,1%**	**0,2%**
Eigen ontvangsten	3,1%	3,2%	3,1%	3,1%	3,0%	3,1%	0,1%	-0,2%	-0,1%
Fiscale	2,2%	2,3%	2,2%	2,2%	2,1%	2,2%	0,1%	-0,2%	-0,1%
Niet-fiscale	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangsten afkomstig van andere overheden	2,8%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,1%	0,1%	0,1%	0,3%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**5,7%**	**6,3%**	**6,0%**	**6,2%**	**6,4%**	**6,3%**	**-0,1%**	**0,1%**	**0,7%**
Finale primaire uitgaven, w.o.	5,6%	6,2%	6,0%	6,1%	6,3%	6,3%	-0,1%	0,1%	0,7%
Kapitaaluitgaven	0,8%	1,0%	0,8%	0,9%	1,0%	0,8%	-0,1%	-0,2%	0,0%
Pm Investeringscyclus	*0,0%*	*0,0%*	*0,0%*	*0,0%*	*-0,1%*	*0,0%*	0,1%	0,0%	0,0%
Gestorte budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo	**0,3%**	**0,0%**	**0,0%**	**0,0%**	**-0,4%**	**-0,1%**	**0,2%**	**-0,2%**	**-0,5%**
Rentelasten	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%
Vorderingensaldo	**0,1%**	**-0,1%**	**-0,1%**	**-0,2%**	**-0,5%**	**-0,2%**	**0,2%**	**-0,1%**	**-0,4%**
FPU gecorrigeerd voor de cyclus en one shots	5,7%	6,1%	5,9%	6,1%	6,3%	6,2%	-0,1%	0,1%	0,5%
Jaarlijks verschil	-0,2%	0,3%	-0,1%	0,1%	0,2%	-0,1%			
FPU gecorrigeerd voor de one shots (reële verandering)	*-1,9%*	*5,6%*	*-0,1%*	*2,9%*	*3,4%*	*-1,0%*	*-4,4%*	*-6,6%*	*0,9%*
Idem, exclusief loonkostensubsidies	*0,4%*	*4,5%*	*0,5%*	*2,0%*	*2,1%*	*1,1%*	*-1,0%*	*-3,4%*	*0,7%*

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Het vorderingensaldo van de LO bedroeg in 2013 -0,2% bbp. Dit is een verbetering met 0,2% bbp ten opzichte van 2012. Het vorderingensaldo van de LO bedroeg in 2012 immers -0,5% bbp, wat het hoogste tekortniveau was uit de hele periode 1995-2013. De verbetering in 2013 vloeide zowel voort uit hogere ontvangsten (+0,2% bbp) als uit een terugloop van de primaire uitgaven (-0,1% bbp). Dit laatste is het gevolg van de afname van de investeringen. Na correctie voor de invloed van de investeringcyclus, namen de uitgaven in 2013 inderdaad licht toe in reële termen (+1,1%).

Hierbij dient terloops te worden opgemerkt dat de bruto-investeringen in vaste activa van de LO in 2013 ongeveer een derde uitmaakten van de investeringen van de GO. Door de sterke daling van de investeringsuitgaven verbeterde het saldo weliswaar sterk, maar bleef het toch negatief, ondanks de stijging met 0,1% bbp bij zowel de eigen ontvangsten als de ontvangsten afkomstig van andere overheden.

4.2 Evolutie van de ontvangsten van de Lokale Overheden

De stijging van de ontvangsten van de LO in 2013 wordt enerzijds verklaard door de toename van de eigen fiscale ontvangsten. Zowel de evolutie van de opcentiemen op de onroerende voorheffing (+0,04% bbp) als de aanvullende personenbelasting (+0,03% bbp) was gunstig voor de financiën van de LO. Anderzijds was er een toename van de budgettaire overdrachten afkomstig van andere subsectoren van de overheid (+0,12% bbp), en dan met name van de G&G (+0,06% bbp) en van de FO (+0,05% bbp).

Tabel 68
Samenstelling van de ontvangsten van de Lokale Overheden (in % bbp)

	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013	2007-2013
Eigen fiscale ontvangsten	2,22%	2,32%	2,19%	2,21%	2,08%	2,16%	0,08%	-0,17%	-0,06%
Opcentiemen op de OV	1,09%	1,15%	1,15%	1,16%	1,14%	1,19%	0,04%	0,04%	0,10%
Aanvullende PB	0,84%	0,91%	0,78%	0,80%	0,69%	0,73%	0,03%	-0,18%	-0,11%
Overige fiscale ontvangsten	0,29%	0,26%	0,26%	0,24%	0,24%	0,24%	0,00%	-0,02%	-0,05%
Eigen niet-fiscale ontvangsten	0,91%	0,92%	0,89%	0,91%	0,93%	0,91%	-0,02%	-0,01%	0,00%
Ontvangsten afkomstig van andere overheden	2,85%	3,05%	3,00%	2,99%	3,02%	3,14%	0,12%	0,09%	0,29%
Afkomstig van de FO	0,58%	0,64%	0,63%	0,64%	0,63%	0,68%	0,05%	0,04%	0,10%
Afkomstig van de G&G	2,26%	2,40%	2,36%	2,35%	2,39%	2,45%	0,06%	0,05%	0,19%
Afkomstig van de SZ	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Ontvangsten volgens HRF-definitie	**5,97%**	**6,29%**	**6,08%**	**6,12%**	**6,03%**	**6,20%**	**0,17%**	**-0,09%**	**0,23%**

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

4.2.1 Evolutie fiscale ontvangsten

4.2.1.1 Onroerende voorheffing

De opcentiemen op de onroerende voorheffing namen in 2013 toe tot 1,19% bbp. Deze opcentiemen vormen de belangrijkste fiscale ontvangst van de LO en bestaan zowel uit de provinciale opcentiemen als de gemeentelijke opcentiemen. De opcentiemen worden geheven op de basisheffing van het gewest [91] en kunnen variëren per provincie en gemeente. In de periode 2007-2013 schommelde de verhouding tussen de opcentiemen van de gemeenten en provincies en de basisheffing van de gewesten rond de 30. In 2013 was de groei van de basisheffing van de gewesten echter groter dan de groei van de opcentiemen van de gemeenten en provincies, wat het negatieve verloop van de verhouding in Grafiek 8 verklaart.

[91] 2,5% in het Vlaams Gewest, 1,25% in het Waals Gewest en 1,25% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (bron: Fiscaal Memento, januari 2014).

De stijging van de ontvangsten uit de opcentiemen op de onroerende voorheffing volgt enerzijds uit de indexering [92] die jaarlijks wordt toegepast op de belastbare basis (+3,5% in aanslagjaar 2012 [93]) en anderzijds uit een lichte stijging van de opcentiemen op de onroerende voorheffing die door de gemeenten en provincies worden bepaald.

Grafiek 8
Onroerende voorheffing: verhouding tussen de opcentiemen van de gemeenten en provincies en de basisheffing van de gewesten

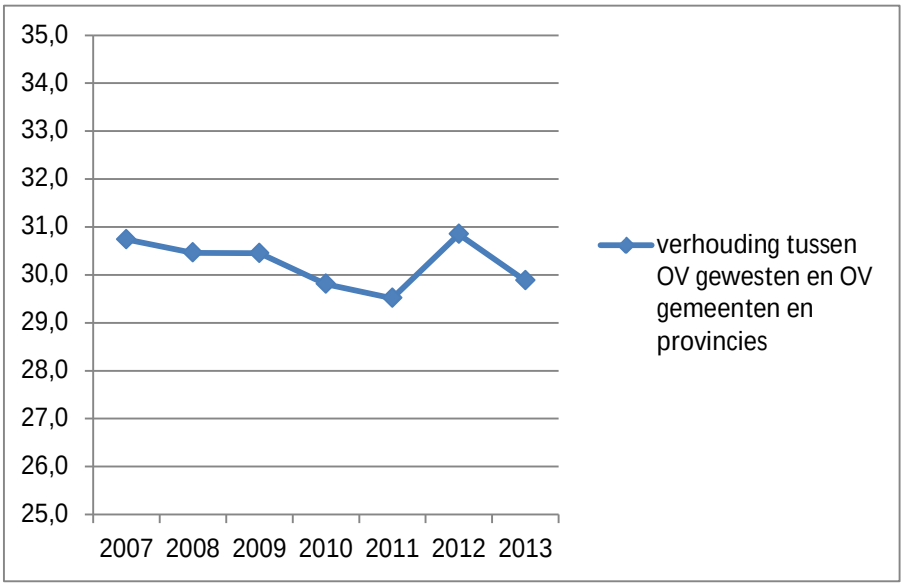

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

[92] Jaarlijks wordt een indexatiecoëfficiënt van het kadastraal inkomen bepaald, deze indexatie wordt toegepast sinds 1991 door het uitblijven van de algemene perequatie van het KI.

[93] Voor wat betreft de onroerende voorheffing werd aanslagjaar 2012 volledig ingekohierd in 2013 en uitbetaald aan de Lokale Overheden (het ritme van de doorstortingen speelt hier veel minder dan bij de personenbelasting).

4.2.1.2 Aanvullende personenbelasting

De ontvangsten uit de aanvullende personenbelasting die in de nationale rekeningen (in het ESR 2010) in een bepaald jaar geboekt worden, stemmen overeen met de aanvullende personenbelasting die de gemeenten effectief ontvangen in de loop van een begrotingsjaar (met een verschuiving van twee maanden). De grondslag van de in de nationale rekeningen geboekte aanvullende personenbelasting van 2013 bestaat gedeeltelijk uit opbrengsten in verband met de belastingaangiften van het aanslagjaar 2012 [94] en gedeeltelijk uit de opbrengsten in verband met de belastingaangiften van het aanslagjaar 2013 [95] (in verhouding tot de in 2013 ingekohierde aangiften) [96]. De opbrengst van de aanvullende personenbelasting hangt bijgevolg af van zowel het ritme van de inkohieringen als van de inkomensverdeling van de belastingplichtigen van wie hun aangifte ingekohierd wordt, wat van jaar tot jaar kan variëren. In 2012 waren de ontvangsten uit deze inkohieringen hierdoor teruggevallen tot 0,69% bbp. In 2013 zijn de ontvangsten uit de aanvullende personenbelasting daarentegen terug gestegen tot 0,73% bbp (+0,03% bbp).

De stijging van de opbrengst uit de aanvullende personenbelasting volgt onder meer uit de toename van de opcentiemen die de lokale overheden heffen op de personenbelasting. Het ritme van de doorstorting door de federale overheid naar de lokale overheden was in 2013 vergelijkbaar met dat van 2012.

4.2.2 Evolutie andere ontvangsten

De eigen niet-fiscale ontvangsten zijn de enige soort ontvangsten die in 2013 gedaald zijn in % bbp (met -0,02% bbp tot 0,91% bbp). Die ontvangstencategorie bestaat hoofdzakelijk uit ontvangsten uit vermogen, zoals dividenden uit financiële participaties in de energiesector, die trendmatig afnemen door de herstructurering van de sector en die vorig jaar tevens zijn afgenomen door het moeilijker economisch en financieel klimaat in die sector.

---

94 Zij werden ingekohierd in de eerste zes maanden van 2013.

95 Zij werden ingekohierd in de laatste zes maanden van 2013.

96 Merk op dat de ESR 2010-ontvangsten daarnaast ook nog, zij het in mindere mate, bestaan uit belastingen die met vertraging werden geïnd, met andere woorden belastingen met betrekking tot aangiften die reeds vroeger werden ingekohierd. De methodologische principes van de ontvangsten van de aanvullende personenbelasting in de nationale rekeningen en volgens de fiscale definitie worden uitgelegd in het “Verslag over de budgettaire evolutie van de Lokale Overheden” van de HRF, maart 2014, p.64.

De toename van de budgettaire overdrachten van de FO aan de LO (+0,05% bbp) valt gedeeltelijk te verklaren door de toename van de overdrachten aan de politiezones. In 2013 werd immers ook de verschuldigde opbrengst van de boetes voor het Verkeersveiligheidsfonds uit 2012 doorgestort (91,9 miljoen euro), naast de ontvangsten uit 2013 zelf (93,9 miljoen euro). Aldus werd in 2013 185,9 miljoen euro (0,05% bbp) aan boetes meer gestort aan de Politiezones dan in 2012.

De inkomensoverdrachten van de G&G [97] zijn goed voor ongeveer 40% van de middelen van de LO en vormen aldus een zeer belangrijke inkomstenbron. In 2013 namen deze inkomensoverdrachten van de G&G toe tot 2,45% bbp (+0,06% bbp). Binnen deze inkomensoverdrachten is een belangrijk aandeel afkomstig uit de verschillende gemeente- en provinciefondsen.

Tabel 69
Evolutie van de niet-fiscale inkomstenoverdrachten naar de Lokale Overheden per gemeenschap en gewest in % bbp (AGB)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vlaamse Gemeenschap	1,15%	1,19%	1,18%	1,10%	1,14%	1,14%	1,19%	1,20%
Waals Gewest	0,47%	0,47%	0,49%	0,51%	0,50%	0,48%	0,48%	0,50%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,11%	0,12%	0,12%	0,12%	0,12%	0,12%	0,12%	0,12%
Duitstalige Gemeenschap	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
Franse Gemeenschap	0,48%	0,47%	0,50%	0,51%	0,51%	0,48%	0,48%	0,49%
Gemeenschapscommissies (COCOF, VGC & GGC)	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
Totale inkomensoverdrachten aan lokale overheden	**2,22%**	**2,27%**	**2,30%**	**2,27%**	**2,29%**	**2,25%**	**2,30%**	**2,33%**
Idem, volgens INR	2,10%	2,09%	2,19%	2,25%	2,20%	2,15%	2,18%	2,25%

Bron: Berekeningen HRF op basis van cijfers van de Algemene Gegevensbank

Bovenstaande Tabel 69 geeft de evolutie weer van de niet-fiscale inkomstenoverdrachten van de gemeenschappen en de gewesten aan de Lokale Overheden op basis van de gegevens afkomstig van de Algemene Gegevensbank (AGB). Deze cijfers van de AGB - voor 2013 betreft het de afsluiting en nog niet de verwezenlijkingen -zijn echter niet gelijk aan de cijfers gepubliceerd door het INR [98], dat evenwel niet dergelijke mate van detail biedt. Tabel 69 biedt echter wel een beeld van de onderlinge evolutie tussen de deelgebieden van deze overdrachten. Aldus blijkt dat geen enkel groot deelgebied zijn niet-fiscale overdrachten aan de LO in % van het bbp in 2013 heeft teruggeschroefd; deze overdrachten zijn het meest gestegen in % bbp bij het WG (+0,02% bbp), gevolgd door de VG en de FG (beide +0,01% bbp).

[97] Hoewel de gewesten beschikken over de voogdijbevoegdheid met betrekking tot de LO, betreft het hier weldegelijk overdrachten van zowel de gewesten als de gemeenschappen. De gemeenschappen dragen immers verschillende middelen over aan de LO in het kader van de bevoegdheid onderwijs.

[98] Bijlage 3.2. (p. 142) uit het Verslag van de Afdeling van maart 2014 over de budgettaire evolutie van de Lokale Overheden licht het verschil toe tussen de niet-fiscale overdrachten van de G&G naar de LO volgens het INR en de AGB.

4.3 Evolutie van de finale primaire uitgaven van de LO

De afname van de finale primaire uitgaven met 0,06% bbp is volledig toe te schrijven aan de teruggang van de kapitaaluitgaven met 0,15% bbp, de enige uitgavencategorie die daalde in 2013 in % bbp.

Tabel 70
Samenstelling van de finale primaire uitgaven van de LO (in % bbp)

	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013	2009-2013	2007-2013
Bezoldigingen	3,15%	3,42%	3,43%	3,42%	3,50%	3,56%	0,06%	0,14%	0,41%
Lonen	2,55%	2,74%	2,72%	2,71%	2,72%	2,70%	-0,01%	-0,04%	0,16%
Sociale premies t.l.v. de werkgevers	0,61%	0,68%	0,71%	0,72%	0,78%	0,86%	0,07%	0,17%	0,25%
Sociale uitkeringen	0,41%	0,46%	0,45%	0,47%	0,50%	0,49%	0,00%	0,04%	0,08%
Sociale uikteringen in natura (OCMW)	0,07%	0,08%	0,09%	0,09%	0,10%	0,09%	-0,01%	0,01%	0,02%
Sociale uitkeringen in geld	0,34%	0,37%	0,36%	0,38%	0,40%	0,40%	0,01%	0,03%	0,06%
Pensioenen	0,14%	0,13%	0,12%	0,12%	0,11%	0,12%	0,00%	-0,01%	-0,03%
Kinderbijslag	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Leefloon	0,14%	0,18%	0,17%	0,19%	0,20%	0,21%	0,01%	0,03%	0,07%
Overige uitkeringen (vooral vluchtelingenopvang)	0,05%	0,06%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	-0,01%	0,01%	0,02%
Subsidies aan bedrijven	0,09%	0,04%	0,06%	0,07%	0,07%	0,08%	0,01%	0,03%	-0,01%
Aankopen van goederen en diensten	0,91%	1,00%	0,98%	0,97%	1,01%	1,01%	0,00%	0,01%	0,10%
Kapitaaluitgaven	0,78%	0,98%	0,78%	0,87%	0,97%	0,82%	-0,15%	-0,17%	0,04%
Bruto-investeringen in vaste activa	0,72%	0,76%	0,72%	0,77%	0,87%	0,74%	-0,13%	-0,03%	0,02%
p.m. Investeringscyclus	*0,00%*	*0,00%*	*0,04%*	*-0,02%*	*-0,10%*	*0,03%*	*0,13%*	*0,04%*	*0,03%*
Overige kapitaaluitgaven	0,06%	0,22%	0,06%	0,10%	0,10%	0,08%	-0,02%	-0,14%	0,02%
Overige finale primaire uitgaven	0,25%	0,28%	0,28%	0,29%	0,29%	0,32%	0,03%	0,04%	0,07%
Finale primaire uitgaven	**5,58%**	**6,19%**	**5,97%**	**6,09%**	**6,33%**	**6,27%**	**-0,06%**	**0,09%**	**0,69%**

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

4.3.1 Bezoldigingen van werknemers

De uitgaven voor de bezoldigingen van de werknemers zijn in 2013 in absolute bedragen met 3,69% gestegen, ten opzichte van een gemiddelde stijging van 4,38% in de periode van 2007-2012, ondanks de quasi stagnatie van de werkgelegenheid in 2013. De toename van de bezoldigingen met 0,06% bbp in 2013 tot 3,56% bbp, is volledig toe te schrijven aan de toename van de sociale werkgeversbijdragen (+0,07% bbp tot 0,86% bbp), aangezien de uitgaven voor lonen zelfs marginaal afnamen met 0,01% bbp tot 2,70%.

Die heel lichte teruggang van de lonen is te verklaren door de quasi stabilisatie van de werkgelegenheid bij de LO, die immers met slechts 0,06% toenam, te vergelijken met een gemiddelde jaarlijkse toename in de vorige regeerperiode van 1,5%. Aldus volgden de LO een algemeen verschijnsel op het vlak van werkgelegenheid bij de overheid (slechts +0,05% in 2013 ten opzichte van gemiddeld +0,78% in de periode 2007-2012), maar dan in duidelijk sterkere mate.

4.3.1.1 Effect pensioenhervorming

In het licht van de toenemende vergrijzing en van de grondige hervorming van het financieringsstelsel van de pensioenen van de vastbenoemde ambtenaren met ingang van 2012 krachtens de wet van 24 oktober 2011 tot vrijwaring van een duurzame financiering van de pensioenen van de vastbenoemde personeelsleden van de provincies en plaatselijke besturen [99] is het passend bijzondere aandacht te schenken aan de uitgaven voor pensioenen en aan de sociale werkgeversbijdragen tot financiering van deze pensioenen.

De gevoelige stijging van de sociale bijdragen ten laste van de werkgevers ondanks de afname van de lonen is het gevolg van de aanzienlijke stijging van de percentages van de sociale bijdragen. Dit heeft te maken met de verhoging van de werkgeversbijdragen voor pensioenen na de inwerkingtreding van de vermelde wet van 24 oktober 2011.

Ter gelegenheid van deze hervorming, werd de RSZPPO belast met de inning van de bijdragen en de betaling van de pensioenen voor nagenoeg alle gepensioneerde voormalige statutaire personeelsleden van de Lokale Overheden. Voorheen werden de Gemeenten verdeeld in verschillende ‘pools’ in functie van het systeem dat ze verkozen voor de uitbetaling van de pensioenen. Die pools werden na de hervorming in één systeem samengebracht dat beheerd wordt door de RSZPPO. Een overgangsperiode werd echter voorzien waarbij de effectieve bijdrage naar de wettelijke bijdrage convergeert tegen een tempo dat van de oorspronkelijke pool afhangt.

[99] Een uitvoerige bespreking van de hervorming van de financiering van de pensioenen van de statutaire ambtenaren is te vinden in het Advies van de Afdeling van maart 2014 ‘Verslag over de budgettaire evolutie van de Lokale Overheden’, pp. 93-104.

Tabel 71:
Overzicht van de wettelijke en effectieve basispensioenbijdrage (in %)

	Ex-Pool 1		Ex-Pool 2		Pool 5	
	Wettelijke bijdrage	Effectieve bijdrage	Wettelijke bijdrage	Effectieve bijdrage	Wettelijke bijdrage	Effectieve bijdrage
2011 (p.m.)	*32,0%*		*40,0%*		*27,5%*	
2012	34,0%	32,5%	41,0%	40,5%	31,0%	29,0%
2013	36,0%	34,0%	41,0%	41,0%	34,0%	31,0%
2014	38,0%	36,0%	41,0%	41,0%	37,0%	34,0%
2015	40,0%	38,0%	41,0%	41,0%	40,0%	38,5%
2016	41,5%	40,0%	41,5%	41,5%	41,5%	41,5%
2017	41,5%		41,5%		41,5%	
2018	41,5%		41,5%		41,5%	
2019	41,5%		41,5%		41,5%	
2020	41,5%		41,5%		41,5%	

Bron: VVSG, RSZPPO legt bijdragevoeten pensioenen vast, 16 juli 2014.

Uit bovenstaande tabel over de wettelijke en effectieve (na aanwending van reserves) basispensioenbijdragevoeten blijkt dat de effectieve bijdragepercentages in 2013 gevoelig hoger lagen dan in 2012, namelijk 0,5% à 2,0%, afhankelijk van de ex-pool. De wettelijke bijdragepercentages zijn nog hoger, omdat die zonder de aanwending van reserves zijn berekend. De bijdragepercentages zullen in de nabije toekomst sterk stijgen en convergeren naar 41,5% in 2016, het laatste jaar waarin reserves zullen kunnen worden ingezet.

Tabel 72:
Evolutie van de sociale bijdragen van de LO aan de RSZPPO en de voorzorginstellingen (in miljoen euro)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Betaald aan de overheid	1.815,8	1.913,6	2.063,9	2.210,0	2.340,3	2.845,7	3.181,4
in % bbp	0,53%	0,54%	0,59%	0,60%	0,62%	0,73%	0,80%
Betaald aan andere sectoren (voormalige Pool 3)	280,8	306,0	320,8	372,8	393,8	200,0	200,0
in % bbp	0,08%	0,09%	0,09%	0,10%	0,10%	0,05%	0,05%

Bron: INR, Rekeningen van de overheid 2013

In 2012 was er een opwaartse trendbreuk op het vlak van de sociale werkgeversbijdragen door de inwerkingtreding van het gewijzigde financieringsstel van de pensioenen van de vastbenoemde ambtenaren. Daardoor verhoogden niet alleen de bijdragepercentages voor de pensioenen, maar traden ook de lokale besturen die behoorden tot pool 3 & 4 [100], grotendeels toe tot het gesolidariseerd stelsel beheerd door de RSZPPO. Na deze statistische verschuiving in 2012 kan het jaar 2013 op het vlak van de pensioenfinanciering opnieuw als een normaal jaar worden beschouwd.

[100] De lokale besturen die vóór de hervorming krachtens de wet van 24 oktober 2011 waren aangesloten bij een voorzorginstelling (pool 3, die dus niet tot de overheidsperimeter behoorde) of een eigen pensioenfonds (pool 4) hadden.

In 2013 was er ook een bijzondere verhoging van de bijdragen door het feit dat voor het eerst in 2013 responsabiliseringsbijdragen – betreffende 2012 - werden geïnd en doorgestort aan de RSZPPO en de voorzorginstellingen. Deze responsabiliseringsbijdrage, op basis van de afrekening 2012, wordt in het ESR door het INR aangerekend op 2013 omdat die in 2013 gefactureerd en dus officieel vastgesteld werd. Dit veroorzaakt een kleine breuk in de reeks door de toename van de bijdragen met 153,09 miljoen euro (0,039% bbp), gebaseerd op een responsabiliseringscoëfficiënt van 36,97%.

In verband met de pensioenbijdragen ten laste van de werkgevers dient er nog op gewezen dat in 2013 de afname van de verhouding statutaire ambtenaren/contractuele ambtenaren tot stilstand kwam, wat de uitholling van de financieringsbasis van de pensioenen van de vastbenoemde ambtenaren iets minder scherp maakt. Zoals onderstaande Grafiek 9 aantoont, stabiliseert het aandeel statutaire/contractuele ambtenaren in 2013 voor het eerst.

Grafiek 9
Evolutie van het aantal statutairen en contractuelen in VTE tewerkgesteld bij de lokale besturen (1995-2013)

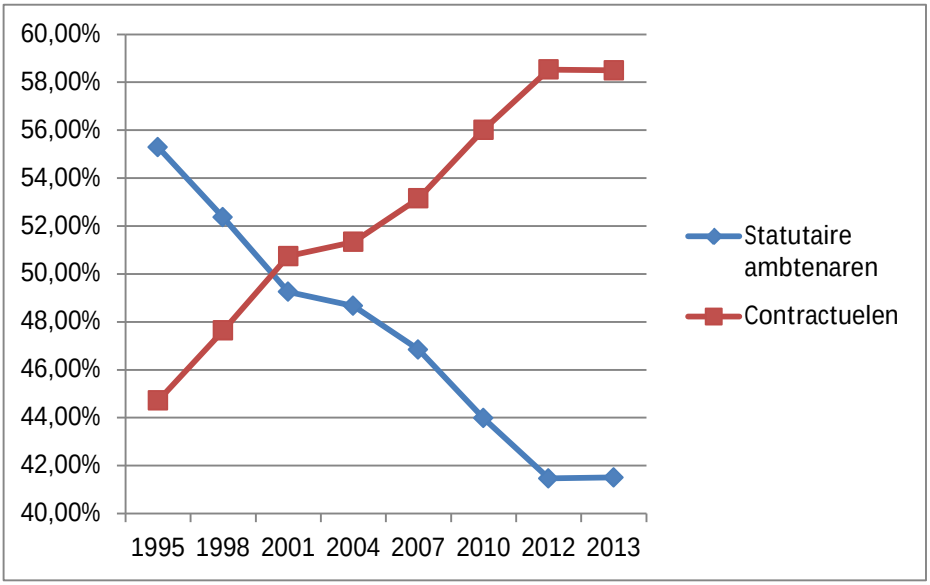

Bron: RSZPPO

Onderstaande Tabel 73 geeft een overzicht van de totale uitbetaalde pensioenen van gewezen werknemers van de lokale besturen [101]. Merk op dat de pensioenen die werkelijk betaald worden door de LO en rechtstreeks [102] budgettair ten laste zijn van hen, slechts de pensioenen zijn van de mandatarissen en de pensioenen uitbetaald door de eigen pensioenfondsen (laatste regel (a) in onderstaande Tabel 73), die overeenkomen met de cijfers in Tabel 70. Die pensioenen zijn met 0,01% bbp gestegen tot 0,12% in 2013.

Op basis van de cijfers van de PDOS en van Ethias nam het totale aantal gepensioneerden in 2013 trager toe (+4,08%) dan het jaargemiddelde in de periode 2008-2012 (10,62%).

Tabel 73
Evolutie van de uitbetaalde pensioenen (in miljoen euro)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pensioenen betaald door RSZPPO	864,9	999,7	1.159,1	1.316,9	1.406,4	1.838,9	1.984,0
in % bbp	0,32%	0,36%	0,39%	0,42%	0,43%	0,53%	0,56%
Pensioenen betaald door het pensioenfonds van de geïntegreerde politie	182,6	226,2	266,0	301,2	349,4	150,6	171,6
in % bbp	0,07%	0,08%	0,09%	0,10%	0,11%	0,04%	0,05%
Pensioenen betaald door de lokale overheden	1.311,8	1.344,5	1.382,0	1.416,0	1.487,2	1.549,3	1.640,1
in % bbp	0,49%	0,49%	0,46%	0,46%	0,45%	0,45%	0,46%
waarvan pensioenen onderwijs gefinancierd door FO	*818,3*	*881,6*	*941,6*	*980,5*	*1.043,8*	*1.105,2*	*1.176,9*
Waarvan mandatarissen en Pool 4 (a)	*493,5*	*462,9*	*440,4*	*435,5*	*443,4*	*444,1*	*463,2*

(a) Lokale besturen met een eigen pensioenfonds
Bron: INR, Rekeningen van de overheid 2013

4.3.2 Andere sociale uitkeringen: uitgaven OCMW's

De sociale uitkeringen stabiliseerden in 2013 in procent bbp. De lichte verhoging van het leefloon werd door de daling van andere uitkeringen gecompenseerd. De stijging van het leefloon tijdens de afgelopen jaren weerspiegelt enerzijds het effect van de economische crisis. Anderszijds leidt ook het minder gunstige werkloosheidsstelsel ertoe dat meer mensen afhankelijk worden van het leefloon, wat bijdraagt tot deze stijging. In het bijzonder spelen de strengere voorwaarden voor de inschakelingsuitkeringen bij de jongeren hierbij een belangrijke rol (zie Verslag van maart 2014, p. 123).

[101] Met uitzondering van de 'pensioenen uitbetaald door het pensioenfonds van de geïntegreerde politie' vanaf 2012 waarbij sindsdien die post enkel nog de pensioenen bevat van de federale politie.

[102] De pensioenen betaald door de RSZPPO zijn onrechtstreeks ten laste van de LO omdat die ervoor sociale bijdragen betalen.

4.3.3 Kapitaaluitgaven

De daling van de kapitaaluitgaven in 2013 kan in hoofdzaak verklaard worden door de investeringscyclus van de Lokale Overheden. De investeringen van de Lokale Overheden volgen immers de electorale cyclus: ze kennen doorgaans een belangrijke toename in het jaar vóór de verkiezingen en in het verkiezingsjaar zelf (kapitaaluitgaven +0,1% bbp in 2011 en 2012), en lopen het volgende jaar (kapitaaluitgaven -0,1% bbp in 2013) fors terug.

Deze normale terugval van de investeringen het jaar na de verkiezingen komt in Tabel 67 en Tabel 70 tevens tot uiting in het feit dat de weerslag van de investeringscyclus (gemeten aan de hand van de afwijking van de investeringen ten opzichte van de volgens de Hodrick-Prescott methode berekende trend) op het vorderingensaldo 2013, in tegenstelling tot 2012 (piek van de investeringen), niet meer negatief was (in 2012 -0,1% bbp), maar licht positief (0,03% bbp).

4.3.4 Andere uitgaven

Ten slotte dient nog de opvallende stijging van de overige finale uitgaven in 2013 met 0,03% bbp tot 0,32% bbp vermeld; dit is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de stijging van de inkomensoverdrachten aan de huishoudens en IZW's ten behoeve van de huishoudens.

4.4 Analyse van de per gewest opgedeelde saldi van de LO

Tabel 74:
Samenstelling van het vorderingensaldo van de LO per regio (in % bbp)

	2010		2011		2012		2013	
	in % bbp	*% aandeel*	in % bbp	*% aandeel*	in % bbp	*% aandeel*	in % bbp	*% aandeel*
Vlaams Gewest	0,00%	*-2,1%*	-0,06%	*30,5%*	-0,23%	*47,2%*	-0,16%	*63,0%*
Gemeenten	-0,01%	*9,9%*	-0,05%	*26,3%*	-0,21%	*42,2%*	-0,15%	*59,9%*
OCMW's	0,00%	*-4,0%*	-0,01%	*7,5%*	-0,02%	*3,2%*	0,00%	*1,0%*
Provincies	0,02%	*-20,6%*	-0,01%	*2,9%*	0,01%	*-1,4%*	-0,01%	*2,4%*
Andere entiteiten	-0,01%	*12,6%*	0,01%	*-6,3%*	-0,02%	*3,1%*	0,00%	*-0,3%*
Waals Gewest (excl. DG)	0,01%	*-11,0%*	-0,06%	*32,7%*	-0,11%	*23,2%*	-0,07%	*29,4%*
Gemeenten	0,00%	*-0,3%*	-0,01%	*7,5%*	-0,09%	*18,3%*	-0,05%	*18,6%*
OCMW's	0,02%	*-19,0%*	-0,02%	*11,0%*	-0,03%	*5,6%*	-0,02%	*6,2%*
Provincies	0,00%	*4,5%*	0,00%	*1,3%*	0,00%	*-0,5%*	0,00%	*-1,7%*
Andere entiteiten	0,00%	*4,0%*	-0,02%	*13,1%*	0,00%	*-0,4%*	-0,02%	*6,3%*
Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de GGC	0,01%	*-9,4%*	-0,01%	*6,5%*	-0,03%	*6,0%*	0,00%	*-0,8%*
Gemeenten	0,01%	*-6,9%*	-0,01%	*7,4%*	-0,03%	*5,7%*	0,00%	*1,8%*
OCMW's	0,00%	*-2,4%*	0,00%	*0,8%*	-0,01%	*2,2%*	0,00%	*0,3%*
Andere entiteiten	0,00%	*0,0%*	0,00%	*-1,7%*	0,01%	*-1,9%*	0,01%	*-2,9%*
Duitstalige Gemeenschap	0,00%	*1,1%*	0,00%	*0,7%*	-0,01%	*1,1%*	0,00%	*0,5%*
Gemeenten	0,00%	*1,1%*	0,00%	*0,6%*	-0,01%	*1,1%*	0,00%	*0,6%*
OCMW's	0,00%	*0,0%*	0,00%	*0,1%*	0,00%	*0,0%*	0,00%	*-0,1%*
Andere entiteiten	0,00%	*0,0%*	0,00%	*0,0%*	0,00%	*0,0%*	0,00%	*0,0%*
Totaal	0,02%	*-21,4%*	-0,13%	*70,5%*	-0,38%	*77,4%*	-0,23%	*92,1%*
Politiezones	-0,07%	*64,9%*	-0,05%	*24,8%*	-0,05%	*10,2%*	-0,02%	*9,1%*
Statistische correcties	-0,06%	*56,4%*	-0,01%	*4,7%*	-0,06%	*12,4%*	0,00%	*-1,1%*
Totaal vorderingensaldo LO	**-0,10%**	***100,0%***	**-0,19%**	***100,0%***	**-0,49%**	***100,0%***	**-0,25%**	***100,0%***

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB

Vooreerst dient eraan herinnerd dat bovenstaande cijfers met de nodige voorzichtigheid dienen geïnterpreteerd te worden omdat de dekkingsgraad van de aangeleverde gegevens weliswaar hoog, maar toch nog onvolledig is. Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aandeel in het totale tekort van de LO van de LO van het VG in de jaren 2011-2013 sterk is toegenomen, van 30,5% tot 63,0%. Het aandeel van de Waalse LO was in 2013 (29,4%) duidelijk lager dan in 2011 (32,7%); maar hoger dan in 2012 (23,2%). Het aandeel van de Brusselse LO daarentegen verbeterde in die jaren; in 2013 werd zelfs een gering overschot geboekt.

Op het Overlegcomité van 2 juli 2013 werd aan de drie Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap gevraagd om een reserve aan te leggen om het tekort van hun lokale overheden voor 2013 te kunnen compenseren.

Het akkoord van het Overlegcomité vermeldt een voorlopige reservering van 260 miljoen euro alsook een voorlopige verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is gelijk aan 55% voor het Vlaams Gewest, 19% voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 26% voor het Waals Gewest (incl. Duitstalige Gemeenschap). Ondanks de intentie van het Overlegcomité om deze cijfers te actualiseren [103] is dit nadien echter niet meer gebeurd. Bijgevolg zijn er dan ook geen definitieve cijfergegevens vastgelegd voor wat betreft de reservering ten opzichte van het tekort van de lokale overheden 2013.

Bepaalde gewesten zijn ingegaan op de vraag van het Overlegcomité en hebben effectief een reserve opgenomen in hun aangepaste begrotingen 2013 voor het tekort van de lokale overheden terwijl anderen ervoor geopteerd hebben deze reserve niet aan te leggen zolang er geen duidelijkheid bestond omtrent de definitieve cijfers (zie ook hoofdstuk 3). Zo hebben het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest in hun aangepaste begroting 2013 een reserve opgenomen die correspondeert met hun aandeel in de voorlopige reservering van 260 miljoen euro die werd gevraagd. De Vlaamse Gemeenschap en Duitstalige Gemeenschap hebben in afwachting van een definitief goedgekeurd cijfer geen reserve aangelegd in hun begrotingen 2013.

[103] Een werkgroep moest de geactualiseerde cijfers voorleggen aan het Overlegcomité.

5 DE VEREISTEN VAN HET STABILITEITS- EN GROEIPACT VOOR BELGIË

In antwoord op een aanbeveling van de Europese Commissie besliste de Raad van de Europese Unie op 20 juni 2014 om de buitensporigtekortprocedure (BTP) tegen België, gestart op 2 december 2009, op te heffen. In juni 2013 had de Raad besloten dat België onvoldoende effectieve actie had ondernomen om het tekort terug te brengen onder de drempel van 3% bbp in 2012, zoals hij initieel had gevraagd, en werd de procedure inzake buitensporig tekort verder gezet. Daarom maande de Raad België aan om een einde te maken aan het buitensporig tekort in 2013.

De Raad oordeelde in haar beslissing van juni 2014 dat de voorwaarden die toelieten de procedure te sluiten, vervuld waren. Hij achtte immers dat het Belgische tekort op een duurzame wijze was hersteld, voor zover op basis van de prognoses van de Commissie het tekort 2,6% bbp zou bedragen in 2013 en onder de drempel van 3% bbp zou blijven tot en met 2015. Volgens de najaarsprognoses van de Commissie (Autumn forecast), die rekening houden met het ESR 2010, zou het overheidstekort minder gunstig evolueren in 2013, maar onder de drempel van 3% bbp blijven tot en met 2016.

Dit deel onderzoekt de criteria die België voortaan dient na te leven in het kader van het Europees begrotingstoezicht. De vereisten waaraan moet worden voldaan in het preventieve en het corrigerende deel van het Stabiliteits- en Groeipact worden na elkaar weergegeven, zonder dat evenwel de relevantie ervan als begrotingsregel wordt beoordeeld. De Afdeling beperkt zich in dit Advies tot de weergave van het nieuwe toezichtkader en loopt niet vooruit op haar rol van evaluatie van de doelstellingen die haar werden toegekend door het Samenwerkingsakkoord en die zij vanaf 2015 zal uitoefenen.

Het onderzoek van het begrotingstraject tot 2018 zal gedaan worden door de Afdeling in haar Advies van maart 2015, waarin de overeenstemming van de doelstellingen met de minimale Europese vereisten zal aan bod komen.

5.1 Vereisten in het preventieve deel

5.1.1 Na te leven deel

België is vanaf 2014, het jaar dat volgt op de correctie van de buitensporige tekorten, onderworpen aan de vereisten van het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact. De middellangetermijndoelstelling (MTD, medium-term objective (MTO)) is hierin een sleutelbegrip. Deze doelstelling is gedefinieerd in structurele termen en is momenteel voor België een begrotingsoverschot van 0,75% bbp.

Lidstaten die hun MTD al bereikten dienen deze te handhaven. Landen die hun MTD nog niet realiseerden, zoals België, moeten er aan een gepast tempo naar toe convergeren en een aanpassingstraject in acht nemen.

In dit opzicht houdt de evaluatie van de stabiliteitsprogramma's en van de realisatie van hun doelstellingen rekening met enerzijds de evolutie van het structureel saldo en anderzijds met een analyse van de evolutie van de overheidsuitgaven (gecorrigeerd voor de discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde).

5.1.1.1 Evolutie van het structureel saldo

Als benchmark voor de *evolutie van het structureel saldo* geldt een jaarlijkse verbetering van minimaal 0,5% bbp.

Een tijdelijke afwijking van het aanpassingstraject is toegestaan bij belangrijke structurele hervormingen met een duidelijk positief langetermijneffect op de openbare financiën [104], bij buitengewone gebeurtenissen die een belangrijke invloed op de financiële situatie hebben buiten de macht van de lidstaten en bij een zware economische recessie in de eurozone of in de Europese Unie.

De inspanningen dienen groter te zijn dan een verbetering van 0,5% bbp bij gunstige economische omstandigheden (of neutraal voor de landen met een schuldgraad hoger dan 60%, zoals België), bij een verhoogd risico voor de duurzaamheid of bij een hoge schuldgraad. Een grotere inspanning moet volgens afspraak worden opgevat als een verbetering van het structureel saldo met minstens 0,6% bbp [105]. Daarentegen mogen de inspanningen geringer zijn bij ongunstige economische omstandigheden.

De begrippen gunstige of ongunstige economische omstandigheden worden vastgesteld in functie van de waarden van de output gap [106]. Gezien de verwachte ongunstige economische omstandigheden volgens de voorjaarsprognose 2014 van de Commissie, dient België volgens de aanbevelingen van de Commissie van juni 2014 in dit verband het structureel saldo in 2014 met 0,5% bbp te verbeteren, en in 2015 met 0,6% bbp, rekening houdend met de hoge schuldgraad en een neutraal veronderstelde economische context.

---

104 Bovendien dient een veiligheidsmarge de naleving van de referentiewaarde voor het tekort van 3% bbp te garanderen en moet er worden voorzien dat de MTD zal worden behaald binnen de looptijd van het programma (artikel 5 van de Verordening (EG) nr. 1466/97).

105 Intern document van de Europese Commissie voor het Economisch en Financieel Comité.

106 De economische omstandigheden worden als ongunstig beschouwd wanneer de output gap tussen -1,5% en -4% bbp ligt, als gunstig wanneer die hoger is dan 1,5% bbp en als neutraal wanneer die tussen beide ligt.

5.1.1.2 Evolutie van de uitgaven

Voor de *evolutie van de uitgaven* wordt de jaarlijkse stijging in reële termen vastgesteld in functie van een referentiepercentage voor de potentiële bbp-groei op middellange termijn.

Voor de landen die hun MTD hebben verwezenlijkt, mag de stijging van de uitgaven niet hoger zijn dan dit referentiepercentage, tenzij de overschrijding gecompenseerd wordt door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde.

Voor de landen die hun MTD nog niet verwezenlijkt hebben, zoals België, mag de groei van de uitgaven niet hoger liggen dan een referentiepercentage (tenzij de overschrijding gecompenseerd wordt door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) dat op zodanige wijze is vastgesteld dat voldoende vooruitgang wordt gewaarborgd naar de MTD. Dit percentage ligt onder het referentiepercentage voor de potentiële groei op middellange termijn en is zodanig bepaald dat voldoende vooruitgang naar de MTD wordt gewaarborgd.

Dit bodempercentage verkrijg je door de zogeheten convergentiemarge af te trekken van het referentiepercentage voor de potentiële groei op middellange termijn. Deze is specifiek voor elk land en hangt af van het gewicht van de primaire uitgaven in het bbp. De convergentiemarge wordt aangepast in functie van de verplichte vereisten op het vlak van de verbetering van het structureel saldo. De waarden van het referentiepercentage worden vastgelegd voor drie jaar en zullen worden geactualiseerd in 2015.

De formule om het bodempercentage te berekenen, is als volgt:

LR = RR -50/PG

LR = het bodempercentage (lower rate, procentueel verschil)

RR = het referentiepercentage voor de potentiële groei van het bbp op middellange termijn (benchmark reference rate)
PG = het aandeel van de primaire overheidsuitgaven in het bbp.

De formule wordt aangepast indien de vereiste verbetering van het structurele saldo hoger is dan 0,5% bbp. Indien die 0,6% bbp bedraagt, wordt de formule:

LR = RR – [0,6/0,5 * (50/PG)]

Het referentiepercentage voor de potentiële groei van België op middellange termijn bedraagt 1,2% [107] voor de periode 2012 tot 2016. Het bodempercentage dat voldoende vooruitgang richting de MTD mogelijk maakt, bedraagt 0,2% voor 2014 en 0% voor 2015. Na aftrek van de weerslag van de discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde, mag de groei van de uitgaven dus niet uitkomen boven deze percentages. De naleving van dit criterium betekent dus voor 2015 dat de uitgaven zonder bijkomende discretionaire ontvangsten in reële termen constant zouden moeten blijven of dat ze in reële termen zouden moeten dalen in het geval dat belastingverlagingen zouden beslist zijn.

Het totaal van de in aanmerking genomen uitgaven omvat noch de rentelasten, noch de cyclische component van de werkloosheidsuitgaven en noch de uitgaven in verband met de EU-programma's die volledig gefinancierd worden door inkomsten uit fondsen van de Europese Unie. De investeringsuitgaven worden "afgevlakt" over een periode van vier jaar. De doelstelling bestaat erin te vermijden dat landen die investeringen doorvoeren afgestraft worden, terwijl juist dit soort uitgaven de economische groei kan bevorderen.

5.1.2 Evaluatie op basis van de criteria

5.1.2.1 Algemene regels

Nadat de stabiliteitsprogramma's zijn ingediend, onderzoekt de Europese Commissie of die programma's aan de vereisten beantwoorden. De Commissie maakt op basis van haar macro-economische prognoses binnen dit kader ook een ex ante evaluatie van het huidige jaar en de komende jaren. De bedoeling is om na te gaan of er een risico bestaat op een significante afwijking en om richtsnoeren te geven voor een eventuele aanvullende aanpassing.

Op basis van deze ex ante evaluatie en van een aanbeveling van de Commissie stelt de Ecofin-Raad een advies op over het Stabiliteitsprogramma met specifieke aanbevelingen per land. De Commissie en de Raad onderzoeken eveneens de toepassing van het Stabiliteitsprogramma op basis van de door de lidstaten verstrekte gegevens.

[107] European Commission, *Vade mecum on the Stability and Growth Pact*, European Economy, Occasional Papers 151, May 2013, p.30.

Bij de ex post evaluatie van de budgettaire ontwikkelingen wordt er in het bijzonder nagegaan of er een mogelijke *significante afwijking* bestaat ten aanzien van de MTD of van het passende aanpassingstraject voor de realisatie van deze doelstelling. Een significante afwijking is een afwijking ten aanzien van de benchmark van minstens 0,5% bbp in een jaar of van gemiddeld minstens 0,25% bbp over de laatste twee jaar, hetzij in de evolutie van het structureel saldo, hetzij in de evolutie van de uitgaven, als onderdeel van een globale evaluatie van het andere criterium.

Indien achteraf tegelijk een significante afwijking wordt vastgesteld ten aanzien van de criteria inzake verbetering van het structureel saldo en ten aanzien van de criteria inzake de uitgavengroei, wordt een procedure voor een significante afwijking (*significant deviation procedure*) opgestart. Slaat de significante afwijking slechts op een enkel criterium, dan volgt een globale evaluatie. In de veronderstelling dat uit deze evaluatie blijkt dat het tweede criterium nauwelijks wordt gerespecteerd, dan wordt dit ook als een significante afwijking gezien en kan er een procedure opgestart worden.

Indien de Commissie een significante afwijking vaststelt, richt zij eerst een waarschuwing aan de betrokken Lidstaat om het optreden van een buitensporig tekort te voorkomen. De feitelijke procedure start met een besluit van de Raad dat het bestaan van een significante afwijking vaststelt.

Binnen een termijn van een maand na de waarschuwing van de Commissie formuleert de Raad, op voorstel van de Commissie, aanbevelingen over de door de Lidstaat te ondernemen acties en legt een termijn van maximaal 5 maand op om de afwijking te verhelpen. Deze termijn kan worden teruggebracht tot 3 maand als de Commissie oordeelt dat de situatie zeer ernstig is en dringende maatregelen vereist. De lidstaat moet verslag uitbrengen over de binnen deze termijnen genomen maatregelen. Wanneer de Raad op voorstel van de Commissie beslist dat geen effectieve actie is ondernomen, kan een financiële sanctie opgelegd worden aan de Lidstaat indien deze hoort bij de eurozone (een rentedragend deposito gelijk aan 0,2% bbp).

5.1.2.2 Evaluatie van het naleven van de vereisten in het preventieve deel op basis van de najaarsprognoses van de Europese Commissie

Sinds de indiening van het Draft Budgetary Plan (ontwerpbegrotingsplan) aan de Europese autoriteiten en de publicatie van de najaarsprognoses, heeft de Commissie haar oordeel nog niet uitgebracht over het naleven van de criteria. De thans beschikbare gegevens beperken zich tot de gegevens in het Draft Budgetary Plan en die welke zijn gepubliceerd in de gegevensbank van de najaarsprognoses. Volgens het ontwerpbegrotingsplan dat België aan de Europese Commissie heeft overgemaakt, zou de verbetering van het structureel saldo 0,3% bbp bedragen in 2014 en 0,7% bbp in 2015, meer dus dan de minimum vereiste in het preventieve deel voor dit laatst vermelde jaar. Volgens de najaarsprognoses van de Commissie daarentegen zou het structureel saldo in 2014 met 0,1% bbp verbeteren in 2014 en met 0,4% bbp in 2015.

Tabel 75
Evaluatie van het naleven van het criterium inzake de evolutie van het structureel saldo (% bbp)

(% bbp)	**2014**	**2015**
Minimum vereiste verbetering	0,5%	0,6%
Ontwerpbegrotingsplan	**0,3%**	**0,7%**
Verschil	*-0,2%*	*0,1%*
Vooruitzichten EC (Autumn Forecast)	**0,1%**	**0,4%**
Verschil	*-0,4%*	*-0,2%*

Bron : Draft Budgetary Plan, Europese Commissie, Autumn forecast

Het verschil tussen de twee ramingen (0,4% bbp in 2014 en 0,2% bbp in 2015) zou voor 2015 vooral aan twee factoren toe te schrijven zijn. Enerzijds houdt het scenario van de Commissie geen rekening met de opbrengst van maatregelen die nog niet voldoende gepreciseerd zijn. Anderzijds herzag de Europese Commissie de nominale en potentiële groei neerwaarts in het kader van haar Autumn forecast. De groei van het nominale bbp werd immers geraamd op 1,5% in deze prognoses, tegenover een hypothese van 2,9% die in aanmerking werd genomen in de draft budgetary plan. Voor zover de Europese Commissie eveneens haar vooruitzichten voor de potentiële groei voor 2015 neerwaarts heeft herzien, heeft dat slechts een gedeeltelijke weerslag op de cyclische component (negatief voor het saldo), zodat het structureel saldo minder snel evolueert. Dat mechanisme komt tot uiting in de tabel hieronder, in het feit dat de relatief minder gunstige evolutie van het nominaal saldo volgens de Commissie in 2015 slechts gedeeltelijk gecompenseerd wordt door de verslechtering van de cyclische component.

Tabel 76
Verklarende factoren van de verschillen tussen de structurele evoluties van de Draft Budgetary Plan en die van de najaarsprognoses van de Europese Commissie

		Draft budgetary plan				
(% bbp)		2013	2014	2015	*2013-2014*	*2014-2015*
Effectieve NFB (EDP)	**(1)**	**-2,9%**	**-2,9%**	**-2,1%**	***0,0%***	***0,8%***
(-) Cyclische weerslag	(2)	-1,2%	-1,1%	-0,9%	*0,1%*	*0,2%*
(-) Eenmalige verrichtingen (one shots)	(3)	0,6%	0,2%	0,0%	*-0,4%*	*-0,2%*
Structurele NFB	**(1)-(2)-(3)**	**-2,3%**	**-2,0%**	**-1,3%**	***0,3%***	***0,7%***
		Autumn Forecast				
(% bbp)		2013	2014	2015	*2013-2014*	*2014-2015*
Effectieve NFB (EDP)	**(1)**	**-2,9%**	**-3,0%**	**-2,8%**	***-0,1%***	***0,2%***
(-) Cyclische weerslag	(2)	-0,8%	-0,7%	-0,7%	*0,1%*	*0,0%*
(-) Eenmalige verrichtingen (one shots)	(3)	0,6%	0,4%	0,2%	*-0,2%*	*-0,2%*
BNF structurel	**(1)-(2)-(3)**	**-2,7%**	**-2,6%**	**-2,2%**	***0,1%***	***0,4%***
		Verschil				
(% bbp)		2013	2014	2015	*2013-2014*	*2014-2015*
Effectieve NFB (EDP)	**(1)**	**0,0%**	**0,1%**	**0,7%**	***0,1%***	***0,6%***
(-) Cyclische weerslag	(2)	-0,4%	-0,4%	-0,2%	*0,0%*	*0,2%*
(-) Eenmalige verrichtingen (one shots)	(3)	0,0%	-0,2%	-0,2%	*-0,2%*	*0,0%*
BNF structurel	**(1)-(2)-(3)**	**0,4%**	**0,6%**	**0,9%**	***0,2%***	***0,3%***

Bron : Draft budgetary plan, Europese Commissie, Autumn forecast.
Noot: Omwille van afrondingen kan het totaal afwijken van de som van de samenstellende delen.

Betreffende het criterium inzake de uitgaven kan men op basis van de gegevens uit de najaarsprognoses van de Commissie ramen dat de ratio van de uitgaven die in aanmerking zijn genomen voor de uitgavenbenchmark met 0,2% bbp zou stijgen in 2014 en stabiel zou blijven in 2015 (regel (8) van de tabel hierna). Deze evolutie zou hoger zijn dan die welke is toegestaan in het kader van de uitgaven benchmark en die in 2015 zou leiden tot een verlaging van de uitgaven in % bbp.

Tabel 77
Raming van het criterium inzake de uitgaven op basis van de najaarsprognoses van de Europese Commissie

(% bbp, tenzij anders vermeld)		2013	2014	2015
Raming van de uitgaven die in rekening genomen worden voor de Benchmark				
Primaire uitgaven van de Gezamenlijke Overheid	**(1)**	**51,2%**	**50,7%**	**50,5%**
Door de EU-fondsen gefinancierde uitgaven	(2)	0,2%	0,2%	0,2%
Cyclische werkloosheidsuitgaven	(3)	0,1%	0,1%	0,1%
Bruto-investeringen in vaste activa	(4)	2,2%	2,1%	2,2%
Afgevlakte bruto-investeringen in vaste activa	(5)	2,2%	2,2%	2,2%
Totaal van de correcties	(6)=(2)+(3)+(4)-(5)	0,2%	0,2%	0,3%
Discretionaire ontvangsten	(7)	0,7%	0,0%	-0,2%
Primaire uitgaven die in rekening genomen worden voor de Benchmark	**(8)= (1)-(6)-(7)**	**50,3%**	**50,5%**	**50,5%**
Toegestane evolutie van de primaire uitgaven volgens de Benchmark				
Reële verandering (referentiewaarde)	(9)		*0,2%*	*0,0%*
Bbp-deflator (% verandering)	(10)		*1,5%*	*1,0%*
Toegestane nominale verandering	(11)		*1,6%*	*1,0%*
Toegestane uitgaven, in % bbp	**(12)**	**50,3%**	**50,3%**	**50,1%**
Verschil in % bbp = geraamde impact op het saldo	**(8)-(12)**	**0,0%**	**0,2%**	**0,4%**

Bron : Berekeningen HRF op basis van de Autumn forecast en van het Stabiliteitsprogramma
(1)(4)(5)(7) Gegevens afkomstig van de Autumn forecast
(2) Gegevens overgenomen uit het Stabiliteitsprogramma 2014-2017
(3) Berekeningen HRF
(10) Deflator geraamd in overeenstemming met de bepalingen van het Vade mecum on the Stability and Growth Pact (gemiddelde van de gegevens van de Autumn en Spring forecast, respectievelijk van 2013 en 2014)

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Noot: Rekening houdend met de verschillende hier gebruikte hypothesen, met name inzake de bbp-deflator en de cyclische werkloosheidscomponent, kan een verschil optreden tussen de hier gemaakte raming van de uitgaven benchmark en het criterium zoals dat zal worden berekend door de Europese Commissie.

5.2 Vereisten in het corrigerende deel

5.2.1 Naleving van het tekortcriterium

Het is overduidelijk dat voorkomen dient te worden dat België opnieuw in een buitensporig tekortsituatie zou aanbelanden. Dit vereist dat vermeden wordt dat het nominaal vorderingensaldo de referentiewaarde van 3% bbp zou overschrijden.

5.2.2 Naleving van het schuldcriterium tijdens de overgangsperiode

Een regel inzake de verlaging van de schuldgraad wordt eveneens toegepast in het kader van het corrigerende deel van het Stabiliteits- en Groeipact (schuldcriterium). Deze regel bepaalt dat het verschil tussen de schuldgraad en het referentiepercentage van 60% bbp over een periode van drie jaar jaarlijks gemiddeld met 1/20ste dient te verminderen, op basis van een retrospectieve, of desgevallend, een prospectieve benadering. Het kader op het einde van deze afdeling legt uit hoe de naleving van de regel wordt berekend.

Aangezien België onlangs uit een buitensporigtekortprocedure is getreden, is het thans onderworpen aan de overgangsbepalingen inzake de naleving van het schuldcriterium. De overgangsperiode omvat de drie jaren die volgen op de correctie van het buitensporig tekort en slaat bijgevolg op de jaren 2014, 2015 en 2016. Tijdens deze periode moet voldoende vooruitgang worden geboekt om te kunnen garanderen dat op het einde van de overgangsfase het schuldcriterium nageleefd wordt.

Concreet raamt de Commissie een minimale jaarlijkse aanpassing van het structureel saldo gedurende de periode 2014-2016, die toelaat om het schuldcriterium in 2016 na te leven. Deze aanpassing wordt bovendien jaarlijks geactualiseerd in functie van de actualisering van de macro-economische en budgettaire gegevens.

Het minimale aanpassingstraject van het structureel saldo dat wordt toegepast bij het schuldcriterium in de overgangsperiode moet beantwoorden aan de twee volgende voorwaarden:

- Het verschil tussen de effectieve jaarlijkse aanpassing van het structureel saldo en de minimaal vereiste lineaire aanpassing (MLSA) mag niet groter zijn dan 0,25% bbp.
- De nog te realiseren jaarlijkse aanpassing mag tijdens de hele overgangsperiode niet groter zijn dan 0,75% bbp per jaar.

Deze twee voorwaarden moeten gelijktijdig vervuld worden. Als een van deze voorwaarden niet wordt nageleefd, stelt de Commissie een rapport op dat kan leiden tot het opstarten van een BTP tijdens deze overgangsfase. De controle op de naleving van deze twee criteria gebeurt zowel ex ante (op basis van het Stabiliteitsprogramma en de prognoses van de Europese Commissie) als ex post (op basis van de realisaties). In tegenstelling tot het preventieve deel van het Stabiliteits- en Groeipact kan er dus een dwingende procedure in gang worden gezet op basis van het schuldcriterium, gebaseerd op gegevens uit prognoses (van de Europese Commissie of van de Lidstaat).

De Europese Commissie heeft voor België een minimaal structureel lineair aanpassingstraject vastgelegd, dat moet toelaten om het schuldcriterium na te leven in 2016. Op basis van de lenteprognoses 2014 van de Europese Commissie bedraagt de jaarlijkse minimaal vereiste aanpassing 0,3% bbp. Dit stemt overeen met de te realiseren verbetering van het structurele saldo in 2014, 2015 en 2016 opdat de schuldgraad jaarlijks gemiddeld zou afnemen met een twintigste van het verschil ten opzichte van 60% in de periode 2016-2018 [108].

Deze aanpassing, op basis van de lenteprognoses 2014, is echter gebaseerd op optimistische hypotheses met betrekking tot de vooruitzichten inzake nominale en potentiële groei alsook ten opzichte van de schuldgraad die toen nog werd bepaald vóór de uitbreiding van de perimeter. Dit cijfer zal door de Commissie worden herzien.

5.3 Overzicht van de regels die worden toegepast in het kader van het Europese begrotingstoezicht

De hierna volgende tabel geeft een overzicht van het geheel van de regels die worden toegepast als gevolg van de herziening van het Stabiliteits- en Groeipact.

[108] De Commissie berekent de aanpassing van het structurele saldo waardoor het schuldcriterium kan worden nageleefd op het einde van de overgangsperiode, respectievelijk op basis van de retrospectieve en prospectieve benadering, en gebruikt het minst bindende criterium. Voor België betrof het het prospectieve criterium; vandaar een aanpassing van het saldo die toelaat het verschil tegenover 60% tegen 2018 (2016 + 2 jaar) met 1/20ste te verminderen.

Tabel 78

Door België na te leven normen in het kader van het Europese begrotingstoezicht

Preventief luik van het Stabiliteits- en Groeipact		
Criterium	**Referentiewaarde**	**Opmerkingen**
(1) Minimale verbetering van het structureel saldo	*(% bbp)*	
Vereiste verbetering in 2014	0,5%	Ongunstige economische omstandigheden (1) en schuld > 60% bbp
Vereiste verbetering in 2015	0,6%	Neutrale economische omstandigheden (2) en schuld > 60% bbp
(2) Maximale uitgavengroei	*(% verandering)*	
Maximale uitgavengroei in 2014	0,2%	Gecorrigeerde reële uitgaven (3), exclusief discretionaire maatregelen inzake ontvangsten en rekening houdend met de vereiste evolutie van het structureel saldo
Maximale uitgavengroei in 2015	0,0%	
Correctief luik van het Stabiliteits- en Groeipact		
Criterium	**Referentiewaarde**	**Opmerkingen**
(1) Drempel buitensporig tekort (nominaal saldo) (% bbp)	-3,0%	
(2) Schuldcriterium gedurende de overgangsperiode (% bbp): vereiste minimale aanpassing van het structureel saldo van 2014 t.e.m. 2016 waardoor het schuldcriterium in 2016 nageleefd kan worden (4)	0,3%	Schuldregel: jaarlijkse vermindering met 1/20ste (gemiddeld over 3 jaren) van het verschil tussen de effectieve schuldgraad en de drempel van 60% bbp (4)

(1) Output gap ligt tussen -1,5% et -4% bbp

(2) Output gap ligt tussen -1,5% et 1,5% bbp

(3) Aftrek van de cyclische component van de werkloosheidsuitgaven, van de uitgaven die verband houden met de programma's van de Europese Unie en die volledig worden gefinancierd door ontvangsten uit fondsen van de Europese Unie en afvlakking over 4 jaar van de investeringsuitgaven.

(4) De naleving van dit criterium wordt beoordeeld op basis van een retrospectieve of, desgevallend, prospectieve benadering. De minst bindende benadering wordt gebruikt gedurende de overgangsperiode.

(5) Op basis van de 'Spring Forecast 2014' van de Europese Commissie.

Kader 3 : ***Evaluatie van de naleving van het schuldcriterium buiten de overgangsperiode***

Er zijn specifieke formules ontwikkeld voor landen met een schuldgraad van boven de 60% bbp om na te gaan of de schuldgraad in voldoende mate daalt. Deze formules zijn gebaseerd zich op de berekening van een gewogen gemiddelde over drie jaar.

Het doel van deze formuleringswijze is om meer gewicht te geven aan de meest recente periode en om de invloed van eerdere ontwikkelingen af te vlakken. De tijdshorizon van drie jaar dient om de volatiliteit van de jaarlijkse wijzigingen in de schuldgraad te beperken, zodat een tijdelijke verhoging van de schuldgraad niet noodzakelijk leidt tot een overtreding van het schuldcriterium (vooral wanneer de verhoging komt na een daling van de ratio).

- Allereerst wordt de naleving van het schuldcriterium retrospectief beoordeeld:

$b_t < bb_t = 60\% + 0{,}95/3\ (b_{t-1} - 60\%) + 0{,}95^2/3\ (b_{t-2} - 60\%) + 0{,}95^3/3\ (b_{t-3} - 60\%)$

waarin bb_t staat voor de referentieschuldgraad en b_t, b_{t-1}, b_{t-2} *en* b_{t-3} voor de effectieve schuldgraden voor respectievelijk het lopende jaar en de drie vorige jaren.

Volgens deze formule wordt de schuldgraad in elk van de 3 jaren voorafgaand aan het betrokken jaar geëvalueerd. Jaarlijks dient de schuldgraad af te nemen met 1/20e ten opzichte van de referentiewaarde van 60% bbp.

- Werd het schuldcriterium niet gerespecteerd in de retrospectieve benadering, dan volgt een prospectieve benadering waarin de verwachte evolutie van de schuldgraad van de twee volgende jaren wordt geanalyseerd.

$b_{t+2} < bb_{t+2} = 60\% + 0{,}95/3\ (b_{t+1} - 60\%) + 0{,}95^2/3\ (b_t - 60\%) + 0{,}95^3/3\ (b_{t-1} - 60\%)$

waarin b_{t+1} en b_{t+2} staan voor de prognoses van de schuldgraad van de Europese Commissie voor respectievelijk de jaren $t + 1$ en $t + 2$ en bb_{t+2} voor het referentiepercentage voor het tweede jaar volgend op het beschouwde jaar.

- De naleving van de regel dient onafhankelijk van de invloed van de cyclus op de schuldgraad te worden beoordeeld. Dit effect wordt geneutraliseerd om te vermijden dat een BTP op basis van het schuldcriterium wordt opgestart louter als gevolg van een economische recessie.

Als aan geen enkele van deze drie voorwaarden is voldaan, wordt dit beschouwd als een overtreding van het schuldcriterium en zal de Europese Commissie een rapport opstellen dat kan leiden tot het opstarten van een BTP.

6 BIJLAGEN

6.1 Toelichting bij het ESR 2010

6.1.1 Context van de overgang van het ESR 1995 naar het ESR 2010

Op wereldvlak worden de basisbeginselen van de nationale rekeningen vastgelegd in het **System of National Accounts (SNA)** die gezamenlijk opgesteld worden door de Verenigde Naties (VN), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Wereldbank en de Europese Commissie (Eurostat [109]). Op Europees vlak heeft Eurostat dit internationale kader voor de nationale rekeningen gedetailleerder uitgewerkt in het **Europees Systeem van nationale en regionale Rekeningen (ESR)**. Dit ESR vormt derhalve het referentiekader voor de economische statistieken van de EU en haar lidstaten. Het is immers aan de hand van nationale rekeningen in het ESR dat onder meer de ratio's van de overheidsschuld en het begrotingstekort berekend worden, en dat de bijdragen aan en fondsen van de Europese begroting vastgelegd worden.

Omwille van economische evoluties en nieuwe statistische behoeften doorheen de tijd moeten de internationale stelsels van nationale rekeningen periodiek herzien worden. Zo zijn de economieën de laatste twintig jaar grondig veranderd met onder meer de opkomst van het internet en het toegenomen belang van informatie- en communicatietechnologie (ICT) in het productieproces, de grotere rol van immateriële activa zoals onderzoek en ontwikkeling, de verdergaande globalisering en de groeiende handel in financiële producten. Deze veranderingen vereisten aanpassingen in de manier waarop de macro-economische statistieken opgesteld werden.

Op wereldvlak werd het kader met richtlijnen voor de nationale rekeningen gemoderniseerd. In februari 2009 werd het **SNA 2008** door de VN aangenomen ter vervanging van het vroegere SNA 1993. De invoering van het SNA 2008 vereiste ook de aanpassing van het Europees Systeem van Rekeningen**. Vanaf 1 september 2014** werd het Europees systeem van rekeningen **ESR 2010** de nieuwe standaard voor het opstellen van de nationale rekeningen [110]. Het vervangt het ESR 1995 dat gebaseerd was op het SNA 1993. De EU-lidstaten worden verplicht om hun tabellen van de nationale rekeningen, inclusief de statistieken van de overheidsfinanciën, vanaf dat ogenblik te rapporteren conform het ESR 2010.

[109] Eurostat is het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen.

[110] Verordening (EU) Nr. 549/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie, gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie op 26 juni 2013.

De herfstnotificaties 2014 zijn voor het eerst volgens het ESR 2010 aan de Europese Commissie meegedeeld. De Nationale Rekeningen 2013 en de Rekeningen van de Overheid 2013, die op 30 september 2014 door het INR gepubliceerd werden, zijn eveneens conform het ESR 2010 opgesteld. Zij bevatten aldus enkele methodologische veranderingen ten opzichte van de voorgaande publicaties met een impact op zowel het bruto binnenlands product (bbp) en zijn samenstellende delen als op de overheidsvariabelen. Door de overgang naar het ESR 2010 werden de saldi en schulden van de hele periode 1995-2013 herzien. De belangrijkste wijzigingen in het ESR 2010 ten opzichte van het ESR 1995 worden hierna toegelicht.

De overgang naar het ESR 2010 werd in de meeste EU-landen aangegrepen om ook andere methodologische aanpassingen of het gebruik van verbeterde gegevensbronnen in te voeren. Ook het INR nam de nieuwe publicatie van september 2014 te baat om, los van de overstap op het ESR 2010, de bronnen en methoden te verbeteren.

6.1.2 Algemene veranderingen in het ESR 2010 en de impact op het bruto binnenlands product (noemereffect)

De belangrijkste wijzigingen in het ESR 2010 ten opzichte van het ESR 1995 zijn [111]:

- de kapitalisatie van onderzoek en ontwikkeling (O&O);
- de kapitalisatie van militaire wapensystemen;
- eigendomsoverdracht als leidend criterium bij de registratie van grensoverschrijdende transacties bij productieprocessen, in plaats van grensoverschrijding als criterium;
- een meer gedetailleerde analyse van pensioenschema's;
- een vernieuwde classificatie van de financiële sector en een verruiming van de financiële activa.

In het algemeen heeft de overgang naar het ESR 2010 een positieve impact op het niveau van het bruto binnenlands product (bbp). Een overzicht van de belangrijkste wijzigingen op het bbp wordt weergegeven in Tabel 79 aan de hand van de gegevens van het referentiejaar 2010. In totaal komt het bbp van 2010 na herziening 2,81% hoger uit.

[111] Een gedetailleerd overzicht van de wijzigingen in het ESR 2010 en hun impact op het bbp wordt gegeven in de brochure "ESR 2010: Het nieuwe referentiekader voor de nationale rekeningen" dat bij de Nationale Rekeningen 2013 in september 2014 door het INR werd gepubliceerd.

Tabel 79
Effect van de herzieningen op het bbp in het referentiejaar 2010
(in miljoen euro en in % bbp)

	Voor herziening (in het ESR 1995)	Na herziening (in het ESR 2010)	Verschil in niveau	in % van het bbp vóór herziening
Bruto binnenlands product	**355 740**	**365 747**	**10 007**	**2,81%**
*** Herzieningen als gevolg van de overgang naar het ESR 2010**			**9 048**	**2,54%**
- Kapitalisatie van O&O			8 438	2,37%
- Verzekering en herverzekering			322	0,09%
- Kapitalisatie van militaire wapensystemen			136	0,04%
- Output voor eigen finaal gebruik van de marktproducenten			134	0,04%
- Toerekening van de output van de centrale bank			19	0,01%
*** Overige herzieningen (bronnen en methoden)**			**959**	**0,27%**
- Illegale economie			1 306	0,37%
- Zwarte economie			696	0,20%
- Overige			-1 043	-0,29%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.
Bron: INR.

De overgang naar het ESR 2010 heeft het bbp in het referentiejaar 2010 met 2,54% doen stijgen. Het leeuwendeel van deze bbp-verhoging, namelijk 2,37%, is toe te schrijven aan de kapitalisatie (of activering) van onderzoek en ontwikkeling. In het ESR 2010 worden O&O-uitgaven immers niet meer als intermediair verbruik geboekt, maar wel als investeringsuitgaven (bruto-investeringen in vaste activa). Ook militaire wapensystemen [112] die voldoen aan de criteria om als investeringsgoed te dienen, dit wil zeggen dat ze meer dan één productiecyclus meegaan, worden in het ESR 2010 geregistreerd als investering in plaats van intermediair verbruik. Daarnaast wordt de raming van de productie van de schadeverzekeringsdiensten in het ESR 2010 aangepast, om ze minder volatiel te maken door de tijd heen, en worden de herverzekeringen op een andere manier geregistreerd. Tot slot hebben ook de nieuwe waardering van de productie voor eigen gebruik en de gewijzigde toerekening van de output van de centrale bank een opwaarts effect op het bbp.

Naast de wijzigingen ten gevolge van de invoering van het ESR 2010 zorgen andere methodologische wijzigingen nog voor een bijkomende bbp-stijging van 0,27% in het referentiejaar 2010. Bij deze overige herzieningen hebben de opname van illegale activiteiten (drugshandel, prostitutie en smokkel) en de opwaartse bijstelling van de raming van de zwarte economie de grootste invloed op het bbp.

[112] Hieronder vallen voertuigen en andere uitrusting zoals oorlogsschepen, onderzeeërs, gevechtsvliegtuigen, tanks, raketdragers, lanceerinrichtingen, enz.

6.1.3 Wijzigingen in het ESR 2010 op het vlak van de overheidsrekeningen

De overgang naar het ESR 2010 heeft ook een impact op de overheidsvariabelen, en met name op het vorderingensaldo, de overheidsschuld en/of op de ontvangsten- en uitgavenratio. In dit deel 6.1.3 wordt een algemeen overzicht gegeven van de belangrijkste wijzigingen in het ESR 2010 op het vlak van de overheidsrekeningen. In het deel 6.1.4 wordt vervolgens een vergelijking gemaakt van de Belgische overheidsrekeningen conform het ESR 1995 en conform het ESR 2010, waarbij tevens een onderscheid wordt gemaakt tussen het tellereffect en het noemereffect van de wijzigingen.

6.1.3.1 Uitbreiding van de perimeter van de overheid in het ESR 2010

De overheidssector bestaat uit alle overheidsinstellingen en uit alle instellingen zonder winstoogmerk (IZW's) die geen marktactiviteiten verrichten en onder toezicht van een overheidsinstelling staan. De overheidssector omvat ook andere niet-marktproducenten, namelijk producenten van goederen en diensten die onder invloed van overheidsinstellingen opereren. Om deze laatste categorie te kunnen onderscheiden, is het ESR 2010 specifieker dan het ESR 1995.

Om te bepalen of een bepaalde economische entiteit binnen de overheidsperimeter ingedeeld kan worden, zijn de volgende drie criteria in zowel het ESR 1995 als het ESR 2010 van belang (zie beslissingsboom in Grafiek 10):

- Autonomie: als een economische entiteit zelfstandige beslissingsbevoegdheid heeft bij de uitoefening van haar hoofdfunctie, wordt ze beschouwd als een afzonderlijke institutionele eenheid en anders wordt ze beschouwd als onderdeel van de eenheid die de beslissingsbevoegdheid heeft;
- Zeggenschap: het wel of niet hebben van de bevoegdheid om het algemene beleid of programma van een eenheid vast te stellen;
- Al dan niet marktgebonden karakter: een eenheid wordt als een marktproducent beschouwd indien zijn productie op de markt aangeboden wordt en verkocht wordt tegen economisch significante prijzen [113].

[113] Een economisch significante prijs is een prijs die een aanzienlijke invloed heeft op de hoeveelheid producten die producenten bereid zijn te leveren en op de hoeveelheid producten die consumenten wensen te kopen.

Grafiek 10
Beslissingsboom voor de bepaling van de overheidsperimeter in het ESR

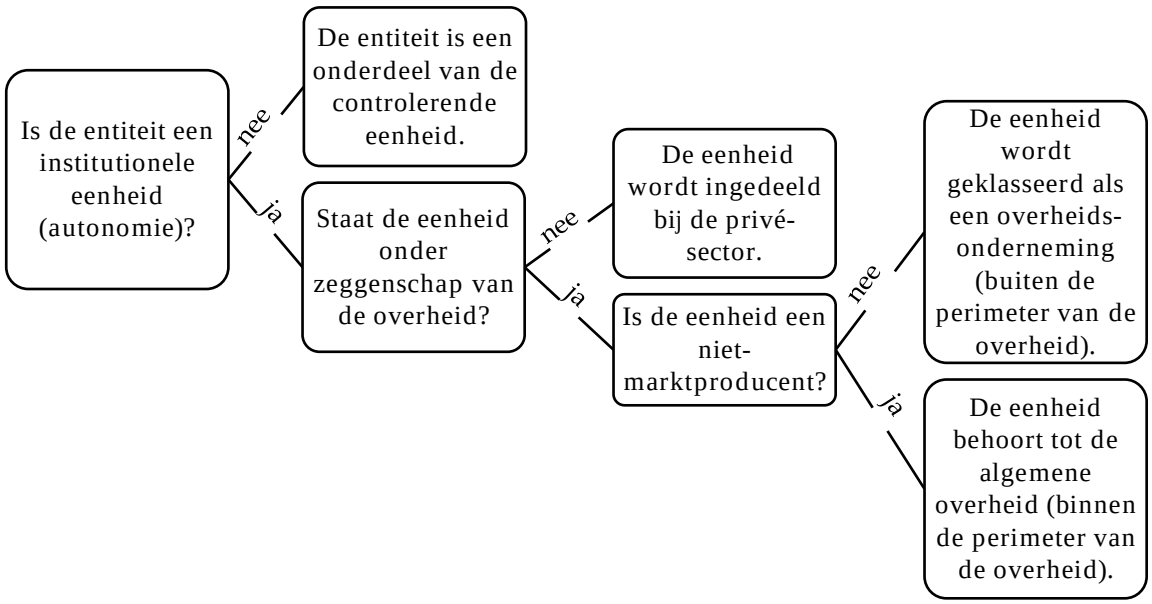

Bron: *European system of accounts ESA 2010*, Eurostat.

Het **ESR 1995** stelt dat de productie geacht wordt enkel verkocht te worden tegen economisch significante prijzen wanneer meer dan 50% van de productiekosten gedekt worden door verkopen (kwantitatief criterium).

In het **ESR 2010** wordt zowel gebruik gemaakt van een kwalitatief criterium als van een kwantitatief criterium bij het bepalen of de productie tegen economisch significante prijzen verkocht wordt. Bij het kwalitatief criterium wordt vooral gekeken naar wie de voornaamste afnemer van de overheidsproducent [114] is. Het **kwalitatief criterium** kan als volgt samengevat worden:

- Indien een overheidsproducent uitsluitend aan de overheid levert, wordt hij verondersteld een niet-marktproducent te zijn, tenzij hij concurreert met een particuliere producent;
- Indien er naast de overheidsproducent ook nog andere leveranciers zijn, wordt hij als marktproducent beschouwd als hij met andere leveranciers concurreert;
- Indien een overheidsproducent de desbetreffende diensten als enige aan de overheid levert, wordt hij verondersteld een marktproducent te zijn wanneer zijn verkoop aan niet-overheidsinstellingen meer dan 50% van zijn totale output bedraagt.

[114] Een overheidsproducent is een producent die onder zeggenschap van de overheid staat.

Enkel wanneer aan het kwalitatieve criterium voldaan is, kan naar het **kwantitatieve criterium** worden gekeken. Om als een marktproducent beschouwd te worden, moet de eenheid gedurende een aaneengesloten periode van meerdere jaren (minimum 3) ten minste 50% van haar kosten door verkoop dekken. In het ESR 2010 blijft de definitie van verkopen [115] dezelfde, maar de definitie van productiekosten [116] wordt verruimd met de nettorentelasten. Dit betekent dat meer producenten als niet-marktproducenten beschouwd worden.

In het geval van **financiële vennootschappen** kan geen gebruik gemaakt worden van dit 50%-criterium omdat hun opbrengsten niet tot de verkoop behoren, maar voortvloeien uit inkomen uit vermogen en waarderingsverschillen. In dit geval wordt bij de markt/ niet-markttoets gekeken naar de **mate van risico** waaraan de financiële vennootschap blootgesteld wordt. Financiële intermediairs zijn eenheden die voor eigen rekening financiële activa verwerven en verplichtingen aangaan door het verrichten van financiële transacties, en nemen aldus zelf risico's op een open markt. Zij worden bij de sector financiële instellingen ingedeeld. Een publiekrechtelijke financiële eenheid die activa beheert, maar zelf geen risico loopt door voor eigen rekening verplichtingen aan te gaan, wordt niet als financiële intermediair beschouwd, maar bij de sector overheid ingedeeld. Indien de overheid instaat voor de terugbetaling van schulden, geleden verliezen vergoedt of garanties ter beschikking stelt voor geleden verliezen op de actiefzijde, wordt aangenomen dat de financiële vennootschap geen risico loopt.

Voor de financiële instellingen binnen concernverband [117] zijn specifieke regels van toepassing. De zeggenschap wordt meestal uitgeoefend door haar moederonderneming. Als de financiële instelling binnen concernverband onder de zeggenschap van een overheidsinstelling valt, moet zij geklasseerd worden in de overheidssector [118].

---

[115] Voor de markt-/ niet-markttoets komt de verkoop van goederen en diensten overeen met de inkomsten uit de verkoop van de geproduceerde goederen en diensten, waarvan de subsidies worden afgetrokken, tenzij die ook worden gedaan aan andere producenten die dezelfde activiteit uitoefenen. Productie voor eigen gebruik wordt in deze context niet als verkoop beschouwd.

[116] De productiekosten zijn de som van het intermediair verbruik, de beloning van werknemers, het verbruik van vaste activa (geraamd tegen de vervangingskost), de niet-productgebonden belastingen op productie en de nettorentelasten.

[117] Een financiële instelling binnen concernverband is een financiële instelling die niet aan financiële intermediatie doet aangezien het grootste deel van diens activa of passiva niet op een open markt wordt verhandeld.

[118] Dit is met name het geval voor de zeven regionale huisvestingsmaatschappijen: la Société wallonne du Logement, le Fonds du Logement des Familles nombreuses de Wallonie, la Société wallonne du Crédit social, la Société du Logement de la Région de Bruxelles-Capitale, le Fonds du Logement de la Région de Bruxelles-Capitale, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen en het Vlaams Woningfonds (bron: INR).

Door de wijzigingen van de criteria is de perimeter van de overheid in het ESR 2010 uitgebreid [119]. De stijging van het aantal eenheden die binnen de overheid worden ingedeeld leidt tot een verhoging van de overheidsschuld (zie ook deel 1.3.2). Het INR heeft voor deze herziening de sectorclassificatie van meer dan 1600 eenheden onderzocht en dat heeft ertoe geleid dat bijna 700 eenheden voortaan binnen de overheidssector ingedeeld worden. Het betreft vooral sociale huisvestingsmaatschappijen, intercommunales, autonome gemeentebedrijven en andere lokale overheidsondernemingen [120].

6.1.3.2 Overname van pensioenverplichtingen

Indien de overheid bepaalde pensioenverplichtingen van een andere eenheid, doorgaans een overheidsonderneming, overneemt en in ruil daarvoor een "afkoopsom" [121] ontvangt ter compensatie van de toekomstige verwachte tekorten als gevolg van de overdracht, dan wordt deze overname in het ESR 2010 beschouwd als een financiële transactie, zonder impact op het vorderingensaldo.

In het ESR 1995 hadden de afkoopsommen van pensioenstelsels, met of zonder fondsvorming en voor de eigen werknemers van de onderneming, een onmiddellijke positieve impact op het vorderingensaldo aangezien ze behandeld werden als inkomen voor de overheid (ontvangen kapitaaloverdracht) in het jaar van de overname. De pensioenverplichtingen werden bovendien niet in de schuld opgenomen. Daartegenover staat dat de betalingen ten gunste van de gepensioneerden in het ESR 1995 in de volgende jaren als uitgaven (sociale uitkeringen) behandeld werden, met bijgevolg een negatieve impact op het vorderingensaldo.

In het ESR 2010 worden de afkoopsommen gezien als een vooruitbetaling van sociale premies. Ze worden geboekt als een financieel voorschot, met andere woorden als een vooruitbetaling van overige inkomensoverdrachten. In de jaren erna gebeurt dan telkens een boeking voor hetzelfde bedrag bij zowel de ontvangsten (overige inkomensoverdrachten) als de uitgaven van de overheid (sociale uitkeringen) naar rato van de effectieve pensioenuitkeringen. Bijgevolg heeft de betaling van de afkoopsom geen effect meer op het vorderingensaldo in het jaar van de overname.

---

[119] Merk op dat conform de door Eurostat bij het dialoogbezoek van februari 2014 geformuleerde aanbevelingen, de perimeter van de overheid reeds verruimd werd in april 2014 (bijvoorbeeld APETRA), maar dan nog op basis van de regels van het ESR 1995.

[120] De volledige lijst van de eenheden van de overheidssector op 30 september 2014 kan geraadpleegd worden op http://www.nbb.be/DOC/DQ/N_pdf_PBT/PBT_lijst_NL.pdf.

[121] In het Engels spreekt men van "lump sum payment", waarmee de grote, eenmalige storting van een onderneming aan de overheid bedoeld wordt bij de overname van pensioenverplichtingen.

Voor België betekent dit dat er door de overgang naar het ESR 2010 een herziening is waardoor het vorderingensaldo verslechtert in de jaren [122] dat er een overname van een pensioenfonds was, maar in de daaropvolgende jaren is de impact daarentegen positief door de nieuwe behandeling van de netto-uitgaven.

6.1.3.3 Effectiseringsoperaties

In het ESR 1995 werden de middelen uit de verkoop van achterstallige fiscale en parafiscale vorderingen onder bepaalde voorwaarden behandeld als overheidsontvangsten en hadden ze dus een positieve invloed op het vorderingensaldo op het ogenblik van de effectiseringsoperatie. Echter, de inningen die later voortvloeiden uit deze verkochte achterstallige vorderingen, werden nadien uit de overheidsontvangsten geweerd. In 2007 besliste Eurostat echter dat alle nieuwe effectiseringstransacties van fiscale vorderingen door de overheid voortaan behandeld moesten worden als door de overheid aangegane leningen.

In het ESR 2010, dat de geest van de beslissing van 2007 overneemt, wordt een effectiseringsoperatie behandeld als een financiële transactie. De middelen uit de verkoop van de vorderingen worden hetzij geboekt als een verkoop van financiële activa (overige vorderingen), ofwel als een financieringstransactie die de overheidsschuld verhoogt wanneer er geen met de achterstand overeenstemmende financiële activa in de rekeningen werden geboekt. De stromen uit de effectiseringsoperaties worden aldus als financiële stromen beschouwd zonder impact op het vorderingensaldo. De latere inningen uit de geëffectiseerde vorderingen worden in het ESR 2010 ook niet meer geweerd uit de fiscale en parafiscale ontvangsten.

Voor België betekent dit dat door de overgang naar het ESR 2010 de in 2005 en 2006 doorgevoerde effectiseringsoperaties geneutraliseerd worden [123].

[122] In België leidt deze herziening tot een verandering in de boeking van de volgende overnames van pensioenfondsen: Belgacom in 2003, Biac in 2004 en NMBS en Havenbedrijf Antwerpen in 2005.

[123] Merk op de er geen impact is voor de effectiseringsoperatie van 2007 omdat die reeds volgens de nieuwe regels behandeld werd, in overeenstemming met de beslissing van Eurostat van 2007.

6.1.3.4 *Moment van registratie bij rechterlijke uitspraken met terugwerkende kracht*

Door de overgang naar het ESR 2010 kan het moment van registratie bij rechterlijke uitspraken met terugwerkende kracht wijzigen. Het ESR 2010 stelt immers: "*Wanneer een rechtbank gelast dat er als gevolg van of in verband met gebeurtenissen uit het verleden schadevergoeding moet worden betaald of een transactie ongedaan moet worden gemaakt, worden de desbetreffende uitgaven of inkomsten geregistreerd op het moment dat de eiser een automatisch en onweerlegbaar recht op een bepaald bedrag heeft dat afzonderlijk kan worden vastgesteld, en het waarschijnlijk is dat de eiser het verschuldigde bedrag inderdaad zal opeisen. Als de rechtbank slechts in beginsel vaststelt dat schadevergoeding moet worden betaald of als de aanspraken door administratieve diensten moeten worden onderzocht om te zien of deze ontvankelijk zijn dan wel om het bedrag vast te stellen, worden de uitgaven of inkomsten geregistreerd zodra de waarde van de verplichting op betrouwbare wijze is bepaald.*"

In België beïnvloedt deze wijziging het patroon van de terugbetalingen van de vennootschapsbelasting die voortvloeien uit het Cobelfret-arrest [124], en bijgevolg ook het vorderingensaldo van de overheid.

6.1.3.5 *Aan de Europese Unie (EU) overgedragen btw*

In het ESR 1995 werd de btw-afdracht aan de EU geboekt als een belasting op de productie en import betaald aan het buitenland. Ze maakte dus geen deel uit van de ontvangsten van de overheid, noch van de uitgaven. In het ESR 2010 wordt de aan de EU overgedragen btw geregistreerd als fiscale ontvangsten van de overheid. Tegelijkertijd wordt deze afdracht aan de uitgavenzijde geboekt als een inkomensoverdracht betaald door de overheid aan de EU. Door de nieuwe registratiewijze van de aan de EU overgedragen btw stijgen zowel de ontvangsten- als de uitgavenratio van de overheid, zodat het vorderingensaldo niet beïnvloed wordt.

[124] Deze terugbetalingen moeten voortaan geboekt worden naarmate de terug te betalen bedragen worden vastgesteld en niet meer op het ogenblik van de beslissing van het Europees Hof van Justitie in 2009.

6.1.3.6 *Gerichte verlagingen van de werkgeversbijdragen*

In het ESR 1995 werden de gerichte verlagingen van de werkgeversbijdragen (loonkostensubsidies) niet eenvormig behandeld in de EU als hetzij niet-productgebonden subsidies op de productie, hetzij lagere ontvangsten uit sociale bijdragen. Daarom heeft Eurostat de registratiemethode voor die verlagingen geüniformiseerd. In het ESR 2010 worden de gerichte verlagingen van de werkgeversbijdragen behandeld als subsidies op de loonsom of het aantal werknemers. Dit zijn ofwel subsidies op de totale loonsom of het totaal aantal werknemers, dan wel op het in dienst hebben van bepaalde categorieën personen, zoals personen met een lichamelijke handicap of langdurig werklozen, of subsidies op de kosten van door ondernemingen georganiseerde of gefinancierde opleidingsprogramma's. In het ESR 2010 mogen zij dus niet in mindering gebracht worden van de parafiscale ontvangsten.

6.1.3.7 *Uitkeerbare belastingkortingen*

Een uitkeerbare belastingkorting [125] komt de belastingplichtigen ten goede. Ze wordt direct afgetrokken van de belasting die het begunstigde huishouden of de begunstigde vennootschap anders verschuldigd zou zijn en het deel van de korting dat eventueel de verschuldigde belasting overschrijdt, wordt aan de begunstigde uitbetaald.

In het ESR 1995 werd een uitkeerbare belastingkorting geregistreerd als verminderde belastingontvangsten, waarbij de vermindering beperkt werd tot de hoogte van de verschuldigde belasting. Het gedeelte van de uitkeerbare belastingkortingen dat boven de verschuldigde belasting uitkwam, werd als een overheidsuitgave geboekt.

In het ESR 2010 worden uitkeerbare belastingkortingen voor hun gehele bedrag als uitgaven geregistreerd [126]. Door deze wijziging ligt de ontvangsten- en uitgavenratio in procenten bbp hoger in het ESR 2010. Als belastingkortingen overdraagbaar zijn over meerdere jaren, moet het volledige bedrag worden geregistreerd als een uitgave op het ogenblik dat de vordering is vastgesteld, zelfs als de toerekening op de belasting of de effectieve terugbetaling van het belastingkrediet pas jaren later plaatsvindt. Enkel indien de belastingkorting over meerdere jaren overdraagbaar is, is er een impact op het vorderingensaldo.

---

[125] Een uitkeerbare belastingkorting wordt ook wel een terugbetaalbaar belastingkrediet genoemd. In België betreft het in hoofdzaak de belastingkorting voor kinderen ten laste, voor lage activiteitinkomens, voor prestaties betaald met dienstencheques en de korting voor bepaalde energiebesparende uitgaven.

[126] Echter, indien een belastingkorting niet uitkeerbaar is, wordt ze ook in het ESR 2010 als een vermindering van de fiscale ontvangsten geboekt. Het al of niet uitkeerbaar zijn van een belastingkorting zorgt met andere woorden voor een verschillende behandeling.

6.1.3.8 Behandeling van de publiek-private samenwerkingsverbanden [127] (PPS)

Publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS) zijn doorgaans complexe langetermijncontracten tussen enerzijds een private partner (de exploitant, meestal een vennootschap of groep van vennootschappen) en anderzijds een overheidsinstelling (de concessiegever). Hierbij verwerft of bouwt de exploitant een of meer activa [128], exploiteert deze gedurende een zekere tijd en draagt ze vervolgens over aan de concessiegever. Aan het eind van het contract verwerft de concessiegever normaal de juridische eigendom van de vaste activa. Bij een PPS wordt de economische eigenaar van de activa vastgesteld door na te gaan welke eenheid de meeste risico's draagt en welke vermoedelijk de meeste baten uit de activa ontvangt.

In het ESR 1995 werden activa toegekend aan de private partner als aan beide van de volgende voorwaarden voldaan werd:

- De private partner draagt het bouwrisico;
- De private partner draagt ofwel het beschikbaarheidsrisico, ofwel het vraagrisico, ofwel beide.

Wanneer de overheid echter instond voor het grootste deel van de financiering, of een waarborg verleende die het grootste deel van de financiering dekte, werd geacht dat het risico niet overgedragen was aan de private partner, en werden de activa dus aan de overheid toegerekend.

Het ESR 2010 behoudt de voorgaande voorwaarden uit het ESR 1995 om de activa uit een PPS aan de private partner te mogen toekennen, en maakt ze bovendien strenger. In het ESR 2010 wordt uitdrukkelijk gesteld dat beëindigingsclausules die voorzien in een compensatie van het grootste deel van de door de financier beschikbaar gestelde middelen bij beëindiging van het PPS-contract op initiatief van de exploitant, tot gevolg heeft dat geen van deze risico's feitelijk worden overgedragen, waardoor de activa aan de overheid worden toegerekend. In de meest recente adviezen van Eurostat wordt bovendien benadrukt dat bij de evaluatie van PPS-contracten rekening moet worden gehouden met de winstdeling, met overheidsfinanciering in de vorm van instrumenten die meer risico's inhouden dan de door de private partner gebruikte instrumenten en met de verschillende types van overheidsgaranties.

---

[127] Ook wel publiek-private partnerschappen (PPP) genoemd.

[128] De vaste activa zijn meestal kenmerkend voor bepaalde belangrijke openbare diensten, zoals scholen, ziekenhuizen en gevangenissen. Het kan ook gaan om grote infrastructuurprojecten voor het leveren van diensten op het vlak van vervoer, communicatie of nutsvoorzieningen.

Omwille van de grote complexiteit en verscheidenheid van PPS-contracten, stelt het ESR 2010 tot slot dat de bepalingen van elk PPS-contract afzonderlijk geëvalueerd moeten worden om vast te stellen welke partij de economische eigenaar van de activa is.

Door de nieuwe regels voor PPS-contracten in het ESR 2010 zijn de investeringen van bepaalde Belgische PPS-projecten uit het verleden toegerekend aan de overheid, met een negatieve impact op het vorderingensaldo van de jaren waarin de investeringen plaatsvonden en een positieve impact in de jaren daarna voor het deel van de betalingen in verband met de terugbetalingen van de toegerekende leningen.

6.1.3.9 Nieuwe behandeling van de licenties voor mobiele telefonie

Bij de verkoop van licenties voor mobiele telefonie, zoals bijvoorbeeld UMTS-licenties, verschilde de behandeling in het ESR 1995 naargelang de looptijd van het contract. Bij contracten met een looptijd van hoogstens vijf jaar moesten de betalingen aan de overheid worden geregistreerd als inkomens uit grond en minerale reserves (huur). Dit was ook het geval indien het contract geen totale prijs vaststelde voor de licentie en voorzag in betalingen op basis van de economische resultaten van de vennootschap tijdens de duur van het contract. Bij contracten met een looptijd van meer dan vijf jaar werd de licentie voor mobiele telefonie geregistreerd als immateriële niet-geproduceerde activa.

In het ESR 2010 wordt eerst gekeken of een licentie voor mobiele telefonie overdraagbaar is of niet. Niet-overdraagbare licenties worden behandeld als huurgelden (inkomen uit natuurlijke hulpbronnen). Als de licentie echter overdraagbaar is aan derden, wordt zij behandeld als een verkoop van niet-geproduceerde immateriële activa.

Tot 30 juni 2005 waren de licenties voor mobiele telefonie in België onoverdraagbaar. Sedertdien kunnen de operatoren hun licenties wel geheel of gedeeltelijk overdragen, met inbegrip van de licenties die vóór 2005 werden toegekend. In het ESR 2010 worden de eenmalige betalingen uit de toekenning van de licenties in de periode 1995-midden 2005 daarom geboekt als huurgelden, en gespreid volgens de duur van het contract tussen het moment van toekenning en 30 juni 2005. Het saldo werd op 1 juli 2005 geboekt als een ontvangst uit verkopen. De licenties voor mobiele telefonie die na 2010 toegekend werden, worden in het ESR 2010 telkens geboekt als een verkoop van niet-geproduceerde immateriële activa in het jaar van het sluiten van het contract.

6.1.3.10 Geen invloed meer van betalingen uit swaps en forward rate agreements (FRA) op het vorderingensaldo

Het vorderingensaldo dat gebruikt werd voor de procedure bij buitensporige tekorten, het zogenaamde EDP-vorderingensaldo, verschilde vroeger van het vorderingensaldo uit het ESR 1995. Het EDP-vorderingensaldo werd immers nog gecorrigeerd voor de nettorentestromen die voortvloeiden uit swaps en FRA's.

Vanaf 1 september 2014 wordt ook voor de procedure bij buitensporige tekorten overgestapt van het ESR 1995 naar het ESR 2010 [129], en daarenboven wordt niet langer een onderscheid gemaakt tussen het ESR-vorderingensaldo en het EDP-vorderingensaldo. De nettorentestromen die voortvloeien uit swap- en FRA-verrichtingen worden voortaan geboekt als financiële stromen, die geen invloed meer hebben op de post van de EDP-rentelasten en dus geen impact meer hebben op het EDP-vorderingensaldo.

Voor België is deze impact negatief met een stijging van de rentelasten en een evenredige daling van het vorderingensaldo in EDP-termen (zie ook deel 1.3.1).

6.1.3.11 Kapitalisatie van O&O, militaire uitgaven, gegevensbanken en bepaald klein gereedschap

In het ESR 2010 wordt het intermediair verbruik van de overheid neerwaarts herzien omdat meer transacties geboekt worden als investeringen. Door de kapitalisatie van **onderzoek en ontwikkeling** worden de aankopen inzake O&O van de overheid, zoals onderzoekscontracten met derden, in het ESR 2010 beschouwd als investeringen in plaats van als intermediair verbruik (lopende aankopen van goederen en diensten). Verder nemen ook de investeringen in eigen beheer toe. **Militaire wapensystemen** die continu voor de productie van defensiediensten gebruikt worden, worden in het ESR 2010 geregistreerd als investering in plaats van intermediair verbruik. Ook de aankopen van **gegevensbanken** worden voortaan als investeringen beschouwd in plaats van als intermediair verbruik indien ze gedurende meer dan een jaar gebruikt worden. Tot slot wordt de aankoop van **klein gereedschap** door de overheid voortaan als een investering behandeld indien dit gereedschap meer dan een jaar gebruikt wordt.

[129] Verordening (EU) Nr. 220/2014 van de Commissie van 7 maart 2014 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 479/2009 van de Raad met betrekking tot de verwijzingen naar het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

6.1.3.12 Schuldgaranties

Een schuldgarantie is een regeling waarbij een garantiegever toezegt een crediteur te betalen indien een debiteur in gebreke blijft. Voor de overheid is het geven van een garantie een manier om economische activiteiten te ondersteunen zonder dat er een directe kasuitgave nodig is. De door de overheid gewaarborgde schuld maakt geen deel uit van de overheidsschuld. Ze is slechts een potentiële schuld (contingent liabilities of voorwaardelijke verplichtingen).

In het ESR 1995 werden enkel de effectieve claims op de garanties geregistreerd bij de overheidsuitgaven, en werd het vorderingensaldo bijgevolg enkel beïnvloed indien de garantie ingeroepen werd [130].

In het ESR 2010 wordt een onderscheid gemaakt tussen standaardgaranties en niet-gestandaardiseerde (eenmalige) garanties. In het geval van **niet-gestandaardiseerde garanties** blijft de behandeling gelijk als in het ESR 1995. Enkel op het ogenblik dat de garantie daadwerkelijk ingeroepen wordt, wordt een kapitaaloverdracht geboekt van de overheid aan de entiteit waarvan de schuld werd gegarandeerd, voor een bedrag ter waarde van de overgenomen schuld. Als de garantie niet ingeroepen wordt, is er bij niet-gestandaardiseerde garanties geen impact op de overheidsuitgaven.

Standaardgaranties dekken vergelijkbare soorten kredietrisico's in een groot aantal gevallen, meestal voor vrij kleine bedragen, zoals bijvoorbeeld exportkredietgaranties en studieleninggaranties. Hoewel de kans dat op één specifieke standaardgarantie een beroep wordt gedaan onzeker is, betekent het feit dat er vele soortgelijke garanties bestaan, dat een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het aantal toekomstige claims op de garanties. Voor deze standaardgaranties moet in het ESR 2010 reeds een kapitaaloverdracht geregistreerd worden bij de toekenning van de garantie door de overheid, dewelke berekend wordt op basis van het aantal claims uit het verleden of op basis van de vooruitzichten in het geval van een nieuwe activiteit. Wanneer de standaardgarantie effectief ingeroepen wordt, wordt de betaling door de overheid niet meer geboekt als een overheidsuitgave, maar als een louter financiële transactie. Slechts wanneer de ingeroepen garanties hoger zijn dan de reeds geboekte voorzieningen, wordt een bijkomende kapitaaloverdracht in de overheidsuitgaven geboekt om het verschil tussen de ingeroepen bedragen en de voorzieningen te dekken. De vergoedingen die betaald worden voor de door de overheid verstrekte standaardgaranties, worden als een inkomensoverdracht geboekt.

[130] Dit was bijvoorbeeld het geval bij de vereffening van de Gemeentelijke Holding in 2011.

Het INR heeft deze aanpassingen in de praktijk uitgesteld, waardoor er nog geen effect is op het vorderingensaldo, maar er wordt verwacht dat het effect van deze methodologische verandering op het vorderingensaldo beperkt zal zijn.

6.1.3.13 Voorwaardelijke investeringsbijdragen

In het geval van voorwaardelijke investeringsbijdragen wordt met de bijdragen een deel van de schuldaflossing gedekt van de partij die de investering deed, waarbij het bedrag van de investeringsbijdragen afhankelijk is van een of meer vastgestelde voorwaarden. In België werd in een aantal gevallen in de zorgsector gebruik gemaakt van voorwaardelijke investeringsbijdragen door de overheid waarbij het bedrag van de investeringsbijdragen afhankelijk is van een bepaalde parameter, bijvoorbeeld de bezettingsgraad [131] van de activa. Het voorwaardelijke karakter van de investeringsbijdragen werd hierbij gebruikt als argument om de registratie van deze investeringsbijdragen te spreiden in de tijd in de overheidsrekeningen.

In de gevallen dat gebruik gemaakt werd van voorwaardelijke investeringsbijdragen, heeft het INR reeds vóór de invoering van het ESR 2010 vastgesteld dat het voorwaardelijke karakter bijzonder gering is. Het ESR 2010 heeft nu meer duidelijkheid geschept over de registratiewijze in deze gevallen. In het ESR 2010 moeten investeringsbijdragen geboekt worden op het ogenblik waarop de verplichting tot betaling ontstaat. Voor de meeste investeringsbijdragen valt dit ogenblik samen met de verwezenlijking van het onderliggende investeringsproject.

In deze bij het INR bekende gevallen betekent dit dat de investeringsbijdragen geboekt moeten worden op het ogenblik dat de verplichting tot betaling door de overheid ontstaat, en dit is wanneer de onderliggende investering is gerealiseerd [132]. De volledige investeringsbijdrage moet bijgevolg geboekt worden op het ogenblik van de realisatie, met een negatieve impact op het vorderingensaldo en de boeking van een overgenomen schuld. De jaarlijkse betalingen door de overheid in de jaren nadien worden dan gesplitst tussen rentebetalingen en afschrijving van de geboekte schuld. In het geval dat er niet voldaan is aan bepaalde voorwaarden voor de verlening van de investeringsbijdrage, is er een vermindering van de jaarlijkse betaling door de overheid en deze vermindering wordt dan geboekt als een door de overheid te innen kapitaaloverdracht op het ogenblik dat de vermindering wordt vastgesteld.

---

[131] Bijvoorbeeld in het geval van investeringen in ziekenhuizen, rusthuizen, …

[132] Deze wijziging beïnvloedt met name de toerekening van bepaalde infrastructuurprojecten van het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) van de Vlaamse Gemeenschap, alsook van de ziekenhuizen ten laste van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV).

6.1.3.14 Opname van de langlopende handelskredieten in de schuld

In het ESR 2010 moeten langlopende handelskredieten, met een looptijd van minstens een jaar bij uitgifte, voortaan geboekt worden als lening. Door de betalingstermijn aanzienlijk te verlengen, speelt de aanbieder de rol van financier die afwijkt van zijn overige activiteiten als producent. In België wordt slecht een deel van deze langlopende handelskredieten effectief geregistreerd, maar er zou een aanzienlijke hoeveelheid van dergelijke handelskredieten bestaan volgens het INR.

6.1.3.15 Diverse wijzigingen met een impact op de overheidsrekeningen

Naast de hiervoor reeds vermelde wijzigingen in het ESR 2010 zijn er nog een aantal veranderingen met een impact op de overheidsrekeningen.

In het ESR 2010 worden een aantal ontvangsten voortaan geboekt als **fiscale en parafiscale ontvangsten**: de APETRA-bijdrage [133], de FAPETRO-bijdrage [134], de bijdrage aan het Beschermingsfonds voor deposito's en financiële instrumenten en de bijdrage aan het Bijzonder Beschermingsfonds voor deposito's, levensverzekeringen en kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen. Ook binnen de fiscale ontvangsten, treedt er een verschuiving op van bepaalde lopende belastingen naar de niet-productgebonden belastingen op productie [135].

Tot slot vermelden we nog dat er in het ESR 2010 informatie betreffende de **impliciete pensioenschuld** doorgestuurd moet worden in een bijkomende tabel. Die impliciete pensioenschuld, met andere woorden de ongedekte toekomstige pensioenverplichtingen van de overheid, behoort niet tot de eigenlijke overheidsschuld, maar is wel een belangrijke factor bij de beoordeling van de toekomstige houdbaarheid van de overheidsfinanciën.

---

[133] De APETRA-bijdrage, die de kosten financiert die verbonden zijn aan de verplichting om een voldoende voorraad olieproducten aan te houden, moet voortaan geregistreerd worden als een productgebonden belasting conform een beleidsnota van Eurostat.

[134] Deze bijdrage financiert het Fonds voor de Analyse van Aardolieproducten (FAPETRO) dat waakt over de kwaliteit van de aardolieproducten die in België in verbruik worden gesteld.

[135] Dit is het geval voor de bijdrage voor de financiële stabiliteit aan het Resolutiefonds, de jaarlijkse taks op de collectieve beleggingsinstellingen, op de kredietinstellingen en op de verzekeringsondernemingen en de jaarlijkse taks op de kredietinstellingen.

6.1.4 Vergelijking van de overheidsrekeningen in België in het ESR 2010 en in het ESR 1995

6.1.4.1 Inleiding

De nationale rekeningen van de periode 1995-2013 werden op 30 september laatstleden gepubliceerd volgens het nieuwe boekhoudsysteem "ESR 2010" van Eurostat. De methodologische herziening van het boekhoudsysteem heeft voor tal van posten uit de nationale rekeningen substantiële wijzigingen tot gevolg gehad. Dit was met name het geval voor de overheidsrekeningen, en zowel bij de begrotingssaldi, de ontvangsten (fiscale, bijdragen en niet-fiscale), de primaire (lopende en kapitaal-) uitgaven als de overheidsschulden. Door de aanzienlijke opwaartse herziening van het bbp zelf werden bovendien de overeenkomstige ratio's, in % bbp, beïnvloed.

Concreet onderscheidt men twee complementaire effecten op deze ratio's, die als volgt kunnen worden berekend:

1) Het zogenaamde "tellereffect" geeft voor elke begrotingspost het verschil weer tussen de gegevens in ESR 2010 en in ESR 1995 (saldo, ontvangst, uitgave, enz.). Uitgedrukt als een ratio, wordt dit tellereffect gemeten ten opzichte van het overeenkomstige bbp volgens ESR 2010.
2) Het (complementaire) zogenaamde "noemereffect" houdt verband met de opwaartse bbp-herziening in ESR 2010 ten opzichte van de vroegere ramingen in ESR 1995 [136].

Het is belangrijk dat een onderscheid tussen deze twee effecten wordt gemaakt want (bijvoorbeeld) een stijging van de geraamde ontvangsten in ESR 2010 (miljoen euro in lopende prijzen) ten opzichte van de vroegere ramingen in ESR 1995, kan leiden tot een daling van de overeenkomstige ratio in % bbp indien het noemereffect (omwille van de bbp-toename) het positieve tellereffect overtreft. Voor de voornaamste posten werd hier een vergelijking gemaakt tussen de voorlopige cijfers die op 17 april 2014 door het INR in ESR 1995 werden gepubliceerd (samenvattende tabel, voorlopige rekeningen), en de nieuwe overeenkomstige cijfers die eind september 2014 werden gepubliceerd (in ESR 2010).

[136] Daling van de ratio aangezien het bbp in waarde in het ESR 2010 over de hele periode (1995-2013) aanzienlijk hoger is dan de vorige ramingen in het ESR 1995.

Achtereenvolgens worden de resultaten van deze vergelijking globaal (op het niveau van de Gezamenlijke Overheid (GO)) en semi-geconsolideerd op het niveau van de twee grote entiteiten (Entiteit I en Entiteit II) [137] becommentarieerd. In het voorbeeld concentreren wij ons op de cijfers met betrekking tot het gemiddelde van de vier laatste jaren (2010-2013) alsook op de twee laatste jaren afzonderlijk (2012 en 2013).

De gegevens (zowel in ESR 2010 als in ESR 1995) werden gecorrigeerd om in grote lijnen overeen te komen met de definitie die traditioneel door de HRF wordt gebruikt [138].

De grootste wijzigingen of correcties die werden aangebracht, zijn de volgende:

1) Er wordt geen rekening gehouden met ontvangsten uit fictieve of toegerekende bijdragen om dubbeltellingen te vermijden bij de lopende uitgaven (overheidslonen en -pensioenen);
2) In de totale fiscale en parafiscale druk wordt rekening gehouden met indirecte belastingen die worden geïnd ten gunste van de Europese instellingen [139], met een symmetrische correctie bij de primaire uitgaven (stijging van de budgettaire of fiscale overdrachten aan de EU);
3) Het budgettair toerekenen van de (ambtenaren)pensioenen van Entiteit II (G&G en LO) aan de finale primaire uitgaven van dit niveau en niet aan de FO.

Bovendien gebeurt de vergelijking tussen ESR 2010 en ESR 1995 tussen de nieuwe gegevens, waarbij er geen correcties voor swaps meer worden opgenomen, en de oude gegevens volgens de EDP-definitie (ESR 1995 + swapcorrecties).

---

[137] Entiteit I omvat de Federale Overheid (FO) en de Sociale Zekerheid (SZ), terwijl Entiteit II de Gemeenschappen en Gewesten (G&G), ofwel de deelgebieden, en de Lokale Overheden (LO) omvat.

[138] Sommige kleinere wijzigingen werden niet aangebracht omdat ze geen impact hebben op de verschillen tussen ESR 2010 en ESR 1995. Het gaat vooral om de integratie van het Vlaams Zorgfonds in de rekeningen van de G&G in plaats van bij de SZ zoals in de officiële nationale rekeningen. De correcties, zowel bij de ontvangsten als bij de uitgaven, van de verkopen van materiële activa en immateriële vaste activa, die neutraal zijn voor de saldi, werden ook niet opgenomen.

[139] Door de perimeterwijziging op dit vlak wordt de btw-overdracht aan de Europese instellingen in het stelsel ESR 2010 rechtstreeks heropgenomen bij de eigen ontvangsten van de FO.

6.1.4.2 De begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid (GO) (vorderingensaldo en primair saldo)

Op het vlak van de GO leidt de overgang naar ESR 2010 tot een toename (van de ratio) van het overheidstekort in 2013 ten belope van 0,3% bbp (-2,9% bbp in plaats van de oorspronkelijk volgens ESR 1995 geraamde -2,6% bbp). Deze verslechtering vloeit voort uit een dubbel effect:

a) de verslechtering van het nominale tekort (tellereffect) van 1.542 miljoen euro (0,4% bbp);
b) een gunstig noemereffect van 0,1% bbp dat het voornoemde tellereffect gedeeltelijk compenseert.

Het tekort is zeker groter geworden, maar ook het bbp is toegenomen.

Deze verslechtering van 0,3% bbp wordt uitgesplitst tussen Entiteit II (-0,2% bbp, vooral bij de G&G) en Entiteit I (-0,1% bbp bij de SZ).

Wanneer we het gemiddelde voor 2010-2013 nemen, of zelfs het jaar 2012, is de verslechtering van het vorderingensaldo echter veel beperkter (gemiddeld -0,1% bbp in 2010-2013 en zelfs minder in 2012).

De verslechtering in 2013, en ruimer gezien in 2010-2013, doet zich volledig voor bij het primaire saldo en niet bij de rentelasten. Wat de rentelasten betreft, wordt het tellereffect, dat 0,1% bbp bedraagt en licht ongunstig is, in feite gecompenseerd door het symmetrische noemereffect (dat 0,1% bbp bedraagt en gunstig is).

Tabel 80
Vergelijking van de ratio's in ESR 2010 en in ESR 1995 (EDP) en determinanten van de verschillen

Gecorrigeerde overheidsrekeningen GO	ESR 2010			ESR 1995			Verschil in ratio, waaronder: ESR 2010 / ESR 1995			Tellereffect			Noemereffect		
	Gem.	Niveau		Gem.	Niveau										
Ratio's in % bbp	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013
Vorderingensaldo GO	-3,7%	-4,1%	-2,9%	-3,6%	-4,1%	-2,6%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,4%	0,1%	0,1%	0,1%
Rentelasten	3,3%	3,4%	3,2%	3,3%	3,4%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Primair saldo	-0,4%	-0,7%	0,3%	-0,3%	-0,7%	0,6%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,1%	0,0%	-0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
* Ontvangsten	48,0%	48,7%	49,4%	48,3%	49,0%	49,7%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	1,1%	1,3%	1,3%	-1,4%	-1,6%	-1,6%
+ Fiscale ontvangsten	29,9%	30,3%	30,9%	30,4%	30,7%	31,4%	-0,4%	-0,3%	-0,5%	0,5%	0,6%	0,5%	-0,9%	-1,0%	-1,0%
: Directe	15,9%	16,1%	16,7%	16,2%	16,4%	17,0%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	-0,5%	-0,5%	-0,5%
: Indirecte + kapitaal	14,0%	14,3%	14,2%	14,1%	14,2%	14,4%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,3%	0,5%	0,3%	-0,4%	-0,5%	-0,5%
+ Bijdragen	14,0%	14,1%	14,2%	14,4%	14,6%	14,6%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,4%	-0,5%	-0,5%
+ Niet-fiscale ontvangsten, w.o.:	4,1%	4,2%	4,3%	3,5%	3,7%	3,6%	0,6%	0,5%	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Verkopen van G&D	2,2%	2,2%	2,3%	1,6%	1,6%	1,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%	0,0%	-0,1%	-0,1%
pm. Fiscale & parafiscale	43,9%	44,4%	45,1%	44,8%	45,3%	46,1%	-0,9%	-0,9%	-1,0%	0,5%	0,6%	0,5%	-1,3%	-1,4%	-1,5%
* Primaire uitgaven	48,3%	49,3%	49,1%	48,5%	49,6%	49,1%	-0,2%	-0,3%	0,0%	1,3%	1,3%	1,6%	-1,4%	-1,6%	-1,6%
+ Lopende uitgaven	44,2%	44,6%	45,1%	45,4%	45,8%	46,3%	-1,1%	-1,2%	-1,2%	0,2%	0,2%	0,3%	-1,4%	-1,5%	-1,5%
: Bezoldigingen + Aankopen van G&D	13,8%	13,9%	14,0%	14,0%	14,1%	14,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	0,3%	0,3%	0,3%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
* Bezoldigingen (excl. toegerekende premies)	9,9%	9,9%	10,0%	10,3%	10,4%	10,5%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
* Aankopen van geproduceerde G&D (°)	3,9%	4,0%	4,0%	3,7%	3,7%	3,7%	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Sociale uitkeringen in geld	16,6%	16,8%	17,2%	17,5%	17,7%	18,1%	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,3%	-0,4%	-0,4%	-0,5%	-0,6%	-0,6%
: Sociale uitkeringen in natura	7,8%	8,0%	7,9%	8,1%	8,3%	8,3%	-0,3%	-0,3%	-0,4%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,2%	-0,3%	-0,3%
: Andere overdrachten + subsidies	5,9%	5,9%	5,9%	5,8%	5,8%	5,7%	0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
* Subsidies	2,9%	3,0%	2,9%	2,7%	2,7%	2,6%	0,3%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
* Andere lopende overdrachten	3,0%	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
+ Kapitaaluitgaven	4,1%	4,8%	4,0%	3,2%	3,8%	2,8%	0,9%	0,9%	1,2%	1,0%	1,1%	1,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Investeringen	2,2%	2,3%	2,2%	1,7%	1,8%	1,6%	0,5%	0,6%	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Overige (kapitaaloverdrachten)	1,9%	2,4%	1,9%	1,5%	2,1%	1,2%	0,4%	0,4%	0,7%	0,4%	0,4%	0,7%	0,0%	-0,1%	0,0%
pm. Netto-aankopen van G&D	1,8%	1,8%	1,7%	2,1%	2,1%	2,0%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%

Wegens afrondingen kunnen de totalen (tot ongeveer 0,1% bbp) afwijken van de som van de bestanddelen.

(°) Inclusief de output voor eigen finaal gebruik.

6.1.4.3 *Analyse van de totale effectieve ontvangsten*

De ratio van de effectieve ontvangsten is lager in ESR 2010 dan in ESR 1995, ten belope van 0,3% bbp. Dit vloeit voort uit twee tegengestelde effecten:

- Een duidelijk stijgend tellereffect (een verschil van 5 miljard euro of +1,3% bbp in 2012 en 2013 en gemiddeld +1,1% bbp in 2010-2013);
- Een noemereffect (verschil van het nominale bbp van 3,3% in 2013 en 3,1% in 2010-2013) dat de ratio omlaag duwt met 1,6% bbp in 2012 en 2013 en gemiddeld met 1,4% bbp in 2010-2013.

Het (negatieve) noemereffect domineert hier dus duidelijk het niveau-effect (of tellereffect) dat duidelijk positief is.

Wat het tellereffect (het niveau van de overheidsontvangsten) betreft, situeert de voornaamste bron van verschil zich bij de niet-fiscale ontvangsten (gemiddeld 0,7% bbp in 2010-2013), voornamelijk bij de verkopen van goederen en diensten (G&D) van Entiteit II (in het bijzonder de G&G). Dit heeft vooral te maken met de activering van de O&O-uitgaven (geboekt als output voor eigen finaal gebruik bij de ontvangsten en als investeringen bij de uitgaven), maar ook met andere elementen zoals de uitbreiding van de begrotingsperimeter van dit overheidsniveau.

We stellen een licht negatief tellereffect vast voor de werkelijke sociale bijdragen aan het einde van de periode [140], terwijl de totale fiscale ontvangsten gevoelig opwaarts herzien zijn (+0,5% bbp), zowel gemiddeld voor 2010-2013 als in 2013. Deze stijging wordt verdeeld over de directe belastingen (+ 0,2% bbp) en de indirecte belastingen (+ 0,3% bbp). Deze verdeling binnen de fiscale ontvangsten wordt echter beïnvloed door bepaalde verschuivingen van de ene naar de andere categorie, met name van de taks op de collectieve beleggingsinstellingen (een verschuiving van iets minder dan 0,1% bbp naar de indirecte belastingen).

[140] Dit tellereffect is echter duidelijk negatief van 1995 tot 2006-2007 (ongeveer -0,1 tot -0,2% bbp), ondanks de verhoging van de werkgeversbijdragen ingevolge de herclassificatie van de gerichte verminderingen van de sociale werkgeversbijdragen als loonsubsidies bij de uitgaven. Dit overheersende negatieve tellereffect in 1995-2007 heeft te maken met de herclassificatie van een aanzienlijk deel van de werkgeversbijdragen aan het Fonds voor bestaanszekerheid (FBZ) (en van de verwante sociale uitkeringen) in de institutionele sector van de vennootschappen en quasi-vennootschappen en niet meer in de overheidssector (in het bijzonder bij de SZ).

Het gewicht van de directe belastingen is gestegen, vooral aan het einde van de periode [141], door een duidelijke verhoging van de ramingen inzake inkohieringen (kohieren) in de PB. Deze laatste stijgen voor zover de terugbetaalbare belastingkredieten, die worden beschouwd als gestorte sociale bijdragen, subsidies of investeringsbijdragen (en niet als minderontvangsten of negatieve ontvangsten), in ESR 2010 zijn uitgebreid. Deze stijging van de geraamde PB-ontvangsten leidt aldus tot een gelijkaardige uitgavenstijging.

Naast de voornoemde interne verschuiving (taks op de collectieve beleggingsinstellingen) komt de stijging van de ramingen inzake indirecte belastingen vooral voort uit de nieuwe post "Belastingen voor het verkrijgen van bedrijfs- en beroepsvergunningen" [142], voor een totaal van 0,2% bbp in 2013 en gemiddeld in 2010-2013 (0,3% bbp in 2012).

De globale ratio van de fiscale en parafiscale heffingen daalt uiteindelijk (in ESR 2010 ten opzichte van de ratio in ESR 1995) ten belope van 0,9% à 1,0% bbp. Opnieuw is dit het resultaat van een noemereffect met een “neerwaartse” impact (-1,3% bbp in 2010-2013 en -1,5% bbp in 2013) dat zeer overheersend is ten aanzien van het tellereffect (nominaal verschil) dat daarentegen een “opwaartse” impact heeft van ongeveer 0,5% bbp, en wat zich integraal bij de fiscale ontvangsten voordoet.

6.1.4.4 Analyse van de primaire uitgaven

De ratio van de totale primaire uitgaven (met inbegrip van de fiscale overdrachten aan de Europese instellingen) is globaal genomen lager in ESR 2010 dan in ESR 1995. Het verschil wordt wel kleiner aan het einde van de periode (gemiddeld -0,2% bbp in 2010-2013) en verdwijnt volledig in 2013 door de snellere toename van de kapitaaluitgaven in ESR 2010. Zo kan de evolutie van de ratio van de primaire uitgaven in ESR 2010 (en niet die van de totale overheidsontvangsten) de verslechtering van het overheidstekort in 2013 verklaren.

---

[141] In de periode 2010-2012; voor het jaar 2013 zijn de gedetailleerde gegevens in ESR 1995 niet beschikbaar.

[142] Al aanwezig in ESR 1995 maar zonder inhoud, terwijl ze vanaf nu drie posten bevat die sedert de financiële crisis van groot belang zijn geworden, namelijk 1) de bijdrage aan het Beschermingsfonds voor deposito's en financiële instrumenten, 2) de bijdrage aan het Bijzonder Beschermingsfonds voor deposito's, levensverzekeringen en kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen, en 3) de bijdrage voor de financiële stabiliteit aan het Resolutiefonds.

Dit resultaat van de primaire uitgaven vloeit ook voort uit de combinatie van een tellereffect (nominaal verschil) met een duidelijk "opwaartse" impact (1,3% bbp in 2012 en gemiddeld in 2010-2013; 1,6% bbp in 2013) en daartegenover een noemereffect (verschil van het bbp) met een heel duidelijk neerwaartse impact (-1,3% bbp in 2010-2013 en -1,5% bbp in 2013).

Terwijl de ratio van de lopende primaire uitgaven neerwaarts werd herzien in ESR 2010 (-1,1% bbp), werd die van de kapitaaluitgaven ruim naar boven bijgesteld (+0,9% bbp). Relatief gezien is het nominale verschil van de primaire kapitaaluitgaven heel groot: gemiddeld +25% in 2010-2013 ten opzichte van de voorlopige of initiële gegevens in ESR 1995 (en zelfs +32% in 2013). In de vier voorgaande jaren (2006-2009) was dit relatieve verschil duidelijk kleiner, maar niet te verwaarlozen (gemiddeld +16%).

Als we enkel over het tellereffect (nominaal verschil van de primaire uitgaven) spreken, is het *globale* verschil groot (1,3% bbp in 2010-2013, te vergelijken met +1,1% bbp bij de globale overheidsontvangsten). Dit verschil ligt vooral bij de (primaire) kapitaaluitgaven (+1,0% bbp). De lopende uitgaven blijven relatief stabiel (een verschil van ongeveer +0,2% bbp). De opwaartse herziening van de kapitaaluitgaven is gedeeltelijk (gemiddeld 0,6% bbp in 2010-2013) afkomstig van een stijging van de investeringsuitgaven in vast kapitaal, met name wegens de activering van de O&O-uitgaven, en in mindere mate (0,4% bbp) van de overige kapitaaluitgaven (voornamelijk kapitaaloverdrachten), met name wegens de boeking van de voorwaardelijke investeringsbijdragen als kapitaaloverdrachten. Het grootste deel van die opwaartse herziening (gemiddeld 0,6% bbp in 2010-2013 of ongeveer 60% van het totaal) situeert zich trouwens bij Entiteit II (in het bijzonder bij de G&G) en bevindt zich voornamelijk (gemiddeld 0,5% bbp in 2010-2013 en in 2013) bij de vaste investeringsuitgaven van deze entiteit.

Bij Entiteit I is het globale verschil (tellereffect) bijna uitsluitend terug te vinden bij de "overige kapitaaluitgaven" (gemiddeld 0,4 à 0,5% bbp in 2010-2013) [143].

[143] Er dient echter te worden opgemerkt dat dit tellereffect bij de kapitaaluitgaven van Entiteit I (van de FO) gemiddeld veel kleiner is in de vier voorgaande jaren (periode 2006-2009), namelijk 0,1% bbp, en dat het (positieve) verschil toen terug te vinden was bij de vaste investeringsuitgaven.

Tabel 81
Verschil tussen de gegevens in ESR 2010 en in ESR 1995 – Vergelijking op het niveau van Entiteit I

Aangepaste overheidsrekeningen Entiteit I	ESR 2010			ESR 1995			Verschil in ratio, waaronder: ESR 2010 - ESR 1995			Tellereffect			Noemereffect		
	Gem.	Niveau		Gem.	Niveau										
In % bbp	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013
Vorderingensaldo Entiteit I	-3,2%	-3,6%	-2,5%	-3,1%	-3,6%	-2,4%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Rentelasten	3,0%	3,1%	2,9%	3,0%	3,1%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Primair saldo	-0,1%	-0,5%	0,4%	-0,1%	-0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Totale netto-ontvangsten	32,6%	33,1%	33,7%	33,2%	33,7%	34,3%	-0,6%	-0,5%	-0,6%	0,4%	0,5%	0,5%	-1,0%	-1,1%	-1,1%
* Eigen ontvangsten	41,0%	41,7%	42,2%	41,8%	42,5%	43,0%	-0,8%	-0,8%	-0,8%	0,4%	0,5%	0,5%	-1,2%	-1,4%	-1,4%
+ Fiscale ontvangsten incl. EU	25,5%	26,0%	26,3%	25,8%	26,2%	26,7%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	0,5%	0,6%	0,5%	-0,8%	-0,8%	-0,8%
+ Effectieve bijdragen	13,9%	14,1%	14,1%	14,4%	14,5%	14,6%	-0,4%	-0,5%	-0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,4%	-0,5%	-0,5%
+ Niet-fiscale ontvangsten	1,6%	1,6%	1,7%	1,6%	1,8%	1,7%	-0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%
* Fiscale overdrachten aan Entiteit II	-8,4%	-8,6%	-8,5%	-8,6%	-8,8%	-8,7%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%	0,3%
pm. Netto fiscale ontvangsten	17,1%	17,4%	17,9%	17,1%	17,3%	17,9%	0,0%	0,1%	0,0%	0,5%	0,6%	0,5%	-0,5%	-0,6%	-0,6%
Totale primaire uitgaven	32,7%	33,6%	33,3%	33,3%	34,1%	33,8%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	0,5%	0,6%	0,6%	-1,0%	-1,1%	-1,1%
* Finale primaire uitgaven	31,8%	32,7%	32,3%	32,3%	33,2%	32,8%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	-1,0%	-1,1%	-1,0%
+ Lopende uitgaven	30,3%	30,5%	31,0%	31,3%	31,6%	32,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,9%	-1,0%	-1,0%
: Bezoldigingen + Aankopen van G&D	3,2%	3,2%	3,2%	3,3%	3,3%	3,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
* Bezoldigingen (excl. toegerekende premies)	2,2%	2,2%	2,1%	2,2%	2,2%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
* Aankopen van geproduceerde G&D (°)	1,0%	1,0%	1,0%	1,1%	1,1%	1,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
: Totale sociale uitkeringen	22,9%	23,1%	23,6%	23,9%	24,2%	24,7%	-1,0%	-1,1%	-1,1%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,7%	-0,8%	-0,8%
: Subsidies	2,4%	2,4%	2,3%	2,1%	2,1%	2,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Andere overdrachten	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
+ Kapitaaluitgaven	1,5%	2,1%	1,4%	1,1%	1,7%	0,9%	0,4%	0,5%	0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	0,0%	-0,1%	0,0%
: Investeringen	0,3%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
: Overige	1,2%	1,9%	1,1%	0,9%	1,5%	0,6%	0,3%	0,4%	0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
* Netto budgettaire overdrachten aan Entiteit II	0,9%	0,9%	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Wegens afrondingen kunnen de totalen (tot ongeveer 0,1% bbp) afwijken van de som van de bestanddelen.
(°) Inclusief de output voor eigen finaal gebruik.

Tabel 82
Verschil tussen de gegevens in ESR 2010 en in ESR 1995 – Vergelijking op het niveau van Entiteit II

Vergelijking ESR 2010 - ESR 1995	ESR 2010			ESR 1995			Verschil in ratio, waaronder:								
Gecorrigeerde overheidsrekeningen Entiteit II	Gem.	Niveau		Gem.	Niveau		Verschil ESR 2010 / ESR 1995			Tellereffect			Noemereffect		
In % bbp	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013
Vorderingensaldo Entiteit II	-0,6%	-0,5%	-0,4%	-0,5%	-0,5%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Rentelasten	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo	-0,2%	-0,2%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Totale netto-ontvangsten	16,3%	16,5%	16,7%	16,0%	16,2%	16,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,7%	0,8%	0,8%	-0,5%	-0,5%	-0,5%
* Eigen ontvangsten	7,0%	7,0%	7,2%	6,5%	6,4%	6,7%	0,5%	0,6%	0,5%	0,7%	0,8%	0,7%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
+ Fiscale ontvangsten & bijdragen	4,5%	4,4%	4,6%	4,6%	4,5%	4,8%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,2%
+ Niet-fiscale ontvangsten, waaronder:	2,5%	2,6%	2,6%	1,9%	1,9%	1,9%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Verkopen van G&D	1,7%	1,8%	1,8%	1,2%	1,2%	1,2%	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%
* Netto ontvangen ontvangsten	9,3%	9,5%	9,5%	9,6%	9,8%	9,7%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
+ Fiscale overdrachten	8,4%	8,6%	8,5%	8,6%	8,8%	8,7%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
+ Netto budgettaire overdrachten	0,9%	0,9%	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
* Primaire uitgaven	16,5%	16,7%	16,8%	16,2%	16,4%	16,3%	0,4%	0,3%	0,5%	0,8%	0,8%	1,0%	-0,5%	-0,5%	-0,5%
+ Lopende uitgaven	13,9%	14,0%	14,1%	14,1%	14,3%	14,3%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	-0,4%	-0,5%	-0,5%
: Bezoldigingen + Aankopen van G&D	10,6%	10,8%	10,8%	10,7%	10,8%	10,9%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,3%	0,3%	0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
* Bezoldigingen (excl. toegerekende premies)	7,7%	7,8%	7,9%	8,1%	8,2%	8,3%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,3%	-0,3%
* Aankopen van geproduceerde G&D (°)	2,9%	3,0%	3,0%	2,6%	2,6%	2,6%	0,3%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Sociale uitkeringen	1,6%	1,6%	1,5%	1,7%	1,7%	1,7%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%
: Andere overdrachten + subsidies	1,7%	1,7%	1,7%	1,7%	1,7%	1,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
+ Kapitaaluitgaven	2,7%	2,6%	2,7%	2,1%	2,2%	2,0%	0,5%	0,5%	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
: Investeringen	2,0%	2,1%	1,9%	1,5%	1,6%	1,4%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,6%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
: Overige	0,7%	0,6%	0,8%	0,6%	0,6%	0,6%	0,1%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
pm. Netto-aankopen van G&D	1,2%	1,2%	1,2%	1,4%	1,4%	1,4%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%

Wegens afrondingen kunnen de totalen (tot ongeveer 0,1% bbp) afwijken van de som van de bestanddelen.

(°) Inclusief de output voor eigen finaal gebruik.

Zoals hierboven gezegd, zijn de herzieningen inzake lopende primaire uitgaven duidelijk kleiner:

- De overheidslonen (vrij van fictieve bijdragen) zijn globaal gezien een beetje lager in ESR 2010 (-0,1% bbp) qua niveau en duidelijk lager qua globaal verschil (met inbegrip van het noemereffect), nl. -0,4% bbp. Dit licht neerwaarts werkend tellereffect komt voornamelijk tot uiting bij Entiteit II.
- De bruto aankopen van G&D (intermediair verbruik) zijn daarentegen heel duidelijk opwaarts herzien (+0,4% bbp), en dit wordt gedeeltelijk geneutraliseerd door het noemereffect (gemiddeld -0,1% bbp). Het is hier duidelijk bij Entiteit II, en in het bijzonder bij de G&G, dat dit opwaartse verschil tot uiting komt.
- Inzake sociale uitkeringen betekent de overgang naar ESR 2010 een negatief tellereffect (neerwaartse invloed) ten belope van 0,3% bbp (gemiddeld in 2010-2013) of ongeveer 0,5% bbp (in 2013). Dit wordt grotendeels verklaard door een hele sterke neerwaartse herziening van de uitkeringen van het Fonds voor Bestaanszekerheid (FBZ) [144], voor een totaal bedrag van ongeveer 0,4% bbp. Indien het noemereffect erbij wordt geteld, is het (negatieve) verschil van de ratio van de sociale uitkeringen uiteraard nog groter.
- Het niveau van de overige lopende primaire uitgaven (subsidies, maar ook andere lopende overdrachten aan de gezinnen en IZW's, aan de vennootschappen en aan de rest van de wereld) werd herzien ten belope van 0,3% bbp (gemiddeld in 2010-2013) of 0,4% bbp (in 2013). Dit opwaartse effect doet zich voor bij de subsidies (0,4% bbp) en concentreert zich aan het einde van de periode (na 2005) voor meer dan 75% bij de SZ (Entiteit I). Bepaalde gerichte verminderingen van de sociale bijdragen ten laste van de werkgevers die vroeger als bijdrageverminderingen werden geboekt, worden nu geherclassificeerd als subsidies van de SZ, en dus als primaire uitgaven.

Tot slot is de ratio van de lopende primaire uitgaven (zonder kapitaaluitgaven) duidelijk lager voor zover het (neerwaarts werkend) noemereffect van de uitgavenratio de opwaartse herziening van het uitgavenniveau (tellereffect) ruimschoots compenseert.

[144] Deze uitkeringen zijn grotendeels geherclassificeerd bij de sector van de vennootschappen en quasi-vennootschappen (VQV).

Tabel 83
Samenvattende eindtabel

Vergelijking ESR 2010 - ESR 1995	ESR 2010			ESR 1995			Verschil in ratio, waaronder:								
Gecorrigeerde overheidsrekeningen GO	Gem.	Niveau		Gem.	Niveau		Verschil ESR 2010 / ESR 1995			Tellereffect			Noemereffect		
Ratio's in % bbp	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013	2010-13	2012	2013
Vorderingensaldo	-3,7%	-4,1%	-2,9%	-3,6%	-4,1%	-2,6%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,4%	0,1%	0,1%	0,1%
* Entiteit I	-3,2%	-3,6%	-2,5%	-3,1%	-3,6%	-2,4%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
* Entiteit II	-0,6%	-0,5%	-0,4%	-0,5%	-0,5%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Rentelasten	3,3%	3,4%	3,2%	3,3%	3,4%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
* Entiteit I	3,0%	3,1%	2,9%	3,0%	3,1%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
* Entiteit II	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo	-0,4%	-0,7%	0,3%	-0,3%	-0,7%	0,6%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,1%	0,0%	-0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
* Entiteit I	-0,1%	-0,5%	0,4%	-0,1%	-0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
* Entiteit II	-0,2%	-0,2%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,2%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangsten na fiscale overdrachten	48,0%	48,7%	49,4%	48,3%	49,0%	49,7%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	1,1%	1,3%	1,3%	-1,4%	-1,6%	-1,6%
* Entiteit I	32,6%	33,1%	33,7%	33,2%	33,7%	34,3%	-0,6%	-0,5%	-0,6%	0,4%	0,5%	0,5%	-1,0%	-1,1%	-1,1%
* Entiteit II	15,4%	15,5%	15,7%	15,1%	15,3%	15,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,7%	0,8%	0,7%	-0,5%	-0,5%	-0,5%
Finale primaire uitgaven	48,3%	49,3%	49,1%	48,5%	49,6%	49,1%	-0,2%	-0,3%	0,0%	1,3%	1,3%	1,6%	-1,4%	-1,6%	-1,6%
* Entiteit I	31,8%	32,7%	32,3%	32,3%	33,2%	32,8%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	-1,0%	-1,1%	-1,0%
* Entiteit II	16,5%	16,7%	16,8%	16,2%	16,4%	16,3%	0,4%	0,3%	0,5%	0,8%	0,8%	1,0%	-0,5%	-0,5%	-0,5%
* Lopende PRU	44,2%	44,6%	45,1%	45,4%	45,8%	46,3%	-1,1%	-1,2%	-1,2%	0,2%	0,2%	0,3%	-1,4%	-1,5%	-1,5%
+ Entiteit I	30,3%	30,5%	31,0%	31,3%	31,6%	32,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,9%	-1,0%	-1,0%
+ Entiteit II	13,9%	14,0%	14,1%	14,1%	14,3%	14,3%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	-0,4%	-0,5%	-0,5%
* Primaire kapitaaluitgaven	4,1%	4,8%	4,0%	3,2%	3,8%	2,8%	0,9%	0,9%	1,2%	1,0%	1,1%	1,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
+ Entiteit I	1,5%	2,1%	1,4%	1,1%	1,7%	0,9%	0,4%	0,5%	0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	0,0%	-0,1%	0,0%
+ Entiteit II	2,7%	2,6%	2,7%	2,1%	2,2%	2,0%	0,5%	0,5%	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	-0,1%	-0,1%	-0,1%

Wegens afrondingen kunnen de totalen (tot ongeveer 0,1% bbp) afwijken van de som van de bestanddelen.

6.1.4.5 Tussentijdse samenvatting

Kort samengevat leidt de overgang naar ESR 2010 tot een verslechtering (van de ratio) van het vorderingensaldo ten belope van 0,3% bbp in 2013 (in verhouding tot de voorlopige ramingen van einde maart 2014 in ESR 1995) en gemiddeld 0,1% bbp in de periode 2010-2013. De verslechtering qua niveau (verschil in waarde) is eigenlijk hoger (-0,4% bbp in 2013 en -0,3% bbp in 2010-2013) maar dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een gunstig noemereffect [145] van iets meer dan 0,1% bbp.

Inzake primaire saldi is de grootteorde van de herzieningen ongeveer dezelfde. Met name in 2013 doet de verslechtering van het primaire saldo met 0,3% bbp (ten aanzien van ESR 1995) zich voor twee derden voor bij Entiteit II (0,2% bbp, waarvan iets meer dan de helft bij de G&G) en de rest bij Entiteit I (vooral de SZ).

De ratio in ESR 2010 van de totale ontvangsten is in 2013 (met 0,3% bbp) naar beneden bijgesteld ten opzichte van de eerste ramingen (ESR 1995) want de stijging van het ontvangstenniveau (tellereffect +1,3% bbp) werd ruimschoots gecompenseerd door de verhoging van het bbp (noemereffect van -1,6% bbp).

Ter zake wordt evenwel een duidelijke asymmetrie tussen de twee grote entiteiten vastgesteld na fiscale overdrachten tussen de entiteiten: het (opwaarts werkend) tellereffect is duidelijk groter bij Entiteit II dan bij Entiteit I, in de mate dat de verkopen van G&D van Entiteit II gevoelig zijn gestegen in vergelijking met ESR 1995. Het noemereffect dat samenhangt met de bbp-stijging, is groter bij Entiteit I gezien het hogere niveau van de ratio's.

Zo is de ratio van de geconsolideerde ontvangsten van Entiteit II opwaarts herzien (ongeveer 0,3% bbp) terwijl deze (vrij van fiscale overdrachten) van Entiteit I neerwaarts herzien is (-0,6% bbp).

Tot slot, inzake finale primaire uitgaven, is het tellereffect (opwaartse herziening van de uitgaven) groter (1,3% tot 1,6% bbp) en situeert het zich vooral bij Entiteit II (ongeveer twee derden in 2013). Het grote negatieve (neerwaarts werkende) noemereffect is daarentegen opnieuw geconcentreerd bij Entiteit I (ongeveer twee derden). Per saldo (globaal effect als ratio uitgedrukt) is de ratio van de (finale) primaire uitgaven van Entiteit I neerwaarts bijgesteld (0,5% bbp), terwijl die van Entiteit II opwaarts herzien is (van 0,4% tot 0,5% bbp).

De analyse van de samenstelling van de (finale) primaire uitgaven geeft de grootste opwaartse bijstellingen in niveau weer (tellereffect):

---

[145] Een duidelijk hoger tekort wordt gedeeld door een bbp dat ook hoger is (ongeveer 3%), en dit vermindert de relatieve omvang van de verslechtering verbonden aan de overgang naar ESR 2010.

1) de kapitaaluitgaven van Entiteit II (hier de G&G), en met name de investeringsuitgaven in vast kapitaal, met +0,6% bbp in 2010-2013;

2) de kapitaaluitgaven van Entiteit I (vooral de "overige kapitaaluitgaven" van de FO)

3) de lopende primaire uitgaven van Entiteit II (bijna volledig op het vlak van de aankopen van G&D door de G&G).

6.1.4.6 *Vergelijking van de overheidssaldi in ESR 2010 en in ESR 1995 in de periode 1995-2013*

De volgende grafieken vergelijken het verschil (van de ratio's) van het primair saldo verkregen in ESR 2010 en in ESR 1995 voor de periode 1995-2013. Het verschil van het primair saldo is doorgaans negatief maar van kleine omvang, behalve in 2001 (0,3% bbp), 2003 (in ESR 2010 werd geen rekening gehouden met de “eenmalige” ontvangst verbonden aan de overname van het pensioenfonds van Belgacom) en tot slot in 2013 (0,3% bbp).

Grafiek 11
Vergelijking (verschil)op het vlak van de primaire saldi van de GO

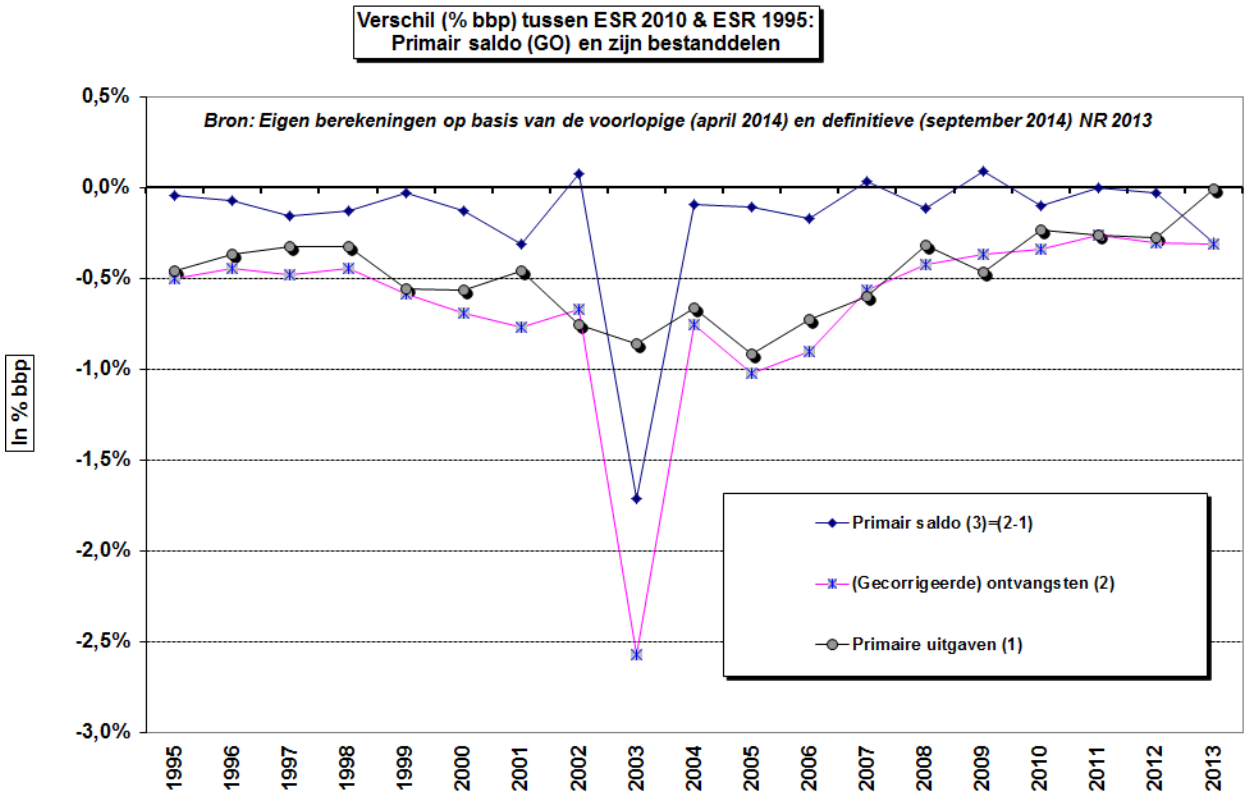

Grafiek 12

Vergelijking (verschil) op het vlak van de ratio van de primaire uitgaven (ESR 2010 / ESR 1995)

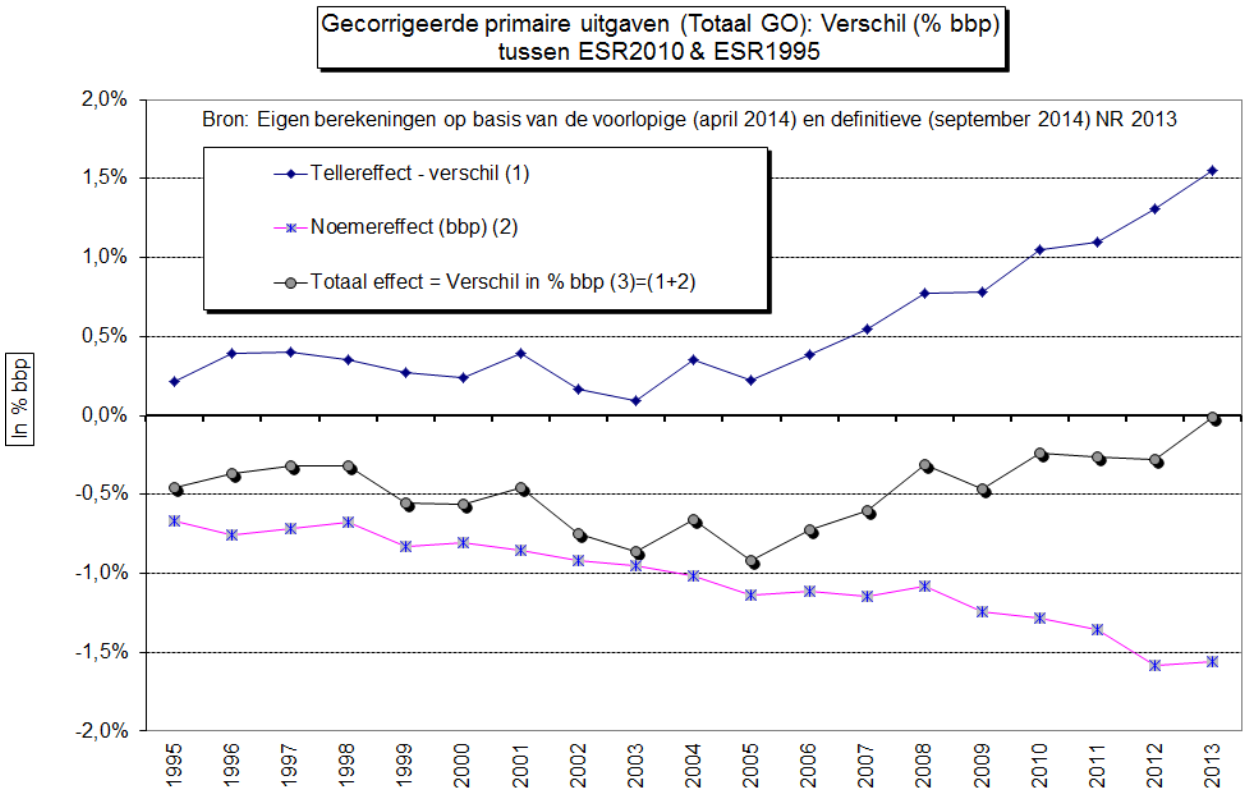

Over het geheel is het (negatieve) verschil inzake de ratio van de primaire uitgaven nauw verbonden met het eveneens negatieve verschil (neerwaartse herziening) van de ratio van de effectieve overheidsontvangsten zodat de impact op het saldo relatief klein is, uitgezonderd in het jaar 2013 (en in 2003).

Merk echter op dat het negatieve verschil (neerwaartse herziening) van de ratio van de primaire uitgaven vanaf 2005 verkleint en gecumuleerd 1,0% bbp in ongeveer acht jaar bedraagt.

Dit wordt verklaard door een snellere evolutie van de ratio van de primaire uitgaven in ESR 2010 dan in ESR 1995, zeker vanaf een lager beginniveau (van de ratio) in 2005. De bovenstaande grafiek toont dat het "opwaarts werkende" tellereffect ten volle speelt en +1,3% bbp beloopt in 2005-2013, en slechts gedeeltelijk wordt gecompenseerd door een (negatief of neerwaarts werkend) noemereffect dat lichtjes toeneemt (ongeveer -0,3% bbp).

Grafiek 13
Vergelijking (verschil) op het vlak van de ratio van de overheidsontvangsten (ESR 2010 / ESR 1995)

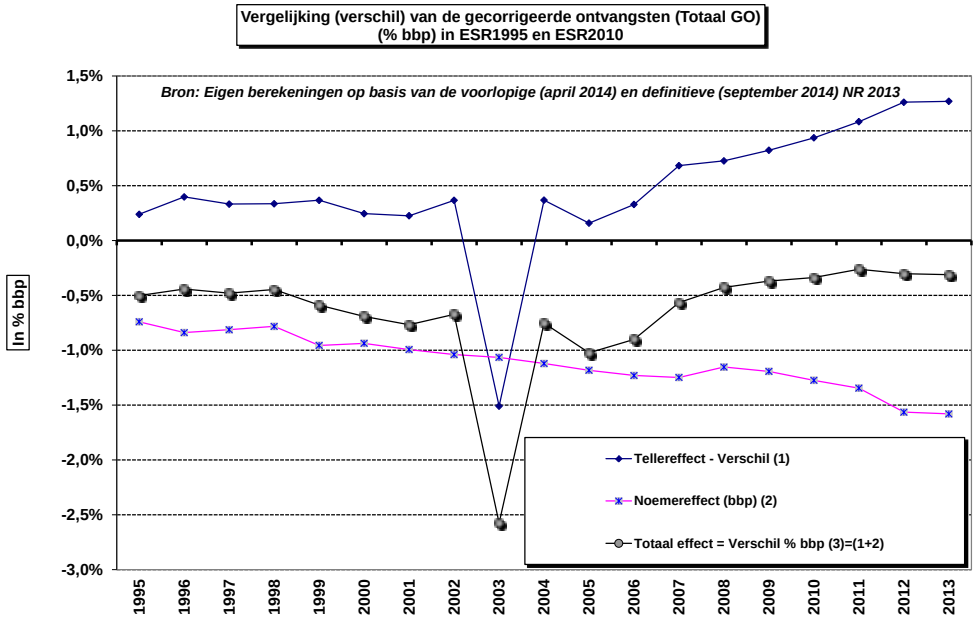

Inzake overheidsontvangsten krijgen we globaal gezien hetzelfde algemene profiel, met uitzondering van het bijzondere jaar 2003. Het tellereffect (opwaartse herziening van het ontvangstenniveau) is "positief" ten belope van ongeveer 1,1% bbp. Dit wordt gedeeltelijk geneutraliseerd door het noemereffect met een neerwaartse impact van ongeveer -0,4% bbp. Voor het saldo betekent dit een effectief (en negatief) verschil van de ontvangstenratio van ongeveer 0,7% bbp. Vanaf een lager beginniveau impliceert dit een snellere stijging van de ratio van effectieve globale ontvangsten in het stelsel ESR 2010 dan in het stelsel ESR 1995.

6.1.4.7 Samenstelling van het tellereffect bij de ontvangsten en primaire uitgaven van de GO

De onderstaande grafiek toont de samenstelling van het tellereffect (verschil in niveau) van de totale overheidsontvangsten over de periode 2010-2013 (vier jaar) en geeft de ontvangstencategorieën weer die het meeste beïnvloed zijn door de opwaartse herziening in ESR 2010 in vergelijking met ESR 1995.

Grafiek 14
Samenstelling van het niveauverschil inzake de overheidsontvangsten in 2010-2013

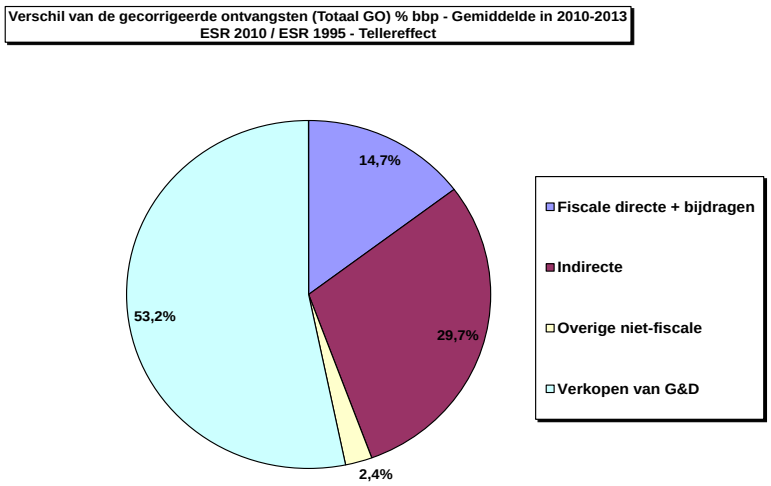

Deze herziening doet zich voor meer dan de helft (53,2%) voor bij de verkopen van geproduceerde G&D en de output voor eigen finaal gebruik, voor ongeveer 30% bij de indirecte belastingen (inclusief de residuele fiscale overdrachten aan de EU), terwijl de directe belastingen en de overige niet-fiscale ontvangsten (overheidsinkomsten uit vermogen, lopende en kapitaaloverdrachten afkomstig van andere sectoren, enz.) relatief gezien minder beïnvloed zijn.

Een gelijkaardige analyse kan, nog steeds op het globale en geconsolideerde niveau van de GO, verricht worden inzake (finale) primaire uitgaven, maar kan niet eenvoudigweg in een analoge grafiekvorm worden gegoten omdat bepaalde posten gewoon negatief zijn (met duidelijk neerwaartse herzieningen van de uitgavenniveaus). Tot slot merken we dat het tellereffect bij de primaire uitgaven gemiddeld 1,3% bbp (periode 2010-2013) vertegenwoordigt, waarvan 1,1% bbp of iets meer dan 83% bij de kapitaaluitgaven (45% bij de overheidsinvesteringen en 35% bij de overige kapitaaluitgaven) en nauwelijks 0,2% bbp (17%) bij de lopende uitgaven.

Bij deze lopende uitgaven merkt men posten die neerwaarts herzien zijn, vooral bij de sociale uitkeringen [146] en overige lopende overdrachten (in totaal -0,5% bbp), en vervolgens bij de overheidslonen (-0,1% bbp). Dit wordt meer dan gecompenseerd door de “positieve” verschillen of stijgingen inzake de aankopen van G&D (+0,4% bbp) en subsidies (ook 0,4% bbp).

Over de vier jaren die in aanmerking worden genomen, wordt de opwaartse herziening van de subsidies bijna gecompenseerd door de neerwaartse herziening van de sociale uitkeringen.

[146] Vooral via de herclassificatie van een groot deel van de uitgaven (en ontvangsten) van de FBZ.

6.2 Bijlage bij de evaluatie van de Sociale Zekerheid: evolutie aantal begunstigden per type sociale uitkering

Tabel 84

Evolutie van het aantal begunstigden voor de belangrijkste types sociale uitkeringen (in eenheden)

	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 % verandering	2009-2013 % verandering
Rust- en/of overlevingspensioenen	2 219 413	2 235 519	2 273 328	2 323 425	2 373 946	2,2%	7,0%
w.o. werknemers, zelfstandigen en gemengde loopbanen	1 785 454	1 791 526	1 817 262	1 856 854	1 895 861	2,1%	6,2%
w.o. overheidssector	433 959	443 993	456 066	466 571	478 085	2,5%	10,2%
Invaliditeit: aantal gevallen	264 668	278 071	289 814	304 452	320 823	5,4%	21,2%
w.o. werknemers	245 209	257 935	269 499	283 541	299 408	5,6%	22,1%
w.o. zelfstandigen	19 459	20 136	20 315	20 911	21 415	2,4%	10,1%
Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	434 120	438 426	421 823	417 250	432 484	3,7%	-0,4%
Tijdelijke werkloosheid in fysieke eenheden	210 864	173 286	140 847	161 340	168 723	4,6%	-20,0%
Niet-werkzoekende werklozen met bedrijfstoeslag (vroeger brugpensioen)	115 552	117 509	115 196	110 809	106 908	-3,5%	-7,5%
Uitkeringstrekkers loopbaanonderbreking, tijdskrediet en thematische verloven	252 429	265 575	271 290	272 018	269 527	-0,9%	6,8%
Kinderbijslag: aantal rechtgevende kinderen (werknemers + zelfstandigen)	2 164 971	2 185 758	2 207 434	2 235 690	2 248 693	0,6%	3,9%
w.o. werknemers	1 953 585	1 975 504	1 997 504	2 024 958	2 037 993	0,6%	4,3%
w.o. zelfstandigen	211 386	210 254	209 930	210 732	210 700	0,0%	-0,3%

Bron: Vade Mecum 2014 van de financiële en statistische gegevens over de sociale bescherming in België, Jaarverslag 2013 Rijksdienst voor Pensioenen (RVP), Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS), Jaarverslag 2013 Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV), Jaarverslag 2013 Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers (RKW) en Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ).

6.3 Overzicht herziening vorderingensali van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 85 : Vergelijking vorderingensaldi Gemeenschappen en Gewesten in ESR 2010 en ESR 1995

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
VORDERINGENSALDI IN ESR 2010																			
Vlaamse Gemeenschap (a)	-482,4	32,7	31,8	980,4	1.232,9	895,9	1.808,6	-174,8	122,8	247,7	359,6	647,8	1.179,9	-47,0	-1.314,3	-1.333,8	91,0	338,4	-367,1
Franse Gemeenschap	-248,3	-183,1	-220,0	-173,0	-182,8	-185,2	-57,1	-88,9	-32,0	-23,6	7,6	15,6	-32,6	59,6	-280,0	-708,7	-145,6	-152,9	-142,8
Waals Gewest	-557,6	-441,3	-129,3	-91,3	-210,9	-147,0	157,6	86,5	-15,7	-264,7	-64,3	-75,9	103,4	-426,3	-817,9	-397,8	-682,7	-317,8	-285,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-165,4	-42,0	-129,7	29,9	166,9	163,1	134,1	16,4	80,1	-72,3	94,7	-19,2	70,8	-37,7	-314,3	-239,2	-390,0	-59,6	126,1
Duitstalige Gemeenschap	-15,3	-6,6	-5,3	-0,8	-6,3	-0,1	-2,9	-2,7	-4,1	2,8	1,2	0,2	2,1	3,9	-11,7	-7,2	-5,1	-1,5	-66,2
Franse Gemeenschaps-commissie	-35,6	-77,9	-23,0	16,1	16,0	-3,9	-3,1	-1,4	-5,0	-7,3	1,6	-8,9	5,5	0,1	-6,7	-0,3	0,8	-9,1	13,0
Vlaamse Gemeenschaps-commissie	-18,1	-29,1	-30,4	9,8	0,9	16,1	16,6	23,8	23,0	14,7	20,9	0,9	-5,2	20,1	4,9	3,2	-2,7	-3,5	16,4
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	-42,9	-15,9	-7,3	-3,0	3,0	2,3	0,8	3,3	8,8	-7,6	-4,2	6,0	10,3	3,0	4,8	-0,2	2,2	2,6	-2,8
Interregionale eenheden	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,1*	*-3,8*	*19,2*	*3,6*
Statistische aanpassing	*-47,1*	*2,0*	*-7,4*	*30,2*	*68,3*	*27,1*	*-22,5*	*42,2*	*-0,4*	*55,9*	*37,2*	*-7,3*	*-33,1*	*-13,7*	*-21,3*	*0,0*	*-0,2*	*0,4*	*0,3*
TOTAAL	**-1.612,7**	**-761,1**	**-520,6**	**798,2**	**1.088,1**	**768,4**	**2.032,1**	**-95,6**	**177,5**	**-54,3**	**454,3**	**559,1**	**1.301,1**	**-438,0**	**-2.756,4**	**-2.683,7**	**-1.136,2**	**-183,7**	**-704,5**
VORDERINGENSALDI IN ESR 1995																			
Vlaamse Gemeenschap (a)	-524,1	-12,1	291,5	903,4	1.148,4	839,2	1.787,4	-320,5	85,6	149,0	293,7	571,3	1.027,0	-60,3	-1.112,6	-981,3	195,9	311,8	234,0
Franse Gemeenschap	-248,3	-183,1	-220,0	-173,0	-182,8	-185,2	-57,1	-88,9	-32,0	-10,5	7,6	15,6	-32,6	59,6	-265,3	-726,0	-228,9	-174,0	-168,0
Waals Gewest	-565,9	-451,3	-121,6	-95,3	-263,2	-234,0	135,8	-6,3	-71,7	-100,3	-46,5	16,2	242,4	-56,8	-812,8	-367,6	-484,7	-191,3	-253,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-167,0	-45,0	-147,1	21,6	155,0	170,0	121,7	10,6	63,7	-92,7	65,3	-55,4	38,0	-49,5	-306,5	-261,7	-294,7	-84,4	138,0
Duitstalige Gemeenschap	-15,3	-6,6	-5,3	-0,8	-6,3	-0,1	-2,9	-2,7	-4,1	2,8	1,2	0,2	2,1	3,9	-11,7	-7,3	-5,2	-1,3	-59,0
Franse Gemeenschaps-commissie	-35,6	-77,9	-23,0	16,1	16,0	-3,9	-3,1	-1,4	-5,0	-7,3	1,6	-8,9	5,5	0,1	-6,7	-0,3	0,7	-9,1	13,0
Vlaamse Gemeenschaps-commissie	-18,1	-29,1	-30,4	9,8	0,9	16,1	16,6	23,8	23,0	14,7	20,9	0,9	-5,2	20,1	4,9	3,9	-2,6	-3,5	22,0
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	-42,9	-15,9	-7,3	-3,0	3,0	2,3	0,8	3,3	8,8	-7,6	-4,2	6,0	10,3	3,0	4,8	-0,1	2,1	2,6	-3,0
Interregionale eenheden																			*4,0*
Statistische aanpassing	*-47,1*	*2,0*	*-7,4*	*16,9*	*50,2*	*6,2*	*-45,8*	*0,1*	*-42,6*	*42,8*	*37,5*	*-7,2*	*-33,0*	*-13,7*	*-21,1*	*15,9*	*24,4*	*-28,4*	*8,0*
TOTAAL	**-1.664,3**	**-819,0**	**-270,6**	**695,7**	**921,2**	**610,6**	**1.953,4**	**-382,0**	**25,7**	**-9,1**	**377,1**	**538,7**	**1.254,5**	**-93,6**	**-2.527,0**	**-2.324,5**	**-793,0**	**-177,6**	**-64,0**
VERSCHIL																			
Vlaamse Gemeenschap (a)	41,7	44,8	-259,7	77,0	84,5	56,7	21,2	145,7	37,2	98,7	65,9	76,5	152,9	13,3	-201,7	-352,5	-104,9	26,6	-601,1
Franse Gemeenschap	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-13,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-14,7	17,3	83,3	21,1	25,2
Waals Gewest	8,3	10,0	-7,7	4,0	52,3	87,0	21,8	92,8	56,0	-164,4	-17,8	-92,1	-139,0	-369,5	-5,1	-30,2	-198,0	-126,5	-32,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,6	3,0	17,4	8,3	11,9	-6,9	12,4	5,8	16,4	20,4	29,4	36,2	32,8	11,8	-7,8	22,5	-95,3	24,8	-11,9
Duitstalige Gemeenschap	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	-0,2	-7,2
Franse Gemeenschaps-commissie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Vlaamse Gemeenschaps-commissie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	-0,1	0,0	-5,6
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,2
Interregionale eenheden	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,1*	*-3,8*	*19,2*	*-0,4*
Statistische aanpassing	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*13,3*	*18,1*	*20,9*	*23,3*	*42,1*	*42,2*	*13,1*	*-0,3*	*-0,1*	*-0,1*	*0,0*	*-0,2*	*-15,9*	*-24,6*	*28,8*	*-7,7*
TOTAAL	**51,6**	**57,9**	**-250,0**	**102,5**	**166,9**	**157,8**	**78,7**	**286,4**	**151,8**	**-45,2**	**77,2**	**20,4**	**46,6**	**-344,4**	**-229,4**	**-359,2**	**-343,2**	**-6,1**	**-640,5**

Bron: 1995-2012: Overheidsrekeningen 2013 (september 2014) & Overheidsrekeningen 2012 (september 2013)
2013: Overheidsrekeningen 2013 (september 2014) & Overheidsrekeningen 2013 (april 2014)

(a) Vlaamse Gemeenschap exclusief saldo van het Zorgfonds

6.4 Overgang tussen overheidsrekeningen en HRF-definitie voor G&G

In navolging van wat reeds werd aangehaald in de methodologie werden de overzichtstabellen per gemeenschap en gewest vertaald naar de HRF-definitie om een analyse te kunnen maken welke coherent is met deze die wordt gemaakt voor de andere overheidsniveaus.

De HRF-correcties hebben enkel een weerslag op het niveau van de ontvangsten en uitgaven en bijgevolg niet op het saldo. Op het niveau van de gemeenschappen en gewesten werden twee correcties uitgevoerd:

- Correctie voor de pensioenen gefinancierd door de federale overheid
- Correctie voor de toegerekende sociale premies

Hierbij is er echter één uitzondering, met name de correctie voor het Zorgfonds (c) bij de Vlaamse Gemeenschap. Deze correctie heeft niet alleen een impact op het niveau van de ontvangsten en uitgaven maar ook op het saldo van de Vlaamse gemeenschap.

Deze bijlage bevat voor elke gemeenschap en gewest een overgangstabel voor het jaar 2013 die het verschil tussen de tabel opgenomen in de Overheidsrekeningen 2013 en de tabel die wordt besproken in dit advies moet duidelijk maken. Deze correcties hadden geen invloed op het niveau van de ontvangsten en uitgaven van de drie gemeenschapscommissies, bijgevolg werd voor deze entiteiten geen overgangstabel opgenomen.

Tabel 86
Overgangstabel Vlaamse Gemeenschap 2013 (in % bbp)

	INR (*excl. Zorgfonds*)	Correcties	HRF (*incl. Zorgfonds*)
Effectieve totale ontvangsten	**8,70%**	**-1,55%**	**7,15%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	5,86%	-0,75%	5,10%
Overdrachten BFW (PB en btw)	4,95%		4,95%
Ontvangen budgettaire overdrachten (a)	0,91%	-0,75%	0,16%
Eigen ontvangsten	2,84%	-0,80%	2,04%
Fiscale en parafiscale (c)	1,39%	0,03%	1,42%
Niet-fiscale (b) (c)	1,45%	-0,83%	0,62%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**8,74%**	**-1,56%**	**7,19%**
Finale primaire uitgaven (a) (b) (c)	7,44%	-1,50%	5,94%
Overgemaakte budgettaire overdrachten (c)	1,31%	-0,06%	1,25%
Primair saldo	**-0,05%**	**0,01%**	**-0,04%**
Rentelasten	0,05%		0,05%
Vorderingensaldo	**-0,09%**	**0,01%**	**-0,09%**

Bron: INR (overheidsrekeningen 2013), NBB en berekeningen HRF

(a) Correctie voor de pensioenen gefinancierd door FO

(b) Correctie voor de toegerekende sociale premies

(c) Correctie voor het Zorgfonds

Tabel 87
Overgangstabel Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2013 (in % bbp)

	INR	Correcties	HRF
Effectieve totale ontvangsten	**0,92%**	**-0,02%**	**0,90%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	0,40%	0,00%	0,40%
Overdrachten BFW (PB en btw)	0,28%		0,28%
Ontvangen budgettaire overdrachten (a)	0,12%	0,00%	0,11%
Eigen ontvangsten	0,52%	-0,01%	0,51%
Fiscale en parafiscale	0,39%		0,39%
Niet-fiscale (b)	0,13%	-0,01%	0,12%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**0,86%**	**-0,02%**	**0,85%**
Finale primaire uitgaven (a) (b)	0,62%	-0,02%	0,61%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,24%		0,24%
Primair saldo	**0,06%**		**0,06%**
Rentelasten	0,02%		0,02%
Vorderingensaldo	**0,03%**		**0,03%**

Bron: INR (overheidsrekeningen 2013), NBB en berekeningen HRF

(a) Correctie voor de pensioenen gefinancierd door FO

(b) Correctie voor de toegerekende sociale premies

Tabel 88
Overgangstabel Waals Gewest 2013 (in % bbp)

	INR	Correcties	HRF
Effectieve totale ontvangsten	**1,96%**	**-0,06%**	**1,91%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	1,11%	-0,02%	1,09%
Overdrachten BFW (PB en btw)	0,94%		0,94%
Ontvangen budgettaire overdrachten (a)	0,17%	-0,02%	0,15%
Eigen ontvangsten	0,85%	-0,03%	0,82%
Fiscale en parafiscale	0,67%		0,67%
Niet-fiscale (b)	0,18%	-0,03%	0,15%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**1,97%**	**-0,06%**	**1,92%**
Finale primaire uitgaven (a) (b)	1,37%	-0,06%	1,31%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,60%		0,60%
Primair saldo	**-0,01%**		**-0,01%**
Rentelasten	0,06%		0,06%
Vorderingensaldo	**-0,07%**		**-0,07%**

Bron: INR (overheidsrekeningen 2013), NBB en berekeningen HRF

(a) Correctie voor de pensioenen gefinancierd door FO

(b) Correctie voor de toegerekende sociale premies

Tabel 89
Overgangstabel Franse Gemeenschap 2013 (in % bbp)

	INR	Correcties	HRF
Effectieve totale ontvangsten	**3,50%**	**-0,94%**	**2,56%**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	2,81%	-0,44%	2,37%
Overdrachten BFW (PB en btw)	2,24%		2,24%
Ontvangen budgettaire overdrachten (a)	0,57%	-0,44%	0,13%
Eigen ontvangsten	0,69%	-0,50%	0,19%
Fiscale en parafiscale	0,00%		0,00%
Niet-fiscale (b)	0,69%	-0,50%	0,18%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**3,51%**	**-0,94%**	**2,56%**
Finale primaire uitgaven (a) (b)	2,89%	-0,94%	1,95%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	0,62%		0,62%
Primair saldo	**-0,01%**		**-0,01%**
Rentelasten	0,03%		0,03%
Vorderingensaldo	**-0,04%**		**-0,04%**

Bron: INR (overheidsrekeningen 2013), NBB en berekeningen HRF

(a) Correctie voor de pensioenen gefinancierd door FO

(b) Correctie voor de toegerekende sociale premies

Tabel 90
Overgangstabel Duitstalige Gemeenschap 2013 (in miljoen euro)

	INR	Correcties	HRF
Effectieve totale ontvangsten	**249,5**	**-43,1**	**206,4**
Ontvangsten geïnd door andere overheden	216,1	-20,4	195,7
Overdrachten BFW (PB en btw)	6,2		6,2
Ontvangen budgettaire overdrachten	209,9	-20,4	189,5
Eigen ontvangsten	33,4	-22,7	10,7
Fiscale en parafiscale	0,0		0,0
Niet-fiscale	33,4	-22,7	10,7
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	**314,4**	**-43,1**	**271,3**
Finale primaire uitgaven (a) (b)	256,6	-43,1	213,5
Overgemaakte budgettaire overdrachten	57,8		57,8
Primair saldo	**-64,9**		**-64,9**
Rentelasten	1,2		1,2
Vorderingensaldo	**-66,1**		**-66,1**

Bron: INR (overheidsrekeningen 2013), NBB en berekeningen HRF

(a) Correctie voor de pensioenen gefinancierd door FO

(b) Correctie voor de toegerekende sociale premies

6.5 Overgangstabel economische hergroepering naar ESR vorderingensaldo 2013

De onderstaande tabel geeft het overzicht van de diverse ESR-correcties die nodig zijn om de overgang te maken van de economische hergroepering naar het ESR vorderingensaldo van de gemeenschappen en gewesten. De belangrijkste, nieuwe ESR-correcties die volgen uit de methodologische aanpassingen die het INR heeft gemaakt in april en september 2014 op vraag van Eurostat en de invoering van het ESR 2010 worden in de tabel weergegeven in het blauw.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat de ESR-ontvangsten en –uitgaven in deze tabel verschillen van de ontvangsten en uitgaven die in de Overheidsrekeningen 2013 zijn gepubliceerd en welke hernomen zijn in tabellen betreffende de evolutie van de ontvangsten en uitgaven van de gemeenschappen en gewesten in hoofdstuk drie. Dit verschil volgt uit het feit dat de onderstaande tabel gebaseerd is op de ESR-correcties die het ESR vorderingensaldo beïnvloeden. De correcties die het niveau van de ontvangsten en uitgaven beïnvloeden werden niet gecommuniceerd door het INR.

Tabel 91
Overgangstabel economische hergroepering naar ESR vorderingensaldo 2013 (in miljoen euro)

	2013	VG *(exclusief Zorgfonds)*	FG	WG	BHG	DG	FGC	GGC	VGC	TOTAAL G&G niet geconsolideerd (behalve saldi)
	uitgaven :									
1	totaal in EH	28.063,9	10.308,4	7.375,0	4.118,8	306,1	393,4	90,7	130,1	50.786,4
2	kapitaalsaflossingen (code 9)	1.104,6	8,3	31,2	445,6	3,7	1,5	0,0	4,2	1.599,1
3 = 1-2	uitgaven excl aflossingen	26.959,3	10.300,1	7.343,8	3.673,2	302,4	391,9	90,7	125,9	49.187,3
4	KVD (code 8)	52,3	63,3	356,6	243,2	0,3	1,0	0,0	0,0	716,7
5 = 3-4	uitgaven EH (excl aflossingen & KVD)	26.907,0	10.236,8	6.987,2	3.430,0	302,1	390,9	90,7	125,9	48.470,6
6	*ESR correcties (met impact op saldo) :*	*905,1*	*32,3*	*718,3*	*5,7*	*0,2*	*1,1*	*0,0*	*0,0*	*1.662,7*
	1. Verschil in Perimeter	**61,8**	**29,2**	**362,1**	**24,4**	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	***477,7***
	De Singel, MUHKA, Vlaams Pensioenfonds, Waarborgbeheer (niet geconsolideerd in EH)	0,0								0,0
	VRT pensioenfonds (niet geconsolideerd in EH)	44,8								44,8
	Lijninvest (niet geconsolideerd in EH)	0,5								0,5
	PMV Re Vinci (niet geconsolideerd in EH)	3,1								3,1
	3 Holdings (PMV - SRIB/GIMB - SRIW) (niet geconsolideerd in EH)	12,7		12,8	5,0					30,5
	Lak Invest (niet geconsolideerd in EH)	0,7								0,7
	Universiteiten (niet geconsolidereerd in EH) (a)									0,0
	FWO (niet geconsolideerd in EH) (a)									0,0
	Parlement (Parlement VG en FG geconsolideerd in EH vanaf 2013) (a)			3,4						3,4
	SOFICO			126,9						126,9
	SOWALFIN garanties MD			2,2						2,2
	TEC niet geconsol in EH			116,4						116,4
	Fiw apac (niet geconsolideerd in EH)			0,0						0,0
	SPABS (a)		0,8							0,8
	SDRB/GOMB (DECONSOLIDEREN) (a)									0,0
	SAF/MVV (niet geconsolideerd in EH) (a)									0,0
	STIB/MIVB (niet geconsolideerd in EH) (a)									0,0
	Uitbreiding consolidatieperimeter maart 2014 (a)		***2,9***	***23,8***	***16,7***					***43,4***
	Uitbreiding consolidatieperimeter september 2014 (ESR 2010) (a)		***25,5***	***76,6***	***2,7***	***0,2***				***105***
	2. Financiële operaties	**904,9**	**3,1**	**356,2**	**-18,7**	**0,0**	**1,1**	**0,0**	**0,0**	**1.246,6**
	Kapitaalsverhoging VHM, SWL, BGHM			4						4,0
	Kapitaalsverhoging FERI / FREY		-1,1				1,1			0,0
	Andere kredietverleningen en deelnemingen	1,5		147,7	1,9					151,1
	Amoras (a)									***0,0***
	verlopen interesten	0,0	4,2	-2,7	-14,6					-13,1
	Erfpacht Becodok				-6,0					-6,0
	Gebruik van recentere gegevens	96,1								96,1
	Tijdstip aanrekening investeringsbijdragen VIPA	***763,9***								***763,9***
	Overheidsactiva binnen het kader van PPS-verbanden	***69,1***								***69,1***
	Aandeel verkoop telefonielicenties 2013	***-43,2***								***-43,2***
	Aanrekening subsidies aan de exploitanten van een openbaar w aterdistributienetw erk (Rapport Rekenhof juli 2014)	45,9								45,9
	Aanrekening investeringen (Rapport Rekenhof juli 2014)	-28,4								-28,4
	Invests (schuldkw ijtschelding)			0,6						0,6
	Alternatieve financiering (a)			***206,6***						***206,6***
	3. Verschillen qua inhoud	**-61,6**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**-61,6**
	UP 36 invest (a)									0,0
	Gedelegeerde opdrachten rollend fonds - PMV (a)	0,4								0,4
	Verkeerde registratie vastgestelde rechten									0,0
	Responsabiliseringsbijdrage pensioenen	-62,0								-62,0
	Investeringen via financiële leasing									
	4. Andere verschillen									**0,0**
7 = 5+6	**uitgaven na ESR correcties**	**27.812,1**	**10.269,1**	**7.705,5**	**3.435,7**	**302,3**	**392,0**	**90,7**	**125,9**	**50.133,3**

	ontvangsten									
8	totaal in EH	28.831,5	10.120,7	7.555,6	4.067,7	237,8	405,1	88,0	144,6	51.451,0
9	leningopbrengsten (code 9)	8,0	0,0	402,3	474,9	1,3	0,0	0,0	2,3	888,8
10 = 8-9	ontvangsten excl leningen	28.823,5	10.120,7	7.153,3	3.592,8	236,5	405,1	88,0	142,3	50.562,2
11	KVD (code 8)	1.784,9	54,3	41,2	126,0	0,2	0,2	0,0	0,0	2.006,8
12 = 10-11	ontvangsten EH (excl leningen & KVD)	27.038,6	10.066,4	7.112,1	3.466,8	236,3	404,9	88,0	142,3	48.555,4
13	*ESR correcties (met impact op saldo) :*	*406,1*	*59,9*	*308,4*	*95,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*869,4*
	1. Verschil in Perimeter	**245,1**	**8,0**	**216,2**	**11,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**480,4**
	De Singel, MUHKA, Vlaams Pensioenfonds, Waarborgbeheer (niet geconsol. in EH)	0,0								0,0
	VRT pensioenfonds (niet geconsol. in EH)	44,9								44,9
	Lijninvest (niet geconsolideerd in EH)	0,6								0,6
	PMV Re Vinci (niet geconsolideerd in EH)	2,5								2,5
	3 Holdings (PMV - SRIB/GIMB - SRIW) (niet geconsolideerd in EH)	20,9		47,2	3,6					71,7
	Lak Invest (niet geconsolideerd in EH)	1,5								1,5
	Universiteiten (niet geconsolideerd in EH) (a)	27,7								27,7
	FWO (niet geconsolideerd in EH) (a)	3,5								3,5
	Parlement (Parlement VG en FG geconsolideerd in EH vanaf 2013) (a)									0,0
	SOFICO			38						38,0
	SOWALFIN garanties MD			2,2						2,2
	FNRS (a)		8,0							8,0
	TEC niet geconsol. In EH			128,7						128,7
	Fiw apac (niet geconsolideerd in EH)			0,1						0,1
	SDRB/GOMB (DECONSOLIDEREN) (a)				4,8					4,8
	SAF/MVV (niet geconsolideerd in EH) (a)									0,0
	STIB/MIVB (a)				2,7					2,7
	Uitbreiding consolidatieperimeter maart 2014 (a)	***8***								***8***
	Uitbreiding consolidatieperimeter september 2014 (ESR 2010) (a)	***135,5***								***135,5***
	2. Financiële operaties	**115,2**	**0,4**	**38,0**	**83,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**237,5**
	Andere kredietverleningen en deelnemingen			36,1						36,1
	Amoras (a)	***4,7***								***4,7***
	uitzonderlijke dividenden			-34,3						-34,3
	betalingstermijn gew estelijke belastingen :	-9,4		1,1	29,1					20,8
	- OV (2 maanden)	*0,0*		*-0,5*	*-0,2*					*-0,7*
	- Succ R (1 maand)	*-8,9*		*2,9*	*30,5*					*24,5*
	- VB (1 maand)	*-0,5*		*-1,3*	*-1,2*					*-3,0*
	doorstortingstermijn gew estelijke belastingen (1 maand)	105,4		35,1	54,8					195,3
	Andere verschillen belastingen	14,5								14,5
	Gebruik van recentere gegevens									0,0
	Alternatieve financiering (a)		***0,4***							***0,4***
	3. Verschillen qua inhoud	**45,8**	**51,5**	**54,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**151,5**
	UP 36 invest (a)	9,7								9,7
	Gedelegeerde opdrachten rollend fonds - PMV (a)									0,0
	Verkeerde registratie vastgestelde rechten	36,1								36,1
	Registratie SWAP		***51,5***	***54,2***						***105,7***
	4. Andere verschillen									**0,0**
14 = 12+13	**ontvangsten na ESR correcties**	**27.444,7**	**10.126,3**	**7.420,5**	**3.561,8**	**236,3**	**404,9**	**88,0**	**142,3**	**49.424,8**
15 = 12 - 5	financieringssaldo EH	131,6	-170,4	124,9	36,8	-65,8	14,0	-2,7	16,4	84,8
16 = 13 - 6	*ESR correcties*	-499,0	27,6	-409,9	89,3	-0,2	-1,1	0,0	0,0	-793,3
17 = 14 - 7	**ESR vorderingensaldo**	**-367,4**	**-142,8**	**-285,0**	**126,1**	**-66,0**	**12,9**	**-2,7**	**16,4**	**-708,5**
18	statistische correctie / andere verschillen									3,9
19 = 17+18	**globaal ESR vorderingensaldo**									**-704,6**

Bron: INR

(a) Van deze entiteiten was enkel een saldo beschikbaar. Een positief saldo werd aangerekend als ESR-correctie bij de ontvangsten terwijl een negatief saldo werd aangerekend als een ESR-correctie bij de uitgaven

.

6.6 Detail van de schuld van de Gemeenschappen en Gewesten

6.6.1 Detail van de schuld van de Vlaamse Gemeenschap

Tabel 92
Detail directe en indirecte schuld Vlaamse Gemeenschap

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld VG											
LT-schuld	**744,67**	**447,20**	**293,51**	**61,97**	**49,58**	**0,00**	**5.000,00**	**5.170,00**	**5.370,00**	**4.785,00**	**3.735,00**
bevak serviceflats	29,75	29,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Financiering NFS onderhandse directe leningen	553,79	305,90	231,53	49,58	49,58	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Herfinanciering NFS	111,55	86,76	61,97	12,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Herfinanciering thesauriebewijzen	49,58	24,79	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
EMTN							5.000,00	5.170,00	5.370,00	4.670,00	3.620,00
Private leningen										115,00	115,00
BAM NV										*100,00*	*100,00*
Finindus NV										*15,00*	*15,00*
KT-schuld	**0,00**	**0,00**	**45,71**	**1,08**	**0,00**	**282,12**	**1.104,68**	**1.433,57**	**1.050,73**	**1.412,74**	**433,31**
BCP (KT-schuld)							399,42	399,10	221,05	363,41	0,00
Thesaurie							25,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kasschuld (a)	0,00	0,00	45,71	1,08	0,00	282,12	680,26	1.034,47	829,68	1.049,33	433,31
TOTAAL directe schuld (1)	**744,67**	**447,20**	**339,22**	**63,05**	**49,58**	**282,12**	**6.104,68**	**6.603,57**	**6.420,73**	**6.197,74**	**4.168,31**
Overgenomen indirecte schuld											
Betrekkingen met lokale en regionale besturen											
Herfinanciering leningen overheidsaandeel	420,779	358,656	296,981	236,335	179,089	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Niet-geconsol leningen overheidsaandeel excl VMM (Vlaamse	0,203	0,195	0,188	0,180	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Overgenomen leningen VMM (Vlaamse Milieumaatschappij)	1,291	0,865	0,508	0,374	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
investeringsfonds lokale besturen			26,983	8,680	11,116	0,279	0,739	0,000	0,000	0,000	0,000
Vismijn Oostende								*3,638*	*3,411*	*3,228*	*3,050*
Gemeentelijke Holding									*222,647*	*220,215*	*217,783*
Universitaire sector											
Academische sector	6,631	5,482	4,331	3,177	2,176	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Herfinancieringsleningen universiteiten (acad. sector)	80,625	53,750	26,875	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Economie - overname FNSV (Fonds voor de herstructurering van de Nationale sectoren van het Vlaams Gewest) consortiumkrediet	302,967	227,225	151,483	75,742	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting											
Herfinancieringsleningen	5,721	4,767	3,814	2,860	1,907	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Herfinancieringen overgenomen indirecte schuld	152,702	78,334	53,545	37,184	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
TOTAAL overgenomen indirecte schuld (incl herfinanciering overname) (2)	**970,917**	**729,276**	**564,708**	**364,532**	**194,288**	**0,279**	**0,739**	**3,638**	**226,058**	**223,443**	**220,834**
TOTAAL DIRECTE SCHULD (3) = (1) + (2)	**1.715,589**	**1.176,476**	**903,927**	**427,584**	**243,866**	**282,395**	**6.105,416**	**6.607,204**	**6.646,791**	**6.421,186**	**4.389,147**
Indirecte schuld											
kunst											
Ballet van Vlaanderen	2,485	2,187	1,872	1,539	1,186	0,813	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
MUHKA (Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen)	2,941	2,589	2,216	1,821	1,403	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Philharmonie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
V.L.O.S. (Vlaamse Operastichting)	7,004	6,260	5,488	4,698	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Leefmilieu											
industries	0,408	0,199	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
V.M.M. (Vlaamse Milieumaatschappij)	13,624	12,174	10,658	9,074	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Waterwerken (KB 22.10.1959)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Watervoorziening - VMW (Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening)	1,827	1,266	0,658	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting											
Alesh (Amortisatiefonds van de leningen voor de sociale huisvesting)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Gemeenschappelijk vervoer - De Lijn	3,685	3,563	3,434	3,299	3,162	3,017	2,864	2,703	2,535	2,358	2,172
TOTAAL indirecte schuld (excl Aquafin) (4)	**31,974**	**28,238**	**24,327**	**20,430**	**5,751**	**3,830**	**2,864**	**2,703**	**2,535**	**2,358**	**2,172**
TOTALE SCHULD (5) = (3) + (4)	**1.747,563**	**1.204,714**	**928,254**	**448,014**	**249,618**	**286,225**	**6.108,280**	**6.609,907**	**6.649,326**	**6.423,544**	**4.391,319**

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

(a) Bestaande uit de stand van de zichtrekeningen van het MVG en de stand van de Waarborgrekening

Tabel 93
Detail gewaarborgde schuld van de Vlaamse Gemeenschap

Toestand op 31/12

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Waarborgen aan (lokale) overheden (1)	**1.699,78**	**1.677,23**	**1.624,51**	**1.519,60**	**1.361,99**	**1.443,77**	**1.338,76**	**1.231,89**	**1.176,56**	**1.111,22**	**988,61**
Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (= de Watergroep)	113,50	112,94	102,46	98,98	88,15	87,32	75,99	105,28	143,44	150,65	153,85
IVA Kind en Gezin	8,83	6,09	5,33	4,53	3,69	2,81	1,89	0,92	0,00	0,00	0,00
EVA Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn	227,34	261,35	292,24	317,49	290,06	265,20	230,95	194,22	169,87	145,50	103,63
Universiteiten (sociale sector)	58,61	54,57	50,53	46,51	42,57	38,65	34,74	30,83	26,99	23,23	19,47
Universitair Ziekenhuis Gent	25,05	23,12	21,19	19,27	20,34	38,41	53,96	71,41	69,25	65,68	62,03
FNS (herstructurering sectoren Vlaams Gewest)	125,28	129,69	117,94	55,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kon. Maatschap. voor Dierenkunde van Antwerpen	5,00	4,50	4,00	3,50	3,00	2,50	2,00	1,50	1,00	0,50	0,00
EVA Syntra Vlaanderen, voorheen VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen)	12,47	11,09	9,88	8,74	6,41	5,49	4,55	3,63	2,73	2,10	1,63
Vlaamse Radio- en Televisieomroep	1,18	0,88	0,59	0,36	0,20	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stad Antwerpen	1.031,85	993,74	953,47	911,10	866,52	775,69	726,38	671,80	611,61	545,57	473,04
Stad Gent	90,67	79,26	66,88	54,08	41,05	27,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Cross Broder Lease							83,30	89,80	92,74	90,04	87,01
Stad Sint-Niklaas							42,10	45,39	46,88	45,51	43,98
Stad Dendermonde							26,86	28,95	29,90	29,03	28,05
Gemeente Hamme							14,34	15,46	15,96	15,50	14,98
Gemeentelijke Holding NV						200,00	125,00	62,50	0,00	0,00	0,00
FRGE (Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost)									58,93	87,95	87,95
Waarborgen gedekt door activa (2)	**4.076,55**	**4.438,75**	**4.720,74**	**4.979,60**	**5.232,89**	**5.392,65**	**6.165,79**	**7.196,49**	**8.008,64**	**8.658,78**	**9.515,33**
Sociale huisvesting	849,41	795,78	720,19	706,18	653,58	348,68	469,87	653,48	752,53	736,50	642,42
Domus Flandria (financiering urgentieprogramma in de sociale woningbouw)	218,92	208,39	196,93	184,48	170,93	156,20	140,17	122,75	103,80	85,53	63,32
EVA VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen)	842,24	880,72	1.173,24	1.406,33	1.605,81	1.658,25	1.941,49	2.265,08	2.687,72	3.125,55	3.408,67
Vlaams Woningfonds (VWF) cvba	1.470,12	1.503,96	1.537,30	1.552,74	1.632,19	1.899,73	1.930,28	2.187,63	2.280,37	2.446,66	2.604,51
Woningfonds van de Bond van Kroostrijke Gezinnen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
IVA AGIOn (Ag. voor Infrastructuur in het Onderwijs), voorheen DIGO (Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs)	112,12	123,88	138,31	165,51	164,42	178,04	192,18	199,79	224,00	248,67	254,72
VFBZ (Fonds voor de Bouw van Ziekenhuizen en medisch sociale instellingen)	35,74	33,09	30,44	27,80	25,15						
IVA VIPA (Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden) (AG. voor infrastructuur van welzijnsinstellingen)	548,00	548,44	597,37	634,50	634,53	818,49	1.162,63	1.386,39	1.551,66	1.711,46	2.234,55
Liefkenshoektunnel nv		151,32	133,80	108,90	153,10	140,10	136,00	140,99	134,61	0,00	0,00
Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel nv		193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	192,50	184,51
Project Brabo 1 nv								47,21	80,78	111,91	111,07
Scholen van Morgen											0,00
Deurganckdoksluis											11,56
Economische waarborgen (3)	**581,79**	**553,66**	**631,53**	**543,38**	**610,84**	**588,92**	**807,69**	**1.149,86**	**1.150,71**	**957,52**	**1.070,85**
Waarborgbeheer nv, voorheen Vlaams waarborgfonds	166,03	165,60	164,35	131,88	228,76	252,10	399,31	511,99	583,27	582,06	563,21
Gigarant nv							125,00	342,63	298,97	130,90	285,76
GIMV	0,95	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GIMVINDUS	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GOM (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij) Vlaams Brabant	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Economische expansie	18,15	17,61	14,29	11,08	6,95	4,77	0,10	0,04	0,00	0,00	0,00
Scheepskredieten	34,10	27,18	8,37	1,50	0,60	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FIVA (Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector)		6,31	7,60	6,01	4,42	2,83	1,76	1,32	1,05	0,79	0,52
VLIF (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds)	308,37	284,31	267,70	227,08	207,77	169,80	125,32	110,52	89,95	72,37	55,60
VIB (Vlaams Instituut voor Biotechnologie)	8,00	7,75	7,48	7,20	6,91	6,60	6,29	5,95	5,61	5,24	4,86
I.M.E.C. (Interuniversitair Micro-Electronica Centrum)	46,03	42,84	39,66	36,48	33,30	30,12	26,93	56,88	51,19	45,51	40,25
ARKimedesfonds			120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53
N.G.O.'s		1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	0,00	0,00	0,00	0,00
DAB Waarborgfonds Microfinanciering				0,07	0,07	0,47	0,90	0,00	0,14	0,12	0,12
REST (4)	**2,54**	**2,23**	**1,94**	**1,70**	**1,32**	**1,00**	**0,73**	**0,52**	**0,36**	**0,23**	**0,14**
V.Z.W. De Gezinsbond	2,54	2,23	1,94	1,70	1,32	1,00	0,73	0,52	0,36	0,23	0,14
TOTAAL (5) = (1) + (2) + (3) + (4)	***6.360,66***	***6.671,86***	***6.978,72***	***7.044,28***	***7.207,03***	***7.426,33***	***8.312,97***	***9.578,76***	***10.336,27***	***10.727,75***	***11.574,93***

Bron: Rapporten Kas-, Schuld- en Waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap

6.6.2 Detail van de schuld van het Waals Gewest

Tabel 94

Detail directe en indirecte schuld Waals Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003 (a), (b)	2004	2005 (c) 1/01/2006	2006 (c) 1/01/2007	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld WG											
Leningen lange termijn	3.450,50	3.453,80	3.458,30	3.475,50	3.481,80	3.408,30	3.416,50	4.555,20	4.984,40	5.459,90	5.563,90
waarvan overgenomen indirecte schuld	*684,13*	*588,80*	*479,60*	*427,20*	*320,60*	*268,10*	*220,90*	*178,60*	*141,50*	*109,00*	*n.b.*
Leningen op KT	436,10	711,40	715,10	666,90	497,10	839,40	1.454,10	724,70	949,60	1.160,40	1.188,60
Lopend commercieel papier uitgifte (-)/plaatsing (+)	-35,90	-65,80	-15,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-79,90	0,00	0,00
Debet/credit (-) op de rekening/courant	400,20	645,60	700,10	666,90	497,10	839,40	1.454,10	724,70	869,70	1.160,40	1.188,60
TOTAAL directe schuld (1)	**3.886,60**	**4.165,20**	**4.173,40**	**4.142,40**	**3.978,90**	**4.247,70**	**4.870,60**	**5.279,90**	**5.934,00**	**6.620,30**	**6.752,50**
Indirecte shuld WG											
Nationale sectoren: SWS (Société Wallonne pour la Sidérugie) (b)	5,13	4,07	2,87	1,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SPABS (Sociétés Publiques d'Administration des Bâtiments Scolaires) (f)	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35
Prefinanciering van premies (sociale huisvesting)	0,66	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen sanering industriële ondern.	0,14	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lening intercommunale watervoorziening	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Leningen intercommunales	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
AWIPH (Agence Wallone pour l'Intégration des Personnes Handicapées) (e)	7,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Infrastructuur sportsector (bvb.: I.E.G. Mouscron) (e)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Toerisme (e)	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OPT (Office de Promotion du	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Site des Barrages de l'Eau d'Heure	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
CRAC (Centre Régional d'Aide aux Communes)	2,71	1,89	0,99	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Permanente vorming: IFAPME (Institut wallon de Formation en Alternance et des indépendants et Petites et Moyennes Entreprises) (b) (e)	0,00	4,13	8,60	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)
Bejaardenflats, kinderkribbes (e)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Ziekenhuissector (e)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Gesubsidieerde werken, water, slachthuizen	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Watervoorziening: SWDE (Société Wallonne de Distribution d'eau)	16,40	14,47	12,11	10,02	8,20	6,23	4,47	3,33	2,50	1,69	1,15
Sociale huisvesting: SRWL (Société Régionale Wallonne du Logement)/ SWCS (Société Wallone du crédit social) (g)	16,90	14,34	12,83	11,15	9,29	9,29	9,29	9,29	9,29	0,00	0,00
TOTAAL indirecte schuld (2)	**845,00**	**834,33**	**832,76**	**818,04**	**812,84**	**810,88**	**809,12**	**807,97**	**807,15**	**797,04**	**796,50**
TOTALE SCHULD (3) = (1) + (2)	**4.731,60**	**4.999,53**	**5.006,16**	**4.960,44**	**4.791,74**	**5.058,58**	**5.679,72**	**6.087,87**	**6.741,15**	**7.417,34**	**7.549,00**
ALESH (Amortisatiefonds van de Leningen voor Sociale Huisvesting) (4)	781,90	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21
TOTALE SCHULD (incl. ALESH) (5) = (3) + (4)	**5.513,50**	**5.789,74**	**5.796,37**	**5.750,65**	**5.581,95**	**5.848,79**	**6.469,93**	**6.878,08**	**7.531,36**	**8.207,55**	**8.339,21**

Bron: Ministerie van het Waals Gewest en het Rekenhof

(a) Deze schulden zijn getransfereerd naar de directe schuld in 2003.
(b) De schuld is gedeeltelijk overgenomen in de directe schuld in 2003.
(c) Omwille van technische correcties verschilt de situatie op 31/12 van deze op 01/01 van het volgende jaar en dit voor de jaren 2005 en 2006.
(d) De technische correctie waarvan sprake is in (c) verwijst onder meer naar de transfer van de resterende indirecte schuld van IFAPME naar de directe schuld.
(e) De schuld m.b.t. de bevoegdheden die op 1 januari 1994 van de Franse Gemeenschap zijn overgedragen naar het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie.
(f) De schuld SPABS wordt voor 75% door het Waals Gewest afgelost, de overige 25% wordt door de Franse Gemeenschapscommissie afgelost.
(g) Als gevolg van de sector sociale huisvesting in 2001 werd de SWCS gecreëerd. Deze maatschappij heeft als doel het beheer en toestaan van de sociale hypothecaire leningen, voorheen een verantwoordelijkheid van SRWL. Deze laatste maatschappij is enkel nog verantwoordelijk voor de verhuring van sociale woningen.

NOOT: voor wat betreft de ALESH werd uitgegaan van de hypothese dat in 2013 geen kapitaalsaflossingen plaatsvonden.

Tabel 95
Detail gewaarborgde schuld van het Waals Gewest

Toestand op 31/12

(x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
AWIPH (Agence Wallone pour l'Intégration des Personnes Handicapées)							3,29	1,68	0,00	0,00	0,00
Ecetia (= SLF)								228,75	228,75	228,75	217,57
FIWAPAC (gespecialiseerd filiaal van SRIW (Société Régionale d'Investissement de Wallonie))							750,00	750,00	750,00	750,00	750,00
FLFNW (Fonds du Logement des Familles Nombreuses de Wallonie)							591,37	594,27	653,60	706,40	795,48
Gemeentelijke Holding (a)							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Psychiatrisch ziekenhuis les Marronniers (Doornik)							5,70	7,04	6,99	6,69	6,29
Psychiatrisch ziekehuis les Chêne aux Haies (Bergen)							9,38	9,38	0,00	0,00	0,00
De meren van l'Eau d'Heure							0,00	0,62	0,62	0,00	0,00
Wetten m.b.t de economische expansie	*Detailgegevens met betrekking tot de gewaarborgde schuld zijn momenteel nog niet beschikbaar. Van zodra deze gegevens beschikbaar zijn, wordt deze tabel verder aangevuld.*						33,51	33,51	14,48	14,48	14,12
SOFICO (Société Wallonne de Financement Complémentaire des infrastructures)							102,88	89,06	104,95	155,53	249,61
SOWAER (Société Wallonne des Aéroports)							196,58	220,46	184,24	193,40	178,04
SRWT (Société Régionale Wallonne du Transport)							179,65	173,51	231,42	259,99	264,09
leningen							*179,65*	*173,51*	*224,34*	*n.b.*	*n.b.*
huurcontract							*0,00*	*0,00*	*7,08*	*n.b.*	*n.b.*
SWCS (Société Wallonne du Crédit Social)							2.294,56	2.285,71	2.429,82	2.436,82	2.562,79
SWDE (Société Wallonne Des Eaux)							15,53	11,00	6,91	4,21	2,66
SWL (Société Wallonne du Logement)							999,44	978,80	1.139,29	1.289,82	1.311,44
CRAC (Centre Régional d'Aide aux Communes)							0,00	0,00	89,93	86,28	82,45
IFAPME (Institut wallon de Formation en Alternance et des indépendants et Petites et Moyennes Entreprises)							0,00	0,00	2,58	0,00	0,00
Het Circuit van Spa Francochamps							0,00	0,00	23,27	22,61	21,98
TOTAAL	**2.036,41**	**2.363,58**	**2.546,61**	**2.799,82**	**3.161,95**	**4.484,04**	**5.181,89**	**5.383,79**	**5.866,87**	**6.155,00**	**6.456,52**

Bron: Ministerie van het Waals Gewest

(a) Deze waarborg ontstond in 2011 en werd ook uitgewonnen eind 2011

6.6.3 Detail van de schuld van de Franse Gemeenschap

Tabel 96

Detail directe en indirecte schuld Franse Gemeenschap

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld FG											
Leningen lange termijn	2.452,17	2.598,14	2.630,52	2.704,82	2.707,03	2.709,00	3.187,60	3.930,30	4.272,39	4.526,70	4.810,18
Leningen op KT	28,23	60,38	32,35	46,35	52,93	70,90	-47,02	23,90	18,73	-38,87	-66,92
Lopend commercieel papier	0,00	0,00	0,00	0,00	29,79	88,24	0,00	0,00	29,89	0,00	0,00
Debet op de rekening/courant	28,23	60,38	32,35	46,35	23,14	0,00	0,00	23,90	0,00	0,00	0,00
Credit op de rekening/courant	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17,34	47,02	0,00	11,16	38,87	66,92
TOTAAL directe schuld (1)	**2.480,39**	**2.658,51**	**2.662,87**	**2.751,17**	**2.759,96**	**2.779,90**	**3.140,58**	**3.954,20**	**4.291,12**	**4.487,83**	**4.743,26**
Indirecte schuld											
"Academische schuld" voor universiteiten (a)	416,92	286,50	259,52	183,64	181,34	179,02	176,65	174,23	98,24	96,04	93,79
Schuld paracommunautaire instellingen	15,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
RTBF (Radio Télévision Francophone Belge)	8,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ONE (office de la Naissance et de l'Enfance)	5,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CGRI (commissariat général aux relations internationales)	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Agence de prévention de SIDA	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kredietlijn: culturele infrastructuur	11,47	8,28	5,89	3,52	1,76	0,66	0,09	0,00	0,00	0,00	0,00
Kredietlijn: Sporthal (Jambes)	3,20	2,84	2,47	2,08	1,69	1,28	0,87	0,45	0,00	0,00	0,00
TOTAAL indirecte schuld (2)	**447,20**	**297,61**	**267,87**	**189,24**	**184,79**	**180,97**	**177,61**	**174,68**	**98,24**	**96,04**	**93,79**
TOTAAL schuld (3) = (1) + (2)	**2.927,59**	**2.956,13**	**2.930,74**	**2.940,41**	**2.944,75**	**2.960,87**	**3.318,18**	**4.128,88**	**4.389,36**	**4.583,87**	**4.837,05**
Fonds Ecureuil (b) (4)	**-4,40**	**-18,70**	**-70,90**	**-72,80**	**-75,20**	**-79,20**	**-81,00**	**-81,75**	**-82,98**	**-84,43**	**-85,13**
TOTALE SCHULD (incl. fonds Ecureuil) (5) = (3) + (4)	**2.923,19**	**2.937,43**	**2.859,84**	**2.867,61**	**2.869,55**	**2.881,67**	**3.237,19**	**4.047,13**	**4.306,38**	**4.499,44**	**4.751,92**

Bron: Ministerie van de Franse Gemeenschap en het Rekenhof

(a) Het betreft louter de 'academische' schuld van de universiteiten, dit is de schuld opgebouwd voor o.a. de aankoop van gebouwen waar wordt lesgegeven. Daarnaast bevat de schuld van de universiteiten ook nog een sociale component waar de Franse Gemeenschap enkel tussenkomt voor de intrestlasten die hoger zijn dan 1,25%.

(b) Het Fonds Ecureuil werd in 2003 opgericht met als hoofddoel het accumuleren van financiële reserves.

6.6.4 Detail van de schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Tabel 97

Detail directe en indirecte schuld Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld BHG											
Leningen op lange termijn	1.063,505	1.136,208	1.049,446	1.125,288	1.001,341	1.139,789	1.984,039	2.329,039	2.645,539	3.084,540	2.994,540
Leningen op korte termijn	165,163	351,928	240,958	270,678	358,810	592,401	202,874	240,731	291,905	61,496	25,988
Totaal directe schuld (1)	**1.228,668**	**1.488,136**	**1.290,404**	**1.395,966**	**1.360,151**	**1.732,190**	**2.186,913**	**2.569,770**	**2.937,444**	**3.146,036**	**3.020,528**
Overgenomen indirecte schuld (a)											
Voormalige Provincie Brabant	22,961	9,870	8,117	6,251	4,275	2,190	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
vroegere Brusselse Agglomeratie	43,807	43,807	17,730	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Agentschap Net Brussel	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
DBDMH (Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Totaal overgenomen schuld (2)	**66,768**	**53,677**	**25,847**	**6,251**	**4,275**	**2,190**	**0,000**	**0,000**	**0,000**	**0,000**	**0,000**
TOTAAL directe schuld (3) = (1) + (2)	**1.295,436**	**1.541,813**	**1.316,251**	**1.402,217**	**1.364,426**	**1.734,380**	**2.186,913**	**2.569,770**	**2.937,444**	**3.146,036**	**3.020,528**
Indirecte schuld											
M.I.V.B. (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel) (b)	290,264	256,823	244,921	211,244	209,524	177,739	190,244	146,594	125,770	109,373	95,205
Leningen BBGHGT (Fonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de Herfinanciering van de Gemeentelijke Thesaurieën)	163,203	185,959	205,877	221,447	239,622	256,221	251,459	235,572	248,810	231,209	240,200
Gesubsidieerde werken (openbare werken , hygiëne en water)	15,497	13,209	10,931	8,792	6,712	5,059	3,482	2,298	1,314	0,578	0,333
BIWM (Brusselse Intercommunale Watermaatschappij)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting (c)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Brussels Waarborgfonds	1,708	1,739	0,453	0,734	1,092	0,138	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
TOTAAL indirecte schuld (4)	**470,672**	**457,730**	**462,182**	**442,217**	**456,950**	**439,157**	**445,185**	**384,464**	**375,894**	**341,160**	**335,738**
TOTALE SCHULD (5) = (3) +(4)	**1.766,108**	**1.999,543**	**1.778,433**	**1.844,434**	**1.821,376**	**2.173,537**	**2.632,098**	**2.954,234**	**3.313,338**	**3.487,196**	**3.356,266**

Bron: Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Agentschap van de schuld

(a) Deze schuld werd vanaf 1996 opgenomen in de directe schuld.

(b) Door de herkwalificering van de instellingen door Eurostat (in 2005) wordt zowel de indirecte als de gewaarborgde schuld opgenomen in de gewestschuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

(c) Deze schuld bevat de ALESH-schuld die in 2003 volledig werd afgelost door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij.

Tabel 98
Detail gewaarborgde schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Woningefonds van de Grote Gezinnen											
Gewaarborgde leningen bij de banken	222,743	254,166	296,329	334,257	407,276	472,503	513,657	560,793	629,453	753,750	811,831
Gewaarborgde leningen bij de BGHM (Brusselse Gewestelijke Huisvestingmaatschappij)							7,103	7,023	55,585	80,370	97,642
Sociale Kredietmaatschappij											
Gewaarborgde leningen aan particulieren	10,879	11,415	10,684	11,837	13,091	15,756	20,335	23,966	24,730	23,250	21,364
Gewaarborgde leningen aan sociale kredietmaatschappijen		7,155	7,828	19,315	28,879	42,743	55,603	71,010	78,530	74,705	73,375
Middelgrote woningen	1,056	0,881	0,697	0,439	0,305	0,155	0,074	0,048	0,023	0,011	0,009
Haven van Brussel	5,424	4,418	3,374	2,291	1,166	0,000	10,000	22,500	22,203	22,138	21,559
MIVB (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel)	153,570	144,175	155,309	85,317	107,794	99,948	132,682	104,592	97,374	89,933	82,245
Economische expansie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Waarborgfonds van het BHG	22,554	27,060	37,584	32,662	33,205	36,196	31,801	40,113	41,556	37,234	38,243
BBGHGT (Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën)											
Missie 1		185,959	205,877	221,447	239,622	256,221	251,463	235,572	222,710	205,898	187,374
Missie 2	16,900	56,849	93,847	113,631	123,405	119,911	129,583	142,629	180,420	261,810	332,369
Missie 5									26,100	25,311	52,826
Brussel-Energie			11,920	19,814	62,476	58,110	53,540	48,767	43,781	38,577	33,135
B2E (filiaal van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (= GIMB))							8,000	7,313	6,602	5,869	5,111
BMWB (Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer)					80,000	77,475	74,824	72,052	69,154	66,133	62,965
NV Brussel-Zuid				1,425	4,105	4,195	4,335	5,400	4,171	0,000	0,000
Gemeentelijke Holding						60,000	37,500	18,750	0,000	0,000	0,000
Aquiris (waterzuiveringsstation)						799,400	759,700	724,500	688,400	655,700	614,700
Toekomstplan van de huisvesting (GIMB)						1,022	3,362	5,483	9,244	19,469	31,292
NV Flagey							0,223	0,270	0,210	0,260	0,233
Hydrobru (waterdistributie en sanering)									30,000	74,000	164,500
Citydev (voormalige GOMB (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest))								11,000	11,500	11,500	11,500
WIELS centrum voor hedendaagse kunsten									1,500	1,463	1,425
BGHM (Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij)									35,941	37,772	36,835
Brussel-Recyclage									0,000	7,000	6,363
Viangro											1,500
TOTAAL	**433,126**	**692,078**	**823,449**	**842,435**	**1.101,324**	**2.043,635**	**2.093,785**	**2.101,781**	**2.279,187**	**2.492,153**	**2.688,396**

Bron: Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Agentschap van de schuld

6.6.5 Detail van de schuld van de Franse Gemeenschapscommissie

Tabel 99

Detail directe en indirecte schuld Franse Gemeenschapscommissie

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Directe schuld COCOF											
Leningen van de voormalige provincie Brabant	0,23	0,12	0,05	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gebouw 'Rue des Palais'	21,70	21,22	20,70	20,16	19,59	18,98	18,34	17,67	16,95	16,21	15,41
TOTAAL directe schuld (1)	**21,93**	**21,33**	**20,75**	**20,18**	**19,59**	**18,98**	**18,34**	**17,67**	**16,95**	**16,21**	**15,41**
Indirecte shuld COCOF											
Leningen gelinkt aan de ontbinding van het fonds voor gehandicapten (a)	0,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen voor OPT (Office de Promotion du Tourisme) (a)	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen gelinkt aan sociale infrastructuren (kinderkribbes) (a)	0,97	0,91	0,84	0,78	0,71	0,64	0,57	0,50	0,41	0,34	0,26
Gebouw ABCD (Association bruxelloise et brabançonne des compagnies dramatiques)			0,40	0,40	0,37	0,32	0,32	0,30	0,27	0,22	0,18
Appartementsgebouw Boulevard Saint-Germain te Parijs (b)			0,91	0,90	0,88	0,87	0,85	0,83	0,82	0,80	0,76
Sportief complex Woluwe											1,44
Overbruggingskrediet: schuld van SPABSB (Société Publique d'Administration des Bâtiments Scolaires de Bruxelles) (c)	180,20	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,31
TOTAAL indirecte schuld (2)	**182,17**	**181,50**	**182,74**	**182,66**	**182,56**	**182,42**	**182,33**	**182,21**	**182,09**	**181,94**	**182,95**
TOTALE SCHULD (3) = (1) + (2)	**204,10**	**202,83**	**203,49**	**202,84**	**202,15**	**201,40**	**200,67**	**199,88**	**199,04**	**198,15**	**198,35**

Bron: Franse Gemeenschapscommissie en Rekenhof

(a) Schuld m.b.t. de bevoegdheden die op 1 januari 1994 van de Franse Gemeenschap zijn overgedragen naar de Franse Gemeenschapscommissie en het Waals Gewest.

(b) Erfpacht samen met de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest (aandeel Cocof = 7%)

(c) Schuld m.b.t. de SPABS wordt voor 25% afgelost door de Cocof, de overige 75% wordt door het Waals Gewest afgelost.

D/2014/11691/10